

János Bernáth
édes kálmár
jó kálmár.

Spilló Gábor
Allyan
Maria

Bernáth Lott
Mind: egy

Kraus
mass
Hely
Am

Bernáth Zsolt

MIND: EGY

regény

2013

TARTALOM

CSALÁDFAKUTATÁS (1)
A MESTER KÉZIRATA (1)
CSALÁDFAKUTATÁS (2)
A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (1)
A MESTER KÉZIRATA (2)
CSALÁDFAKUTATÁS (3)
A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (2)
A MESTER KÉZIRATA (3)
A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (3)
A MESTER KÉZIRATA (4)
CSALÁDFAKUTATÁS (4)
A ZARÁNDOKLAT
ZÁRÓKÉP

Nagyanyám és dédanyám emlékének ajánlom

A történet zártvonalú

– s bármily tág – kör, akár az élet.

Mitől függ: víg? vagy szomorú?

– hogy hol kezded s meddig meséled.

(Fodor Ákos)

CSALÁDFAKUTATÁS (1)

A családfakutatás – ha az ember személyesen jár utána a dolgoknak – elég körülményes, és nem is feltétlenül kecsegtet sikerrel. A történész, akit végül megbíztam ezzel a fontos feladattal, azt is elmondta, hogy miért. Először is, közel sem biztos, hogy az egyszerű halandó hozzáférhet a régi anyakönyvekhez, az pedig egyenesen valószínűsíthető, hogy képtelen lesz elolvasni a kezdetben magyar, egyre hátrafelé haladva az időben pedig német, illetve latin nyelvű írásokat. Nem is beszélve a valamikori írástudók esetleges tévedéseiről, amiket az adott rubrikákban ejtettek: a nevek elírásairól (hiszen többnyire bemondásra jegyezték fel a születettek, megkereszteltek, házasulandók és elhunytak neveit), és arról sem, hogy a történelem viharai olykor ismeretlen helyre sodorták ezeket a régi dokumentumokat.

Egy dolog biztos – tette hozzá a genealógus –, mindössze két-háromszáz év családtörténete tárható fel így módon, merthogy az anyakönyvezés az emberi írott történelem egészéhez viszonyítva csupán a közelmúltban vált kötelezővé, legalábbis az esetben, ha az ember nem valamely nemesi, netán királyi családhoz tartozott: az egyszerű embereknek kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy életük eseményeit dokumentálják.

Persze ez is óriási eredmény: borzongató a tudat, hogy a kezemben tarthatom saját leszármazási táblázatomat, több tucat olyan embert ismerhetek meg így módon – kicsit legyőzve az idő által felhúzott falakat –, és emlékezhetek rájuk. Ők azért születtek, szenvedtek, örültek és haltak meg, hogy a beláthatatlan jövőben én megszülethessek. Valamit örököltem mindenkitől biztosan: talán a hajam színe, vastagsága, orrom formája, körmöm fénye, vagy indulataim erőssége, esetenkénti ok nélküli szomorkás hangulataim, talán mind-mind egy-egy túlélő tulajdonság, kicsiny időkapszulába zárt morzsa a múltból – valakiből, akivel soha nem találkozhattam.

Kis híján negyvenéves voltam már ekkor, és mondhatni életem kétharmadát azzal töltöttem, hogy összeszedjem a családomat. Tudom, nem vagyok egyedül ezzel a tünet-együttessel, és persze sokan ügyet sem vetnek ilyesmire, de én kora gyerekkoromtól fogva valami megmagyarázhatatlanul erős késztetést éreztem arra, hogy megvilágítsam a családtörténetemben sötétlő fekete lyukakat. Bizsergető öröm fogott el, amikor megtalálni véltem, s a helyére illesztettem egy-egy újabb mozaikdarabkát: mintha a világ rendje állt volna helyre egyúttal. Nevet, arcot, sorsot kapott ismét valaki, aki addig árnyékba húzódva rejtőzött valahol a feledés homályában.

Édesapámat tizenhat évesen láttam először, féltestvéreimet tizennégy és hat éves korukban ismertem meg, anyai nagyapám pedig a nyolcvanadikba lépett, amikor találkoztunk. És persze még sorolhatnám, hiszen oly mértékben szanaszét szórta családtagjaimat a sors, hogy bőven akadt munkám ezen a téren húszas és harmincas éveimben is.

A monumentális kirakósjáték egyre összeszedettebb, egyre érvényesebb lett, az arcok egyre büszkébbek és láthatóbbak. És mire látszólag véget ért a feladat, mire elégedetten hátradőlhettem volna, máris újabb útelágazáshoz értem és elindulhattam újra visszafelé az időben.

Erről szól ez a könyv.

Amikor megismertem azt az embert, akire életemben először aggattam rá a „Mester” jelzöt, már majdnem teljesen ősz haja volt. Átlagosan félévente láttam az első találkozást követően, és mindig meglepett, hogy haja színe egyre sötétedik, mintha megfordult volna az idő és ő fiatalodna.

Természetgyógyász volt, tanító, előadó, gyógyító... ő egyik titulust sem szerette, csupán a nevéhez ragaszkodott, a teljes nevéhez. – A becenevek gyerekeknek valók – mondta sokszor. – Az érettség egyik jele, hogy miként szólítanak az emberek és hogyan hagyod magad szólítani.

Nagyon tudott haragudni, főleg azokra, akik nevetve, tudatlanul meneteltek a halálba, és csak legyintettek olykor órá, aki azt a célt tűzte ki, hogy csökkenti az emberek fájdalmát.

Számos előadását látogattam azokban az években. Láttam embereket megrökönyödni, amikor a Mester szembesítette őket gyarlóságaikkal, és például a fájdalomküszöbig megszorította egyszer egy súlyemelő fiú kezét, aki a fizikai erejével hivalkodott. Egy másik alkalommal szintén erejére büszke barátommal szégyenültünk meg, amikor tüzelőfával megrakott zsákokat kellett cipelnünk a kertben és ketten is megszakadtunk a teher alatt, miközben a Mester egyedül könnyedén bevitte a zsákot a fészerbe. – Az erő a légzésen múlik, nem az izmok teljesítményén, nem tudtátok? – korholt minket amolyan nem túl harapósan.

Ezt tanította. A helyes táplálkozás–mozgás–légzés–gondolkodás művészetét próbálta népszerűsíteni mindazoknak, akik meghallgatták, elolvasták könyveit, vagy vették a fáradságot és felmászta a hegyre, ahol lakott.

Ha magunk között voltunk, levette a szigorú előadó álarcát és gondoskodó nagypapa vált belőle. Vacsorát készített, megmasszírozott és mézédessé gyümölcscsel kínált, amely soha-

sem látott permetet. Tisztított esővizet ittunk nála és saját kemencéjében sült igazi kenyeret ettünk.

Így élt.

Nem akarta megváltani a világot, vagyis nem nagyon. Tudta, hogy a széllel, a viharral szemben halad, és örült minden egyes érdeklődő szónak, nyitott elmének. Örült a fiataloknak. Örült nekünk, négyünknek, akik néha meglátogattuk, bár a nevünket soha nem tudta.

Pár hasznos tanáccsal meggyógyította ezeréves vesefájdalmaimat, hátfájásomat. Meg másokét is. Nem voltak „módszerei”, „trükkjei”. A természetben és a természetességben hitt. Meg Istenben.

Amikor hírt kaptam, hogy karambolozott, a felesége meghalt, ő pedig nagyon összetörte magát, halálosan megrémültem. Könnyezve borultunk egymás vállára kedvesemmel és azt kérdeztük, mi lesz most velünk. Ki véd meg, ki űzi el a betegség démonait, ki gyógyít meg? Később persze rájöttünk, hogy már nincs szükségünk mankóra, egyedül is elboldogulunk ezen az alig járt ösvényen. De akkor még tele voltunk aggódással, és pár hét múlva, amikor a Mester kikerült a kórházból, az első dolgom volt felmenni a hegyre és meglátogatni őt.

Tolókocsira, gipszelt végtagokra számítottam, ehelyett kint dolgozott a kertben minden kellékek nélkül. Mindössze abban kért segítséget, hogy egy pár talicska földet terítsek szét az ágyások között. Felépített aztán két vendégházat a kertben, mert akkoriban már minden nyarat tanítással töltött.

Legendás táborok voltak. Hajnalban kizavarta a tanítványokat a kertbe mezítláb taposni a harmatos fűvet. Ha télen aludt nála valaki, ugyanígy, ki a hóba. Egyszer kipróbáltam én is. Nem fáztam meg, csak kicsit megcsípte talpamat a fagy. Ősszel hasonlóképp: térdig jártunk az avarban, mint a gyerekek.

Az egyik őszi látogatás alkalmával, miközben a konyhában szöszmötölt, hirtelen a munkámról kezdett faggatni. Soha nem érdekelte még ez a terület korábban. Azt mindig megkérdezte, hogy mit ettem, ittam aznap, hogy elég-e a levegőm, fáj-e valamelyik testrészem, de a munka? – Ezek csak szerepek – szokta mondani. – Hordjuk, majd szükössé válik némelyik, aztán levetjük. Nem számít. A lényeg több, a lényeg más.

Most viszont megkérdezte, mivel keresem a kenyeremet.

– Író vagyok – mondtam, de rögtön ki is javítottam magam. – Pontosabban írónak készülök. Nem tudom, hogyan kell ezt csinálni... Írok, kiadókat keresek, elfogadom az elutasító szép leveleiket, és írok tovább. De egy ideje már újságíróként dolgozom, kultúra, ifjúságvédelem, ilyesmi. Fizet annyit, hogy megélek belőle.

Elégedettnek tűnt, mintha csak megerősíteni akarta volna, amit úgyis tudott. Beszélünk már vajon erről a témáról korábban? Bólogatott. Nem fordult még felém, az előző napi vendégek által a mosogatóban hagyott edényeket igyekezett homokkal tisztára súrolni. Vegyszert soha nem használt semmihez. – Elég mérég található a levegőben, a vízben, a földben – mondta egyszer. – Nincs szükség arra, hogy tetézzük a bajt.

– Szeretném, ha legépelel nekem valamit – szólt ekkor. – Egy naplóféle. Vagy ön-életrajz. Ha ez nem neked való, tekintsd mesének. Régen írtam, azt hittem, elveszett, de a minap megtaláltam a padláson sok más kacat között. Az ember az én koromban már nem tart magánál semmit. Illetve nem érdemes. Így meg csak elkallódik.

– Szóval egy kézirat? – csillant fel a szemem. – És írjak belőle könyvet?

– Ha legépeled, elég – mondta. – Aztán majd tudni fogod, mit kezdj vele.

– Majd maga tudni fogja. Ahogyan maga él... túlél mindannyiunkat.

Most fordult meg először. Mindig derűs tekintetét most sem zavarta meg holmi árnyék. Csak a szeme lett párásabb. – Nem az örök életet, hanem az emberhez méltó és élni érdemes életet tanítom nektek. De én sem élek örökké. Ilyenkor az ember elenged már dolgokat. Hadd menjen ez a kézirat is. Tudom, hogy jó kezekbe kerül.

Nyeltem egyet. A búcsú nem megy nekem, erre mindig rájövök. Akkor sem, ha csak elméleti, ha egy lehetőség csupán. De nem is volt itt most szó semmiféle búcsúról. Kihúzta az asztalfiókot és a kezembe nyomott egy régi füzetet, kockás, kopottra mosott konyharuhába csomagolva. Megállította a kezemet, amikor rögvest ki akartam bontani. – Majd otthon – mondta. – Legyetek ketten. Az átadott ajándék már nem tartozik hozzám.

Vajon lesz-e az életemben olyan perc, eljön-e és felismerem-e, amikor nekem kell átadnom valamit olyasvalakinek, aki elviszi azt a holmit a jövőbe? Amikor kinevezek valakit „tanítványnak” (ha már szeretem használni a „mester” szót is), és nem érzek irigységet, félelmet és a megtartás vágyát mindazzal kapcsolatban, amit kaptam, tanultam, ami én vagyok? Lesz-e ilyen pillanat, és készen lesz-e rá az, akinek átnyújtom önmagam?

A Mester készen volt rá, ezt láttam, éreztem. Én azon az októberi délelőttön csupán pillangók szárnyának repdesését éreztem a gyomrom tájékán: azt az érzést, amely akkor fog el, ha felemelem fejem, a távolba nézek és erőt kérek egy hosszú út megtételéhez. Amikor megérint az önfeledtség előszele, akár a gyermeket, aki egy hatalmas homokvár megépítésére készül.

– Meglesz – mondtam. – Határidő?

Katonás voltam, határozott, de a Mesternek nem erre volt most szüksége. Elszégyelltem magam kissé.

– Nem számít – mondta. – Magadnak írod.

Befejezte a mosogatást, elgondolkodott egy másodpercig. Túl volt a nagy pillanaton, átadta a múltját egy tanítványnak. Azóta is igyekszem méltó lenni erre a címre.

– Ezzel is megvolnánk, most pedig munkára fel, az a sok körte nem maradhat a földön, mert megeszik a varjak. – És kiment.

Azóta sem tudom, hogy a varjak esznek-e körtét. De aznap már nem volt maradásom. Segítettem neki, persze. Aprítottam egy kis tűzifát, összegereblyéztem a kert egy részét, együtt is ebédeltünk. De türelmetlenség fészkelődött bennem: azonnal ki akartam bontani az ajándékot, nem várva meg a Jézuskát hívó csengőszót. Ő tudta ezt és mosolygott, amikor kétszer is szólítania kellett, mert elbambulva néztem magam elé. – Légy jelen abban, amit csinálsz – szokta ilyenkor mondani. De most nem dorgált meg, pedig igaza volt. Nagyon nem megy ez nekem valamiért. De miért is lenne magától értetődő a mostban élni valakinek, aki megszállott családfakutató? Azért a búcsú percében nem állta meg, hogy ne figyelmeztessen:

– Olyan vagy, mint az egyszeri lelkész, aki imádkozás közben a feleségével való szerelmeskedésre gondol, szerelmeskedés közben pedig az imádkozásra.

Akkoriban egy szoba-konyhás lakásban laktam egy zsákutcában. Bár nem különösebben foglalkoztat a kínai térrendezés elmélete és gyakorlata, ez a zsákutca-dolog sokszor elgondolkodtatott, főleg azokban a napokban, amikor zavaróan erőssé vált az a meggyőződésem, hogy valahol megrekedtem Ég és Föld között, és falakba ütközöm, amikor a jövő lehetőségeit kutatom.

A lakást dédanyám hagyta rám örökül. Nemes feladatot vállalt: megalapozta kétkedő, kereső, folyton kérdező természetemet, gyerekkoromban oly magától értetődően vigyázott rám, mintha személyes őrangyalom lenne, kamaszkoromban utamra engedett, majd búcsúzóul otthont teremtett számomra.

Képzelnék el egy szőke kislányt, valamikor a század elején egy kis faluban. Ott élt ő édesanyjával és öt testvérével. Édesapja abban az évben halt meg, amikor ő megszületett. A legendák szerint a munkából hazafelé menet megállt egy fa alatt és megállt a szíve is azonmód. Nem láthatta, amint ez a szőke kislány úgy hatévesen betöri a fejét, pontosabban egy fiúpajtása töri be, a kislány sírva szalad haza, ám már kiáltja is vissza a fiúnak: – Anyukám beköti a fejem, aztán megyek játszani!

Azonban anyukája részéről egy kiadós verés várt rá odahaza, persze csak a fejbekötés után.

Ez a kislány tizenhat évesen a nagyvárosba került cselédlánynak, és egy gimnáziumi tanár családjánál szolgált. Egyszer hazafelé menet lekésett egy vonatot, amely már soha nem ért célba: a hidat, amin át kellett volna haladnia, felrobbantotta egy Szilveszter keresztnévű ember. Persze nem azt a vonatot várták a merénylők, de ez már nem menthette meg a sok-sok embert. És ez a lány soha többé nem késett le egyetlen vonatot, buszt sem később az életében, mert hajlamos volt akár egy órával előbb is kimenni az állomásra vagy a pályaudvarra.

Korán szület, húszéves sem volt még, és sokáig nem ő, hanem édesanyja nevelte kislányát. Akkor váltak ismét egy családdá, amikor megismerkedett későbbi férjével, akinek haláláig hűséges társa maradt. A bácsi sokkal idősebb volt, igazi életművész. Kártyázott, arannyal kereskedett és háziúr is volt. Megegett, hogy egy többnapos kártyaparti után hazakeveredve csak ennyit tudott mondani: – Nincs semmink. – De az is előfordult, hogy övök volt a fél utca.

A háború alatt sokszor történt meg, hogy nem engedte feleségét az óvóhelyre, noha bőszen szóltak már a szirénák. Inkább palacsintát süttetett vele a konyhában, amíg ő újságot olvasott a heverőn. Csak miután egy közeli detonáció elvitte a konyha külső falát és kirepítette a palacsintasütőt remegő felesége kezéből, csak ekkor tápászkodott fel komótosan, és közölte: – Most már menjünk le.

Ez a sokat megélt nő negyven évig lakott a fővárosban. Semmi nem vette rá, hogy elhagyja otthonát, sem lánya, sem unokái születése. De amikor én bekéredzkedtem e világra, habozás nélkül leköltözött a vidéki városba, ahol családja élt, és jött vigyázni rám.

Ő tanított meg biciklizni.

Ő vitt először a nagyvárosba mozgólépcsőzni, metrózni, nyaralni.

Ő ült mögöttem a szánkón még hetvenévesen is.

Ő gyógyított, amikor beteg voltam, ő adott olvasnivalót, ő mesélt nekem mindenféle csodálatos történeteket, ő készített illatos habfürdőt.

Kamaszkoromban ritkábban látogattam, néha furdalt is miatta a lelkiismeret. Felnőttként igyekeztem ismét sűrűbben látni, főleg miután kiderült, hogy halálos betegsége van, ami miatt öt évet jósoltak neki az orvosok. Tizenötöt élt még. Amikor bement a kórházba első komoly kivizsgálására, nem tudhatta, nem tudhattuk, kijön-e még. De aznap virágot locsolt, noha búcsúzkodott egy kicsit.

Soha nem láttam kétségbeesni vagy lázadni sorsa ellen.

Imádkozott sokat. Nem feltűnően, nem a külvilágnak. Néha csodákat láttunk, amikor az Úr meghallgatta őt.

Utolsó születésnapját családjá körében töltötte. Nagyon öreg volt már, nagyon gyenge és nagyon beteg, de viccelődött és boldog volt. Kicsivel később annyit mondott, hogy teljesült már minden kívánsága. Pár nap múlva halt meg.

Hónapokkal később elmentem abba a nagyvárosi házba, ahol oly sokat nyaraltunk együtt. Barátnője, akinél laktunk ilyenkor, régen meghalt már, a szomszéd néni engedett be és csodák csodája még emlékezett rám. Megindulva néztem szét az ismerős udvarban, ahol nem jártam húsz éve.

A falak lehámlottak már.

A kertnek, ahol oly sokat kertészkedtem kisfiúként, a sufninak nyoma sem volt.

A patak volt csak ismerős és a kőhíd.

Nem sokat maradtam ott. Nem volt már ott dolgom.

A kéziratnak, a régi füzetnek, amelyet Mesteremtől kaptam, olyan volt a tapintása, mint dédanyám régi imakönyvének, amelyet a fiókomban őrzök a halála óta, becsomagolva, védve a jövőnek. Igyekeztem megélni a pillanat nagyszerűségét, miközben felnyitottam, de talán a túlzott igyekezet miatt, nem éreztem semmi különöset. Nem szólaltak meg a fanfárok, a gyertya fénye sem lobbant el valami hirtelen fuvallat hatására, ahogyan a filmekben szokás. Mindössze kinyílt a Múlt egy régen behajtott ajtaja: nem harsányan, nem zajosan... szelíden, amilyenek a Mester szavai voltak...

A MESTER KÉZIRATA (1)

Szent Jakab napján születtem... de miért is állítok valótlant, hiszen senki sem tudja pontosan a születésem napját. Valamikor májusban, júniusban lehetett, legalábbis így vélekedtek azok, akik megtaláltak engem július 25-én. Mivel később sem bizonyosodott be a születésem pontos ideje, így ezt a napot ünnepeltük meg minden évben. A falu apraja-nagyja búcsút tartott, szünetelt a munka, és ünnepelték a vándorok szentjét... és engem is. Ilyenkor valami húsféle került az asztalra, tört krumpoli zsírral, és párolt, édes vöröskáposzta. Ezen nőttem fel, ez volt az ünnepi ebéd, amióta az eszemet tudtam, és én alig vártam, hogy elkészíthessem az étlapot az ültetőkártyákkal. Tudják, mi az: cédulák az asztalon, katonásan behelyezve a villák fogai közé, rajta az illető neve, akinek ott illik ülnie ezen ebéd alkalmával.

A falu hivatalos szentje egyébként Ágoston volt, és a neve napját minden évben szintén megünnepeltük. De egyéb szentekben sem volt hiány. Majd' minden hónapban akadt egy, akinek a kedvéért a férfiak megittak jó pár kupa bort, az asszonyok meg összedobták, kinek mije volt, és főztek. Az étlap persze maradhatott volna ugyanaz, csak ki kellett volna simítani és tökéletesen megfelelt volna a következő ünnepre is, de én mindig újat készítettem: saját kezűleg festettem, hajtogattam a mívés kartonlapot és az íráshoz nem igazán szokott gyerekek hórihorgas betűivel róttam rá az aktuális menüt.

Ezeket a sorokat felejtés ellen írom, mert mostanában azon kapom magam, hogy álommá szelídültek már azok az évek ott, a hegyek között. Így, még mielőtt végleg ködbe vesznek, szeretném őket papírra vetni. Gyermekem, unokám nincsen, élőszóban nem adhatom tovább gyermekkorom történetét, nem lesz, aki majd a távoli jövőben felidézi, hogy milyen volt a nagypapa, dédpapa, és miket mesélt, amikor elragadta a hév. De aki olvassa e sorokat, az talán megőriz engem emlékezetében. Valaha én is voltam, és hamarosan nem leszek... szakasztott úgy, ahogyan te is, kedves olvasó, még akkor is, a sors néha furcsa vargabetűket teremt az életből kivezető utakhoz... De erről majd később.

Elég az hozzá, hogy engem egy viharos éjszakán találtak meg azok a derék férfiak, akik egy elveszett öregembert kerestek az erdőben, a barlang közelében. Ha jártál már a falunkban, tudhatod: hegyek ölelik körbe, mint anya féltőn, talán túlságosan is féltőn a gyermekét, hogy óvja a szélről. Durva, szilánkosra tördelt kövek ezek, nem kirándulásra való hely. Veszélyes szakadékok, szurdokok szabdalják fel az ösvényeket, sokan tűntek el az évszázadok alatt a kövek között. És persze ott volt az a barlang is.

Barlangok vannak, ez senkinek nem jelent újdonságot, főleg a hegyi embernek nem. De ezt a szűk üreget, amelynek bejáratát hálósan benőtte valami tüskés növény, messze mindenki elkerülte. Akár Csipkerózsika várkastélyát, legendák, sötét mendemondák övezték. A mese egyszerű volt: aki e helyre belép, halál fia. Mulatságos, mondhatnád most, kedves olvasó, és gyerekkoromban még én is egyetértettem volna veled, de azóta már megtapasztaltam, hogy bizony a valóság felfeslik olykor, és a látható világ szövete alól kifolyik valami ragadós massa, amibe rémálmok ragadtak bele valamikor... mint egyes fák oldalán az a sárgás, mézgás anyag, ha tudod, miről beszélek. Nos, valami ilyesmi szorongás, émelygős félelem lett úrrá azokon, akik beszélgetések során szóba hozták a barlangot. A zavart vihogást, félrenyelést és -nézést poharak gyors kiürülése követte azonmód. Senki nem akart erről beszélni és én gyermekkoromban többször kifejeztem a haragomat emiatt. De hiába kiabáltam, méltatlankodtam, nem tudtam rávenni a felnőtteket, hogy a szemembe mondják a tapasztalataikat. Csupán annyit mormogtak: – Nem kell mindenről tudni, elég legyen annyi, hogy azt a helyet maga az ördög lakja.

Hogy ne szaporítsam a szót: másfél-két hónapos csecsemő voltam, amikor azon az éjjelen két férfi rám talált az erdő szélén, nem messze a barlangtól. Hajnalodott már és az öregember keresésére indult falubeliek többsége feladta, hogy valaha is előkerül a vén piás, merthogy maguk között csak így emlegették. Ez a két férfi azonban messzebb merészkedett, mint a többiek és egyszer csak gyermeksírásra lettek figyelmesek. Nem tudván mit kezdeni a dologgal, közelebb merészkedtek az elátkozott helyhez, de azért még biztos távolságot tartottak a barlangtól. Én ott feküdtem hason, emelgetni próbáltam a fejemet, keservesen sírtam a hidegtől és bizonyára az elhagyatottságtól, az éhségtől is. Régen elmúlt már, hogy a két férfi ilyen csöpp gyermeket dajkált, ügyetlenül felemeltek, egyikőjük bebugyolált az ingébe és magukkal vittek.

Szinte magától értetődő volt, hogy hova kerülök, legalábbis ideiglenesen. Abba a házba, amely aznap éjjel biztosan gyászba borult, hiszen az elkóborolt öregember soha nem került meg többé. Beleeshetett valamelyik szakadékba és a nyakát törte? Épp olyan valószínű volt ez a lehetőség is, mint hogy eltévedt az erdő sűrűjében, elaludt és a hidegben lelte halálát. Erről éppúgy nem beszéltek többé a falubeliek, mint a barlang titkáról.

Soha nem értettem, mi értelme van úgy élni, hogy folyton elfordítjuk a fejünket a nekünk nem tetsző dolgoktól, aztán csodálkozunk, hogy nyakfájással ébredünk, mintha túl szoros lenne a gallér. De térjünk vissza inkább a sorsom további alakulására.

A család befogadott. Két középkorú hölgy, testvérek, édesapjukkal laktak együtt – neki vészett nyoma végleg akkor éjjel. Nővér és húga. Nappal és éjszaka. Nyár és tél. És még

sokáig folytathatnám. Olyanok voltak ők egymásnak, mint egy kétoldalú tükör, de nagyon torz tükör. Valós, ám csúfondáros képet mutattak egymásnak a nap huszonnégy órájában, és persze mindkettő a másikat okolta ezért a nem túl tetszetős képért. Én hamar felismertem a játékuakat, szórakoztatott is a dolog jócskán, de sohasem szándékoztam elrontani az örömeiket. Mert öröm is volt ez, nem csak bánat és feszültségek forrása, ahogyan a felszínen látszott. Ahogyan az lenni szokott, ha az egyik békén hagyta a kötél egyik végét, a másik azonmód rángatni kezdte. Nem nyughattak egyetlen percre sem. Soha nem fogyott el egymás iránti elégedetlenségük. Zsörtölődésük apró szikrái folyton kettejük között pattogtak, avatatlan kívülálló aggódva gondolhatta, egy nap tüzet fognak a gerendák, a bútorok és leég a ház.

De soha nem égett le.

Befogadtak, soha nem volt kérdés, hogy miért, vagy miért ne tettek volna. Vigaszt jelentettem vajon elveszett édesapjuk helyett? – nem tudom. Nekik nem lehetett gyerekük, ez is ki nem mondott titok volt, mint a barlang és sok más dolog mifelénk. Valaki egyszer azt mondta, valamelyik apácarend növendékei voltak fiatalabb korukban, aztán hitehagyottak lettek... vagy kizárták őket... vagy valami ilyesmi. Tízéves lehettem, amikor ez az információ eljutott hozzám, de akkor sem tudtam vele igazán mit kezdeni. Hitehagyott? Ez mit jelent? A hite hagy el valakit? Vagy ő a hitét? Hogyan történik ez? Ilyesmiről sűrűn beszélgettünk Picurral, de róla majd később.

Egy dolgot nem tett senki sem, bár bizonyára ennek is megvolt a maga értelme. Soha nem kezdték el kutatni a valódi szüleim kilétét, legalábbis nem került szóba. Nem a mi falunk volt az egyetlen település a környéken, és egyik sem volt messzebb, mint egynapi járóföld. Elméletileg bárhonnán származhattam. Valaki szándékosan meg akart tőlem szabadulni, vagy elraboltak és a gonosztevők úgy gondolták, magamra hagynak? Egy megesett lány fia volnék, akinek nem volt más választása? Vagy házasságtörés következményeképpen jöttem a világra? Előfordul az ilyesmi. De soha nem beszélünk a kezdetekről. Az én életem hivatalosan pár hetes koromban kezdődött az erdőben, az a nap lett beírva a keresztlevelembe is.

Manónak neveztek el, mármint ez volt a becenevem. Kistermetű voltam első éveimben, vékony és törékeny. Nagynéném – így neveztem az idősebb nevelőanyámat – hároméves koromban varrt nekem egy nagyon kedves sapkát, ilyen lehetett az erdei manóknak, akik talán elrabolták a nagypapát. Attól fogva lettem Manó. Magasságom nem változott jelentősen és szinte magától értetődően választottam legjobb pajtásomul az iskolában az osztály második legalacsonyabb fiúját, akit meg Picurnak szólított mindenki. Manó és Picur. Ezek voltunk mi. Coffi később jött.

Szóval az idősebb hölgyet nagynéninek szólítottam, a másikat mamának, és ők ezt zokszó nélkül elfogadták, soha nem hallottam őket vetélkedni az elsőségért, melyiküket szeretem jobban. Ők talán tudták, hogy a szeretetet nem lehet mérni, adagolni, mennyiségekre és mértékegységekre bontani. Azzal sem volt baj, hogy messzire tűnt édesapjukat nagypapának neveztem, amikor szóba került. És így is éreztem. Azt hiszem, az ember tartalékol egy különös érzést, csak a nagyszülőknek. Ezt senki nem tapasztalhatja meg, csak ha már belépett a nagyszülő-korba. Van ebben valami gyermeki, valami testvéri, egészen más, mint a szülők iránt érzett szeretet. Bár soha nem volt hús-vér nagypapám, csak nevelőim meséire hagyatkozhattam, mégis pontosan tudtam, hogy a cinkos melegség a szívemben csak az lehet, amit a nagypapának tartogatunk. És az is volt.

Mint minden legendás alak a családban (és mindenki az, aki nincs jelen), nagypapám is állandó beszédtema volt számomra. Nem telt el nap, hogy ne kérdezősködtem volna felőle: Milyen volt? A szeme színe? Haja? Termete? Mit szeretett csinálni? És hasonlók.

Éjjelente sokszor álmodtam vele. Furcsa álmok voltak ezek, zavaros, kalandos, de mégis, felébredés után jó érzést keltő álmok. Mindig úton voltunk és mindig gyalog. Kezünkben göcsörtös vándorbot, hajunkat fújta a szél és csak róttuk a hegyeket. Szerettem ezeket a reggeleket, amikor ezzel a szélfúttá hangulattal ébredtem. Szinte még éreztem a hajam illatán, hogy egész nap, egész éjjel úton voltunk.

Azon a reggelen is így ébredtem, bár ehhez az is hozzátartozik, hogy mama ököllel verte szobám ajtaját. Bizonyára kopogott is korábban a tőle megszokott tapintatos módon, de aztán hamar elveszítve türelmét – ami megint csak sajátja volt – kissé határozottabb módon adta tudtomra, hogy ideje felkelni.

– El fogsz késni – ennyit mondott csak, ki sem látszott a munkából, aznap – hétfő lévén – nagytakarítást tartott. Nagynéném a kamrában tevékenykedett, gyanítottam, ismerve őt, hogy jócskán hagyott magának időt szemrevételezni a felhalmozott tartós élelmiszereket, mint például a lekvárt...

– Dehogy fogok – mondtam, és máris az asztalhoz telepedtem. Mama mindig ezzel riogatott. Az idő, az idő, és megint csak az idő. Meg a késések. Mintha nem tudta volna, hogy Picurt soha nem váratom meg, ő meg szintén percre pontosan állt ki a kapualjba, hogy aztán valami követ rugdosva együtt menjünk az iskolába.

Elnéztem mama elmaradhatatlan fejkendőjét, soha nem tudtam megmondani a színét. Kék lehetett, vagy zöldes inkább? Fehér, csak kopott már? Vagy folyamatosan változtatta a színét, mint azok a gyűrűk, amelyeket később felnőtt koromban láttam a vásárokon, amelyek képesek megmutatni aktuális hangulatunk színét? A szeme is olyan volt mindig, mint a fejkendő színe. Az is változott folyton, mint a Nap árnyéka a falon.

Picur jóval nagyobb darab srác volt, mint én, zömök, széles vállú, vastag nyakú. Minden olyan testi tulajdonságot – sokak szemében előnyt – birtokolt, amiket én nem. Egyvalami volt közös: alacsony termetünk, noha ő kétszer olyan széles volt, mint én. Engem elfújta a szél, ha feltámadt egy-egy utcasarkon vagy sikátorban, míg ő oly stabilan állt a földön, hogy égszakadás se tudta volna kimozdítani helyzetéből. Mindez igaznak bizonyult átvitt értelemben is. Jómagam folyton a fellegekben jártam, ő két lábbal a valóság talaján. Tanbácsi azt mondta egyszer, hogy érthető ez, így viselkednek a gyökértelen teremtmények... De róla is beszélek majd később.

Picur korán vesztette el az apját, tízéves sem volt még. Emlékszem a napra, reggel a szokottnál korábban ment be az iskolába, és amikor utolértem, már az ablaknál állt és mereven bámult kifelé, hogy senki se lássa könnyező arcát. A lányok vigasztalni próbálták, de hamar felhagytak a hiábavaló igyekezettel. A fiúk nem tudtak mit kezdeni a helyzettel: a mindig kemény és „férfias” Picurral most történt valami... Nem is mondtam még: persze csak én szólíhattam Picurnak, én is csak akkor, ha ketten voltunk. A többiek nem merték ily kicsinyítő jelzővel illetni, talán nem is hagyta volna. Előbb jött a keménység, az erő hangsúlyozása és utóbb halt meg az apja, vagy fordítva történt? Melyik volt az ok és melyik az okozat? Nem emlékszem már, de mintha apja halála után Picur hangsúlyosabban fogalmazta volna meg életszemléletét, miszerint erősnek lenni mindenáron... és tartotta is magát ehhez. Ritkán láttam sírni... ha belegondolok, csak akkor, ott, az ablak előtt...

Megrugdostunk pár követ, meg egy kicsit egymást is, lefitymálta a hajamat, amely szerteszét állt, a trikómat, amely kilógott az ing alól, vagyis a szokásos módon jelezte, hogy én vagyok a kisebb és a gyámoltalanabb – a köztünk lévő mindössze fél év korkülönbség dacára... aztán beértünk a suliba.

Tanbácsi óráinak anyagából utólag jegyzeteket készítettem, érdeemesnek találtam eltenni őket a jövőnek. A valódi neve most nem érdekes... mindenki Tanbácsinak szólította, még a szülők is egymás között. Igazi filozófus volt, holott az lett volna a dolga, hogy a történelem és az irodalom alapjait verje bele a fejünkbe. Ehelyett az alábbiakhoz hasonló eszmefuttatásokba temetkezett és sokszor csak az óra végét jelző csengőszó zökkentette ki. Hozzá kell tenni, az ilyen alkalmakkor néma csöndben hallgattuk, ehhez persze az is hozzájárult, hogy a gondolkodásra kevésbé fogékonyak el-elszundítottak, némelyiknek a nyála is csurgott. Bevallom, ezen a napon én is utólag szereztem tudomást Tanbácsi aktuális monológjának témájáról, mivel Picur soha nem mulasztott volna el egyetlen szót sem. Még akkor is, ha utólag marhaságnak titulálta az egészet. Ez alkalommal tanítónk az időről beszélt:

– Furcsa valami a történelem, nem is érthetjük meg anélkül, ha nem vesszük szemügyre, hogy milyen az idő természete. Biztosan van közületek olyan, aki elgondolkodott már azon, hogyan is lehetne lerajzolni az időt... Nos, valaki?

Valaki jelentkezett. Az első sorban ülő szemüveges fiú lehetett az, de én ekkor nem voltam jelen, legalábbis lélekben. A következő szavak visszhangja jutott el hozzám csupán:

– Én úgy képzelem el, mint egy egyenes vonalat, aminek nincs eleje és vége. Mi mindnyájan ott vagyunk ezen a vonalon, aztán egyszer csak...

– Eltűnünk? – fejezte be a fiú elakadt mondatát Tanbácsi. – Igen... lehet, hogy így van, de én mégis azt mondanám, az idő olyan, mint egy spirál... Tudjátok, mint egy csigavonal. Halad szépen egyre feljebb és feljebb. Persze mindig visszakerül ugyanarra a pontra, csak éppen egy másik szinten. Ahogyan ti is egyre felsőbb osztályba léptek, mást és mást tanultok, de mégis ugyanabban a padban ültök, ugyanaz a tábla is... csak ti nem vagytok ugyanazok... és az idő...

Ekkor bökött oldalba Picur, aki mellettem ült. Visszatértem a földre.

– Te jössz? – súgta Picur.

– Így van, Manó? – kérdezte a Tanbácsi, valószínűleg már másodszor.

– Igen, igen... – próbáltam felvenni a fonalat. – Az idő olyan, mint a csiga...

Megkaptam a szokásos nevetést és Tanbácsi elfojtott méltatlankodását, ahogyan szoktam. Nem volt ez újdonság senki számára. Aki volt már tagja bármilyen közösségnek, legyen az egy iskolai osztály, az tisztában van vele, hogy a szerepek állandóak. Ad ez persze biztosságot is, mert mindenkinek helye van. A falu bolondjának is, a koldusnak is a templomlépcsőn. Rossz az a világ, ahol bárki is felesleges és nem hiányzik, ha eltűnik.

Az óra véget ért, a törileckéről fogalmam sem volt természetesen, csak kevéssé vigasztalt a tudat, hogy a többieknek sem, és alighanem Tanbácsi is ebbe a körbe tartozott.

Az iskola hamar elnéptelenedett, de amúgy sem voltunk sokan. Talán ötvenen jártunk ide, össze is vonták a különböző évfolyamokat, hiszen egyrészt híján voltunk a kellő mennyiségű osztályteremnek, s persze a tanítóknak is. Tanbácsi vitte a hátán majdnem az egész iskolát, egy idősebb hölgy, akiről senki sem tudta, hogy valójában mit tanít, segített be neki olykor, de azok az órák is inkább szöszmötöléssel teltek, a lányok tanultak varni meg festeni ilyenkor. Senki sem bánta... Néha megjelent egy tanfelügyelő a városból, de őt is jobban érdekelte a helyi pálinka és vörösbor minősége, mintsem az, hogy Tanbácsi milyen alapokon osztályoz és vajon minden tanuló rendelkezik-e a megfelelő tankönyvekkel. Tanbácsit utólag mégis az általam ismert legkiválóbb pedagógusnak tartom, mert egy valamire megtanított minket, és talán ez a szemlélet nagyban meghatározta az életünket is: mindig arra biztatott, hogy egyrészt használjuk a fejünket, másrészt saját magunk nézzünk utána a dolgoknak. Magyarán: ne higgyünk el semmit csak azért, mert valaki olyan mondta, aki magasabb nálunk egy-két fejjel és kétszer annyit nyom élősúlyban.

A lelkész úrral nem kellett volna ujjat húzni. Én is tudtam, Picur is. De az ember sokszor mászik bele olyan ingoványba, amelyről tudja, hogy lehúzhatja a mélybe, mégis megteszi. Azon a délután sokadszorra kuksoltunk a plébániával szemközti ágas-bogas fán és kukkoltunk. A lelkész úr személye valamiért nagyon foglalkoztatott minket. Ha jól emlékszem, talán ez hozott össze Picurral. A templomban egy misén ismerkedtünk meg és mindketten halálosan untuk a végtelenbe nyúló prédikációt, amelynek talán a felelősség felvállalása volt a témája. Mi annyira messze voltunk ettől, mint Makó Jeruzsálemtől – akkor még nem tudtam, hogy Makó nem egy város, hanem egy ember neve volt valójában – és nekiálltunk bökdösni egymást a mise közben. Majd tátogni kezdtünk a lelkész úr szavaira és nagyokat kuncogtunk, amikor megesett, hogy eltaláltuk a megfelelő szavakat. Aztán hazakísértük egymást, köveket rugdostunk meg minden, és meg is alapoztuk egy életre szóló barátságunkat.

Ez persze még nem lenne elég indok arra, hogy miért foglalkoztatott annyira a lelkész úr személye. Közrejátszhatott az a tény is, hogy engem nagyon érdekelt a vallás, noha nem értettem (ez már elég alap volt hozzá), míg Picur, kisfiú létére elég határozott materialista

világképpel rendelkezett. Valahonnan szerzett egy könyvet is, valami Darwintól, aki azzal az elméletével ugratta kortársait, hogy a különböző növények és állatok valamikor régen képesek voltak átváltozni, a medve bemászott a vízbe és kisvártatva bálna lett belőle, a gyíkokból madarak meg hasonlók. Hajmeresztő elképzelés volt ez akkor, alig túl a tizedik életévünkön, de Picur azt mondta, lehet benne valami. Össze kellett volna őt zárni a nagynénémmel, aki ugyan nem hallott a medvés dologról, de képes volt órákat szónokolni a számára nem létező Istenről, akinek szerinte nincs szíve. Mindez oly mértékben állt szemben mama szelíd hitével, mint az én bizakodó és kereső hitvilágom Picur harcos ateizmusával. Egyetlen célunk volt hát, megtudni, mit tud erről valójában a lelkész úr... merthogy amit mondott, azt egyrészt nem hittük el, másrészt Tanbácsi is arra biztatott, hogy nem számít a szó, a tett, ami lényeges.

Így aznap délután egy magunk fabrikálta távcsövön keresztül figyeltük a plébánia ablakát és mögötte a papot.

– Valamit ír – mondta Picur.

– Jó, de mit? – kérdeztem türelmetlenül, mert nem éreztem magam túlzottan biztonságban a vékony faágon, amelyen kuporogtam.

– Mindig ezt csinálja. Este is. Múltkor láttam. Világít a gyertya és ír.

– Biztosan tud valamit, amit senki más emberfia nem tudhat. Végül is ő tartja a kapcsolatot Istennel, nem?

Picur fintorgott.

– Nem tudom. De nem hiszem, hogy meg akarnék ismerkedni azzal az Istennel, akivel ez az ember tartja a kapcsolatot.

Átvettem a távcsövet. Nem volt egyszerű a művelet, a birkózás közben majdnem leestünk a fáról.

– Izzik a szeme – mondtam aztán. – Izzik.

– Micsoda? Dehogyan izzik.

Persze. Picur nem látta. Most már sejtem azért, hogy én se láttam ilyesmit, de olyan jó volt elhinni...

– Ha mondom. Izzik – makacskodtam, miközben szemem olyan könnyes volt a hevenyészett lencse torzításától, hogy alig tudtam kivenni valamit a homályból.

– Jó, de mit ír?

Hamarosan megtudtuk. Hazafelé – köveket rugdosva – haditervet kovácsoltunk, amelyet mindketten halálosan komolyan gondoltunk, ugyanakkor pontosan tudtuk, hogy valószínűleg soha nem fogjuk kivitelezni. De a terv, a célok kitűzése mindig életben tart,

akkor is, ha nem lesz belőle semmi. Így lélekben kihúzva magunkat, egyenes derékkal és büszkén váltunk el egymástól aznap: a hősi póz.

Amely egészen pontosan addig a másodpercig tartott, amíg nagynéném rám nem támadt a késés miatt...

Háttal ültem a nagynénémnek, nem tiszteletlenségéből, egyszerűen ott volt a helyem, másrészt pedig valamiért az ilyesfajta veszekedések mindig ilyen koreográfia szerint zajlottak: nagynéném mondott pár keresetlen szót az arcomba, majd valami úton-módon a hátam mögé került és inkább mamához intézte a szavait. Így egyfajta vacsora-aláfestő rádióműsor-ként hallgathattam zsörtölődését. Néha átváltott németre – ez volt a nemzetiségi nyelv a faluban, ezért az én családom anyanyelve is –, főleg az olyan szavaknál, amelyek magyarul már nem túrték volna a nyomdafestéket. Hangsúlyja hullámzó volt, olykor vészes magasságokba emelkedett, hogy aztán egy csikorgó csille gyorsaságával száguldjon a mélybe. Mama állta a sarat, szelíden nézte a cirkuszt, olykor nyelt egyet. Tudta, testvérének alapvetően igaza van, de ez nem rendíthette meg az ösbizalmat, amelyet irántam érzett.

– Madarat tolláról – kezdte most nagynéném az ismert szólást, persze Picurra célzott. Szerinte rossz hatással voltunk egymásra, amit mama sem mindig cáfolt.

– Csak sétáltunk – mondtam két falat között. – A pap házánál.

– Mit kerestetek ti ott? – Most megkerült és próbált a szemembe nézni. – Még majd elterjed, hogy oda jártok leskelődni. Micsoda dolog ez?

– Nem leskelődtünk, csak arra jártunk. Mama szereti, ha érdeklődöm a vallás iránt.

– Igen, a templomban – szólt most mama. – De nem illik zavarni senkit, amikor otthon pihen. Biztosan nagyon elfoglalt ember.

– Szerinted miért olyan szőrös? – kérdeztem.

Ezzel a végszóval ért véget az első felvonása a „Már százszor megmondtam...” címet viselő darabnak, a két nő csak levegőért kapkodott. Én megragadtam az alkalmat – meg a tejesbögrét – és a szobám felé vettem az irányt. A lépcsőn még hallgattam kettőjük újra fel-támadó veszekedését.

– Végül is hazaért épségben... – mondta halkán a mama.

– Védjed, csak védjed... – Nagynéném dörgedelem-áradatának már nem hallottam a folytatását. Lehuppantam folyton megvetett ágyamra – emiatt is megkaptam mindennap a

magamét. Semmi újdonság nem volt persze az aznap esti összeszólalkozásban, hiszen minden a régen megírt forgatókönyv szerint zajlott. Általában két dolog okozott problémát: az idő és a tér. Vagyis: hol vagyok, voltam, leszek, és mikor. Néha felmerült a „miért” kérdés is, de ez nem foglalkoztatta annyira őket. Mama tudta – vagy inkább remélte –, hogy jó helyen vagyok, nagynéném pedig egyszerűen csak féltett. Noha minden igyekezetével próbálta azt a képet kialakítani bennem, hogy púp vagyok a hátán és megkeserítem az életét, nem telt el úgy nap, hogy ne várt volna egy darabka csokoládé, dió vagy alma az éjjeliszekrényén. – Hogy került ez ide? – kérdeztem ilyenkor szertartásosan. – Csak úgy odarepült – jött ilyenkor a megszokott válasz egy félrenéző pillantás kíséretében, amelynek egyetlen szerepe volt: nem akarta látni, hogy hálás vagyok, és olykor meghatott. Ez volt a mi kis játékunk. Közvetlenül ezután következett valami harapós mondat: – Na, de mars öltözni! – vagy ilyesmi.

Mama egyszerűen csak megölelt, ha ki akarta fejezni a szeretetét. Vagy megsimogatta a kezem, arcom. Ezt a „tönkreteszed az életemet” című játszmát egymással is játszották, az évek során a tökélyig kifejlesztve a vele járó szemforgatásokat, mennyezetre pillantásokat és hangos ciccegéseket. Aki először járt nálunk, bizvást hihette, hogy ez a két nő egy napon alighanem elemészti egymást, de engem nem tudtak becsapni. Én tudtam, hogy ritka mély összetartozásban élnek, amelyet csak erősít édesapjuk elvesztése, gyermektelenségük és persze az én jelenlétem is.

Mama még bejött aznap este. Számítottam rá, soha nem hagyta, hogy egy veszekedés után búcsú nélkül feküdjek le. Ahogy nem kényelmes a gyűrött lepedőn aludni, úgy fontos kisimítani a homlok ráncait is, mielőtt aludni megy az ember – sokszor mondta.

A keze meleg volt. Szerettem nagyon.

– Emlékszel, mit ígértél tegnap? Azt mondtad, mesélsz a nagyapáról.

Megérintette a homlokát egy másodpercre. Ezt akkor csinálta, amikor fáradt volt.

– Jaj, ne, Manócska, csak ma ne. A múltkor megbeszéltük, hogy...

– De akkor se mondtál semmit – vágtam közbe. – Csak annyit, hogy valaha élt egy bácsi, akit nagyon szeretted, és aki akkor veszett el, amikor én születtem.

Noha tudtam, hogy nem pontosan fedí a valóságot, mindig így mondtam: amikor születtem.

Mama leült az ágy szélére, de előbb felhajtotta a takarót. Szótlanul nézett rám egy ideig, aztán beletörődött, hogy ezúttal sem tud engedni.

– Jól van, de ígérd meg, hogy többet nem kell elmondanom azt a mesét.

– Mese lesz?

– Hát, nem is tudom. Szeretném azt hinni, hogy csak mese, de itt vagy te, hogy emlékeztetess.

– A nagypapa nincs itt.

Bólintott.

– Igen. De talán a sors akarta, hogy így történjen. A nagyapád nagyon csendes ember volt. Vele soha nem beszélgettem így, mint veled. Ő mindig csak hallgatott. Bezárkózott a kamrába és faragta az óráit. Azokat a nagy órákat, mindig ugyanolyan. Azon az éjszakán sem láttam egész nap, este meg azt mondta, elmegy a kocsmába. Soha nem mondtam, hogy ne menjen, most sem. Szüksége volt rá, hogy valakinek elmesélje a történeteit, amiket ki tudja honnan hallott. Aztán mikor éjfélre sem ért haza, megijedtem és keresni kezdtem. A kocsmá is régen bezárt már. Ő meg eltűnt. Két férfi még a barlanghoz is felmerészkedett... de ezt már tudod.

Ilyenkor ezernyi kérdés jutott eszembe, de a mama felállt és már ment is.

Reménytelen próbálkozás volt, hiszen tudtam: ahogyan a kérdések sem változnak, a válaszok sem lesznek mások.

Viszont aznap este a mese nem a megszokott módon ért véget. Hamar elaludtam és nagyapám eljött hozzám. Álomban. Olyan volt, mint egy film. Talán az is volt, egy mennybéli rendező ajándékozott meg akkor egy színes, szélesvásznú hangosfilmmel. Sajnáltam, hogy elszakadt a vége előtt, de a mai napig nem felejttem el.

Azt álmodtam, hogy felébredek az éjszaka közepén. Ilyenkor az ember elgondolkodik néhány másodpercre, mit is szeretne, mire is van szüksége. Aztán rájöttem, hogy szomjas vagyok. Kinyitottam a szobám ajtaját, de nem a megszokott, kopott falépcső látványa fogadott, amely levitt a padlásszobából a földszintre, hanem egy hosszú folyosó. A vége ködbe veszett, ezüst fénycsíkok szabdalták fel a porfüggönyt. A látvány kicsit ijesztő volt, de ezzel együtt szólt valami zene, amely oldotta a barátságtalan hangulatot. Nem tudtam megnevezni a hangszert, mély hangja volt, fúvós fajta biztosan, de hogy mekkora lehet egy ilyen tilinkó? A zümmögés azt sugallta, nincs mitől félnem.

Lépteim még több port vertek fel, ami nem javította a látási viszonyokat. De aztán lassan kivehetővé vált egy kicsiny lámpa, amely egy asztalon világított, és a sárgás fénykör egy apró kamrácskát tett láthatóvá... de csak annyira, mintha ujjbeggyel maszatolt kép lenne

egy szalvétán. Az egész helyiség, a falak, a régi szekrény valahol beljebb, a félig nyitott ajtó olyan volt, mint azok a kézzel retusált fotók, amelyeket mama őrzött a családi albumban. És az asztalnál ott ült a nagyapám.

Nem lepődött meg, hogy ott vagyok, mintha számára természetes lett volna, hogy élők és holtak olykor átjárnak egymáshoz, mint lekvárfőzéskor a szomszédok. Jobb szemét egy nagyítóüveg takarta, amely a homlokához erősített tartószerkezetről lógott le – órásknál láttam ilyesmit. Egy kicsiny zsebórát javított éppen: felhúzta, majd a füléhez tartotta. Valamit babrált rajta, majd megint meghallgatta. Szinte éreztem finom hallását, úgy vizsgálta az órát, mint orvos hallgatja betege szívverését.

Nem volt kétséges, hogy engem is meghallott, ahogy közeledtem.

– Mi járatban, Manócska? Meglátogatod öreg nagyapádat?

Hangja olyan volt, mintha mosolyogna éppen. De nem a szája mosolygott. Talán a lelke.

– Csak erre jártam – mondtam bután. – Nem tudtam, hogy itt vagy.

Az ember nem mindig tegezi a nagyapját. Főleg először nem. Sokszor a szüleit sem. De ott és akkor természetes volt.

– Nem vagyok itt – mondta és letette az órát. Aztán folytatta a munkát. – Ez csak álom, kisember.

Ha álom, hát legyen álom, gondoltam.

– Mit csinálsz itt? – kérdeztem. Mert azért ennek a kérdésnek egy álomban is van értelme, nem igaz?

– Láthatod. Vigyázok az időre. A mérhető időre.

Ez ismerős mondat volt. Tanbácsi szokott ilyesmi stílusban beszélgetni velünk. Azt mondta egyszer, hogy az emberek manapság csak azt hiszik el, amit meg tudnak mérni.

– Okos ember a te tanbácsid – mondta a nagypapa. – Igaza van. Ha nem lennének órák, az emberek nem is tudnák, hogy múlik az idő. Az óra okozza a halálunkat, tudod-e? Mérjük az éveket, aztán eljön a nap, amikor úgy érezzük, hogy már nem is szabadna élnünk. Akkor meghalunk.

Tetszett nekem az öreg bácsi. Szerintem én is neki.

– De te mégis órákat faragsz – ellenkeztem kicsit.

Most végleg letette a zsebórát. Titokzatos mozdulattal intett, hogy lépjek közelebb. Halkra vette a szót. Most olyan igazi nagypapás volt.

– Én másmilyen órákat készítek ám. Nem tudtad?

Egy fejmozdulattal az asztal felett lévő zsúfolt polcra intett. Sok-sok kacat közt egy még nem teljesen befejezett falióra állt, hasonló ahhoz, ami az én szobámban is ketyeg már nagyon régóta. Vagy pont ugyanolyan.

– Nézd csak – mondta a nagypapa.

Néztem. Nem tudtam, mire kell figyelnem, dehogyan tudtam. De volt valaki okosabb bennem, és neki leesett a tantusz, mert azt vettem észre magamon, hogy boldog mosolyra húzódik a szám.

Aztán kireggeledett.

Másnap találtam meg a naplót.

Nem is napló volt, bár mindvégig így hivatkoztam rá és annak is tekintetem. De inkább elbeszélésnek nevezném, már csak azért is, mert nem egyes szám első személyben íródott, ahogy általában naplót írni szokás. De ne szaladjunk előre.

Talán az álom adta az ötletet, hogy megkeressem a ház legeldugottabb zugait, azokat, amelyeket az ember gyermekként először szorongva elkerül, majd ijesztgetni kezdi az ezekkel kapcsolatos rémisztő ál-tapasztalataival a szomszéd kisfiút, és amikor elszégyelli magát, hogy mekkora gyáva nyúl, akkor heves szívdobogással megközelíti az ominózus helyeket.

Házunk környéke nem dúskált ilyen elátkozott zugokban, leszámítva persze a barlangot, de az sokkal messzebb volt. Korábban feltérképeztem már a kert mögötti régi üreget, amely valaha borospince lehetett, de akkor már nem lehetett leereszkedni oda. Méteresre nőtt a gaz, tele volt minden szúrós bogánccsal, és biztos voltam benne, ha beleesnék a lyukba, a Jóisten sem találna rám ítéletnapig se. De azért hősies érzés volt néhanap elképzelni, hogy minden bátorságomat összeszedve felfedezem a föld alatti üreget, megtalálom a török kori elásott kincset, amelyet egy menekülő pasa rejtett el abban a reményben, hogy a háború végén visszatér és újra dúsgazdag lehet. Majd – felébredve az álmodozásból – nagyvonalúan lemondtam a zsákmányról.

Hasonló istentelen hely volt számomra a házunk alatti pince is. Általában az ember a padláson tárol ilyesfajta holmikat, mint régi székek, zsákok, ócska könyvek és papírok, megunt játékok, de a padlást én foglaltam el már kicsi korom óta. Így a dohos és mindig nyirkos pince szolgált lomtár, kamra és patkányfészek gyanánt a házban. Ami ide került, az a

legritkább esetben látta meg újra a napvilágot. Mamáék talán abban reménykedtek, hogy a pince magától elemészti a bezsúfolt kacatokat. Ha jól emlékszem, korábban egyetlenegyszer merészkedtem le, de az első szívósabb pókháló és valami szörny rekedt motozása hamar kedvemet szegte. Azon a reggelen viszont csillapíthatatlan kalandvággyal ébredtem, majd miután megmostam arcomat és felöltöztem, első dolgom volt, hogy leosontam a pincébe. Engedélyt elfelejtettem kérni persze, egyrészt nagynéném és mama épp a kertben tartózkodott, másrészt, ha az ő jóváhagyásukon múlt volna, akkor sohasem kerül birtokomba a nagypapa könyve.

Mintha vonzott volna magához és bátorságot adott volna az expedícióhoz, többet, mint amennyivel alaphól rendelkeztem. Merthogy a pókhálók, a döglött meg bizonyára élő patkányok, egerek és hasonló egyéb pincelakó lények száma nem csökkent előző látogatásom óta. De oly hősiezen vágtam át magam mindezen akadályokon, hogy mire megnyirkosodott volna a kezem, már birtokomba is került a kincs. Egy szinte teljesen kettétört fiókban rejtőzött régi fényképekkel, egy kagylódarabbal és egy pénzérmével együtt. Mindent összecsomagoltam – mi másba, mint reggel frissen vasalt ingembe – és remegve az elégedettségtől, visszasiettem szobámba.

A pénzérme kötötte le a figyelmemet legkevésbé, láttam már hasonlókat az iskolai szertárban. Fémszínű, kosztól feketéllő darabka volt, kicsit hajlott, mintha korábban beszorult volna az ajtó és küszöb közé. Félretettem későbbi tanulmányozásra. A kagylódarab sem érdekelt túlságosan.

A képek már érdekesebbek voltak. Egy osztálykép. Legalábbis olyasmi: majd két tucat kisgyerek egy csoportban, öt- vagy hatévesek. A fiúk lenyírt hajjal, a lányok szoknyában, hosszú ruháskában. Nagyon fakó volt, talán meg is ázott korábban, az arcok szinte kivehetetlenül belefehéredtek már az enyészetbe. Egy másik kép nagynénémet és mamát ábrázolta, rögtön felismertem őket, dacára, hogy még tizenéves lányok voltak rajta. Talán ahogy egymásra néztek, vagy a kettőjük közti távolság miatt. Butaság, tudom, de úgy gondolom, hogy az emberek közti kapcsolat és összetartozás némely esetben lehet olyan tapintható és látható, hogy még egy fényképen is megjelenik. Mosolyogtak mindketten, és elgondolkodtam egy percre, hogy vajon nagynéném mikor szokott le a nevetésről. Merthogy egyszer leszokott, az biztos. Vagy ezek a dolgok csak elmúlnak csendben?

És persze ott volt a nagyapám is, megismertem, hiszen még csak pár óra telt el azóta, hogy álmomban láttam. Az egyik képen katonaruhában állt egy ablak előtt és szálegyenes tekintettel, nagy bajusszal felfegyverkezve nézett a fényképezőgépbe, a másikon már kicsit idősebben, félmeztelenül ült a kertben és csak bámult maga elé. A kezében valami szerszámot

tartott. Megilletődve szorongattam a képeket, tekintetem úgy vándorolt rajtuk, mint gyakorlatlan kártyajátékosé, aki nem tudja, melyik lapot dobja el. Olyan volt, mintha a múlt és a jelen összeért volna egy másodpercre, mintha egy öreg kéz kinyúlt volna a múltból és megfogta volna a csuklómat. Nem volt kellemetlen az érintése.

De a könyv!

Félve nyitottam ki, ösztönösen számítottam valami bogárra vagy féregre, ami azonmód előmászik a sárga lapok közül, de semmi ilyesmi nem történt. Nem könyv volt egyébként, inkább vékony füzet, de valaki szánt időt arra, hogy valami bőrszerű anyagba kösse be a cím- és a hátlapot, így olyanná vált, mint a régi kódexek. De a belső lapok épp olyan vonalas füzet lapjai voltak, mint amelyeneket mi is használtunk az iskolában. Sűrűn teleírt lapok, néhol összeragadva a kosztól és a nedvességtől. Meg kell szárítanom őket – ez volt az első gondolatom. A második bizonyára az lett volna, hogy sürgősen le kell fénymásolnom őket, mielőtt tönkremennek, ha lett volna akkoriban ilyen szerkezet. Így inkább az jutott eszembe, hogy meg kell mutatnom Picurnak a zsákmányt. Mármint, természetesen, ha én már végigolvastam...

Vasárnap lévén mama sem zargatott semmiféle házimunkával, egyéb kötelezettségekkel, így nem is csináltam mást, mint egész nap olvastam. Egyelőre titokban. Szobám ajtaját résnyire nyitva hagytam és ha meghallottam mama lépteit a lépcsőn felfelé jövet, úgy tettem, mintha a házi feladatokat böngészném.

Arra számítottam, hogy jócskán meg kell küzdenem a szöveggel olvashatatlanság vagy elmosódás miatt, nem is beszélve a német nyelvről, amelyen íródott (mint korábban említettem, ez volt a falubeliek anyanyelve), de meglepő módon ezek alig jelentettek gondot. Szemem széleseben falta a betűket. Megesett, hogy előre kitaláltam a soron következő szót, vagy befejeztem a mondatot még az előtt, hogy a végére értem volna... jól ismert nótákkal van így az ember.

Meglepő módon a történet nem a nagypapáról szólt, és valahol a közepén arra kezdtem gyanakodni, hogy nem is ő írta a könyvet. Kérdezhetnék persze, hogy miért is feltételeztem ilyesmit. Magam sem tudom. Mama soha nem említette, hogy nagypapát érdekelte volna más is a faliórák készítésén kívül, azt meg pláne nem, hogy valaha is írásra adta a fejét. Pedig a könyv ott feküdt az ágyamon, benne egy valaki által nagyon régen lejegyzett történet, és ez a könyv ott lapult a házunk pincéjében évtizedekig.

CSALÁDFAKUTATÁS (2)

Manó – vagy bárki más, akihez ez a kézirat került, később mégiscsak gondoskodott a pincében talált lapok megóvásáról, legalábbis magyarra fordításáról, mert ezen a ponton megszakadt a történet és egy másik kezdődött el. A leírás alapján nem volt nehéz rájönni, hogy ez a szöveg ugyanaz, mint amire a kalandvágyó kisfiú hivatkozott, vagyis velem is megtörtént az, amiről Manó mesélt: kinyúlt ez kéz a múltból – egy gyerekkéz – és megérintett. És igen, ahogyan a fiú is megjegyezte: ez az érintés egyáltalán nem volt kellemetlen. Sőt, annyira izgatott lettem, hogy egy kis időre le is kellett tennem a kéziratot.

Töltöttem magamnak egy pohár vörösborot, beljebb húztam a sötétítőfüggönyt ablakomon és azon gondolkodtam, miért bízta rám a Mester a kéziratot, valóban ő írta-e, és ha igen, mi célja volt vele? Hihetetlennek, megmosolyognivalón romantikusnak éreztem a titokzatos barlang történetét a kisfiúval, akit az erdőben találnak meg pár hetes korában, nem is beszélve az eltűnt nagypapáról.

Lehetséges, hogy a Mester csak játszik velem? Próbára akar tenni, hogy mekkora a hitem – vagy a naivságom –, és ez csak vizsgálja annak a sokszor ismételt tanításnak, hogy nem kell elhinni mindent, ami az ember hall?

Valami ilyesmit érezhetett a történetbeli Manó is, amikor belefogott a könyv olvasásába. Ő is azt kérdezte magától: ezt a nagypapa írta valóban? De miért?

Manó története naplószerűnek tűnt, bár egyértelmű volt számomra, hogy a szerző felnőtt korában írta meg ezeket a visszaemlékezéseket (ha nem kitalált meséről van szó). Nem vesztegette az idejét arra, hogy beazonosítsa a kort, amelyben a történet játszódik. Éppúgy lehet a XX. század eleje, mint a harmincas évek, de talán még a század közepe is. Az iskola leírása, amelybe a gyerekek jártak, nem utal arra, hogy olyan messzire kéne visszacsúszni a múltba. Szerepelt egy utalás Darwinra, jutott eszembe. Igen, a gyerekek hallottak már róla, bár csak távoli városi legendák formájában. De talán nem is igaz az egész, és ez esetben nem érdemes ilyesmin törni a fejemet.

Persze törtem tovább.

Megpróbáltam összeszedni azt is, mit tudok a Mesterről, hátha az útbaigazít, vagy legalábbis megerősíti a fikció-elméletet. De nem jutottam előbbre, mert rá kellett jöjjek, hogy semmit nem tudok a Mester gyerekkoráról. Tanár volt... ez rémlett... és talán fizika. Élete derekán dobta sutba az okos könyveket, amelyek a világ működését hivatottak megmagyarázni, és fordult az emberi test és lélek titkai felé. Akik ismerték őt, nem értették, hogyan volt

képes összeszedni és megemészteni annyi tudást, amellyel rendelkezett. Nem egyszer hozott zavarba orvosokat, tudósokat, akik megpróbálták sarokba szorítani vagy provokálni őt. Derűs mosollyal, határozottan, de mégsem felsőbbrendűen szerelte le őket ilyenkor, azok pedig sokszor meghajolva adták fel hadállásaikat. A Mester nem azért volt mester, mert a hozzám hasonló rajongók ráaggatták ezt a címkét, hanem mert annak született és megdolgozott érte. Évekig követhetem őt hétről hétre, előadásról előadásra, könyvmegjelenéstől könyvmegjelenésig. De fogalmam sem volt róla, hogy honnan jött, hol született, hogyan és kikkel töltötte a gyerekkorát. Sohasem beszélt erről. Arról sem tudtam, hogy német lehet az anyanyelve, bár rémlett főiskolai tanulmányaimból, hogy számos településen, ahova a XVIII. században német családokat telepítettek be, a mai napig kétnyelvűek az emberek. Nem is kell nagyon messze menni időben és térben: az én családom dédanyámhoz kötődő ága is egy ilyen német ajkú területről származik.

A Mester most csak arra kért, hogy gépeljem le ezt a kéziratot, és tudni fogom majd, mit kezdjek vele.

Akkor még nem tudtam.

Kíváncsi voltam, zavart és gyanakvó. Mint amikor az ember félve tekintget körbe, hogy nem épp abban a pillanatban válik-e óriási átverés áldozatává, hogy másodpercek múlva a legjobb barátai vihogva rontsanak elő a szekrényből, a sarkokból vagy az ágy alól egy üveg pezsgővel, megünnepelni a sikeres összeesküvést.

De semmi ilyesmi nem történt. Este volt, az asztalon a kinyitott füzet, a kezemben a pohár bor. A hívogató lapokon ugyanazok a sorok, amelyeket Manó olvasott gyermeki nyíltsággal és izgalommal azon a vasárnapon.

Nem tehettem mást, mint amit Manó és a Mester. Most én másolom ide – ezúttal számítógépem billentyűzetét használva, az elbeszélést, változtatás nélkül. Talán az egész nem egyéb, mint leletmentés... mintha egy háborgó tengeren, egy süllyedő mentőcsónakban az emberek egymásnak dobnák, egymás kezéből mentenék ki az egyetlen dolgot, amely még értékes: egy történetet.

Ahogy Manó említette, az eredeti szöveg németül íródott, és bizonyára nem is tiszta német, hanem valami eltorzult változata, talán svábok beszéltek így valaha. A Mester valamikor később, felnőttkorában fordíthatta magyarra a szöveget és beillesztette kéziratába. Úgy tűnik, nem törekedett műfordításra, legalábbis a szövegből nem érződik, hogy igyekezett volna megőrizni a régies nyelvezetet. Úgy tolmácsolta a történetet, ahogyan ő beszélt, az egyetlen különbség a kézirathoz képest az volt, hogy ez az elbeszélés harmadik személyben íródott.

A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (1)

A szerzetes már három hete úton volt, amikor találkozott a kislánnyal. Már le is mondott arról, hogy útitársa lesz. Nem mintha az út néptelen lett volna, sőt. Az évnak ebben a szakában zarándokok ezrei tartottak Szent Jakab városába, hogy ott megnyugvásra, gyógyulásra leljenek és saját szemükkel lássák a szent földi maradványait. A szerzetes is remélte, hogy egy napon célhoz ér, még akkor is, amikor szinte lépni is alig tudott a lábfejét borító karcosoktól, sebektől és vízhólyagoktól. Amikor végképp nem bírta, leült egy kicsit és imádkozni kezdett. Imája mindig egyszerű volt: nem könnyítést, enyhülést kért viszontagságaira, hanem erőt és hitet a megpróbáltatások elviselésére.

Nem volt már fiatal, negyven is elmúlt, mire útnak indult, elhagyva a falut, ahol született, ahol felnőtt és amelynek közelében kamaszkora kezdetén besétált egy kolostorba, hogy életét az Istennek szentelje. Nem sok fogalma volt arról, milyen is az az isten, amelyhez elszegődött és sokáig nem is volt alkalma megtudni. Hónapokig csak azt tanulta, hogyan kell hajnalban felkelni és reggelit készíteni a többi szerzetesnek, miképpen érdemes megfejni a kecskét, hogy egy csepp tej se vesszen kárba, mikor takarítsa fel a cellákat összekötő folyosókat, hogy ne zavarja a többiek elmélkedését, és hasonlók. Csak ezek után, amikor a többség alkalmasnak találta, akkor nyert felvételt a rendbe. Megkapta az egyetlen öltözetet, amelyet a szerzetesek viseltek: barna, hosszú csuhát, vastag, durva kötéllel, amelyet a dereka köré erősíthetett, s a bőrből készült szandált is hozzá. A szigorú regula engedélyezett még egy fából faragott csajkát és egy borotvát, mivel a sima, borotvált arc és fej szintén elvárás volt ebben a rendben. Aztán elengedték. Ez azt jelentette, hogy teljes jogú szerzetessé vált és már csak akkor kellett felmosnia vagy egyéb házimunkát végeznie, ha rá került a sor.

Senki nem kérdezte tőle, mi járatban van arrafelé egyébként, mit érez, vagy milyen gondolatok foglalkoztatják, mert a csend, a némaság is a betartandó szabályokhoz tartozott. Csak akkor beszéltek, ha muszáj volt, akkor is tömören és lényegretörően, és persze a közös éneklések alkalmával, amikre egy héten kétszer került sor. A rend úgy tartotta, hogy az Istennel való kapcsolat mindenkinek magánügye, ezért mindenki annyiszor imádkozott, ahányszor akart, cellája magányában.

A szerzetes ebben a közösségben találta meg, amire valami ismeretlen okból egész gyerekkorában vágyott: a majdnem tökéletes egyedüllétet. Itt, ebben a dűledező kolostorban senki nem háborgatta és végre alkalma nyílt megismernie Istent... vagy legalábbis valamivel közelebb kerülnie hozzá.

Persze nem volt ez annyira egyszerű. A szerzetest legelőször Isten némasága lepte meg. Érezte ő, hogy minden imája meghallgatásra talál, akkor is, ha Isten nemet int a fejével. De minden abbéli igyekezete, hogy szóra bírja a Teremtőt, kudarcba fulladt, pedig találékonysága nem ismert határokat: hol csúfondárosan igyekezett kiugratni a nyulat a bokorból: kiabált, vagy fejét lehajtva kérlelte őt, szólaljon meg, adjon jelet, vagy legalább valami hangot, de az Isten néma maradt. A szerzetes nem értette, hogy a világ teremtője miért bujdosik előle, holott bármerre ment és bármi történt vele, minden percben szinte tapinthatóan érezte a jelenlétét. A leveleken ringatózó hajnali harmatcseppekben, a falak málló vakolatában, a madarak énekében, még a kolostor köveinek tapintásában is ott volt. De nem állt szóba a szerzetessel.

Aztán eljött a nap, amikor lemondott róla, hogy valaha is szóbeli választ kap imájára, és onnantól kezdve úgy nevezte magában teremtőjét, hogy a Néma Isten. Ezzel meg is nyugodott kissé: a névadás mindig érvényesebbé teszi a nem látható dolgokat.

– Éva – ez volt a kislány első szava. Nehezen indult a társalgás, a szerzetes már-már azt hitte, hogy a Néma Isten mellé kap egy néma kislányt is, de aztán a pöttöm teremtés megmondta a nevét.

Délután két óra volt, a forróság azon a vidéken ilyenkor a legelviselhetetlenebb. A szerzetes úgy döntött, pihen egy kicsit, és megpróbálja magát lehűteni az egyetlen fa árnyékában, amely az út mentén magasodott. Nem sokkal mögötte egy hegyoldal húzódott, az jóval nagyobb árnyékot adott volna, ha valamivel korábban ér oda, de a Nap már a másik oldalról sütött. De a szerzetes nem bánta. Éppen elővette előző napi már kissé megszáradt kenyerét a tarisznyájából, hogy nekilásson, amikor valami zajt hallott a háta mögül.

Nem volt hangosabb, mint a madarak csivitelése a fán, de valahogy oda nem illő hang volt. A szerzetes mindig is büszke volt a hallására (ezért is bántotta, hogy az Isten nem áll vele szóba), így azonnal beazonosította a hang forrását: kicsiny sziklaüreg húzódott a hegyoldalban, nem is vette észre korábban. A hang onnan jött, belülről. Emberi hang: hüppögés, nyögés vagy hasonló. És női – ebben is azonnal biztos volt.

Rögtön letette a kenyeret és elhatározta, hogy utánajár a dolognak. De nem kellett még három lépést sem megtennie, mert a kislány ekkorra összeszedte a bátorságát és kidugta orrát a barlangból. Tízéves lehetett. Vagy nyolc. A szerzetesnek semmi tapasztalata nem volt a

gyerekekkel, hirtelen még amiatt is zavart érzett, hogy a kicsiny gyermek lány, de aztán meglátta a csöppség arcán a könnyeket és meglágyult a szíve.

– Isten hozott – mondta. – Engem Bernardnak hívnak. És téged?

A szerzetes hangja mély volt és rekedt, nem szokott hozzá a beszédhez. A kislány talán megszeppent az érdes hangtól, mert rögtön visszahúzódott a barlang árnyékába. A szerzetes még mondott valamit, de azt talán már nem is hallotta. A férfi tanácstalanul ácsorgott egy darabig, kezében a kenyérdarabka, amely kezdett már megpuhulni keze izzadságától.

– Hát... – mondta aztán a szerzetes – akkor én visszaülök. – És úgy is tett. Nem túl nagy étvágygal majszolta az egyre sósabbá váló kenyeret (előző nap kapta egy péktől az egyik faluban). Arra figyelt azért, hogy maradjon a kenyérből, sejtette, hogy a kislány éhes lehet. Közben fennhangon morfondírozott. Maga is meglepődött, hogy ilyen sok mondanivalója akadt a sok év hallgatás után.

– Tudod, én a helyedben nem sokáig ücsörögnék abban a barátságtalan barlangban. Ki tudja, miféle nem evilági lények lakhelye az. Itt a fa alatt, ahová az Isten idenéz, sokkal kényelmesebb. Nem mondom, hogy a koszt mennyei, de a magamfajta vándor örül, ha kap valami betevőt az útszélen lakó emberektől. Némelyik nagyon fukar népség, tudod-e? Míg egyik szalonnával és hagymával kínál, a másik csak egy darab kenyeret vagy pogácsát vet oda. Mint amilyen ez is.

Csendben rágcsált egy darabig, közben fülelt. De semmi sem mozdult a háta mögött.

– Tudod, három hete indultam el otthonról. De magam sem hittem volna, hogy ilyen messzire eljutok. Sok a rabló errefelé, azt mondják. Bár, hála a Teremtőnek, én még eggyel sem találkoztam. Beteg emberrel annál inkább. A minap...

A kislány ekkor mondta meg a nevét, de még nem jött elő a sziklaüregből.

– Éva? – kérdezett vissza a szerzetes. – Nagyon szép név. Tudod, hogy így hívták az első asszonyt is, ugye? De az már nagyon régen volt. Te hány éves vagy?

– Nem tudom. A papa nem mondta meg. Most meg már nem tudja megmondani.

A szerzetes hagyta, hogy a kislány közelítse meg őt, nem fordult hátra, nem akarta megijeszteni.

– Hol van a papád?

A kislány nem válaszolt. Nyelt egyet, a szerzetes ezt is hallotta. És utána azt, hogy a kislány sír. Némán sírt, a vállai rázkódtak, de akkor már ott guggolt a szerzetes mellett és hagyta, hogy az a kezével simogassa szőke fürtjeit. Bernard érezte, hogy Éva haja csupa piszok, mintha napokat töltött volna a barlangban. Agyagos sár tapadt az ujjaira. Cseppkövek lehetnek a barlangban, gondolta. Egyszer látott egy ilyet, az egyik rendtársa őrizte nagy

becsben a kincset. Ő azt mondta, hogy Krisztus keresztjének egyik szöge az. De a kolostor vezetője leteremtette, hogy ne mondjon ilyen szentségtörő dolgokat, és elmagyarázta, hogy az ilyen köveket a csepegő meszes víz hozza létre. Nagyon bölcs ember volt.

A szerzetes aztán megtudta, hogy a kislány apját rablók ölték meg pár nappal ezelőtt és ő csodával határos módon menekült meg attól, hogy hasonló sorsra jusson.

– Éjszaka volt, felébredtem. A papa kunyhót csinált nekem, abban aludtam, ő pedig a szabad ég alatt. Nagyon álmos volt, nem is vacsorázott, de én sokáig nem tudtam aludni. Arra gondoltam, milyen lehet az a város, ahova hamarosan megérkezünk. A papa mindig azt mondta, hamarosan. Ha megkérdeztem, mikor eszünk, azt mondta, hamarosan. Ha inni kértem, azt mondta, hamarosan. De a napok csak múltak és mindig úton voltunk. Én nem bántam, mert örültem, hogy a papa végre magával vitt. Előtte sokszor hagyott magamra a mostohaanyámmal, de őt nem szerettem. Talán azért, mert ő sem szerette a papát. De ezt a papa nem tudta. Egész évben utazott, eladott mindenféle dolgot, de vett is helyette sok szép holmit. Most először engedte meg, hogy vele menjek. Ha nem vagyok olyan makacs és nem engedi meg, akkor...

A kislány elhallgatott. A történetet hallgatva a szerzetes valami furcsa, ismeretlen rémületet érzett a gyomrában és arra gondolt, hogy ezentúl ketten lesznek. Nem értette, miért fájdukt meg a hasa és miért kellett egy mély lélegzetet vennie, hogy oldódjon a feszültség. Imádkoznia kell, lehetőleg minél előbb. Akkor érezte ezt, amikor megkísértette az ördög. Ő legalábbis biztos volt benne, hogy valami ilyesmi történik ilyenkor: mert az ördög – az Istennel ellentétben – nem volt néma, ő mindig suttozott. És most azt suttozta, hogy a kislány miatt nem fog eljutni Szent Jakab városába.

– Mi történt? – kérdezte, hangja rekedtebb volt, mint korábban. Azt hitte, a kislány nem fogja folytatni, de tévedett.

– A Jóisten egy pillangót küldött nekem, hogy elvezessen messzire. Berepült a kunyhóba és rá akart szállni az orromra. Mókás volt, de gyönyörű szép is. Kék szárnya volt. Nem akartam megfogni, mert a papa azt mondta, hogy akkor a pillangók meghalnak, de még nem akartam, hogy elmenjen. Ezért, amikor kirepült, utána szaladtam. Nem tudom, meddig fogócskáztunk, de nagyon sötét volt már, a tűz fényét sem láttam és csak azt hallottam, hogy a papa kiált. Nagyon megijedtem és visszafutottam, de akkor már nem tudtam segíteni. Papa mesélt korábban a rablókról, akik elveszik az emberek holmiját, de azt nem mondta, hogy bántják is őket, és azt sem, hogy...

A szerzetes nem akarta hallani a folytatást. Ugyanaz a rettegés ébredt benne, mint gyermekkorában, amikor jöttek a katonák és mindenkit meggyilkoltak a házban, ő pedig a

padláson bújt el a legsötétebb sarokban. Utána került az apja öccséhez és utána döntött úgy, hogy kivonul az emberek világából. Régen érzett már ilyet. A kolostorban senki nem akart ártani senkinek.

De Éva már be is fejezte a történetet.

– Megvártam a reggelt, hátha a papa felébred, mert reggel mindenki felébred. De nem nyitotta ki a szemét. A lovakat is elvitték. A holminkat is. Nem maradhattam ott.

Bernard arra eszmélt fel, hogy a kislány mereven nézi. Szemében a gyónó emberek könyörgése rezgett, akik feloldozást remélnék. A szerzetesnek nem volt joga ezt megtenni, Isten ellen való véték lett volna, és szigorúan tiltotta a regula, hogy ilyesmit cselekedjenek. A kislány nem is tudta volna értelmezni a latin szavakat. Így a szerzetes csak megérintette Éva arcát, ott ahol a könnycseppek utat találtak az álla felé.

Nem volt szükség szavakra már aznap.

A zarándokszállás, ahol megszálltak éjszakára, a hegy lábánál épült egy templom és egy zarándokkórház között. Rengeteg ember talált itt menedéket a hideg és a környező erdőkben ólálkodó vadállatok és rablók elől, legalább százan voltak. Két rideg hálólépcső állt a zarándokok rendelkezésére. A méretes vastagságú falak hűvösek voltak, és barátságatlanok, bár biztonságérzetet is adtak a betérőknek. A hatalmas erődítmény ellenállt az időnek és az emberi rosszindulatnak egyaránt.

Éva kicsit megszeppent a tömeg láttán, de aztán megértette, hogy nincs mitől tartania, itt mindenki saját magával volt elfoglalva. A fáradt zarándokok mosakodtak, volt, aki fájó végtagjait kenegette valami zsíros kenőccsel, vagy gyógynövényes főzetekből készült borogatást tett sebeire. Az emberek mogorvák voltak és igyekeztek minél hamarabb elaludni, másnap mindenki már napkeltekor folytatta útját. A betegeket elkülönítették. Nagy meglepetésükre vacsorát is kaptak, szerzetesek egy-egy tál bablevest és kevés kenyeret osztottak szét az este folyamán, de csak azok kaptak, akik rendelkeztek valamiféle edénnyel vagy csajkával.

A zarándokok kivétel nélkül mind férfiak voltak és csak alig két-három gyerek utazott volt köztük, ők is fiúk. A szerzetes igyekezett nem felhívni magukra a figyelmet, Éva fejét kendőbe bugyolálta és a zsákszerű bő ruhából amúgy is csak az orra látszott ki. Kerestek maguknak egy magányos sarkot, ahol megnyugtatóan vastagon állt a szalma és összebújva leheveredtek. A kislány olykor elpityeredett, de sohasem tartósan, és mindig elfogadta

Bernard vigasztaló kezét. A szerzetes már azt hitte, hogy elaludt a kislány, amikor az suttogva megszólalt.

– Te miért utazol a szent városba?

Ezt még senki sem kérdezte meg tőle. Az út célja szent volt, és magánügy mindenki számára. A zarándokok nem beszéltek róla. A kolostorban, ahonnan Bernard indult hetekkel korábban, erről szintén nem esett szó. A zarándok megy és reménykedik, hogy célhoz ér – ennyi elég volt. A többiek tiszteletben tartották Bernard törekvését és bíztak visszatérésében.

A szerzetes nagyot sóhajtott, de válaszolt.

– Találkozni szeretnék a testvéremmel.

– Ő ott fog téged várni? – folytatta a kislány.

Valaki pissegett a közelben, jelezve, hogy zavarja a beszélgetés.

– Nem tudom – mondta Bernard. – Lehet, hogy még ő is úton van. Tudod, nem láttuk egymást sok-sok éve.

– Miért nem látogattad meg korábban?

Bernard nem tudott nem válaszolni.

– Tudod, ő meghalt. Még gyerekek voltunk. Ő volt a kisebbik öcsém. Megölték a katonák, akik betörték a falunkba és mindent elvittek. Én azért maradtam életben, mert elrejtöttem a padláson.

– Téged is egy pillangó mentett meg?

– Talán igen – mondta a szerzetes. – Ha Isten pillangóvá is tud változni, akkor igen.

Éva percekig emésztgette a hallottakat.

– Milyen volt a testvéred?

– Mint egy kismadár, amit nem tudsz megtartani a kezében, annyira fészkelődik. Olyan volt a hangja is. Mindig csak kérdezett. Én tanítottam meg repülni.

– Te tudsz repülni?

– Mindenki tud. Legalábbis álmában. Sokszor repültünk együtt álmunkban.

A tőlük nem messzire fekvő zarándok most indulatosabban jelezte, hogy aludni akar. Bernard suttogóra fogta a hangját, szinte csak a szája mozgott.

– Tudod, amikor a testvérem meghalt, azt gondoltam, az Isten tévedett és valaki mást kellett volna elvinnie. És mert mindenkit elvitt a családomban, azt hittem, hogy engem. Sokat kérleltem aztán, hogy hozza vissza az öcsémet és hadd menjek én helyette a mennybe, de aztán rájöttem, hogy önző dolog ilyesmit kérnem.

– Önző dolog? Az micsoda?

– Amikor az ember a mennybe kívánczik, miközben még sok dolga van itt a földön.

– És honnan tudod, hogy a testvéred ott fog téged várni a szent városban?

A szerzetes nem tudott erre válaszolni. Várt egy kicsit, hátha elalszik a kislány és elfelejti a kérdést. Percekig csak a többiek horkolása és szuszogása hallatszott. Aztán Éva szó szerint megismételte a kérdést.

– Az ember imádkozik, az Isten meghallgatja – mondta végül. – Én ezt kértem.

– És mit adsz cserébe?

Bernard meghökkent.

– Az Istennek?

– Persze. Az ember ad valamit, nem igaz? A papa mondta.

– Okos ember volt a papád. De én nem tudom, mit adhatnék cserébe azon kívül, hogy elgyalogolok Szent Jakabhoz. Azt remélem, ennyi is elég.

Éva mostanra tényleg elaludt. Álmában sokszor legömbült a szája és könnyek csorogtak az arcán, de olyan is volt, hogy felkuncogott. A szerzetes sokáig nézte. Egyszer eszébe jutott, hogy csendben szedi a sátorfáját és még napkelte előtt elindul, sorsára hagyva a kislányt, de aztán elszégyellte magát.

Később elszenderedett és az öccséről álmodott. Egy nagy dombra másztak fel ketten, a kisleány egy ronda kígyót szorongatott a kezében, amit az árokparton talált. Azért vitte fel a dombra, hogy ott a magasba emelje, felmutassa és így győzze le a gonoszt. Bernard csak hüledezett a képtelen ötleten. De aztán megértette, hogy lehet, hogy tényleg ez az egyetlen helyes mód.

A MESTER KÉZIRATA (2)

Picur, mint a Tanbácsi első számú híve, persze később szóról szóra el tudta mondani, hogy miről beszélt Tanbácsi egész órán. Én testben jelen voltam, lehúzódtam a pad mélyére, amennyire csak képes voltam, és a nagypapa könyvét olvastam a szerzetesről meg a kislányról. Ami körülöttem zajlott, az úgy jutott el hozzám, ahogyan mama és nagynéném szóváltásainak zümmögése szokott, amikor ők lent marják egymást, én meg odafent fekszem az ágyamban. De most az osztályban ültem, Picur mellettem, Tanbácsi pedig arról beszélt, hogy...

– Sohasem tudhatjuk, hogy mi játszódik le egy ember fejében. A történelem vázlat csupán, egy torz kép a valóságról, arról, hogy mit láttak egyes emberek abból, ami valójában történt. De az igazi történés, a lényeg mindig belül zajlik. Ki a megmondhatója annak, mire gondolt Cézár, amikor megértette, hogy elárulták? Vagy mit érzett Hannibál, látva, hogy emberei és állatai elpusztulnak az Alpokban? Ez az, amit én úgy nevezek, a láthatatlan történet... Ugye, fiam?

Tanbácsi ekkor ért oda mellém és egy elegáns mozdulattal elvette a könyvet a kezemből. Úgy kaptam utána, mint fuldokló a mentőövért, de ő már le is tette a tanári asztalra és egyúttal egy olyan tanbácsis szemvillanással azt is jelezte, hogy vissza fogja adni.

– Még annyit, hogy én mindenkit biztatnék naplórásra – mondta az osztálynak. – Magatok is meg fogtok lepődni, mennyivel könnyebb úgy elaludni, hogy előzőleg összefoglaltátok a napot és leszűrtétek a tanulságokat. A fennmaradó kérdésekre pedig remélhetőleg álmaikban kaptok majd választ.

Megszólalt a csengő, de Tanbácsi kivételesen most pont befejezte mondandóját.

– Te maradj itt egy percre – mondta feleslegesen, hiszen amúgy sem mentem volna sehová egy tapodtat sem a könyvem nélkül. A többiek elszállingóztak, Picur még intett, hogy megvár odakint. Ketten maradtunk az osztályteremben.

Tanbácsi félig az asztalnak dőlt, én maradtam a padban. Egy percre elgondolkodva nézett rám, mintha a vesémbé látna. Majd azt mondta:

– Nem akarok beleolvasni, nem rám tartozik. De megkérhetem, hogy ne az órámon olvasd?

– A pincében találtam – próbáltam megmagyarázni a lényegtelenet. – A nagyapámé volt. Ugyanaz a kiismerhetetlen tekintet.

– És okosabb lettél?

– Hogyan?

– Megtanított valamire?

Elbizonytalanodtam.

– Nem tudom. Azt hittem, a nagypapa írta, és meg fogom tudni belőle, hogy ki volt ő.

De ez csak egy mese.

Tanbácsi megérintette a könyvet, mintha ujjai képesek lennének olvasni. Elégedett arcot vágott.

– Az emberek azt hiszik, hogy amit eldugnak a pincébe, padlásra, az nincs is, igaz? Mintha ettől eltűnnének a dolgok.

Nem tudtam, hova akar kilyukadni. Úgyhogy inkább lehajtottam a fejem és az összekaristolts padot bámultam.

– Olyan furcsának tetszik lenni. Velünk senki sem beszél így.

– Velünk?

– Gyerekekkel. Mindenki lassan beszél, komótosan, mintha ötévesek lennénk. Olyan szavakat is használ. Maga pedig felnőttnek tekint bennünket.

Felnevetett.

– Na, azt azért nem. Nem vagytok még felnőttek, de megvan a magatokhoz való eszetek, és az a lényeg. Itt a könyv.

Tényleg nem nézett bele, pedig láttam, hogy érdeklő. Sokat gondolkodtam rajta, hogy miféle szerzet lehetett Tanbácsi, ő is épp olyan kakukkozás volt a faluban, mint én. Sokan avatták a bizalmukba, legalább annyian, mint a lelkész urat. A vasárnapi mise után mindig megszólították és ő szívesen beszélgetett az emberekkel akár órákon át a templom melletti padok egyikén. Tudott hallgatni is, ilyenkor csak figyelt és bólogatott, máskor pedig ömlött belőle a szó, a jelenlévők arca pedig sokszor felderült ilyen alkalmakkor. Voltak irigyei is persze: azok az emberek, akik nem értették, miért nem látják soha dühösnek vagy ingerültnek. Mintha képes lett volna füstté változni, amikor megpróbálták kemény vagy bántó szavakkal illetni. Ilyenkor félig behunyta szemét, és a szavak, mint ártalmatlan nyílveszők, csak átsuhantak rajta anélkül, hogy megsebeztek volna.

Szerettem volna ezt a módszert elsajátítani tőle, de soha nem volt elég időnk hosszasan beszélgetni, később meg már nem nyílt rá alkalom.

Picur – ahogy mindig – most is megvárt. Izgatott volt. Láttam már rajta korábban is az óra közben, hogy valamin tör a fejét és szeme olyan fénnel csillogott, ami csak a valóban jó ötletek velejárója. Rögtön elmondta a tervét, én meg csak kapkodtam a fejem.

De persze belevágtunk.

Valaki azt mondta egyszer, hogy az életben vannak úgynevezett stratégiai döntések. Értette ez alatt, hogy válaszút elé kerülünk és szabadságunkban áll dönteni: jobbra megyünk vagy balra. Igent mondunk a jövő egyik lehetőségére vagy nemet. Választunk ilyenkor, és látszólag tudatában vagyunk, mi a döntésünk tárgya. Azonban ez nem igaz. Ilyen alkalmakkor döntésünk valami egészen másról szól, valami sokkal fontosabbról, amely még a távoli jövő titka, és mi csak az első lépést tesszük meg, amikor rálépünk erre az ösvényre, azt sem tudva, merre vezet tulajdonképpen.

Azon az éjszakán is egy ilyen válaszút elé kerültem Picurral. Én azt gondoltam, abba egyeztem bele, hogy betörünk a lelkész úr házába és utánajárunk, miféle szerzet ő és mit ír folyton abba a vastag könyvbe. Nem sejtettem, hogy ezzel a döntéssel elveszítem Picurt, elveszítem a jövőm egy részét, és olyat cselekszem, amit egész életemben bánni fogok.

Pedig nem tűnt nehéznek a feladat: Picur két szalmaszálat tartott a kezében, én pedig kihúztam a rövidebbet. Szerencsétlenség jár ezzel a választással általában, de akkor nem sejtettem, hogy őrangyalom vezette a kezemet.

Valami koppant az ablaktáblán, majd még egy és még egy hasonló zajt hallottam. Elaludtam már, nem vettem komolyan Picur ötletét, bolond lyukból bolond szél fúj, gondoltam. De ő már mindent eltervezett. Éjfél után nem sokkal felébresztett, és elszánt volt, mint valami misszionárius, aki Krisztus hitére készül megtéríteni egy szigetnyi kannibált.

– Ki megy be? – kérdeztem.

– Hogyhogy ki? Hát mind a ketten.

Még álmos voltam és nyugós.

– Nem, öregem, ilyet nem játszom. Húzzunk sorsot. Ha te mész, akkor én hívok segítséget, ha én megyek, akkor te.

Picur fintorgott. Olyankor csinálta ezt, amikor nem volt jobb ötlete, mint az enyém, de ezt semmi pénzért nem vallotta volna be.

– Segítséget? Mihez? – mondta. – Betöréshez?

Ezután választottam a rövidebb szalmaszálat, és kissé kedvetlenül elindultam előre.

– Ahogy megbeszéltük. Villámgyorsan körülnézel, belekukkantasz a könyvbe és már jössz is kifelé.

– Rendben van, főnök – mondtam, bizonyára nem túl meggyőzően.

A lelkész úr házának bejárati ajtaja természetesen nem volt kulcsra zárva. Teljesen megszokott volt ez a világnak ezen az elfelejtett szegletén, évszázadok óta nem járt erre senki, aki ártani akart volna bárkinek is. Szégyelltem is, hogy kihasználom ezt a bizalmat, de azért igyekeztem bátornak látszani Picur előtt. Ő persze addigra végtelenül magabiztossá vált, hiszen én vittem vásárra a bőrömet. Még bátorítón megveregette a vállamat, majd utamra bocsátott, mint a domb tetején helyet foglaló hadvezérek szokták leküldeni a sereget a völgybe harcolni.

– Nyugi van. – Ezt szánta útravalónak.

Csak a Hold fénye világított, de az nagyon. Nem voltam teljesen biztos benne, hogy jó ötlet volt teliholdkor ide jönni, mindent ezüst réteg borított kívül-belül a házban. A függönyök kékesen izzottak, a lakkozott fa bútorok szemképráztatóan csillogtak. A lelkész úr bizonyára odafent aludta az igazak álmát. Az én legnagyobb problémámat abban a pillanatban az jelentette, hogy a dolgozószoba is odafent volt, márpedig a lelkész úr ott szokott írni és a könyvet is bizonyára ott tartotta. Nem éreztem leküzdhetetlen sürgetést, hogy felmenjek a látszólag elég ósdi falépcsőn, amely kétségtelenül nyikorogni fog, de nem akartam gyáva nyúlnak sem látszani Picur előtt. Elindultam hát. Persze, hogy nyikorgott, a csendben a zaj olyan volt, mintha egy tucat gyerek óvakodna felfelé. Azzal próbáltam nyugtatni magam, hogy végül is nem sok minden történhet, legfeljebb kapok egy akkora fülest, hogy leszakad a fejem. De azért szó ami szó, kihagytam volna ezt az élményt.

Felértem a felső szintre. Szemben az ablak, előtte a nagy íróasztal, amely mögött a lelkész úr írni szokott. A fiókban lesz a könyv, gondoltam. Nem is csalódtam. A zárban volt a kulcs, elfordítottam és lassan kinyitottam a fiókot. Nehéz volt és nehezen is jött kifelé, de sikerült. Még mielőtt a lábamra ejtettem volna az egészet, megtámasztottam alulról a térdemmel. És kezemben volt a könyv! Ismerős érzés volt – hasonlóan volt részem alig pár napja, amikor először nyitottam ki a nagypapa füzetét. De ez most vastagabb volt, valódi bőrkötésben – amennyire meg tudtam ítélni. Ujjamat végigfuttattam a domború mintákon. Majd kinyitottam.

Mohón olvasni kezdtem a nyomtatott szöveg minőségű aprólékos kézírást és csak a harmadik sornál tudatosult bennem, hogy latin nyelven írták. Nem sok időm volt emésztgetni a nem várt eredményt, mert a hátam mögött valaki felkiáltott.

– Mit csinálsz te itt?

A szívem a torkomba ugrott azonmód, visszalöktem a fiókot és megfordultam. A lelkész úr volt az, ki más. Hosszú fehér inget viselt hálórúha gyanánt, haja kócos volt, soha nem láttam még így. Egy pillanatig csak néztük egymást. Rémült volt és értetlen. Egyszerre

mozdultunk meg aztán, ő felém nyúlt, én pedig igyekeztem kitérni előle és elfutni a lépcső irányába. Éreztem, hogy megragadja a vállamat, pontosabban a kabátomat. Összegörnyedve kibújtam belőle és szaladtam lefelé. A lépcső dübörgött, a férfi még kiáltott valamit, de én akkor már odakint voltam. Kis híján belebotlottam a meglepett Picurba, aki az ajtó mellett ült a lépcsőn, majd magam után rángatva futni kezdtünk. Nem kellett magyarázkodni, egyértelmű volt a helyzet. Nem voltunk kíváncsiak arra sem, hogy vajon a lelkész úr üldöz-e vajon minket egyáltalán, vagy majd másnapra hagyja, hogy a kabát alapján kiderítse, ki ólálkodott a házában az éjszaka közepén. Addig futottunk, amíg bírtunk, majd amikor már biztosak voltunk benne, hogy csak ketten vagyunk, lerogytunk egy bokor mellé. A falu határában jártunk már. Megizzadtam a nagy futástól és fázni kezdtem kabát nélkül.

Hosszasan ziháltunk, sokáig nem is tudtunk megszólalni. Aztán Picur tette fel az ilyenkor szokásos kérdést:

– Most mi lesz?

Vasárnap lett, és ha vasárnap, akkor mise.

A templom felé menetelve magamban szidtam Picurt, miért pont szombat estére tervezte be ezt a hülyeséget. Talán ha hétköznap csináljuk, lett volna elég időnk, hogy kitaláljunk valami megoldást, vagy a lelkész úr haragja lecsillapodott volna... mert hogy nem fog minket megdicsérni, azt sejtettük. De így, csupán pár órával a betörés után találkozni vele, és ráadásul a templomban!

Lélekben felkészültem az inkvizícióra.

Picur sem lehetett jobb bőrben, a templom előtt találkoztunk, édesanyját kísérte a misére. Egy mindent kifejező pillantást váltottunk, de inkább igyekeztünk lesütni a szemünket. Jól jött volna akkor egy láthatatlanná tevő palást, mint abban a mesében, amit mama mondott nekem egyszer.

Az emberek elfoglalták a helyüket és elkezdődött a mise, amelyet soha nem szerettem, egyszerűen azért, mert nem értettem. Éneklés, mormolás, imádkozás, éneklés. Mindig ez volt. Én ez idő alatt általában a templom falait, a szentek szobrait és az oltár csillogását figyeltem. Szerettem a templomban ülni, de csak egyedül, amikor néha betértünk ide Picurral iskola után. Ő nem értette, mi értelme van ennek, ha rajta múlt volna, soha be nem tette volna a lábát Isten házába. Ő a napfényt szerette, a szelet és a cselekvést. Én a félhomályt, a gyertya-

fényt, a százéves falak érintését. Ő nem gondolkodott sokat, ha döntenie kellett, magam napokig gyötrődtem, spekuláltam azon, hogy vajon melyik a helyes döntés adott helyzetben és melyik a tévút. Most más sejtem, hogy nincsenek tévutak, csak az idő fogy el, és ez az igazi tragédia.

A lelkész úr kilépett az emelvényre. Egyszerre kezdtünk el lefelé süllyedni a padban Picurral. Két sorral ült előttem, láttam, ahogy a pad támlája fokozatosan eltakarja a hátát. A lelkész úr komor volt és kialvatlannak tűnt. Ebben nekünk is volt némi részünk talán: az ember nem fekszik vissza rögtön az ágyába, hogy folytassa a pihenést, miután betörők jártak a házában. Torkom kiszáradt, jó lett volna most egy korty víz. Vagy inkább valahol máshol lenni...

– Az őszinteségről szólnék ma – kezdte, és nagyot dobbant a szívem. Akkorát, hogy lopva körbenéztem, vajon más is hallotta-e. Aztán folytatta.

– Arról az emberi és isteni tulajdonságról, amelynek oly sokan vannak híján napjainkban. Nem arról van szó, hogy legyünk tökéletesek, nem is arról, hogy a világnak mutassunk erényt, sokkal inkább arról, hogy miképpen érzünk, amikor belenézünk a tükörbe. Elégedettek lehetünk-e azzal, amit látunk, vagy ellenállhatatlan kényszer vesz rajtunk erőt, hogy elfordítsuk arcunkat, mert képtelenek vagyunk farkasszemet nézni önmagunkkal? Büszkeséget érzünk-e azzal a személlyel szemben, akit látunk vagy szégyent? Megelégszünk-e azzal, amit a világnak mutatunk, és azzal a megbecsüléssel, amit a világ nyújt nekünk, vagy többre vágyunk? Akarunk-e békés viszonyban lenni a lelkünkkel, és végső soron Istennel? Persze szabadságunkban áll a hazugságot választani, elbújhatunk a lelkiismeretünk hangja elől, de ebben az esetben fájdalom, kétségbeesés és pusztulás lesz a jutalmunk.

Az utolsó szót úgy mondta ki, hogy rám szegezte a tekintetét. Úgy tűnt, megállt az idő, minden, még a gyertyák lángja is mozdulatlanra merevedett és órák teltek el ebben a megfagyott állapotban.

Nem tudom, hogyan jutottam ki a templomból. Talán fejfájásra hivatkozva megkértem mamát, hogy menjen haza egyedül és engedje meg, hogy csavarogjak egyet. Nem tudom, de az biztos, hogy hosszúra nyúltak már az árnyékok, amikor az éhség hazakergetett. Fogalmam sem volt, hogy mi vár otthon, a lelkész úr beszélt-e mamával, vagy ami még rosszabb, nagynénémmel, és mit kapok azért, hogy bűncselekményt követtem el.

Azonban otthon semmi nem várt, csak a lelkész úr házában hagyott kabátom a kerítésre akasztva...

– Te tényleg nem hiszel a büntetésben? – kérdeztem Picurt. – Azt mondta, pusztulás vár ránk.

Picur vállat vont.

– Csak rád. Te mentél be.

– Köszönöm. De komolyan.

A fán ültünk, magasan az ágak között. Nem a lelkész úr háza előtti fán, dehogyis. Valahogy biztonságot adott a tudat, hogy közelebb vagyunk az éghez.

– Szerintem nem nagy ügy – mondta Picur. – Beköpött volna, ha meg akarna büntetni. De inkább visszavitte a cuccodat.

– És ha így akar büntetni? Alig aludtam az éjszaka. Csak arra fogok gondolni, mikor visz el az ördög.

– Miről beszélsz? – Most következett a Picurtól megszokott kifakadás a pokol és mennyország ügyében. Ilyenkor szeplői mintha még vörösebben világítottak volna. – Ördögök nincsenek. A Tanbácsi mondta múltkor.

– Nem azt mondta, hogy nincsenek, hanem azt, hogy bennünk laknak.

– Akkor meg mit izgulsz? Ami benned van, azzal te is elbírsz, nem?

Többek között azért is kedveltem a srácot, mert logikája pontos volt és beleköthetetlen.

– Én nem is tudom... Nem kellett volna bemenni a házába. Ő Isten szolgája, még ha szőrös is.

Ekkor a nevemen szólított valaki odalent. Majd még egyszer. Egy lányhang. Picur összeráncolta a homlokát. – Mi a fene?

– Megmutatod a könyvedet? – szólt ugyanaz a hang. Csak egyvalaki lehetett az.

Coffi.

Picur elvigyorodott, én pedig nem tudtam, hova süllyedjek szégyenemben.

Pedig nem volt nagy ügy. Coffi az osztálytársunk volt. Becenevét még kisgyerekként kaphatta, mert amikor megkezdtük az elemi iskolát, már így mutatkozott be és a maga durcás módján megkövetelte, hogy mindenki így szólítsa. Tanbácsinak nem esett nehezére a dolog, ő tiszteletben tartotta az efféle rigolyákat akkor is, ha azok egy hatéves kislánytól származtak. A fiúkkal már más volt a helyzet, ők mindenféle csúfneveket találtak ki, de Coffit ez sem zavarta. Ő Coffi volt, és kész. Nevéhez méltón mézszínű haját mindig copfban hordta, hol egyben, hol kettőben. Lehetett tudni, milyen lábbal kelt fel: ha jó kedve volt, két vidám copf lengedezett a fülei mögött, ha mogorva hangulatban ébredt, akkor csak egy.

Persze soha nem beszélgettünk lányokkal, mit is gondoltak volna a többiek. Ők varrást meg háztartástant tanultak, főztek, mi meg mindenfélét faragtunk fából meg viaszból. Persze olvasást meg írást együtt tanultunk, történelmet is. A hittan is közös volt. De a lányok lányt választottak maguknak pad- meg játszótársnak, a fiúk fiút.

Ezért is lepett meg, hogy Coffi egyáltalán tudott a könyvemről, illetve megjegyezte azt a jelenetet az osztályban, amikor Tanbácsi elvette tőlem. De hogy miért volt rá kíváncsi? Soha nem tudtam meg.

Picur meglepően lovagias volt aznap, dacára, hogy a gúnyos mosoly a szája sarkában ott ragadt, akár valami ételmaradék. Coffi jött velem haza, Picur pedig elkísért minket. Én kuka voltam, de Picur leereszkedett pár közhelyes kérdés erejéig a kislányhoz. Coffi nem vette a szívére a lekezelő stílust, csacsogott, és az alatt a tíz perc alatt, amíg a házunkhoz értünk, mindent elmesélt a családjáról, meg arról, miken jártatja az eszét nap mint nap. Én mindeközben azon törtem a fejem, hogyan tehetnék jó benyomást a kislányra, ha már így összejöttünk. Azt már magamnak sem mertem bevallani – Picurnak meg főleg –, hogy nagyon is megtetszett a kislány kék szeme és bájos arca...

A háznál Picur elköszönt, elindult, majd még egyszer visszanézett és vigyorgott. Én meg úgy léptem be az ajtón, hogy remegett a lábam.

Mama a konyhában krumplit hámozott, és noha nem maradt tátva a szája, szeme úgy elkerekedett, amikor meglátott minket, mintha kísértetet látna. Nagynéném – pechemre – éppen kilépett a kamrából, de ő csak összeráncolta a homlokát.

– Tanulunk – mondtam gyorsan, és már húztam is Coffit magam után felfelé.

Akkor lépte át szobám küszöbét először lány az életemben. Számára – úgy tűnt – ez nem jelentett különösebb nehézséget, de nekem égett az arcom, és nagyon hálás voltam mamának, hogy reggel majdnem teljesen behúzta a függönyöket, így mindvégig árnyékban maradhattam.

Coffi mindent megnézett, mindent megfogott, amit a szobámban talált. A könyveimet, a játékaimat, a sarokba bedobált kacatokat. Kis kezével végigsimította a falat, mint a vak emberek szokták. Ismerkedett az otthonommal. Én az ágyon ültem és gépiesen válaszoltam a kérdéseire. Fiatalabb volt nálam egy pár hónappal, talán egy évvel is, de mégis én éreztem magam éretlenebbnek és bátortalanabbnak.

– Anyukám azt mondta, a nagyapád órás volt – mondta.

– Igen – válaszoltam, de számomra is meglepő módon alig jött ki hang a torkomon. – Azt az órát is ő csinálta ott a falon.

Figyelmét rögtön arra fordította.

– Szép. Ez a faragás olyan, mint a Nap sugarai. – Hosszan simogatta. – Pedig nem. Ez egy fésűskagyló.

– Egy micsoda? – lepődtem meg. Soha nem hallottam ezt a szót.

– Fésűskagyló – ismételte. – Nem tudod, mi az? Szent Jakab jelképe.

Szent Jakab.

– Tudod, ki az a Szent Jakab? – fordult felém. Most jön a vizsga, gondoltam.

– Egy szent – mondtam. – Július 25-én ünnepeljük a napját. Akkor születtem én, illetve...

Puff neki, most hogyan fogok ebből kikeveredni? Ez a kislány nem tudhatja, hogy...

– Tudom, azon a napon találtak az erdőben – fejezte be a mondatomat. – És nem tudod, hogy ki volt Szent Jakab?

– Mi köze ennek a kagylóhoz? – próbáltam terelni a témát. Coffi közelebb hajolt az órához, észrevett rajta valamit, ami nagyon érdekelte.

– Nem tudom – mondta tünődve, de nem rám figyelt. – De valami köze biztosan van hozzá, mert mindig fésűskagylóval ábrázolják. És miért faragta rá a nagyapád az órára?

Coffi ekkor váratlanul megfordult és letelepedett mellém az ágyra. Éreztem az illatát, olyan volt, mint a majoránna... vagy valami más fűszer.

– Soha nem érdekelt, hogy kik voltak a valódi szüleid?

Miután újra képes voltam levegőt venni, kérdéssel válaszoltam a kérdésre.

– Honnan tudsz te erről?

Vállat vont.

– Mindenki tudja. Csak senki nem beszél róla. Azt mondják, téged a Jóisten küldött az eltűnt nagyapád helyett. Hogy a mamád ne legyen szomorú. Te vagy a vigasz.

Már megint ez a téma. Hirtelen megjött a hangom és az erőm is.

– Helyett... Tudod, elegendem van abból, hogy valaki helyett éljek. Mindig ezt hallom... Én jöttem nagyapám helyett, én töltöm be a helyét... De én nem akarok valaki másnak a helyébe lépni, ülni a székén és emlékeztetni mindenkit, hogy régen más volt itt. Én magam szeretnék lenni, csak én és senki más!

Megértette, amit mondtam, nem is ijedt meg felemelt hangomtól. Közelebb is húzódott egy kicsit, vagy legalábbis úgy éreztem.

– Akkor megmutatod a könyvedet?

Megmutattam és hagytam, hadd lapozzon bele.

– Érted? – kérdeztem. Nem voltam benne biztos, érti-e a német nyelvű szöveget. Nem volt magától értetődő, hogy a szülei megtanították felmenőik nyelvére. De intett, hogy igen, és szeme mozgásán láttam, hogy folyamatosan olvas.

De hamarosan valami sokkal érdekesebb dolog kötötte le a figyelmemet. Coffi két copfot viselt aznap, vagyis derűsen ébredt fel reggel. Az egyik hajcsaton most táncot járt az elhúzott függöny szakadásán beáramló napfény. Nem is táncot járt: korcsolyázott, csúszkált a finom, sima felületen. A csat fából volt és szivárványszínű festékekkel volt bevonva. Vagy nem is a festék volt ilyen színes, hanem a fény tört meg rajta? Elbűvölten nyúltam felé.

– Megfoghatom a hajcsatodat?

– Ühüm – jött a válasz, és én lassan megérintettem. Húzni kezdtem. Coffi hagyta, csak egyszer kuncogott fel közben. Olvasta a könyvet. A szőke tincsek kibomlottak. Nem emlékszem, hogy volt-e részem korábban olyan gyönyörűségben, mint akkor. Azóta sem sokszor. De a Nap odébb ment, a csoda elmúlt, a csat a kezemben maradt. Akkor vettem észre valami forradást Coffi homlokán bal oldalt, közvetlenül a hajvonal alatt.

– Ez mi? – akartam megérinteni, de a mozdulat félúton megállt. – A homlokodon.

A kislány fel sem pillantott. Lapozott egyet.

– Régi seb. Betört a fejem. Illetve egy fiú törte be egy kővel. Nem akarta egyébként. Játszottunk, dobta a követ és beleszaladtam. Hatéves voltam. Anyukám bekötözte, de kikapartam. Aznap már nem is mehettem játszani.

Még kérdezni akartam, de Coffi ekkor közelebb hajolt és pár másodpercre ismét elfelejtettem levegőt venni.

– Nézd csak – mutatott a könyv egyik lapjára. – Ők is Szent Jakab városába mennek.

Sokáig bambulhattam, mert megismételte.

– A szerzetes. Meg a kislány. Nem is olvastad?

A szerzetes. Meg a kislány. Ja, a zarándokok!

– De, így hívják a várost. Oda mennek.

Rendkívül butának éreztem magam, agyam mintha megállt volna, szinte hallottam, hogy odabent csikorognak a fogaskerekek, hogy valami értelmes gondolatot kicsiholjanak a fejemből. Nem tehettem róla. A kislány jelenléte foglalta le minden érzékszervemet. Kezem izzadt. Nedves lesz a hajcsat, amikor majd visszaadom, jutott eszembe. Lopva megtöröltem az ágytakaróban. A tenyeremet is.

– Tényleg nem tudod, ki az a Szent Jakab? – kérdezte. Hüledezett, de szemlátomást jól érezte magát ebben a szerepben. Az okos lány tanítja a buta fiút. Felszegte állát és magyarázni kezdett. Szinte láttam őt abban a pillanatban egy osztályteremben, a tábla előtt, szemüvegben, ahogy magyaráz.

– Jakab apostol Jézus tanítványa volt. Ő a zarándokok védőszentje. Ő halt először mártírhalált az apostolok közül. Ha elzarándokolsz a sírjához, minden vágyad teljesül. Neked mi a vágyad?

– Nem tudom – nyögtem.

– Én varrónő szeretnék lenni. Jól tudok varrni. Megmondjam, mi a te vágyad?

Bólintottam.

– Hogy tanár legyél, okos ember, aki másokat tanít okosnak lenni. És hogy bemenj a barlangba.

Végre egy szempillantásra kitisztult a fejem. Szó ami szó, kicsit dühbe is gurultam. Mit képzelsz ez a kis pisis? Idejön, megfogdossa a holmimat, beleolvass a könyvembe, és még azt is megmondja, mire gondolok? Na nem. Ez azért mégiscsak túlzás. Elvettem tőle a könyvet. A határozott mozdulattól meg is szeppent egy kicsit.

– Eszem ágában sincs bemenni a barlangba – kiáltottam. – Oda senki nem megy be. Aki meg igen, az magára vessen! Senki nem jött még ki onnan élve.

– Akkor honnan tudod, hogy olyan veszélyes? – kérdezte Coffi halkán. Ha meg is ijedt, egyáltalán nem félt tőlem.

– Nem érdekel a barlang – zártam le a témát. – És ez a könyv sem. Ez csak...

– Akkor miért mentél le a pincébe? És miért raktad olyan szépen sorba azokat a régi képeket? Itt minden szanaszét hever. Csak a képek vannak a helyükön. Az ember azokat a dolgait tartja rendben, amik fontosak neki. Megmondjam, miért? Mert nagyon is fontos neked, hogy ki volt a nagyapád és hogy mi történt vele. Semmi sem érdekel ennél jobban.

Azt hiszem, ez volt az a pont, amikor nagyon elegendem lett ebből a pimasz lányból.

És abban a percben lettem fülig szerelmes belé.

De inkább meghaltam volna, minthogy kimutassam érzéseimet.

– Nincs igazad – mondtam. – És tedd le azokat a képeket. A nagyapám meghalt, és ennyi. Nem számít, mi lett vele, és az sem, hogy én honnan jöttem.

Coffi csak nézett. Tekintete nem árult el semmit, nem is pislogott. Majd bólintott. Azt hittem, soha többé nem fogunk erről beszélni, még csak beszélgetni sem. Mint később kiderült, csupán időt hagyott nekem gondolkodni. Ennyit kérdezett:

– Ha azt sem tudjuk, honnan jöttünk, honnan tudhatnánk, hogy merre tartunk?

Aznap óriási veszekedésben volt részem. Az történt, hogy a Coffival való beszélgetésem témája átszivárgott a vacsoraasztalhoz és ezzel alaposan felbőszítettem a nagynénémet.

– Hogy jutott eszedbe most a barlang? Mi ez az újabb bolondság? Te tényleg nem tudod, hogy mit tegyél jó dolgokban!

Mama megpróbálta csitítani.

– Hagyd már. Tudod, hogy a nagyapja is folyton...

– Éppen ez az! – mennydörgött nagynéném. – A nagyapjának is több esze lehetett volna, mint hogy az erdőben csámborogjon, meg a kocsmában igya le magát a sárga földig! Látod, mi lett a vége!

Nagy levegőt vett és rám zúdította az elmúlt évek minden félelmét.

– Elmondom én, hogy mi van azzal a barlanggal. Semmi! Érted, Manó, semmi! Ezt csak a hozzád hasonló vészmadarak találták ki – itt mamára mutatott –, hogy ijesztgessék a gyerekeket, meg mentséget találjanak arra, miért nem teszik a dolgukat. Ezek a bajkeverők. Ti nagyon is összeilletek. A templomba járásotokkal meg a nagy hitetekkel. Mit ér az egész? Én feleannyit nem spekulálok az életről, mint ti. Nagyapa is állandóan ezt csinálta.

Felhorkant.

– Írogatott, meg nézte az eget! Állandóan sebzett volt a szíve, meg vérzett a lelke. Tudod, hogy milyen volt az ő gyerekének lenni? Az ember soha nem tudhatta, milyen napja van a papának. Ha jó kedve volt, madarat lehetett vele fogatni. Ha meg rosszat álmodott, még reggelit is elfelejtett készíteni, mert a hajnal már odakint találta a mezőn meg az erdőben. Ő is mindent megérteni akart, csak épp a munka volt neki bűdös. Szegény anyánk nem is bírta mellette sokáig. Azért is lett beteg.

– Tudod, hogy édesanyánkat a tüdőbaj vitte el – mondta halkán a mama.

– De ez is az öreg miatt volt! Őmiatta nem kapott levegőt!

Mama csak megcsóválta a fejét, nem ellenkezett. Mesélt ő már sokat erről, tudtam, hogy nagyon nehéz élete volt a két nővérnek. Egy gyenge, beteges édesanya és egy hazulról mindig elvágyódó apa: ők voltak hivatottak biztonságot nyújtani a két kislánynak. Amikor édesanyjuk meghalt, még alig cseperedtek fel a kisgyermekkorból. Attól kezdve mama lett a családfő, és hirtelen két gyermeke is lett: a húga és az apja. Sokszor nem is tudta, melyikük

szorul inkább gyámolításra. A mai napig csodálom, hogy a két testvér között így megmaradt az összetartozás és a szeretet érzése. Még az ehhez hasonló veszekedések dacára is.

Nagynéném addigra elgyengült, elcsendesült és leszedte az asztalt. Mama átnyúlt az asztalon és megfogta a kezemet. Nem tudtam volna megmondani, melyiküket szeretem jobban...

Valahogyan éreztem, hogy nincs sok időnk és meg kell becsülnünk minden percet, amit egymással tölthetünk. Erről sokszor megfeledkeztem persze, főleg, ha Picurral lógtunk a határban és eszem ágában sem volt hazamenni. De amint beléptem az ajtón és tekintetem megakadt a szemközti falión – nagypapa faragta ezt is természetesen –, mindig lelassult a szívverésem és megértettem a halk ketyegés figyelmeztetését: fogy az idő, fiam, nagyon fogy...

Az idő kegyetlen valami.

Nagynéném nem sokkal ezután esett ágynak. Ugyanaz volt a baja, mint az édesanyjának: a tüdejét megtámadta valami kíméletlen kór, amely fokozatosan elemészttette.

Először nem vette komolyan, gögösen és felsőbbrendű hanghordozással beszélt róla, mintha csak egy kellemetlenkedő vendég lenne, aki mindenáron be akar költözni a házba. Majd megdühödött rá és harcolni kezdett vele. Ha háború, hát legyen háború, mondta naponta többször is, és felszegett állal indult a csatába. Mindnyájan láttuk már a harc végkifejletét és párnánkba sírtunk esténként mamával, miközben nagynéném felvette azt a szokást, hogy rögeszmésen csak a jövőről volt hajlandó beszélni. Soha nem szőtt annyi tervet a következő hétre, hónapra, évre, mint akkor. Megváltozik majd az életünk, mondta mindennap.

Egy nap nem kapott levegőt, ágynak esett és nem kelt fel többé. Beszélni is alig tudott és sokat köhögött. Olyan volt a köhögése, mint egy hosszú, végeérhetetlen vádbeszéd. Az édesapja ellen. A világ ellen. Az élet ellen. A halál ellen.

A temetés után mondtam ki először azt, hogy nem halok meg, amíg utána nem járok származásom titkának. Persze az ember sokszor hangoztat ilyesmit, és az évek során volt alkalmam megtanulni, hogy leginkább azokat a fogadkozásokat érdemes azonnal komolytalannak minősíteni, amelyekben szerepel a „mindig” és a „soha” szó. Holott akkor valóban komolyan gondoltam.

Nem értettem semmit. A lelkész úr szavaival sem tudtam mit kezdeni, nem éreztem, hogy vigasztalni akarna, inkább ijesztő volt, ahogyan arról beszélt, hogy majd egyszer valamennyien feltámadunk... Az Isten szerelmére, nem veszi észre, hogy a nagynéném most

fekszik itt, most sír a mama és most fáj? Először mindannyiunknak meg kell halni, eltelnie évszázadoknak, hogy majd egyszer újra találkozzunk? Itt valami hibádzik, nagyon is hibádzik. Nem kérhetem az Istent, hogy most legyen minden rendben, hogy most szeressük egymást?

Amikor két mogorva ember letakarta a koporsót, az jutott eszembe, amit Coffi kérdezett a szobámban: – Neked mi a vágyad?

És valami olyan válasz jelent meg, amitől magam is meghökkenem: – Hogy megtudjam az igazságot.

Először is arról, mi a halál.

Ki máshoz fordulhattam volna, mint Tanbácsihoz?

CSALÁDFAKUTATÁS (3)

Félre kellett tennem a Mester kéziratát pár napra, amiből aztán pár hónap lett. Azt ígértem, hogy nem fog sok időt igénybe venni a szöveg legépelése, így meg-megújuló büntudattal pillantottam esténként a mappára, amelyben a már rendbe szedett és kinyomtatott lapokat őriztem.

Annyi történt, hogy kaptam egy ideiglenes állást, amit – anyagi helyzetemre való tekintettel – nem hagyhattam ki. Egy barátom, aki egy középiskolában tanított, megbetegedett, majd kórházba is került. Hamar kiderült, hogy nincs nagy baj, de a lábadozás legalább egy hónapig, vagy inkább nyolc hétig fog tartani. Kitört a pánik a munkahelyén, merthogy honnan kerítsenek egy szabad magyartanárt az év kellős közepén? Barátom gondolt egyet és beajánlott engem. Amikor először megemlítette a lehetőséget, határozottan nemet mondtam. Majd felhívtam a Mestert, hogy kikérjem a tanácsát. Miután vázoltam a helyzetet, megkérdezte, miért húzódozom.

– Egyrészt nincs tanári diplomám – fejtegettem indokaimat –, másrészt nem nagyon fűlik a fogam ahhoz, hogy ekkora csoportot tanítsak napi hat-hét órában.

Tudtam, hogy elmosolyodik, majd a maga szelíd módján azt kérdezte:

– Igaz ez?

– Mármint...

– Tényleg nincs kedved?

A módszere mindig bejött. Nem csinált mást, mint becsapta az elmémet, áthatolt az automatizmusokon és eljutott agyamnak abba a szegletébe, ahol már nem a félelmek uralták a terepet.

Mert meg kell hagyni, valahol belül nagyon kíváncsi voltam arra, milyen lehet egy osztályban tanítani, lapozni a naplót, feleltetni, az asztalon ülve beszélgetni a gyerekekkel. Soha nem gondoltam arra, hogy tanári pályára lépjek, de valamiféle biztonságos szimulátorban azért szívesen belekóstoltam volna a dologba. Félelmeim ellenére is.

– Ez most pont az, amire vágysz – mondta a Mester. – Tényleg nem látod? Két hónapról van szó mindössze.

– De heti huszonöt óra és nyolc osztály...

– Persze. Ha lúd, legyen kövér. Csináld!

– És a kézirat? – dobtam be utolsó kifogásomat.

– Megvár. És én is.

Nem esett több szó a kéziratról. Nem hozta elő azóta, hogy a kezembe nyomta. És utána se, soha többé. Nem azért bízta rám, hogy megvitassuk a tartalmát, hanem hogy megőrizzem és továbbadjam. Ha tudtam volna, hogy nem lesz már alkalmunk beszélgetni, nem haboztam volna feltenni kérdéseimet Manóról, Picurról meg a szőke kislányról. De miután igent mondtam a nagy feladatra, napok alatt olyan messzire került az életemtől a hegyek közti falu a titokzatos barlanggal, mintha csak egy álom lett volna. Alig egy hét állt rendelkezésemre, hogy átnézzem nyolc középiskolai osztály tanmenetét magyar nyelvből, ellátogassak pár órára, hogy megismerjem a gyerekeket és lélekben felkészüljek arra, amire már évek óta nem volt példa: állandó munkahelyem lesz két hónapra, napi nyolc óra munkával.

Az első nap az iskolában olyan volt, mint az iskolai első napok egy hatéves gyermek számára. Minden új: az emberek körülöttem, a házirend, a csengő hangja, a tankönyvek suhogása. Azt hagytam ki a számításból, hogy a diákok már nem gyerekek voltak, hanem tizenéves kamaszok, akik már a nagykorúság kapuját döngetik, nem ritkán ököllel, némelyek faltörő kossal. Arra sem számítottam, hogy úgy fogadnak, mint rég várt ellenséget: teljes harci fegyverzetben. Arra meg végképp nem, hogy első héten megesznek reggelire.

Alig öt nap munka után megbetegedtem, lázam felment negyven fokra – soha nem tapasztaltam még ilyesmit korábban – és könyörögtem, hogy történjen valami, bármi, csak ne kelljen hétfőn visszamennem tanítani a pokol tornácára.

Merthogy így éltem meg: a pokol tornácaként. Először nem értettem a kollégák lemondó sóhaját, ahogy a becsengetést követően leakasztották az osztályterem kulcsait a tanári szoba faláról, kezükbe vették a naplót és égre emelt tekintettel elindultak osztályaikhoz. Majd megtapasztaltam, hogy a régi népies regények mélységesen tisztelt tanító bácsija, s a hátra tett kézzel csendben várakozó gyerekek világa már a múlté.

Első osztályom úgy fogadott, mintha csak a huzat nyitotta volna ki az ajtót, észre sem vették, hogy ott vagyok. Pár másodperc múlva az egyik fiú érzékelnivalóan vélte jelenléteimet és pajtáskodva odaintett, majd folytatta a kártyázást – épp ezzel voltak elfoglalva a nebulók. Torokköszörülésre sem változott meg alapjaiban a helyzet, egyedül hangos köszönésem váltott ki némi visszajelzést.

Nosza, ismerkedjünk meg, gondoltam, és bemutatkoztam. Majd kértem, hogy ők is tegyék meg ugyanezt. Vigyorgó arcok, fejszóválás, morgás fogadta az ötletet, más sem hiány-

zott ezeknek a gyerekeknek, mint hogy önmagukról beszéljenek. Az óra nagy része el is ment az ismerkedéssel, irodalomról szó sem esett. Egy fiú mutatott némi érdeklődést, amikor megkérdezte: – Tanbá lesz az új tanár?

Tetszett a „tanbá”, tudtam, hogy ez a maximális tisztelet, amit itt elvárhatok, és a srác nem akart udvariatlan lenni. Egy pillanatra eszembe jutott Manó, aki talán szintén nem tudta tanítója nevét.

– Igen – mondtam – Két hónapig leszek veletek.

Magabiztos voltam még, hiszen az első napot írtuk. Pár nappal később, lázasan fekvé egyáltalán nem mertem volna megesküdni, hogy kibírom két hónapig, de arra sem, hogy egyáltalán megérem a reggelt.

Minden porcikám tiltakozott az ellen, hogy hétfőn be kelljen mennem az iskolába a nevetlen kölykök közé, akik nem képesek köszönni, trágár szavakkal bombázzák egymást és engem is, és minél inkább próbálom tiltani, annál inkább provokálnak. Utáltam, hogy a hátam mögött megjegyzéseket tesznek a folyosón, és mire hátrafordulok, csak merengő, másfelé néző tekinteteket látok. Nem bírtam elviselni az állandó zsongást, amely az órák magától értetődő velejárója volt, és azt sem, hogy a többség képtelen öt percnél tovább összpontosítani egy-egy feladatra.

A hét végére ki mertem mondani: gyűlölöm ezt a munkát. Haragom lázat eredményezett, s komolyan el kellett gondolkodnom azon, mit tegyek. Túl a jégkockás hidegvizes fürdőn, amely két fokkal lejjebb vitte lázamat, az járt a fejemben, hogyan passzoljam át ezt a munkát másnak. Hogyan bújjak ki a felelősség alól? Ki jöhet még számításba, aki kimenthetne ebből a helyzetből?

Aztán elszégyelltem magam. Nem titok: ebben nagy szerepe volt a Mester kéziratának. Lüktető homlokom mögött sorra vonultak el az olvasott történet szereplői: Manó, aki nem tudta, honnan származik, Picur, Coffi, Tanbácsi, Manó nagynénije, aki alulmaradt a betegséggel vívott harcban, de a szerzetes is, aki valamilyen szent városba tartott egy kislánnyal, aki elvesztette az édesapját.

Én pedig félek bemenni egy középiskolába, ahol pár tucat tini próbál sikeresen kihozni a sodromból – hozzáteszem, sikerrel.

Egyszóval: mit csinálok tulajdonképpen?

Hétfőre meggyógyultam, bementem a munkahelyemre és felvettem a kesztyűt. Pontosabban... nem vettem fel a kesztyűt...

A megoldásra, az aranycsinálás módjára ösztönösen jöttem rá.

Tényleg harcolni akarok én ezekkel a gyerekekkel? Valóban elhiszem, hogy azok, akinek mutatják magukat? Azt mondják, amit gondolnak és éreznek?

Úristen, hogyan dőlhettem be ennek a balga illúzióknak?

„Igaz ez?” – kérdezte mindig Mesterem, amikor velem ellentétben átlátott a szemfényvesztés fátylán. És maga a kérdés úgy fújta el ezt a fátylat, mint kisgyermek a szappanbuborékot.

Az iskola leghírhedtebb tanulója egy Áron nevű srác volt. Tizenhat éves, a szülei jó módúak, a fiú jóképű, hosszú hajú. Tekintélyszemély a társai szemében, rettegett rosszcsont a pedagógusokéban. Tökélyre fejlesztette a módszert, miképpen menjen a tanárok idegeire, lehetőleg az óra kezdetétől számított öt percen belül.

Lábdobogással kezdődött, kézdobolással folytatódott a műsor. Ha senki nem figyelt rá, akkor következett a hangos dudorászás, majd fel-felcsukló nevetés, mintha egy jó vicc jutott volna eszébe. Majd elkezdte szólongatni a mellette, előtte, mögötte ülőket, ha azok nem reagáltak azonnal, akkor papírgalacsinnal dobálta őket, vagy radírdarabkákat hajigált feléjük. Ekkorra a tanár már garantáltan helyreutasította, mire válaszul a fiú átment négyéves gyerekekbe és félrebillent fejjel, bólogatva hallgatta egy darabig a nevelő célzatú szavakat. Majd mit sem törődve a fegyelmezéssel, újrakezdte a magánszámát. Ha partnere is akadt, hamar elszabadult a pokol és a tanítási óra gyakorlatilag véget ért. Ha a tanár üvölteni kezdett, ő nevetett, ha könyörgött neki, énekelt. Ha kiküldték az osztályból, dérrrel-dúrral távozott, hogy aztán döngő léptekkel térjen vissza pár perccel később, a jogaira hivatkozva.

Minden kolléga féltve óvott Árontól, mondván: nem megbízható, rosszindulatú és tudatosan játékrontó. Nem volt időm elhinni a többiek véleményét és tapasztalatait, mert a fülemben jutott, hogy a fiú pénzt szed a szünetben az osztálytársaitól. Óvatosan kérdőre vontam óra közben, mire őszintén elmondta, hogy a pénzt az egyik osztálytársuknak gyűjti, akinek meghalt az apukája.

– Meghalt az édesapja? Miért nem szólt nekem senki erről?

– Igen, azért nincs ma suliban – mondta Áron. – Nagyon csórók, az anyja beteg, a bátyja melózik a családban, de nincs pénzüik. Nem sok gyűlt össze, de legalább valami. Ruhát is szoktam neki adni.

– Ruhát, te? – hátradőltem a székkal. – Miért?

– Mert az én szüleim vastagok és jó cuccaim vannak. Neki meg nincsenek. Minden hónapban neki adom, ami nekem nem kell.

Még nem jegyeztem meg a neveket, ezért nem tudtam, ki az a kisfiú, akiről beszél. Pár nap múlva jött vissza az iskolába. Arca merev volt, és nekem újra Manó jutott eszembe,

amikor Picur apjáról beszélt. Ilyen volt az a fiú is. Vagány, laza: nem mutatott semmi érzékenységet. De a szemében láttam a mélységes fájdalmat apja elvesztése miatt. Az osztálytársai megszeppenten, rájuk nem jellemző módon csendben ülték végig az órát aznap, nem tudtak mit kezdeni a helyzettel. Senki nem beszélgetett velük a halálról. Az életről sem.

Nem vagyok különösebb érzékenységgel megáldott (vagy megátkozott) lélek, aki a jövőbe lát, de amikor ez a fiú rám nézett, egy másodperc törtészére mintha összekapcsolódott volna a jelen pillanat és annak a fiúnak a jövője. Misztikusan hangzik: láttam őt felnőttként, ahogyan éjt nappallá téve robotol, felrémlert arca is – negyvennek látszott, de fiatalabb lehetett. Hordozta tovább, ki tudja, meddig apja elvesztését, a sorsát vagy végzetét... ki tudja?

Áron, aki pénzt gyűjtött neki, egy darabig még viselte velem szemben kötelezőnek vélt álarcát, a mindig ugrásra kész tigris maszkját, de ez a maszk lassan olvadni kezdett, ahogyan megismertük egymást. Mert, azt hiszem, ez volt a kulcsszó. Megismertük egymást. És ami talán ugyanaz: megszerettem ezt a kölyköt.

– Mit akarsz csinálni az érettségi után? – kérdeztem egyszer. – Mivel akarsz foglalkozni?

Tekintetén láttam, hogy reflexből azt válaszolná: nem érdekel. De félúton megakadt a flegma mondat, és csak azt mondta:

– Nem tudom. Miért?

– Mert bírnám, ha rendben lenne az életed. Ha találkozunk tíz év múlva. Nem számít, hogy mit csinálsz, dolgozol-e vagy sem, van-e feleséged vagy sem, de szeretném, ha azt mondanád, hogy minden rendben van és jó élni. Hm?

Ekkor nézett rám először a valódi tekintetével. Nem a provokáló, az „És akkor mi van?” kérdést hordozó nagyképű grimasszal, hanem tiszta szemekkel. Ettől fogva a legjobb barátok lettünk, már ami tanár és diákja között lehetséges. Ha kimentem a teremből pár percre valamiért, rábízta a naplót, nehogy a többiek belefirkáljanak. Magához szorítva vigyázott rá, ez a kép fogadott, amikor visszaértem. Ő szólt rá a többiekre, ha túlzásba vitték az idétlenkedést. Közelebb ült a tanári asztalhoz, hogy jobban tudjon figyelni rám, ha beszélek. És egyszer elmentünk együtt teázni délután.

Egy rendkívül érzékeny és okos srácot volt szerencsém megismerni, akinek helyén van a szíve, észreveszi, ha a környezetében szüregséget szenved valaki, és okos dolgokon tör a fejét. Bízott bennem és én is benne. A tanár kollégák persze mit sem vettek észre mindebből, számukra maradt az a szemtelen kölyök, aki tönkretette az órákat. Miért csinálta ezt vajon? És velem miért tett kivételt? Soha nem tudtam meg. Amikor befejeztem a tanítást, adtam neki

egy könyvet, és csak azt kértem, ne óra közben olvassa. Ahogyan Tanbácsi kérte Manót a Mester történetében.

Persze nem Áron volt az egyetlen az iskolában, akinél sikerült áttörni a falat. Akadtak még páran, akik az első napokban ellenségesen méregettek, megpróbálták felmérni az erőviszonyokat, majd elégedetten készültek a harcra... aztán megdöbbenéssel vegyes megkönnyebbüléssel eszméltek rá, hogy a „tanbá” nem legyőzni jött őket. Jó volt látni ezeken a gyerekeken, akik tinédzserkorukat folyamatos harci készültségben éltek a társaik, a szüleik, a tanáraik miatt, hogy az óráimon kis időre megpihenhetnek, önmaguk lehetnek és olykor merhetik kinyitni a szívüket is.

Nem cserélnék velük, ezt elég hamar sikerült megfogalmaznom. Először, bedőlve a látszatnak, azt gondoltam, ezeknek a gyerekeknek megvan mindenük, és nem tudnak mit kezdeni magukkal jó dolgukban, ezért a neveletlenség. Majd, ahogy a falak kezdtek leomlani, beláttam a díszletek mögé, s ott széthullott családok romjait, félelemben eltöltött estéket és hétvégéket, reménytelenséget és rengeteg szomorúságot láttam. Ezek a srácok olyan terhet viseltek, oly sok erőfeszítésbe került számukra valódi érzelmeik és megpróbáltatásaik eltitkolása a világ elől, hogy megértettem: az ő helyzetükben valóban nincs kedv, erő, készítés a tanulásra, vagy bármiféle emberhez méltó tevékenységre.

Maradt a percnyi csend, az összenevetések, a kölcsönös ugratások, amelyek nem jártak sérüléssel, a beszélgetések a folyosón és az órák után az udvaron. Ennyit tudtam adni nekik az alatt a két hónap alatt, amíg közöttük éltem.

A mai napig sem tudom, maradt-e nyoma.

A dolgozatjavítások, órára készülések viszont lehetetlenné tették, hogy a Mester kéziratával foglalkozzam. El is távolodtam kicsit Manó történetétől... egyrészt. Másrészt viszont mindennap éltem a gyerekek életét, a Tanbácsi életét, és sokszor azon kaptam magam óra közben, hogy papolok, s páran oly feszült figyelemmel kísérik mondandómat, ahogyan Picur tette Tanbácsi óráin. Elidőztem közben a pattanásos arcokon. Melyik lehet Manó? Melyik Coffi? És a többieknek vajon mi a története? Kiderül valaha is, megírják-e, megosztják-e valamilyen módon azt, kik ők, honnan jöttek és merre tartanak? Megfordul-e egyáltalán a fejükben, hogy sorsuk van, amely megismerhető, kutatható és irányítható? Lesz-e valaki az életükben, aki szembenéz velük és megkérdezi: Tudod, hogy miért születél e világra?

Miután megtartottam utolsó órát és becsuktam magam mögött az iskola kapuját, két dolgot éreztem: megkönnyebbülést, mintha mázsányi súly került volna le a vállamról, valamint azt, hogy idősebb lettem. Nem két hónappal: évekkel, évtizedekkel idősebb. Majd hazamentem és folytattam életemet úgy, ahogyan két hónappal korábban félbehagytam. Folytattam

külsős újságírói munkámat, visszatértem regényeimhez, filmjeimhez, zenémhez. És persze újra kinyitottam a rám bízott kéziratot. Régen találkoztam már a szerzetessel és a kislánnyal, akik Szent Jakab városába zarándokoltak.

A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (2)

Bernard a hatodik napon kezdte tanítani Évát olvasni. A betűket a földre, a homokba, sárba róttá bele a szerzetes, onnan másolta őket a kislány több tucatszor is egy nap. Lassan haladtak: az „l” és „e” betűk minduntalan összecserélődtek, hol a száruk volt magas vagy éppen alacsony, hol a kunkor sikerült túl kicsire és inkább „i” betűre emlékeztetett pont nélkül. De Éva nem adta fel, szorgalmasan tanult.

Mindez úgy kezdődött, hogy a kislány roppant kíváncsi volt arra az imakönyvre, amit a szerzetes barna ruhája alatt tartott egy madzagon és amelyet minden este elővett, hogy olvasson kicsit lefekvés előtt. Először csak arra kérte őt, hogy olvasson fel belőle, de aztán megmakacsolta magát és azt mondta, addig megfosztja magát az esti mesétől, amíg ő maga nem lesz képes elolvasni a betűket. A szerzetesnek tetszett az ötlet, így amikor idejük volt – az pedig bőven állt a rendelkezésükre –, tanultak.

Hosszú kilométereket gyalogoltak naponta, a kislány sokszor panaszkodott, hogy fáj a lába. De amikor Bernard pihenőt javasolt, az esetek többségében Éva mégis ragaszkodott hozzá, hogy folytassák az utat. – Oda kell érnünk Szent Jakab városába – mondta mindig ilyenkor. Hogy miért fontos számára is a megérkezés, sokáig nem mondta meg. De egy napon könnyek között bevallotta, hogy szeretne találkozni ott az apukájával, úgy, ahogyan a szerzetes is viszontlátja majd a testvérét. Azt is megkérdezte ezt követően, kihez kell imádkozni, hogy a kívánsága teljesüljön. Egy patak partján ücsörögtek éppen, fáradt lábukat jótékonyan gyógyította a jéghideg víz. Meleg volt nagyon és meg sem mozdultak a környékbeli fák levelei.

– Természetesen Szent Jakabhoz kell imádkozni – mondta a szerzetes. – Hiszen az ő sírjához megyünk.

Éva merengett egy darabig.

– Ő is ott van, ahol az apukám?

– Igen. Ő a mennyben lakik. De bármikor visszatérhet a Földre. Ő vigyáz a vándorokra odafentről.

– A teste ott van a templomban, ahova megyünk, a lelke meg az égben? – Éva összeráncolta a homlokát, úgy próbálta megérteni a számára nagyon is bonyolult dolgot. – És a sírja tesz csodát vagy a lelke?

A szerzetes ily módon még soha nem gondolta végig a dolgot. Ő soha nem magyarázta meg a hitet, elfogadott dolgokat, a többit pedig rábízta az Istenre.

– Nem tudom – mondta. – A szentek csodát tesznek, ha hiszel bennük. Már az is csoda, hogy mi találkoztunk. Ezért mondunk köszönetet Szent Jakabnak.

A kislány arcán öröm suhant át a gondolatra, hogy Szent Jakab akarta, hogy ők találkozzanak.

– Mesélsz róla?

A szerzetes mély levegőt vett. Egész életében nem beszélt annyit, mint amióta együtt gyalogolt ezzel a cserfes teremtménnyel. Zavarban is volt, mert nem tartotta magát különösebben tehetséges mesemondónak.

– Hát, ha nagyon akard... – Gondolatban próbálta összeszedni, hogy mit is tud valójában Szent Jakabról. Bevallotta magának, hogy nem sokat.

– A Biblia alig beszél róla. A Megváltó egyik legkedvesebb tanítványa volt, akit az Úr nagyon szeretett. Amikor Krisztus mennybe ment, Jakab apostol ebben az országban hirdette az evangéliumot, ahol most vagyunk. Sok időt töltött itt, de az emberek nem akarták az Igét és az apostol nagyon szomorú volt emiatt. Még Mária is meglátogatta egyszer őt, hogy biztassa és bátorítsa. Egy kőből készült hajóval érkezett ide, az óceánon túlról. Jakab aztán úgy döntött, hogy hazautazik Jeruzsálembe, ahol találkozni akart az ottani gyülekezettel. Mert akkorra már sok ember vallotta a hitet Krisztusban arrafelé. Szóval, amikor Heródes király tudomására jutott, hogy az Úr tanítványa megérkezett Jeruzsálembe, elfogatta őt és lefejeztette. Ő volt az első, aki a Megváltó után mártírhalált halt. A tanítványai ellopták a testét és hajón visszahozták ide, ahol tanított. Nem messze az óceántól temették el két kísérőjével együtt és egy kis kápolnát emeltek a szent sírja fölé. Sok évszázad telt el és az apostol nyugvóhelye elfelejtődött. Aztán egyszer egy remete álmot látott. Az Úr angyalt küldött és megmutatta neki Jakab apostol magára hagyott sírját. A sír angyali fényben világított és a remete megértette, hogy az Úr tanítványa nyugszik az elfelejtett hant alatt. Csodálatos templom épült a szent tiszteletére és azóta minden évben sok ezer zarándok keresi fel őt az Isten dicsőségére.

Éva kihúzta a lábát a patakából. Kezével szárítgatta a lábfejét.

– És ha sokat imádkozom Szent Jakabhoz, akkor találkozhatok az édesapámmal?

Bernard lassan bólintott. Soha nem hallott ugyan olyat, hogy ilyesmit kértek volna az apostoltól – leszámítva persze az ő személyes kérését –, de őszintén hitt benne, hogy megtörténhet, hiszen Isten számára nincs lehetetlen.

A tanulás innentől fogva még inkább felgyorsult, és eljött a nap, amikor Éva elsajátította az ábécé minden betűjét. Nem volt magától értetődő, hogy azonnal folyékonyan fog olvasni is, de a szerzetes legnagyobb meglepetésére a kislány villámgyorsan ráértzett, hogyan

képezzen a betűkből szótagokat, azokból szavakat és mondatokat. Mire odaértek az első nagyvároshoz, már Éva olvasott fel esténként.

A hatalmas város és a hófehér katedrális lenyűgözte a kislányt. Tartott ugyan a nyüzsgő embertömegtől, az árusok, rikkancsok és koldusok százaitól, akik folyton beléjük ütköztek, de a magas épületek, a színes ablakok és a rajtuk száradó ruhák csodálatra készítettek. Nem győzött mutogatni és hangos felkiáltásokkal felhívni a szerzetes figyelmét valami roppant érdekes dologra, amit éppen felfedezett. Bernardot egyetlen cél hajtotta: megtalálni a zarándokszállást a nagy forgatagban. Számára olyan volt a város, mint egy labirintus. Még soha sem látott ekkora székesegyházat és ilyen lármás települést sem.

A szállás viszont békét és nyugalmat sugárzott. Az egyik zarándok valamilyen húros hangszert pengetett az egyik sarokban, szeme csukva, csuhája fekete. Bernard nem tudta megmondani, melyik rendbe tartozik, de nem is illett megkérdezni.

Enni is kaptak, mint szinte minden szálláson útjuk során. Ez alkalommal egy csillogó öltözetű lovag is megjelent, mellén vörös színű kereszt díszelgett. Körbenézett és már ment is tovább. A kislány tátott szájjal figyelte.

– Ki ez a katona? – kérdezte.

– Ő vigyáz ránk – súgta a szerzetes. – Ez egy lovag, aki azért vette magára az Úr jelét, hogy gondoskodjon a zarándokok biztonságáról.

– Ő is gyalogol?

– Nem, ő lovon jár. A rablók félnek tőle. Ezért nem kell nekünk félnünk.

– Ha megnövök, én is lovag szeretnék lenni – határozta el magát a kislány. Még soha nem mondott ilyesmit azelőtt. – Lehet?

A szerzetes felnevetett.

– Hát, nem vagyok biztos benne, hogy lányokat is felvesznek a lovagrendbe. De királykisasszony még lehetsz.

– Királykisasszony? – csillant fel a kislány szeme. – Az micsoda?

– Őket veszik feleségül a lovagok – találta meg a frappáns választ a szerzetes.

Ekkor egy fura szerzetes telepedett le melléjük. Rongyos volt, ez nem is számított volna feltűnőnek egy zarándokszálláson. Azonban olyan sok réteg ruhát viselt, mintha minden rongyot magára aggatott volna zarándoklata közben, amit csak talált az út mentén. Vastagon

bebugyolálta egész testét ezekbe a színes, foszlott ruhaneműkbe, csak a fejét hagyta szabadon. Lábán nem viselt semmilyen cipőt vagy szandált, de nem is volt már rá szüksége: talpát és lábfejét oly vastagon borította a rászáradt, megkérgesedett sár, hogy ítéletnapig sem tudta volna levakarni.

Nagyot horkant, ahogyan lehuppant a földre. Elégedetten kettőjükre vigyorgott, nem tűnt barátságatlannak. Szemét lehunyta egy percre, imádkozott, vagy csupán pihent egy kicsit. Majd megszólalt.

– Ti is a szent városba tartotok, nem igaz?

Sziszegő hangja volt, a fogai között szűrte a szavakat. A szerzetes nem akart most senkivel sem beszélgetni, de nem akart udvariatlannak sem látszani.

– Mindketten – mondta.

– És elhiszed? – húzódott közelebb a férfi. Nyugtalan szeme volt, ide-oda tekintgetett, hunyorgott. Bernard viszolygást érzett. Elmormolt egy imát.

– Elhiszed? – makacskodott a férfi, és most már a szagát is érezni lehetett. Nem mosakodhatott az elmúlt napokban, hetekben.

– Te is zarándok vagy – mondta Bernard. A kérdést nem értette.

– Nem, én koldus vagyok – vigyorgott a szerzet.

– Koldusok nem kapnak zarándoklevelet.

– Zarándoklevelet mindenki kap – felelte a férfi és vihogni kezdett. – Szent Jakab előtt mindenki kedves.

Vihogott. Éva odasúgta a szerzetesnek: – Ki ez?

Bernard magához húzta a kislányt.

– Több itt az alamizsna, mint máshol – súgta a férfi. – Itt adnak a zarándokok meg a lovagok. Az apácák is. Mert az Úr visszafizeti kamatostul. – Ez utolsó mondatot fennhangon mondta és meghajolt ültében. Szavaiból sütött a gúny. Páran odapillantottak. A zarándokszállás lassan megtelt. Ételt osztottak, valami főzeléket meg fekete kenyeret. A férfi megnyalta a száját és csámcsogni kezdett.

– Te nem az ereklyék miatt vagy itt – mondta Bernard. A férfi meglepetést színlelt.

– Ó... az ereklyék... dehogynem. A csontok meggyógyítanak, a levágott körömdarab elhozza az üdvösséget. Csókold meg a hullát, csókold meg...

Egy faágot talált a földön, ami keresztet formázott, felmutatta. Hajbókolni kezdett előtte. Többen összesúgtak.

– Menjünk máshova – súgta a kislány.

– Te nem hiszel a szent csodatévő erejében, ugye? – Bernard próbált szelíd maradni. Végül is ez is a dolga. Beszélni Isten dicsőségére.

– Hiszek, de hiszek... – bólogatott bőszen a férfi, majd károgva nevetni kezdett. – Hiszem az Urat, aki megszületett és megfeszítették, hiszem Szent Jakabot, aki elvesztette a fejét és most csodákat tesz, hiszek én mindent.

Majd elkomolyodott és bizalmasan suttozta:

– Átverés az egész... Nem tudad? Nincs ott semmiféle ereklye. Az a pap találta ki, a püspök. Hogy legyen szép nagy székesegyház meg sok-sok zarándok. Kell az arany a Teremtőnek, kell a pénz a városnak. Kell a sok ember.

– Sajnálom, hogy ezt gondolod – mondta a szerzetes. – De talán mire megérkezel, te is megtérsz majd. Az Isten nem engedi elveszni a bárányait.

Odaért a vacsora. Éva nagyon éhes volt már, de most félve nyúlt a tányérért, megijesztette a csúnyán beszélő férfi. Bernard elvette a kenyeret meg a főzeléket, és belekóstolt. Savanyú krumplifőzelék volt sok ecettel. A férfi mohón kapott a kenyér után, apró darabokra tépte, úgy kezdte falni.

– Két napja nem ettem – mondta. – Bort mindenhol adtak, de kenyeret nem.

– Én találkozni fogok az édesapámmal, ha megérkezünk – mondta ekkor váratlanul Éva a férfinak. Annak megállt kezében a kanál. Bernard csendre intette a kislányt, de az úgy érezte, hogy meg kell védenie a szerzetest. – Ő pedig a testvérét fogja viszontlátni. Mindketten a mennyországban vannak már, de Szent Jakab visszahozza őket nekünk.

A férfi zihált egy darabig a gyors evés miatt, de kimeredt szemmel bámulta Évát egy darabig. Majd röhögni kezdett, szájából kenyérdarabok fröcsögtek szerteszét.

– Erre te tanítottad? – megütötte a szerzetes vállát. – Nagyon édes! Találkozni fogok az édesapámmal! – gúnyos hangon sipítva utánozta Évát. – Tudod, hogy mit fogsz találni a szent városban, angyalom? Egy csomó büdös zarándokot, akik be sem férnek a templomba és ott hajbókolnak egy doboz előtt, amiben nincs semmi, talán csak egy disznó csontváza.

Felhemperedett a röhögéstől. Éva segélykérően nézett a szerzetesre, aki elhatározta magát. Felállt és Évát is felnyalábolta.

– Menjünk innen! – mondta és magára hagyta a recsegve böfögő férfit. Az még utánuk kiáltott: – Jó utat, bolondok! – És tovább falt. Valaki rászólt, hogy fogja be a száját, erre meghunyászkodott kissé, de képéről nem tűnt el a gúnyos vigyor.

Éva és Bernard a kertben talált menedéket. A kislány keservesen sírt. A szerzetes nem is tudott mit mondani neki, csak átölelve ringatta, amíg a zokogás hüppögéssé szelídült. Aztán elővette az imakönyvet és felütötte egy oldalon.

– Vigyáz ránk az Úr, ne aggódj. Ne hallgass rá. Soha ne hallgass az ördögre.

De közben az járt a fejében, hogy mi lesz velük, ha a gonosz embernek igaza van? Ha szemfényvesztés az egész és nincs is csoda a szent városban? Még nem beszélt senkivel, aki látta volna az apostol sírját és meggyógyult volna. Csak a legendák, a szóbeszéd és a remény – ennyiben bízhatott.

Az is eszébe jutott, hogy talán önző dolog azért imádkozni Szent Jakabhoz, hogy viszontlássá a testvérét. Hiszen ha az Úr úgy rendelkezett, hogy magához veszi, akkor van-e egy egyszerű szerzetesnek joga ezt megkérdőjelezni? És lesz-e elég ideje levezekelni azt a bűnt, hogy csalfa ígéretet tett Évának?

Bernard most nagyon szégyellte magát. Reményt adott egy kislánynak, olyasvalamire adta a szavát, amiben ő maga sem volt biztos. Mi történik, ha csalódás éri majd? Hogyan fog a szemébe nézni? És hogyan fog az Úr szemébe nézni?

– Adj hitet, Uram! – suttogta. – Semmi mást, csak hitet. Hogy ne higgyem el ennek a gonosz léleknek a szavait.

Beesteledett.

Bernard kisfiú korában sokszor kiszökött a házból a folyópartra és megnézte a napfelkeltét. Az tetszett benne leginkább, hogy soha nem volt ugyanolyan. Mintha a felkelő Nap minden reggel más színű hálóruhát öltene és ágyneműjét is naponta cserélné. Ébred az Isten, gondolta ilyenkor. Sokáig pislogás nélkül figyelte a vörösülő horizontot, igyekezett elkapni a Nap első sugarát, az első izzó csíkot a hatalmas korongból. De valahogy sohasem sikerült. Elbóbiskolhatott közben, vagy csak pislogott egyet, mindenesetre mire feleszmélt, a vörös tányér negyede már megszületett. Bernard soha nem látott még valódi születést, de úgy képzelte, hasonló lehet, mint ahogyan a Nap jön világra hajnalonként.

Most is korán ébredt, a zarándokok többsége még aludt. Betakarta a kislányt, aki szusszant egyet álmában, lábujjhegyen kióvakodott a szabadba, felment a szállással szemközi dombra és várta a fényt.

Ami meg is érkezett menetrendszerűen.

De attól az estétől fogva megváltozott valami. Éva csendesebb, szűkszavúbb lett. Nem kérdezett már annyit és az imakönyvet is ritkábban kérte el. A szerzetes nem akarta erőltetni sem az olvasást, sem az imát, tisztában volt vele, hogy a bűzös leheletű ember ijesztette meg a kislányt, még akkor is, ha Éva egyáltalán nem tűnt rémültnek vagy bizonytalannak. Inkább tűnődőbb lett, komolyabb és korát meghazudtoló módon érett. Zokszó nélkül viselte az átkelést a hatalmas hegyen, amely rablók tanyája volt a szóbeszéd szerint, de szerencsére a jakabos lovagok gondoskodtak a zarándokok biztonságáról.

Embert próbáló útszakasz volt, fájt a lábuk és az éhség is próbára tette a két zarándokot. Bernard nem is árulta el Évának, hogy bizony sokkal kevesebb ennivaló áll rendelkezésükre, mint ami szükséges lenne két embernek. Ha Éva megkérdezte a szerzetest, miért nem eszik vele, ő rendszerint azt válaszolta, hogy már evett korábban, amíg Éva aludt, vagy éppen nem éhes. De persze a kislány figyelmét sem kerülte el, hogy Bernard egyre soványabb és lötyög rajta az amúgy sem szűk csuha.

Végtelenbe nyúló hatalmas híd vezetett befelé egy takaros városba. Két tetőtől talpig páncélba öltözött lovag őrizte. Útdíjat kellett fizetni mindazoknak, akik nem rendelkeztek zarándoklevéllel. A víz felszínét hófehér virágok lepték el, mintha a Jóisten a közelgő ünnep tiszteletére ezzel a díszes terítővel borította volna be az egész folyót. Úgy hívták, hogy Orbigo.

A kislány aznap furcsa játékot javasolt. Jókedvében találta a virágos folyó meg a híd, javasolta, álljanak meg, mártózzanak meg a vízben. A simára koptatott kövek a mederben csiklandozták a talpát, nagyokat kacagott. Majd miután kimosták ruháikat és letelepedtek a parton, Éva azt mondta:

– Igazmondósat játszunk.

A szerzetes csak bámult.

– Az a szabály, hogy én kérdezek, te válaszolsz. Nem szabad füllenteni. Aztán te kérdezel. Jó lesz így?

– Jó – mondta tanácstalanul a szerzetes.

– Akkor én kezdem. – Éva komoly tekintettel koncentrált, majd határozottan feltette az első kérdést.

– Hány éves vagy?

– Negyvenhárom – mondta a szerzetes. – És te?

Bernard látta, hogy Éva lopva mozgatja az ujjait a háta mögött. Számolt.

– Kilenc – vágta rá aztán. – Most én jövök. A testvéred hány éves volt, amikor elvette az Úr?

- Tizenkettő – mondta a szerzetes sóhajtva. Mi lesz ebből? – Apukád kereskedő volt?
- Az mi?
- Aki elad mindenfélét és cserébe pénzt kap vagy más árut.
- Ühüm. Akkor az volt. Most én jövök megint. Szent Jakab tényleg ott lakik a város-

ban?

Mit lehet erre felelni? A szabály az volt, hogy igazat kell mondani.

- Hiszem, hogy igen.

Csend lett. A kislány gondolkodott a válaszon. Kis fejét ide-oda ingatta.

- Hiszed?

- Ez már két kérdés. Most én jövök. Milyen volt az édesanyád?

- Ó...

Éva behunyta a szemét. Mosolygott.

– Olyan, mint én. Apa mindig azt mondta, hogy anya kétszer született meg, egyszer kicsinek, egyszer nagynak. A kicsi vagyok én. Sima volt az arca, mint a selyem. Tudod, mi a selyem? Apa egyszer hozott ilyen haza, anya pedig párnát varrt nekem belőle. Most én kérdezek. Ha igaz, hogy az Isten elküldte a fiát a Földre, akkor az emberek miért ölték meg?

A kislány ugyanazt a kérdést tette fel, amit Bernard is oly sokszor ennyi idősen az édesanyjának és a bátyjának. De nem kapott megnyugtató választ egyikőjüktől sem. Most is csak azt tudta mondani, amire ő jutott az évek során.

- Az ember nem mindig ismeri fel, ha Istennel találkozik. Türelmetlen. És fél.

- Mitől fél?

- A szeretettől.

Bernard maga is meglepődött attól, amit mondott. Hallgattak egy sort. Később, sokkal később sokszor eszébe jutott az a pillanat, ott, a folyóparton. Valami történt, amire nem talált szavakat. A kislány is megértett valamit, ő is. Nézték egymást. Most nagyon távolinak tűnt a gonosz, fogatlan ember arca, szavai, gúnyos röhögése. Mintha nem is ugyanabban a világban léteztek volna. Csak ketten voltak, mellettük a folyó ringatta a fehér virágszirmokat, tőlük nem messze a lovagok páncélján csúszkált a napfény.

Béke volt.

A viharra egyikőjük sem számított. Az országnak ebben a szegletében nem volt szokatlan a hirtelen feltámadó szél, a bejelentés nélkül érkező mennydörgés, anélkül, hogy leszakadt volna az ég. De eddigi útjukon mindig volt elég idejük behúzódni egy sziklaüregbe vagy egy nagyobb fa alá, ha elkapta őket az ítéletidő. Most viszont úgy sötétedett el a világ, mintha valaki egyszerre fújta volna el az összes gyertyát egy templomban. Az egyik percben még hét ágra sütött a Nap, a másokban már egy arasznyira sem lehetett látni: folyamatosan villámlott és mennydörgött, és úgy esett, mintha dézsából öntenék.

Rendkívüli hideg lett. A szerzetes minden ruhadarabot, amit nélkülözni tudott, Évára tekert, s karjaiban próbálta vinni a kislányt, ameddig bírta. De hamar rájöttek, hogy ez nem mehet így sokáig. A szerzetes eleve nem volt túl erős ember, azonban a vizes ruha még meg is növelte Éva súlyát. Kétrét görnyedve igyekezett utat törni a szembe fújó viharos szélben, meg-megcsúszott a bokáig érő sárban, és amikor harmadszor estek el, már nem állt fel.

– Nem tudlak vinni – mondta. – Ne haragudj.

A kislány egész testében reszketett a hidegtől. Fogai vacogtak, nem bírt megszólalni, csak bólintott. Szemét becsukta a homlokába ömlő esővíz ellen. Félrehúzódtak az út mellé. Bernard oldalt feküdt, összehúzta magát, amennyire csak bírta, ölében a kislány háttal: így kuporogtak órákig. A szerzetes néha úgy érezte, nem is a földön fekszenek, hanem valami tó felszínén lebegnek. Két tenyere méhében pihent a kislány feje. Egyszerre lélegeztek, mintha egyé vált volna a testük. Egyszerre rándultak össze egy-egy rémületes mennydörgéstől, és egyszerre kezdtek el ringatózni is, mintha ez a hullámozgás képes lenne őket elrepíteni valami meleg és száraz helyre, ahol kétszersültet falatozhatnának a tűz mellett. Talán el is aludtak egy percre, vagy eszméletlenségbe ájultak, így menekülve el a valóságból. A szerzetes imádkozott, és bizonyára a kislány is ezt tette, legalábbis mozgott a szája, mintha rázna valamit. Vagy beszélgetett az édesapjával, ahogyan gyakorta lefekvés előtt. Bernard sokszor figyelte meg ezt a láthatatlan párbeszédet estéenként. Mintha a kislány elmesélte volna a nap történéseit és apja figyelmesen hallgatná. Aztán ő mesélhetett és Éva hallgatta. Soha nem zavarta meg ezeket a meghitt perceket, csak irigykedett egy kicsit, mert ő soha nem volt képes maga elé idézni a testvérét, és furcsán érezte magát, ha megpróbálta őt szólítani.

A villanások és dörgések egyre távolabb kerültek egymástól időben, és a szerzetes ebből arra következtetett, hogy csitul a vihar, elmenőben immáron a fellegek. A kislány nem lélegzett. Egy démoni pillanatig úgy tűnt, merev a teste és nem fog levegőt venni, de aztán egy hatalmas sóhaj jelezte, hogy a kislány visszatért – bárhol is járt korábban. Valamit mondott is, de Bernard nem értette.

Mintha ruhában fürödtek volna az iszapban. Azt sem tudták, hol végződik a bőrük és hol kezdődik a ruhájuk. Arcuk is fekete volt, vastag csíkokban folyt rajta a víz és a sár. De már nem esett. Megpróbáltak feltápáskodni, a szerzetes nagyokat jajgatott, ahogy elgémberedett végtagjaiban újra áramolni kezdett a vér. Éva szótlánul várakozott, hogy induljanak tovább. Most nagyon kicsinek látszott, egy koszos kis manónak, aki megázott az erdőben és arra vár, hogy a tündérek szárogassák meg és mossák ki a ruháját. A szerzetes fel akarta nyalábolni, de a kislány megrázta fejét, jelezve, hogy tovább tud menni.

Fogalmuk sem volt róla, hány óra lehet és mennyit kell még gyalogolniuk a következő településig. Az út egy erdőben folytatódott, de a szerzetesnek nem fűlött a foga sötétben bemerészkedni a rengetegbe. Nem tudta, milyen messze még az alkonyat, de gyanította, hogy talán már le is ment a Nap, mert hiába vonultak el az esőfelhők, nem lett sokkal világosabb.

– Miért nem megyünk? – kérdezte Éva.

– Félek – vallotta be a szerzetes. – Sötét lesz, mire kijutunk az erdőből.

– Én nem félek.

Bernard mérlegelte, melyik a rosszabb. Ott éjszakázni a pusztában fedél nélkül, kockáztatva, hogy később megint feltámad a vihar, vagy azzal a reménnyel nekivágni az útnak, hogy az erdőben találnak valami odút vagy üreget, aminek biztonságában megvárhatják a reggelt.

Harmadik lehetőségben reménykedett, de az Isten, szokása szerint, néma maradt. Éva türelmetlenül toporgott. Nagyon fázott. Az ember, amikor elhagyja az Isten, többet imádkozik, gondolta a szerzetes. A legnagyobb félelemben egyszer csak eltűnik a félelem. Így rohannak a harcosok meghalni a csatába.

Kézen fogta a kislányt és szapora léptekkel elindultak. Keskeny csermely mellett haladtak egy darabig, amely később, kinőve a medret, talán hatalmas folyóvá duzzadt. Velünk is ez történik majd egyszer, gondolta a szerzetes. Kinőjük a házunkat, a világot. Kinőjük önmagunkat is. Az lesz ám a csoda.

Roszsabbra számítottak. Mindenhol tócsák, másnapra eltűnő vízfolyások, sár fogadta őket. Az erdőt is megtépázta a vihar, de azonnál megindult az újjáépítés folyamata. Az esővizet beitta a föld, vagy elvezették az utak, a csöpögő leveleket szárítgatta a szél, a bizonyára megszeppent madarak is rázogatták tollaikat és keresték társaikat az ágakon. Az erdő mindig nyer, gondolta a kislány.

Sötétedett, igen, ez kissé nyomasztó volt, de az erdő nem tűnt olyan sűrűnek, mint a korábbi, amelyen napokkal azelőtt haladtak keresztül. Az olyan volt, mintha örökös éjszaka volna, mintha az erdő foglyul ejtette és leláncolta volna a sötétséget. A szerzetes egy idő után

azt vette észre magán, hogy visszanyerte magabiztosságát, és bizonyára Éva is megnyugodott, mert halkán dúdolni kezdett.

Ekkor találkoztak a farkassal.

Először csak egy szűkölő hangra lettek figyelmesek, majd panaszos jajongás is belekeveredett a hangba, amely valahonnan jobb oldalról hallatszott. Valamilyen állat, ez egyértelmű volt, ahogy ahhoz sem fért semmi kétség, hogy csapdába esett vagy megsérült teremtmény remél segítséget.

A farkas még fiatal volt, de már nem kölyök. Rázuhant egy kidőlt fa, vagy csak beakadt a lába egy már fekvő fatörzsbe, ezt már nem lehetett utólag megállapítani. Az állat nagyon elgyengült már, csatakosra ázott és a fájdalom is elvehetette az erejét. Egyik hátsó lába bizonyosan eltört, de a szerzetes úgy vélte, mind a kettő megsérülhetett. A farkas próbált kaparni, igyekezett kirágni magát szorult helyzetéből, de csak azt érte el, hogy még inkább meggyötörte a lábát és a pofáját is felsértette a durva fakéreg.

Megmerevedett, amikor meglátta a két embert, lelapult és beljebb húzódott az avarba. Szeme villogott a szürkületben. Éva észrevette, hogy néma csend telepedett a környékre, a madarak is elhallgattak, mintha az erdő egyetlen figyelő szemmé és füllé vált volna, és várná, mi történik most.

Sokáig semmi nem történt. Éva megfogta Bernard kezét, a szerzetes pedig ugrásra készen lecövekelt az út közepén, kellő távolságra a foglyul ejtett állattól. Nézték egymást, a Néma Isten három teremtménye, akiknek útja most összetalálkozott az idő végtelen dimenziójában. Szükségtelessé váltak a szavak, a lehetőségek mérlegelése, a helyzet megvitatása. A farkas nagyon veszélyes állat, ezt tudta Éva is, és a szerzetesnek is eszébe jutott megannyi rémtörténet, amelyeket a falubeliektől hallott gyermekkorában. Az egyik ok, amiért nem akart aznap este keresztülvágni az erdőn, a vadállatoktól való félelem volt. Istennek hála, hogy a farkas tehetetlen és ártalmatlan, gondolta Bernard. De most két fél állt egymással szemben: segítségre szoruló és segíteni tudó. A szerzetes tudta már, mit fog tenni, de számításba kellett vennie azt a tényt is, hogy egy kilencéves kislány kapaszkodik csuhája ujjába.

– Mentsük meg – mondta ekkor Éva.

– Nagyon veszélyes – felelte Bernard. – A harapása halálos.

– A villámok is halálosak. Mégis itt vagyunk.

A farkas nyüszített.

A szerzetes érezte, hogy mozdul a lába és közelebb lép.

Éva elengedte a kezét.

A sérülés komolyabb volt, mint amilyennek messzebről tűnt. Az állat jobb hátsó lába szinte teljesen szétroncsolódott, de a bal is eltört és bénán fityegett. Még összébb húzta magát, ahogyan Bernard megérintette, de elégségesnek bizonyult csak egy ujjnyit megemelni a letört vastag faágat és a farkas már szabad is volt. Eliramodott volna nyomban, de csak húzni tudta magát mellső lábain, képtelen volt négy lábra állni. Oldalára dőlt és rémülten nézett fel az emberre.

Az állat halálra van ítélve, nem volt kétség. Lába nem gyógyulhat meg csak úgy magától, így nem képes élelmet keresni, nem tud futni és nem tudja megvédeni sem magát. Megmentettem egy élő teremtményt a halálnak, gondolta a szerzetes.

Éva felkiáltott.

A farkas Bernard lábához kúszott és megnyalta a bebugyolált lábbelit. Hangosan lihegett. Ezt viszi magával, mondta egy hang a szerzetes fejében. Egy ember lehajolt hozzá és segített neki. Ez elég.

De lehet, hogy csupán a saját gondolatait hallotta.

Keze véres volt, megtörölte a nedves levelekben. Megszólalt ismét az erdő, továbbgördült az idő és az élet. Bernard később mindig megérezte ezeket a csendeket élete során. Ilyenkor dőlnek el a nagy dolgok. Megfagy minden, az Isten választ vár és neked adja az időt egy percre. Majd újraindul a hatalmas gépezet, de már semmi nem ugyanolyan, mint korábban volt.

A két zarándok folytatta útját.

A farkas nem tartott velük.

Talán ott maradt a földön fekvő és türelmesen megvárta, míg egy erősebb ragadozó eljön érte.

Talán odébb bicegett, hogy egy üregben, szárazabb helyen haljon meg.

Talán nem is létezett, csupán a két ember álmodott róla egy éjszaka.

– Miért kagyló? – kérdezte Éva sokkal később. Kijutottak az erdőből, és egy barátságos tisztáson heveredtek le a fűbe sok más zarándok társaságában. Próbáltak szóba elegyedni a többiekkel, de nem értették egymás nyelvét. Közösen tüzet raktak, és bár erősen füstöltek a nedves faágak és levelek, sikerült végre megszáritaniuk a ruhájukat. Ketten dalra fakadtak a tűz mellett, de ez nem zavarta az alvókat. Megszokták már, hogy a világot nem lehet kisajátítani.

A kislány arra volt kíváncsi, miért viselnek a zarándokok kagylót a sapkájukon vagy a köpenyükön.

– A kagyló Szent Jakab szimbóluma – mondta a szerzetes, és abban a pillanatban rádöbrent, hogy igazából nem is tudja a helyes választ. – Ha a tengerhez érünk, ezzel merítünk majd vizet.

Éva megfogta és alaposabban szemügyre vette a fehér kagylót, amelynek színe hol rózsaszínbe, hol narancssárgába váltott, attól függően, hogy közelebb vagy távolabb tartotta a tűzhöz.

– Nézd csak – mutatta. – Olyan, mint a tenyerem és az ujjaim. – Ha így csinálom, akkor azt mutatom neked, hogy nincs nálam fegyver és nem akarlak bántani. Nekem ez a barátság jele. Édesapám mindig azt mondta, aki kardot ragad, kard által vesz majd el.

– Az Úr is azt mondta. Okos ember volt édesapád.

Hallgattak kicsit, mint mindig, amikor Éva apja szóba került. A szerzetes soha nem hozta szóba, de nem is tért ki a téma elől, ha a kislány úgy találta jónak, hogy beszélni akar róla. De most nem folytatta, inkább a kagylót nézegette.

– Fésűnek is jó – és végighúzta a haján. – Nekem adod?

Bernard nézte a csöppség arcán a lángok fényét.

– Ez mindig is a tied volt, csak pár hétig én vigyáztam rá. Amíg nem találkoztunk. De azt hiszem, neked szánta az Úr.

A kislány elmosolyodott.

– Tényleg? Akkor ezentúl mindig a nyakamban lesz. Majd mindentől megvéd, igaz?

– Persze, hogy igaz – mondta a szerzetes.

De a kagyló nem védte meg semmitől. Pár nappal később beteg lett, köhögni kezdett, és Bernard nem tudott neki segíteni. Bár konyított valamit a gyógyfüvekhez és esténként a belőlük készített teával itatta a kislányt, az egyre rosszabbul lett. Nem volt kétséges, hogy a hatalmas viharban fázott meg. A gyaloglást egyre kevésbé bírta, és eljött a nap, amikor a szerzetesnek a karjában vagy a hátán kellett vinnie. Így persze roppant lassan haladtak és Szent Jakab városa még messze volt. Bernard nem tudta pontosan, milyen távol lehetnek a

szent sírjától, és a többi zarándok, akikkel találkoztak, szintén egymásnak ellentmondó távolságokról beszélt. Volt, aki szerint még egy hetet kell gyalogolni, más azt mondta, lesz az egy hónap is. Ritkultak a falvak és egy hatalmas hegy körvonalai is felsejlettek olykor előttük, ha tiszta volt az ég. A szerzetes tisztában volt vele, hogy ilyen súlyos terhet cipelve képtelenség átvergődni a sziklákon.

Éva minden reggel, és minden pihenő után tiltakozott, amikor Bernard felnyalábolta, de végül belátta, hogy túl gyenge ahhoz, hogy akár egy órányi távolságot is a saját lábán tegyen meg. Poroszkáltak hát az apostol városa felé, és közben imádkoztak.

De az Isten továbbra is néma maradt.

A MESTER KÉZIRATA (3)

Attól a naptól kezdve, hogy megfoghattam Coffi hajcsatját, a kislány állandóan velünk lógott, amit Picur először meglehetősen féltékenységgel figyelt, majd én éreztem hasonlókat velük szemben. Ettől eltekintve igazi csapat lettünk. A kezdeti félszég és karót nyelt sétálások után hamar eljutottunk odáig, hogy nekünk hármunknak igazi küldetésünk van és ez a feladat nem tűr halasztást. Bár mindhárom sürgősen megválaszolendő kérdés rajtam keresztül került be a többiek életébe, őket is legalább annyira izgatta a dolog, mint engem, vagyis kiosztottuk, ki miért felelős. Az én kérdésem magától értetődő volt: honnan származom valójában?

Coffi magára vállalta, hogy utánanézz a barlang titkának, Picur nem kisebb célt tűzött ki, mint hogy kideríti, mi a halál valójában. Miután mindezt tisztáztuk, egymásra néztünk és megállapítottuk, hogy meglehetősen be vagyunk tojva... így bekérdzkedtünk Tanbácsihoz az egyik délután. Nem volt szokás, hogy a gyerekek a házában keresik fel a tanítót, de neki nem volt kifogása ellene, sőt örült, hogy a bizalmunkba avattuk. De persze jókora toporgás meg vakarózás lett a dologból.

– Szóval, mi járatban vagytok? – kérdezte Tanbácsi. Szürke köntöst vagy ilyesmit viselt, még sohasem láttuk másban, csak fehér ingben meg nyakkendőben. Furcsa volt. De ennyi könyvet sem láttunk még soha: a szoba minden falát könyvespolcok borították, nincs is ennyi könyv a világon, mondtuk egymásnak. Nem volt kétségünk, hogy Tanbácsi valamennyit olvasta, csak azt nem értettük, hogyan fér el ennyi minden egy ember fejében. Nem titkoltuk lustaságunkat, miszerint a vélhetően könnyebb utat választottuk: Tanbácsi nyilván megoldja majd a három feladatot, amelyeket nagy elánnal a nyakunkba vettünk. De elkezdeni a mondandónkat nem volt könnyű.

– A Tanbácsi olyan sokat tud... – kezdte Picur. Én köhögtem, Coffi mocorgott.

– Igen? – hajolt közelebb Tanbácsi. Esküdni mertem volna, hogy nevet a szeme.

– És arra gondoltunk, hogy választ tud adni három kérdésre.

– Mint a mesebeli tündér? – kérdezte.

Bizonytalanul bólintottunk.

– A tündér nem kívánságot teljesít? – súgta Coffi. Leintettem és át is vettem a szót.

– Elhatároztuk, hogy a végére járunk pár dolognak. Mint az a detektív, tetszik tudni, akiről a múlt héten tanultunk. Az a...

– Sherlock Holmes – mondta a Tanbácsi. – De hagyjuk ezeket a hasonlatokat. Mire vagytok kíváncsiak?

Megmondtuk.

Tanbácsi szeme elkerekedett, mint amikor a macska észreveszi az egeret. Sikerült meglepni.

– Hm – ennyit mondott.

– No hát – majd ezt is.

Mi meg csak ültünk.

– Ugye nem gondoljátok, hogy kikaparom nektek a gesztenyét? – kérdezte.

Nem ismertük ezt a kifejezést, viszonylag hamar kiderült, elég volt csak bamba tekintetünkre pillantani.

– Arra céloztam, hogy helyettetek nem gondolkodhatok és nem cselekedhetek. Ha valóban kíváncsiak vagytok, magatoknak kell utánajárni ezeknek a dolgoknak.

Csalódottságunk leírhatatlan volt.

– De legalább valami... hogy merre induljunk el – nyögte kétségbeesetten Picur.

Tanbácsi felállt és az ablakhoz sétált. Odakint szürkültek a színek. Egy darabig bámult kifelé, mintha egy jóbarátja tartózkodna odakint, aki majd kézjelekkel engedélyt ad, hogy folytassa a beszélgetést. Az igenlő jelzés megérkezhetett, mert egy perccel később megszólalt.

– Kezdjük talán a legfontosabbal. Mi a halál? Létezik egyáltalán? Természetesen nem tudom a választ, miképpen senki sem tudja. De elmondok egy történetet, hátha segít.

Mivel egy szót sem szóltunk, még kérdőn ránk pillantott. Tökéletesen egyszerre bólintottunk mohón, mint egy kéz három ujja.

– Szóval a mese egy megszeppent esőcseppről szól. Vad vihar tombolt azon a délután és több millió társával együtt egy apró esőcsepp hullott alá az égből. Ámde ez az esőcsepp remegett, mint a nyárfalevél, úgy félt. Csak hullott, hullott alá a mélységbe, és rettegett, mi lesz, ha földet ér. Erre gondolt: Mi történik velem, ha az óceánba hullok? És mi lesz, ha a földre fogok esni? Ahogy zuhanás közben ezen törte a fejét, egyszer csak meglátogatta őt a villám. Nem volt nagy, mennydörgő, csak kicsiny szikra, mint a gyufa, amikor meggyullad. Megkérdezte, mi bántja az esőcseppet, majd hangosan felnevetett. – Milyen buta vagy te, esőcsepp! – mondta neki. – Attól félsz, mi lesz veled, ha leérkezel? Hiszen a te életedben pont ez lesz a legfontosabb. Mit gondoltál, hogy életed végéig szundikálhatsz egy felhőben, közel a

Naphoz és süttetheted a hasadat? És hol marad a tanulás? – Én nem akarok tanulni! – duzzogott az esőcsepp. – És miért nem mondta nekem senki, mi lesz velem odalent? Senki sem tudja? – Dehogynem – mondta a villám. – De kinek hinnéd el, hogy nem történhet veled semmi baj, ha nem saját magadnak? Ha beleesel az óceánba, eggyé olvadsz a testvéreiddel és hatalmasabb leszel a leghatalmasabb viharnál, a leghangosabb villámnál is. Hajókat vihatsz a válladon és delfinekkal lubickolhatsz. Ha a földre érkezel, bejárhatod a mélyben megbúvó barlangokat, titkos helyeket, és eljuthatsz a Föld gyomrába, lehetsz folyó, patak az erdő mélyén és ami csak akarsz. – Az esőcsepp kíváncsisága kifogyhatatlan volt. – És mi lesz aztán? – kérdezte. – Mi lesz, ha már mindent bejártam, voltam tenger, kis patak és folyó? Mi lesz aztán? – A kis villám elmosolyodott. – Aztán? Majd újra átadod magad a Napnak, megmártózol a fényben, aztán elalszol, és mire felébredsz, újra egy felhőben találsz magad, aztán kezdődik minden előlről. Ugye, hogy nincs mitől félned? De most mennem kell. – Ahogy kimondta, a villám ragyogóan felszikkasztott, búcsúzóul mordult egyet és tovatűnt. Az esőcsepp pedig lenézett maga alá, majd becsukta a szemét. – Vár a tenger – suttogta boldogan.

Eltelt egy kis idő, mire eljutott a tudatunkig, hogy véget ért a mese.

– És mi van a barlanggal? – kérdezte Picur rekedten.

– Hohó, azért ne ilyen gyorsan! – szóltam én, felocsúdva a merengésből. – Mit jelent ez a történet?

Tanbácsi Picurral értett egyet.

– Valóban érdemes rátérni a barlangra, mert a válasz ugyanaz, mint a halállal kapcsolatos kérdésre. Amíg nem jársz utána, nem fogod tudni. A tapasztalatot nem válthatja ki holmi okoskodás. A halált nem lehet kipróbálni, nem játékszer. De a barlang... – Gondolkodott egy ideig, mintha elbizonytalanodott volna, hogy folytassa-e. – Szóval a barlang nincs olyan messze.

Éreztem, hogy kifut az arcomból a vér.

– Azt mondja a Tanbácsi, hogy menjünk be oda. De hát...

– Ilyet én nem mondhatok.

– Aki beteszi oda a lábát, az halál fia – suttogta Coffi.

– Legalábbis ezt mondják az emberek – tette hozzá Picur. A fejében egymást kergették a gondolatok, mint megkerült bogarak a szekérnyomban.

– És mi van a harmadik dologgal? – találtam meg elveszett mondatomat. – Az én származásommal...

Tanbácsi arcára furcsa kifejezés ült ki. Kezdő emberismerő lévén akkor még nem voltam képes értelmezni azt a részvétellel és kajánsággal kevert mosolyt. Most már sejtem, mire gondolt akkor.

– Talán nincs három kérdés, csak egy – mondta.

A többiek meg sem hallották. Picurt cselekvési roham fogta el.

– Kihallgatást szervezünk. Megkérdezzük az összes falubelit. Már aki szóba áll velünk.

Tanbácsi beleegyezően bólintott. Éreztem, hogy ő ezzel az ötlettel nem ért egyet, de ránk hagyja a dolgot.

– Jó – mondta. – Kezdjétek el. Minél előbb, annál jobb. Az öregeket kérdezzétek.

Elbocsátó zárszónak hangzott, de nekem még nagyon nem volt mehetnékem. Tulajdonképpen semmivel sem jutottam közelebb ahhoz, amiért jöttem.

– Köszönjük – mondta Coffi lelkesen. Szedelőzködtünk. Tanbácsi látta, hogy csalódott vagyok, mert nem vette le rólam a szemét, miközben elköszöntünk és kifelé oldalogtunk a házból. Úgy függtem a tekintetén, mint pók a saját maga által szövött fonal végén. Aztán megrázta a fejét. Évekkel később csak annyit mondott nekem: – Mindennek megvan a maga ideje.

A nyomozás rövid volt és velős, ahogy mondani szokták. A falubeliek általában szívesen látták a gyerekeket, főleg az öregek, de amint kiejtettük a szánkon a „barlang” szót, azonnal beárnyékolódtak az arcok, bezárultak az ajtók és lehalkultak vagy éppen rikoltozó magasságokba emelkedtek a szavak.

Készítettünk egy listát azokról, akiről feltételeztük, hogy szép koruk miatt a segítségünkre lehetnek és módszeresen bekopogtunk hozzájuk. Először – a munka megkönnyítése és lerövidítése érdekében – úgy terveztük, hogy hárman háromfelé szakadunk, de aztán hamar kiderült, hogy nincs elég vér a pucánkban ahhoz, hogy magányosan rójuk nyomozóutunkat. Így csapatostul, egymást bátorítva sorjázunk végig a falu utcáin házról házra.

Nem áll szándékomban megörökíteni az összes kudarcba fulladt kísérletet, nem is emlékszem már mindegyikre, no meg csak ismételném magamat. Merthogy az emberek mintha összebeszéltek volna korábban: mindenki ugyanazt szajkózta.

A tejesembernél kezdtük, ő látta el a falut vajjal, tejföllel meg túróval, és a városba is szállította a maga által készített finomságokat. Özvegy volt, a felesége röviddel a házasság-

kötésük után meghalt és a férfi házának küszöbét soha többé nem lépte át nő. Gyerekfejjel, de később sem voltam képes megérteni az effajta vállalt magányt, de ez most nem is érdekes. Fontosabb, hogy megmagyarázhatatlan és mókás összefüggésekre leltünk a felkeresett emberek külseje, arcvonásai, környezete, valamint választott foglalkozásuk között. A tejesembernek például a haja és bajusza pont olyan vakítóan fehér volt, mint amikor a tejre rásüt a nap, és vonásai is egy barátságos bocira emlékeztettek. A modora viszont nem volt ily szelíd. De ez megisméltődött az órás bácsinál is, akinek a szemöldöke, ráncai és füle összességében egy szép kerek óra számlapját formázták meg óramutatókkal együtt, illetve a bábaasszony, aki jócskán elmúlt már hatvanéves, termete és arca mégis egy bájos babára emlékeztetett. És még sorolhatnám.

A fogadtatás és a faggatózásainkra adott válasz lényegesen egysíkúbb volt. Ilyen és ehhez hasonló körítésben közölték velünk, hogy fel is út, le is út:

– Jobban tennétek, ha a magatok dolgával foglalkoznátok. Nem tudok semmit mondani nektek, de ha tudnék, se állnék le taknyos kölykökkel. Mars innen!

– Nem hiszem, hogy létezhet olyan valami ebben a faluban, amiről én ne tudnék. Az én családom itt él már generációk óta, és még soha nem történt itt semmi különös. Néha eltűnnek emberek, de nem kell itt csodát keresni. Sok a szikla meg a szurdok. A öreg butykos okolható mindezért.

– Maga az ördög lakik ottan, én mondom nektek, ott vert tanyát a Paradicsomból való kiűzetés után. Onnan irányítja a világot. Mert ez a világ az ördögé, nem tudjátok? Aki be-merészkedik, halál fia!

– Mit akartok hallani? Hogy nincs ott semmi, vagy azt, hogy tele a barlang mindenféle istentelen népséggel? Én csak azt mondom, ha furdalna a dolog, magam járnék utána. Az a sok pletykás öregasszony meg csak mondja a magáét. Ne törődjete ilyen haszontalan dolgokkal. Na, kint tágasabb.

A nyomozás ideje alatt félretettem nagypapa könyvét, pedig nagyon érdekelt, mi történt a szerzetessel meg a kislánnyal, aki időközben megbetegedett. De még jobban furdulta az oldalamat a kíváncsiság, vajon mi okból írta le ezt a történetet a nagypapa, hogyan jutott eszébe és mi célja volt vele? Ily módon négyre nőtt a megválaszolandó rejtélyek száma és a nyomozó szabadcsapat csak három tagot számlált. Coffi néhanap szóba hozta a könyvet és

megkérdezte, hol tart a történet, Picur nem különösebben érdeklődött iránta, ő mindig is hadilábon állt a könyvekkel, eleget kínlódott az olvasással is az iskolában. A mamát sokáig nem akartam beavatni, de a nagynéném temetése után úgy gondoltam, nem tudhatom, meddig leszünk még együtt ketten, és nem akartam később megbánni, hogy valaha is titokban tartottam előtte valamit.

A nagy beszélgetésre egy vasárnap reggel került sor.

Hajnalban halkán benyitott a szobámba, mert aznap volt a nagymosás és pár szurtos ruhámat akarta levinni a többi szennyes közé. Kinyitottam a szemem és kértem, maradjon még. Csitított, azt mondta, korán van, aludjak vissza, de kötöttem az ebet a karóhoz és magyarázkodás helyett kihúztam az ágy alól a könyvet. Arc kifejezésén láttam, hogy ismeri, látta már, és úgy vette kézbe, mint egy rég nem látott, ám rossz emlékű tárgyat szokás.

– A pincében találtam – mondtam, megelőzve a kérdést. De ez a mondat is felesleges volt.

Nem szólt, csak belelapozott. Összeráncolta a szemöldökét, valami érthetetlen vagy nehezen olvasható szövegrésznél nyithatta ki.

– Ühüm – mondta.

Átfutott egy oldalt, majd még egyet, de visszaadta.

– Ezzel töltöd a drága idődet? – kérdezte, és már menni akart, de megfogtam a kezét.

– Mondd el, mi ez, mama.

Szemlátomást rosszkedvében találta a reggel. Vagy én vettem el derűjét a könyvvel.

– Tudod te azt – mondta, és nem nézett rám –, nagyapád írta. Hol az óráit faragta, hol a kocsmát járta, hol a két zarándokkal foglalkozott.

– De kik ezek?

– Honnan tudjam? Ez is az egyik mániája volt. Nem született ő íróembernek, sokat kínlódott ezzel. Nem ő ír, azt mondta, hanem mintha diktálná valami. Minél többet ivott, annál inkább kényszerített érzett az írásra. Egyetlenegy története volt, ez.

– De miért ír az ember, ha nem szeret? – kérdeztem.

– Miért iszik ez ember, ha tönkremegy is miatta az élete? Ez volt a sorsa. Másnak a háború vagy a gyerekek felnevelése. Ő meg álmodott és írt. Meg faragott.

– Álmodott?

– Igen. Még kislányok voltunk nagynénéddel, amikor esténként a szerzetesről mesélt, aki a szent városba zarándokolt. Szerettük ezt a mesét, de azt hittem, ő találja ki. Nem ismert más történetet. Mindig hozzátett valamit. Azt gondoltuk, napról napra továbbgondolja, hogy megleljen minket. De nem hagyta abba. Nagyapád írástudatlan volt és felnőtt fejjel tanulta

meg a betűvetést ennek a mesének a kedvéért. Senki sem értette ezt az újabb hóbortot. Egy nap beállított ezzel az irkával és elkezdte teleírni a lapokat. Lassan ment a dolog, de nem adta fel. Bezárkózott és írt. Felnőttkorunkban már csak bosszantott minket a dolog, mert még a favágást meg kútásást is ránk hagyta az öreg, és csak morgott, amikor ezt a szemére vetettük. De eljött az idő, amikor befejezte a történetet. Csak ült a kamrában és sírt. Akkor láttam ezt utoljára.

Visszaadta a füzetet.

– És mi a mese vége? – kérdeztem.

Mama vállat vont.

– Nem tudom. A két zárándok biztosan elért a szent sírjához.

Gondolkodtam.

– Találtam egy kagylódarabot is a könyv mellett. A mesében szerepel egy kagyló.

Nem lehet, hogy ugyanaz?

Mama azzal a pillantással nézett rám, amit a különlegesen bugyuta kérdésekre tartogatott.

– Kisfiam, a mesékben szereplő dolgok nem szoktak megjelenni a valóságban. Kagylót tudsz szedni a folyóparton odalent. Az öreg is onnan hurcolta haza, mint a többi kacatot, amit a pincében tárolt. Olyan volt, mintha a világ szemetét akarná itt felhalmozni. De most már tényleg mennem kell, soha nem száradnak meg a ruhák, ha nem teregetem ki őket délig.

– Tényleg álmodta a nagypapa ezt a mesét?

– Lehet. Vagy hallotta. De szerintem csak borgőzősen találta ki.

Felnyalábolta a ruháimat és elindult lefelé.

– Mindegy. A mese az mese.

– Mama!

Visszafordult. Most nézett először a szemembe úgy, ahogy szokott.

– Te szeretted a nagypapát?

A ráncok összeszaladtak az arcán, mintha amikor jégvirág festi meg az ablakot.

– Persze. Az apám volt.

Mert a dolgok ilyen egyszerűek voltak mama számára.

Picur határozottan rendelkezett valami ösztönös drámai érzéssel. Mert kinek jutna eszébe pont telihold idején kimerészkedni az erdőbe az éjszaka közepén?

Ősszel?

Pontosan ugyanúgy kezdődött az az este is, mint amikor betörtünk a lelkesz úrhoz. Kavics koppant az ablaktáblán. Majd még egy. Nem vár meg, elmegy, reméltem. Nem ment el. Valaki halkán füttyentett. Akkor Coffi is itt van, gondoltam. Szégyenszemre csak ő tudott füttyülni a csapatból, mi, fiúk, csak meleg levegőt fújtunk ki a szánkon szánalmas módon.

Újabb koppanás.

Nyögtem.

Résnyire nyitottam az ablakot, hogy lássák, készülődöm már.

Nagyon hideg volt aznap éjjel, már akkor vacogtam, amikor csatlakoztam a többiekhez.

– Biztos, hogy most kell? – kérdeztem nyugösen. – Nem lenne jobb nappal?

– Itt egy zseblámpa – mutatta Picur.

– Egy micsoda?

– Elemmel megy. A papám vette a városban.

– Elem? – értetlenkedtem.

Coffi megelégelte a dolgot.

– Gyerünk!

Óriási cirkusz lesz ebből, ha kiderül, tudtuk mindnyájan. Coffit anyukája nevelte öt testvérével egyetemben, édesapja abban az évben halt meg, amikor ő nyolcéves lett. A testvérek között középtájt foglalt helyet. Édesanyja napszámba járt mindennap, ezért kora hajnalban kelt. Ha nem találja otthon a lányát...

– Nyugi – mondta Coffi. – Nem fog keresni. Mindenki alszik hajnalban, a fiúk kelnek előbb, de rögtön hátramennek kiengedni az állatokat. Senki sem törődik a többivel.

Erre azért nem vettem volna mérget, de ugyanazzal biztattuk magunkat, mint a múltkor. Egy jókora fülesnél nagyobb büntetést nem kaphatunk, azt meg kibírjuk.

Leszámítva azt az apróságot, hogy most egy életveszélyes csínyre készültünk.

A falu utolsó házatól kicsiny híd vezetett át a patakon és ott kezdődött az erdő. Az út mindvégig felfelé vitt, a Sasmadár szobor felé. A madarat nagyon régen faragták, már a mama születésekor is ott állt, azt mondta. A talaj egyre sziklásabb, egyre keményebb lett, a növényzet gyérebb, és a levegő is szinte méterenként lett hidegebb, ahogy felfelé haladtunk. Bár erről soha nem beszéltünk korábban, mindhárman tudtuk az utat: egymástól függetlenül megjártuk már ezt a távot, csak épp egyikünk se mert bemenni a barlangba.

Fürkésztem az utat szegélyező erdősávot: vajon hol találtak meg a falubeliek? A két férfi, aki azon az éjjelen felmerészkedett idáig, már nem élt, mama pedig nem tudta megmondani, hol volt az a hely pontosan, ahol feküdtem, hiszen ő nem errefelé kereste a nagypapát, hanem a kocsmá környékén.

Ha akkor is ilyen hideg volt, csoda, hogy nem fagytam meg. Bár júliusban sokkal melegebb az idő.

Aztán odaértünk.

Az üreg bejáratát majdnem teljesen benőtte már a növényzet. Nem csoda, hiszen emberemlékezet óta nem lépett be oda ember, ha egyáltalán valaha is vette valaki a bátorságot.

A csend úgy telepedett ránk, ahogy köd üli meg a völgyet tavasszal. A szavak elfogytak, mialatt átvágtunk az erdőn. Bátorságunk még inkább.

– Na? – szólalt meg először Picur.

– Egyvalaki bemegy, a többi őrködik – jött meg Coffi hangja is.

– Micsoda? – ezt egyszerre mondtuk Picurral.

– Mit gondoltatok? Butaság lenne mindhármunknak bemenni. És mi van, ha történik valami?

– Aha – mondta Picur. – És akkor mi van, ha a bent lévővel történik valami, hm?

– Kár, hogy nem négyen vagyunk – mondtam, és ezzel le is tudtam az expedíciót. Indultam volna visszafelé, de a többiek nem tágítottak.

– Elmondom, mit teszünk – vette át a vezetést immáron véglegesen Picur. – Egyikünk összekapja magát és szépen besétál a barlangba. Ha nem jön ki tíz percen belül, bemegy még egy. Ha az se jön ki, a harmadik segítséget hív. Mit szóltok?

Magától értetődő volt a következő alapkérdés.

– Jó, de melyikünk megy elsőnek?

Ha tükröket mutattunk volna egymásnak, akkor sem láthattuk volna tisztábban rémült tekintetünket a másik arcán.

– A múltkor én mentem... – kezdtem gyáván, de be is csuktam a számat. Picur azonban számított erre.

– Húzzunk sorsot – mondta, és elővett a zsebéből három gyufaszálat. Megmutatta, háromféle méretre törte el a három szálat még otthon. A tenyerébe rejtette őket, úgy, hogy nem lehetett megállapítani a hosszúságukat, csak a piros végük látszott ki az ujjai közül.

– No?

Coffi húzott elsőnek, mert azért mégis úriemberek voltunk. Nem mutatta meg, eldugta a háta mögé.

Én következtem. Fohászcodni akartam, de elbizonytalanodtam. Mit kérjek? Hogy én legyek a hunyó? Ahhoz túlságosan félttem. Akartam volna, hogy Picur vagy Coffi menjen? Nagyon féltettem őket. Már-már kimondtam, amire gondoltam, vagyis hogy hagyjuk a fenébe az egészet, és inkább dolgozzunk a másik két kérdésen, de mire megszólaltam volna, már kezemben volt az egyik gyufaszál, nyugtalanítóan hosszú.

Mikor húztam ki vajon? Az ember nem alszik el gondolkodás közben egy ilyen fontos pillanatban. Ennek ellenére nem emlékeztem, hogy emeltem volna a kezem és megragadtam volna az egyik szálát. Arra meg végképp nem, hogy kivettem Picur kezéből.

Most már tudom, hogy olykor olyan lények, akik létezéséről mi mit sem tudunk, cselekszenek helyettünk. Hogy megnyugodhatunk-e ettől, vagy minden okunk megvan a kétségbeesésre, ha mindez igaz, azt nem tudom megmondani.

Felmutattuk a szálakat. Az enyém bizonyult a leghosszabbnak, egy teljes, töretlen gyufaszál volt. Mellette Coffié, mint a kisöccse. És a harmadik Picuré...

Megráztam a fejem.

– Hagyjuk ezt...

De Picur megfogta a karomat.

– Nem. A végére járunk.

Szeme most nem egy tizenéves gyerek szeme volt, hanem olyan, mint a nagypapáé, akit az álmomban láttam. Vagy Tanbácsié.

Sokat tűnődtem utólag, miért is vágunk bele ebbe a kalandba. Dicsőségért? Hiszen senkinek nem árultuk el, mit tettünk, és ha másképpen végződik az egész, akkor is titokban tartottuk volna. Kíváncsiságból? Nem hiszem. Nagyon is féltünk és a hátunk közepére sem kívántuk volna az élményt, hogy egyedül besétáljunk egy sötét barlangba, ami ráadásul arról híres, hogy halált hoz a betérőre. De akkor miért?

Hajlok arra, hogy pontosan azért vállaltuk fel a feladatot, amiért az első emberek egyike közel merészkedett a tűzhöz, vagy amiért mások papírszárnyakat kötözve a vállukra leugrottak sziklákról, hogy megtapasztalják a repülést.

Hogy ne féljenek többé tőle.

Picur megölelt, amolyan gyakorlatlan és színpadias módon, pusztit is adott volna Coffinak, ha tudta volna, hogyan kell, de így csak homlokával megérintette a kislány fülét. Más körülmények között felneveltünk volna, vagy napokig ugrattuk volna egymást emiatt, de ott és akkor három bátor harcos állt szemben egymással, akik közül egy a csatába indult.

– Na, mindjárt jövök... – mondta Picur, aki próbált visszahelyezkedni megszokott szerepébe. Nem is szerep volt ez. – Apám úgysem örülne, ha kiadnám a kezemből a zseb-lámpát.

– Menni fog – mondtam. A híres utolsó szavak azért olyan suták sokszor, mert nem tudjuk, hogy az utolsók.

Coffival lekucorodtunk az egyik bokor mellé, Picur bekapcsolta a lámpáját, nagyot sóhajtott és elindult. Bár segíthettünk volna neki elhúzgálni az ágakat, megszabadítani a barlang bejáratát a szúrós tövisektől, mégsem tettük. Ez is a feladathoz tartozott. Amikor Picur úgy látta, hogy lehajolva bár, de képes bebújni a szűk nyíláson, még egyszer felgyenesedett, kihúzta magát, rendbeszedte ruháját és haját is megigazgatta az ujjáival. A mai napig példa értékű számomra ez a méltóság, amit akkor egy kiskamasz mutatott nekünk.

Intett, majd eltűnt, elnyelte a sötétség.

Azt beszéltek meg, hogy tíz percet várunk, aztán ha nem történik semmi, megy a második. Persze óránk nem volt, így magamban számoltam a másodperceket. Bizonyára gyorsabban, mint ahogyan valójában teltek.

És tényleg nem történt semmi, csak a levegő lett egyre hidegebb, és olybá tűnt, mintha beszűkülne a tér: sötét körívet vont körénk az erdő, és ez a kör egyre kisebb lett. De Picur nem került elő.

– Valakinek... utána kell menni – suttogtam.

Coffi remegett. Éreztem.

– Megint a gyufa? – kérdeztem, de akkor sírni kezdett. Eldugta a kezét a ruhája alá, hogy ne lássam a gyufaszálat. Talán el is dobta.

– Jó, megyek én – mondtam. Megragadott és magához húzott. Egy ideig csak így maradtunk. Akármilyen gyorsan számoltam, már biztosan letelt a tíz perc. Talán több is.

Picur sehol.

– Ne – mondta nagyon halkán, először meg sem hallottam.

Ekkor dördült meg az ég és kezdett esni az eső. A szerzetes és a kislány története jutott az eszembe, ahogyan összebújtak a sárban fekvé. Coffi nagyon félt.

A döntést akkor és ott én hoztam meg. Nem foghatom holmi égi lényekre, hogy helyettem beszéltek, vagy helyettem cselekedtek. Azt még kevésbé mondhatom, hogy a félelmem vette el a józan eszemet és bénította meg az ítélőképességemet. Nem. Azért, amit tettem, csak én vagyok a felelős, senki más.

Kézen fogtam Coffit és amilyen gyorsan csak tudtuk, elmenekültünk arról az elátkozott helyről. Magára hagytuk Picurt a barlangban.

Hazafelé bőrig áztunk és egy szót sem szóltunk egymáshoz. Azt hiszem, Coffi végig zokogott, de a zuhogó eső és a mennydörgés miatt ebben nem lehettem biztos, hiszen én sem láttam tovább az orromnál. A házuk még sötét volt, mindenki aludt. Nem köszöntünk el egymástól, csak beszaladt.

Nem emlékszem, hogyan és mikor értem haza, arra sem, hova rejtettem csuromvizes ruháimat, hogy mama ne vonjon később kérdőre. Meztelenül bújtam az ágyba és mélyen a takaró alá rejtőztem a gondolataim elől, az érzéseim elől, a másnap reggel elől.

Mosolyogva ébredtem, az eső, amely szörnyű álmomban kegyetlenül verte az ablakot, elállt. Madarak csiviteltek, egy színes cinke az ablakpárkányomra szállt és kíváncsian kukucskált befelé. Mama szöszmötölt odalent, a zaj ugyanúgy hozzátartozott a reggeli hangokhoz, mint a mezőre ballagó tehének kolompjai vagy a szomszéd kakas kukorékolása.

Karom elgémberedett, ezeryi hangya lepte el, amint kinyújtottam.

Ennyire emlékszem abból a délelőttől.

Mama mesélte később, hogy reggel Picur édesanyja rohant keresztül a falun valamit kiáltozva, majd sok ember indult útnak a szélrózsa minden irányába. Mama is csatlakozott hozzájuk és állítólag én is. Egész nap és egész éjszaka róttuk a környékbeli utakat, az erdőt, a hegyeket, Picurt keresve. Coffi aznap beteg volt, csúnyán köhögött, ki sem mozdult a házból. Anyukája csodálkozott, hol fázhatott meg ennyire.

Huszonnégy óra múlva világossá vált, hogy Picurnak nyoma veszett.

Persze mindez nem igaz. Picur otthon aludt, aztán hajnalban lábujjhegyen felment a padlásra, ott elrejtőzött és egész nap nem adott hírt magáról. Este rejteikutakon eljött hozzám és együtt kuncogtunk az emberek jajveszékelésén. Kegyetlen játék volt, de végigcsináltuk. Mikor két nappal később az egész kiderült, akkora szidást kaptunk, amelyet még nem látott a világ, el is tiltottak bennünket egymástól egy életre. Ezért is nem találkoztunk többet soha.

Sokáig szerettem volna hinni, hogy mindez így zajlott le.

Pedig valójában annyi történt, hogy cserbenhagytam a barátomat.

Azt mondják, hogy semminek sincs eleje és vége, minden csak átmenet és a folytatása valaminek, de ez nem igaz. Legalábbis nem mindig. Mert az én esetemben a barlang előtt kezdődött, és ott is ért véget az, amit így hívunk: ártatlan gyermekkor.

Sem gyermek, sem ártatlan nem voltam többé.

A SZERZETES ÉS A KISLÁNY (3)

Éva a kezében tartotta a kagylót. Ragaszkodott hozzá, talán hűvösnek érezte a tapintását. Nem beszélt már napok óta. A köhögése megszűnt, de ez nem nyugtatta meg a szerzetest, mert a kislány sápadt volt, oly gyenge, mint egy újszülött bárány, és légzése alig észrevehető.

Egy elhagyott kunyhóban ütöttek tanyát, egy hegyi remete lakhatott ott valaha, aki meghalt vagy elzarándokolt a szent városba és nem tért vissza a lakóhelyére. Ilyesmi előfordult: gyakran találkoztak olyan emberrel, aki a zarándokúton lakott: elmondásuk szerint ott találták meg Istent, és ami talán ezzel azonos, életük értelmét. Volt, aki gyümölcsöt, kását adott a megfáradt vándoroknak adományért cserébe, de olyan is, aki vajákos tudását kínálta fel a betegeknek. Egy ilyen furcsa szerzetbe botlottak bele előző este, még mielőtt elérték volna a hegy lábát.

Az ember egy maga által összeeszkábált kalyibában lakott egy barátságos ligetben, és úgy hívták, hogy Marcelino. Saját pecséttel is rendelkezett, amelyet örömet beütött a zarándoklevelekbe. A pecsét egy vándort ábrázolt pásztorbottal, egy szamarat és egy bárányt. Szépen faragott, fából készült pecsét volt, valami kék, talán áfonyából készült festékkel vontak be, úgy nyomta rá a papirosra.

Marcelino galambősz volt, haja, szakálla hosszú, fekete csuhát viselt, és soha nem fogyott ki a mosolyból. A dohány lehetett az egyik szenvedélye, a másik pedig a vándorbotok faragása. És értett a betegségekhez is, mint az rögtön kiderült.

Bernard és Éva éjszaka értek oda, már lemondtak arról, hogy fedél lesz a fejük felett aznap éjjel. Útba esett ugyan egy nagyváros, de az ottani zarándokszállásra nem engedték be őket, a szállásadót megijesztette a kislány állapota és a fertőzéstől tartva elzavarta őket. Marcelino azonban úgy fogadta a két zarándokot, mintha maga az Úr és kísérete látogatta volna meg őt. Kinevette Bernardot, amikor az félve megemlítette, hogy megéri, ha a fertőzésveszély miatt tovább kell menniük. Ha a Teremtő benneteket küldött, hogy elkapjam a betegséget és így vegyen magához, ám állok elébe, mondta nevetve.

Vidámsága azonban lelohadt, amikor megvizsgálta Évát. A szerzetes nem is tudta, pontosan mit csinál a talán kétes hitelességű gyógyító. Lefektette hanyatt a kislányt, megrázogatta a végtagjait, percekig a mellkasán és a hasán tartotta a tenyerét, és közben imádkozott. A homlokát is többször megérintette eközben. Szeme csukva volt, kicsit ringatta a testét és szája hangtalanul mozgott. Amikor befejezte a vizsgálatot, arca gondterhelt volt, de mégis békés. Legyen meg az ő akarata, mondta.

Felmarkolt pár válogatott gyógyfüvet a sarokból és valami sűrű főzetet készített a kislánynak. Hogy nyugodalmas legyen az álma és ne fájjon, magyarázta. Majd hasra fektette a kislányt és utasította a szerzetest, hogy aznap éjszakára maradjon mellette és kezét ne vegye le a kislány hátáról, tartsa ott mindvégig, akkor is, ha kényelmetlen.

Elkezdődött utolsó közös éjszakájuk. Bernard nem aludt, vagy ha igen, csak percekre nyomta el a fáradtság. A kislány minden moccanására felriadt, megsimogatta Éva fejét, hátát, és suttogott pár megnyugtató szót. Éva egyszer szólalt meg álmában, de csak két szót mondott, talán azt, hogy „erre gyere”. Bernard tudta, hogy nem neki szólt.

Az Isten ezúttal is néma maradt, és a szerzetes nem is választ várt, hanem meghallgatást. Imádkozott, mi mást is tehetett volna. És ima közben eszébe jutott, amit a kislány kérdezett tőle hetekkel azelőtt, nem sokkal a találkozásuk után: „És mit adsz cserébe?”

Érezte, ahogy lezárt szemhéja alól peregnek a könnyek. Ezt suttogta:

– Uram, ha ez a kislány meggyógyul, lemondok arról, hogy találkozzak a testvéremmel a szent városban.

Kinyitotta a szemét, megértette, hogy mit mondott, szíve megtelt reménnyel és hittel.

Erre volt szüksége az Istennek, ezt várta tőlem. Most már minden rendben lesz. Meghallgat az Úr, gondolta.

Éva reggel kipihenten ébredt, nyújtózott egy nagyot és reggelit kért. Hangjában nyoma sem volt a betegségnek, keze érintése hűvös volt és tiszta, elmúlt a láz. Kismadár-lénye vibrált, szeme vidáman csillogott. Ezt képzelte Bernard, ezt próbálta éberen álmodni, és ezt a képet őrizte magában még sokáig, akkor is, amikor már egyedül baktatott visszafelé.

Éva abban az elhagyott erdei kunyhóban halt meg egy nappal később, amely mögött Bernard eltemette őt. Nem fáj már semmije, nem is tért magához. Lélegzete úgy fogyott el, ahogyan a tej folyik ki az agyagkorsóból, ha repedt az alja. Utolsó lélegzetvétele előtt kinyitotta a szemét és csodálkozva nézett a szerzetesre, mintha azt kérdezné: Miért hagytál ilyen sokáig aludni?

A szerzetes óráig ült a halott kis test mellett. Nem sírt, nem átkozódott, nem érzett semmit, csak mélységes bizonyosságot arról, hogy véget ért mindkettőjük útja. Van, amikor más fejezi be a zarándoklatot.

A kislány sírja fölé Bernard egy kőrakást épített és egy kereszt alakú ágat erősített a földbe. A kétségbeesés akkor tört rá, amikor elkészült a kis halom és elérkezett a valódi búcsú ideje. Neki sikerült, gondolta. Ő találkozhatott az édesapjával. Bűnösnek érezte magát, amiért olyan balga kérést fogalmazott meg Szent Jakab felé, hogy viszontlássá a testvérét. Nem értette, hogyan lehetett ily önző és vak, hogy nem látta, mit kér. Ugyanolyan, ha nem nagyobb

fájdalom mardosta most a szívét, mint amikor megtalálta bátyja lemészárolt testét és nem tudta, hogyan kell megadni a végtisztességet. Rádöbrent, hogy az Úr valóban meghallgatta a kérését: találkozni akart a halottal, és valóban találkozott is...

Valami reccsent. Nem sértette fel a kezét, de eltört a tenyerében szorongatott kagyló. A zarándokok ezzel merítenek vizet a tengerből, emlékezett, ezt mondta Évának napokkal (hetekkel, évekkel) korábban. A fényes kagylótörmelék a sírra hullott, egy kis darab maradt csak a kezében. Ez Éva teste, értette meg. Ezt viszem magammal.

Továbbra sem tudta, milyen messze van a szent város. De egy dologban biztos volt: ő már soha nem fogja megérinteni az apostol sírját.

A remete megszán majd egy tál kásával és talán gyümölcsöt is ad az útra, gondolta. Aztán következik a nagyváros, most már senkinek sem lesz kifogása az ellen, hogy megszálljak ott. Elmúlt a fertőzésveszély. Majd utam átvezet a folyón, jönnek a szegény falvak, a nagy híd, a lovagok vára, az út, az út és megint csak az út. Legyen meg a te akaratod.

A szerzetes megfordult és elindult visszafelé.

Soha nem tért vissza a kolostorba.

A MESTER KÉZIRATA (4)

Érdekes valami az emberi emlékezet. Pontosan fel tudom idézni annak az iskolai évnék a történéseit, a beszélgetéseket, még a gesztusokat is, amikor Picur eltűnt. Olyan számomra, mint egy rendkívül éles mozgókép. Ha Coffira gondolok, látom szőkeségét, látom a heget a homlokán, ahol betört a feje. Tanbácsi ingének a mintáját is le tudnám rajzolni, és emlékszem a reggelire, mindig ugyanarra a kedvenc ételre (krumplis tojás volt édesen), amit mama készített nekem iskola előtt. A tej ízére. A osztályterem szagára, ami nagyon jellemző volt a szuvas padok és néhol penészes falak miatt.

De azt nem tudom felidézni, mikor olvastam el a nagypapa füzetének utolsó oldalát, és mit éreztem akkor.

Most, amikor emlékeimet írom sok évtizeddel később, és újraolvastam a még inkább megfakult német nyelvű szöveget, olyan, mintha először szembesülnék azzal, hogy a két zarándok soha nem jutott el Szent Jakab városába. Megsiratom őket, gyertyát is gyújtok. De eddig az a kép élt bennem, hogy célba értek, megérintették a szent sírját és megtörtént a csoda: valamelyik utcasarkon ott várta őket Bernard bátyja és Éva édesapja. Ők pedig soha többé nem engedték el egymást, úgy ölelkeztek.

De ez mese, és az Úr csupán azt engedte meg nekik, hogy álmodjanak a nagy találkozásról.

Bárki is olvassa majd ezt a kéziratot, ha ugyan valaki megtalálja, ezen a ponton valószínűleg ezer kérdésre vár választ. Nem akarok csalódást okozni, így elmondom, mi történt velem azután, hogy Coffival együtt magára hagytuk Picurt a barlangban.

Hat elemít végeztem, erre adódott lehetőség a falunkban, és tisztában voltam vele, hogy utána el kell hagynom a családi fészket, messze kerülök mamától és semmit nem lehet majd visszacsinálni. A barlang története az utolsó évben játszódott, és persze sokat beszélgettünk Picurral (és később Coffival is) arról, hogy mihez kezdünk majd a nyári szünetben, és persze magától értetődőnek véltük, hogy bárhova is vet hármunkat a sors, egész életünkben kapcsolatban leszünk és soha nem felejtjük el egymást. Egy kósza pillanatig (vagy nem is volt olyan kósza az a pillanat) még arra is gondoltam, hogy Coffi lesz a feleségem, de kis-

kamaszként az embernek gyakran megfordul ilyesmi a fejében, ha melegséget érez a szíve tájékán. Ahogy írtam korábban, abban a pillanatban beleszerettem Coffiba, amikor megérintettem a hajcsatját és ő felkuncogott. De mivel utána azonnal bekerült a képbe Picur is, komoly energiákat fektettem abba az igyekezetbe, hogy eltitkoljam vonzalmamat. Egy-egy pillantást loptam néha, amikor – úgy gondoltam – senki sem látja: az osztályban, az utcán és a barlang előtt is, amíg kiválasztotta a második gyufaszálat. De ennyi. Soha nem beszéltünk ilyesmiről, és fogalmam sem volt róla, hogy vajon viszonozza-e az érzelmeimet.

Picur eltűnése után viszont minden megváltozott, és egy nap azzal az érzéssel ébredtem, hogy gyűlölöm Coffit. Szépen összeraktam addigra magamban a történetet, és azt a megoldást választottam, amit mindenki, aki képtelen elviselni a büntudatát: őt kezdtem okolni mindenért. Mert ő volt az, aki visszatartott attól, hogy Picur után menjek a barlangba, és őt kellett hazavinnem abban a szörnyű viharban. Ha ő nincs, mindez nem történik meg: én is odaveszek, vagy pedig sikerül megmentenem Picurt és hősként ünnepeljük magunkat – mert nem valószínű, hogy nagydobra vertük volna a kalandot.

Józan óráimban persze éreztem, hogy becsapom magamat és saját szenvedésadagomat duplázom meg: hiszen a lelkiismeret-furdalás és Picur elvesztésének fájdalma mellé begyűjtöttem még Coffi hiányát is, ami lehetetlenné tette, hogy legalább valakivel megbeszéljem a történeteket és feloldozzuk egymást, amennyire az adott helyzetben lehetséges lett volna.

Bezárkóztam a házba, bújtam a könyveimet, vagy csak a párnámba temettem az arcomat és görcsösen próbáltam nem gondolni szeplős barátomra.

A falu gyorsan felejt, főleg az olyan, ahol megesik, hogy emberek tűnnek el és tűnnek fel néhanapján. Picur édesanyját egy darabig látogatták és vigasztalgatták az együttérző falubeliek, egyúttal próbálták elfogadtatni vele az elfogadhatatlant: immáron nem csak férjét, hanem egyetlen fiát is elvesztette. Én is kivettem részem a dologból, párszor bekopogtam a nénihez, ücsörögtem vele a konyhában, megittam az odakészített tejet és hallgattunk. Éreztem, hogy legszívesebben nekem rontana és ezer kérdést tenne fel, mert láthatta büntudatos képeimen, hogy többet tudok a fia eltűnéséről, mint amit elárulok, de soha nem faggatózott. Én Coffit okoltam, Picur édesanyja pedig abba a reménybe kapaszkodott, hogy – mivel a fia holttestét nem találták meg – egy szép napon majd csak előkerül az elcsavargott kölyök. Jól leteremttem majd, mondogatta és bólogatott. Értettem én, hogyne, könnyebb volt elviselni a gondolatot, hogy fia engedetlenségéből világgá ment, mint azt, hogy akár egy szakadék mélyén is végezhetne.

Coffi kereste a társaságomat, de én minden alkalommal elutasítottam a közeledését. Mama nem értette, de fejcsóválva tudomásul vette, hogy valami eltört a kislánnyal való

kapcsolatomban. Amúgy is megvolt a maga baja, ízületei tönkrementek, köszvényes lett és nehezebbre esett elvégezni a mindennapi házimunkát. Rám nem nagyon lehetett számítani. Azon a nyáron még segítettem, amit tudtam, de több időt töltöttem a szobámban lapulva, mint a fászkamrában vagy az udvaron, ahol szükség lett volna rám.

Amikor ősszel elkezdtem a másik iskolát, mama végképp elveszítette egyetlen támaszát. Tudtuk mindketten, amikor elbúcsúztunk és utamra engedett a nagyvárosba, hogy attól kezdve két kezünkön meg tudjuk majd számolni, hányszor találkozunk még az életben.

Magam mögött hagytam a kis házat, a szobámat, a falut minden titkával és az el nem végzett feladatokkal együtt.

Nem jártunk utána, mi a halál, nem jutottunk közelebb a barlang rejtélyéhez, és persze mélyen eltemettem magamban a tényt, hogy fogalmam sincs, honnan származom és hogyan kerültem erre a világra egyáltalán.

Tanbácsinak köszönhettem, hogy felvettek abba a gimnáziumba, ahová egyébként nem sok esélyem lett volna bekerülni elemi iskolai végzettségemmel és letagadhatatlan gyökereimmel. Azt mondta, hogy ő tanított ott valamikor fiatalabb korában, vagy talán ő is oda járt... Nem emlékszem már pontosan. De az biztos, hogy nem sokkal Picur eltűnése után magához kéretett és jövőbeli terveimről tudakozódott. Vonogattam a vállam, mit tudtam én, hogy mihez kezdek majd, mit akarok, vagy mi foglalkoztat. Egyetlen magától értetődő dolgot tudtam kinyögni: – Érdekel a történelem.

Tanbácsi bólintott, majd – mint megtudtam – írt pár levelet, tett egy-két látogatást a városban és egy szép napon közölte: – Szeptembertől ide fogsz járni. – És kiterített egy térképet az asztalra. – Ide – mutatta. – Itt van az iskola, szinte a város közepén. Rálátni a várra. Ez a kollégium, itt fogsz majd lakni. Ezen az úton mész iskolába. Van kérdésed?

Elhültem, és azóta sem értem, miért foglalkozott velem annyit, semmiféle érdeke nem fűződött hozzá. Azóta megértettem, hogy az emberek vagy segítenek a másoknak indok és érdek nélkül, vagy nem. Nincs magyarázat. Illetve egyszer, sokkal később azt mondta: – Mert tudtam, hogy minden rosszaságod és minden elkövetett bűnöd ellenére jó vagy.

És ezzel lezárta a témát.

Így szeptemberben elkezdtem a gimnáziumot.

Egyik napról a másikra minden megváltozott körülöttem. Semmi nem volt ismerős, sem a szagok, sem a színek, sem a hangok, sem a dolgok tapintása. Mindössze öt kilométerre kerültem a falutól, mama gyalog járt be a városba, ha dolga akadt, de számomra olyan volt, mintha egy másik bolygóra érkeztem volna. Az osztálytársaim máshogyan öltöztek, eltérő módon viselték a hajukat és teljesen más szavakat használtak, mint én. A szókincsem hamarosan gyarapodott olyan kifejezésekkel, mint „klassz”, „frankó” vagy „diri”. Ami meglepő volt és persze nagy megkönnyebbülést okozott: a városi fiúk nagyon hamar befogadtak maguk közé. Beszélgetéseink során több alkalommal idéztem Tanbácsi mondatait, amelyeket az óráin hallottam, persze úgy, mintha a saját gondolataim lennének, és ezzel tiszteletet érdemeltem ki. Különösen a filozófiatanárom kedvelt meg már az első órák egyikén, és utána kereste a társaságomat az órák közti szünetekben és a tanítás után is. Írásra biztatott, és én szót fogadtam. Azt mondta, ha valakinek az Úristen rakott valamit a fejébe, kötelessége megmutatni és használni azt. Naplórírással kezdtem, majd versekkel és rövid történetekkel folytattam. Hamarosan közönségem is lett legjobb barátom személyében. Róla mesélek egy kicsit.

Göndör haja volt, annyira göndör, hogy gyakorlatilag soha nem kellett borbélyhoz járnia, mert ami haja nőtt, az felkunkorodva a fejéhez tapadt, így csak a hajkorona nagysága nőtt, a hossza nem igazán. Humora észveszejtő volt, vele tapasztaltam meg először azt az érzést, hogy szó szerint megfulladok a nevetéstől, és ha nincs mód ezt kiadni – egy iskolai óra kellős közepén például – akkor bizonyosan meghalok, vagy legalábbis gyomorvérzéssel visznek kórházba. Értettünk egymás nyelvén akkor is, ha éppen komolykodtunk. Ő hamar belevetette magát a gyengébb nem becserkészésébe, és átlagosan havonta jött el számára a világ vége egy-egy újabb szakítás után. Ilyenkor a tópartot és az erdőt jártuk, megfelelő terepet találni az öngyilkosságához, de a víz általában túl hidegnek, a fák ágai pedig túl magasnak és törékenynek bizonyultak...

Vele történt meg életem első lerészegedése is a születése napján, amikor tizenhat éves lett és úgy gondoltuk, hogy ezt a jeles eseményt kettesben ünnepeljük meg a kollégiumi szobám rejtekében. Becsempéztünk valami lőrét, az Isten tudja, honnan szereztük, de hamarosan megtapasztalhattuk, hogy a minőségnek bizony ára van, és a választott ital nem a legjobb. Miután meghánytattuk és megmosdattuk egymást, ünnepélyes fogadalmat tettünk, hogy ezentúl tartózkodunk az alkohol élvezetétől. Az esküt alig egy héttel később szegtük meg, az én születésnapomon. Emlékeznek, Szent Jakab napján, vagyis július 25-én tartottam hivatalosan.

Ekkor beszéltem neki először arról, hogy ez a nap valójában nem a születésem napja, hanem ekkor találtak rám az erdőben éjszaka. Őszinteségi rohamomban elsírtam neki Picur történetét is. Figyelmesen hallgatott és nagyon izgatott lett. Azonnal útra kelt volna gyalog a

faluba, felfedezni a barlangot, de egyrészt este volt már, másrészt én hallani se akartam róla, hogy még egyszer visszamenjek oda. Nem is beszélve arról, hogy jócskán kapatosak voltunk már addigra. Így csak kifaggatott, jegyzetelt és felvette azt a töprengő pózt, amit csak a jelenlétemben volt hajlandó magára ölteni – még akkor is, ha most kissé dülöngélésre sikerült.

Megígértette velem, hogy nem adjuk fel, felderítjük a titkot és a végére járunk Picur eltűnésének is. Nem tehettem mást, mint szavamat adtam, remélve, hogy másnapra elfelejti az egészet. Megbántam már, hogy egyáltalán beszéltem róla, eszem ágában sem volt visszamenni a múltba, a megfakult képek közé, örültem, hogy végre semmi nem emlékeztet azokra a szörnyű napokra. De nem is lett folytatása ennek a beszélgetésnek. Barátom másnap megtudta, hogy édesanyja meghalt egy balesetben, és azonnal elutazott. Soha többé nem tért vissza az iskolába, abban a távoli városban folytatta a tanulmányait, ahol édesapja lakott és ahol most már mindennap szükség volt rá. Váltottunk még pár levelet – a barlangról szó sem esett –, majd az is elmaradt. Ő is eltűnt, ahogyan mások is. Talán az élet erre tanít leginkább: elköszönni valakitől nap mint nap.

Történelemből és filozófiából értem el a legjobb eredményeket, így választott hivatásomat is ezen a területen találtam meg. De előbb még hadd szóljak mama haláláról.

Természetesen tisztában voltam vele, hogy egyszer bekövetkezik, hiszen ő sem élhetett örökké. De ezt a gondolatot ugyanúgy eltemettem elmém legmélyére, ahogyan származásom kérdését is. Érdekes volt: élni szerettem és érdekelt az élet minden aspektusa, kivéve a két végpontját, a születést és a halált. Valaki azt mondta egyszer, hogy a kettő ugyanaz: egy ajtó, amelynek egyik oldalára a „bejárat”, a másik oldalára a „kijárat” szót írták fel. De én úgy töltöttem a mindennapjaimat, mintha örökké élnék és mintha mama is halhatatlan volna. Nem vettem tudomást arról, hogy évei immáron hatványozottan telnek, hogy egy nap egy hét fáradtságot szül, egy hét egy hónapot, és egy év alatt ötévnyi terhet vesz magára ez az egyre hajlottabb hátú asszony, aki gyakorlatilag teljesen egyedül maradt otthon, miután megkezdtem a gimnáziumot.

Elkövettem azt a hibát is, hogy nem látogattam meg minden szabad hétvégémen, mert egyre fontosabbá váltak a barátok, a lányok és a féktelen szórakozások. Előfordult, hogy hetekig feléje sem néztem, majd bűnbánó arccal somfordáltam be a házba egy szombat reggel. Soha nem vetette a szememre önző magatartásomat, mindig frissen sütött sütemény várt az

asztalon, és ilyenkor elképzelttem azokat a hétvégéket, amikor nem volt kinek elfogyasztani őket, mert távol maradtam...

Amikor meghalt, megjelent a fejemben egy szám, egy könyörtelenül nagynak tűnő szám, mint egy skarlát betű. Azon alkalmak száma, amikor lehetőségem lett volna meglátogatni a mamát, de nem tettem. Ez a szám, ezek az elszalasztott alkalmak azóta is ott égnek az agyamban. Ha egyszer meghalok, a halálos ágyamon is erre fogok gondolni. Nem azokra a dolgokra, amelyeket megtettem és nem kellett volna, ugyan... azokra elég egy megbánó és szánakozó másodpercet vesztegetni. De az el nem végzett cselekedetek végigkísérik az embert az utolsó lélegzetvételig... és még talán tovább is. Lustaság vagy félelem, mint indokok az elmulasztott lehetőségekre? Mindegy... a haldokló dolgát nem könnyíteni meg egyik kifogás sem.

Mama egy tavaszi napon ment el. Nagyon féltem a halálától. Nem attól, hogy elmegy, hiszen tudtam, elvégezte már a dolgát. Magától a Haláltól féltem, ettől a rettegett angyaltól, akinek hatalma van elvinni őt erről a Földről. A hatalmas Misztériumtól féltem.

Aznap már nem kelt fel, nem is beszélt, nem is evett. Amikor utoljára fogtam meg a kezét, egy galambot láttam lebukni az ablak előtt. Megértettem. Felkészültem, amennyire fel lehetett. Délután fél négykor jöttek el érte. Ahogy az ágyon feküdt békésen, a szoba még tele volt lényével, szinte még nyitva volt a kapu, amelyen eltávozott, és valami nagy-nagy alázatot éreztem. Megnyugvást, hitet és bizonyosságot, hogy ez így van jól. Megkaptam a kegyet, hogy elbúcsúzhattam. Csak annyit kértem, hogy ha visszajön, szeretnék vele találkozni. Mert szeretném viszonzni mindazt, amit tőle kaptam.

Ő jelentette az egyedüli biztonságot, a kiszámíthatóságot, amit később hasztalan kerestem az életben. Amikor elvitték, összeomlott bennem valami. Mert már fizikailag sem volt ott. És hiába tudtam, hittem, hogy máshol van, megszakadt a szívem a koporsó láttán.

A temetésen nem láttam Coffit, de a szertartás után elmentem a házukba. Édesanyja mogorván fogadott, talán nem tetszett neki „úri” öltözékem, legalábbis az a rendezett ruha, amely akkor már mindennapos viseletem volt, és amely mellé bizonyára felvettem valamilyen lekezelő, felsőbbrendű álarcot is. Megtudtam, hogy Coffi a fővárosba került cselédlánynak és egy családnál szolgál. Szerettem volna elkérni a címét, de mire kimondtam volna, már el is vettem az ötletet. Végső soron minek? Írjam meg neki, hogy milyen jól megy a sorom, hogy kitűnő eredménnyel fejezem be az iskolát, és van egy gyönyörű barátnőm, akivel boldog vagyok? Tudakoljam meg, hogy milyen érzés a cselédszobában aludni és mosni az úr szennyesét? Kérjek bocsánatot azért, mert őt okoltam Picur eltűnéséért és nem álltam vele szóba évekig? Minek?

A házuk ott maradt üresen. Nagyon lerobbant állapotba került már addigra. Kikértem róla Tanbácsi véleményét – aki szintén ott volt a temetésen –, de csak annyit mondott, bízzam rá a dolgot. Pár hónap múlva kaptam egy nem túl nagy, de számomra mégis jelentős összeget, ennyiért sikerült eladni a házat. Egy kis bőröndnyi holmit hoztam el csupán, pár könyvet, gyerekkori emléktárgyakat, és persze a nagypapa könyvét a fényképekkel meg a kagylódarabbal. De nem lapoztam bele, az egészet beraktam egy dobozba és elő sem vettem évekig. A dobozzal együtt légmentesen lezártam életemnek a szülőfalumhoz kötődő részét is.

Húszéves voltam.

Ahogy említettem, a filozófiában és a történelemben sikerült oly módon elmélyednem, hogy hiteles lehettem a házitanító szerepében. Az ötlet nem nekem jutott eszembe, hanem a filozófiatanáromnak, aki a vizsgák után megkeresett és közölte, hogy levelezésben áll egy régi barátjával, és ők házitanítót keresnek leányuk számára. Rögtön engem ajánlott, de persze előbb szeretett volna egyeztetni velem a lehetőségről. Azonnal igent mondtam, már csak azért is, mert a szóban forgó város az ország egy másik szegletében volt, és ez kiváló alkalmat jelentett, hogy valóban lezárhassam a múltat és fizikailag is távol kerüljek a gyerekkorom színhelyétől.

Pár levélváltás történt csupán, és költöztem.

A vonaton ülve azon gondolkodtam, nem felejtettem-e otthon valamit. Az embernek olykor támad effajta érzése: a tárcáját, a kulcsait, az okmányait ellenőrzi ilyenkor.

De semmi nem hiányzott.

Látszólag.

A tanítással töltött évek nem érdemelnek különösebb részletezést. Kezdetben házitanítóskodtam, majd egy bentlakásos gimnáziumban folytattam a munkát. Meglehetősen magányos, egyhangú és kiszámíthatóan gépies időszak volt ez: tanítás, írás, tanulás, elmélkedés, alvás – így telt egy napom. Bármelyik napot, hetet bármelyik másikkal felcserélhettem volna, az emlékeimben már az évek is összekeveredtek egymással. Nem tudom megmondani például, hogy a huszonkettedik vagy harmincnegyedik születésnapomat töltöttem-e egyedül a hegyekben, egy barátságos szállodában. De azt a napot határozottan képes vagyok felidézni, amikor véglegesen eldöntöttem, hogy lemondok a családalapításról. Vitatkozhatnék önmagammal e tárgyban, hiszen alapvetően úgy gondolom, hogy az élet nem a miénk, kapjuk és

visszaadjuk, éppen ezért nem mi rendelkezünk születés és halál felett. De talán mégis csak kaptunk egy kis szabad akaratot abban a kérdésben, hogyan szeretnénk élni.

Negyven felé közeledve már kezdtem gyanakodni, hogy ez a rész – mármint a család-alapítás – alighanem kimarad az életemből, a háború kitörése után pedig megerősödött bennem az elhatározás: megkímélek egy vagy több megszületni vágyó lelket ettől a világtól.

Döntésem önzésre és tudatlanságra épült persze, igaza lenne annak, aki ezt a szememre vetné. De látva, hogy mivé lehet az ember, félelmem erősebb volt, mint a gondviselésbe vetett bizalom. Sokszor megjelent álmaimban egy furcsa kép: több millió gyermek masírozik vádló némaságban egy kietlen mezőn, tekintetük egy irányba fordul, ahol megszámlálhatatlan sok halott fekszik, és az árva gyerekek arca azt kiáltja: A harc fontosabb volt, mint mi!

Ebből én nem kértem.

A háborúban sikerült mindent elveszítenem, amit az évek alatt felhalmoztam, és szinte pontosan azokkal a holmikkal keveredtem elő a pincékből, mint amiket megmentettem a szülői házból. Pár könyv, köztük nagypapáé természetesen, amit azóta sem nyitottam ki, két váltás ruha, és a tapasztalat az emberi aljasságról és rombolásvágyról. Mit tanítsak én ezentúl a sok árvának, az árvák gyerekeinek? Hiteles lehetek én még, egy tagja annak a felnőtt társadalomnak, amelyik elpusztította a fél világot? Ki hinne nekem, ki venné komolyan azt a történelmet, amelyből nem voltunk képesek tanulni évezredek alatt sem? Ki volna hajlandó elmélyedni egy olyan filozófiában, amely nem volt képes megvédeni az embert a gonosztól?

Véget ért a háború, én pedig ismét hátat fordítottam a múltnak. Azt gondoltam, talán megint lehetséges új életet kezdeni, hiszen egyszer már sikerült egy kaput bezárnom és azóta sem nyílt ki. A módszer működik, gondoltam. Hogyne működne, hiszen élek, boldog vagyok, a magam részéről mindent megtettem, ami rajtam múlt, annak érdekében, hogy értelmet találjak a saját létezésemre. Csakhogy egy napon rájöttem, hogy mindez hazugság, a világ legnagyobb hazugsága az után, hogy van igazság a Földön.

Megkezdődött az ország újjáépítése, a magam módján és a kezemben lévő eszközökkel részt vettem benne, tudva azt, hogy már nem magamnak építem ezt a világot. Visszamentem tanítani, hiszen semmi máshoz nem értettem. Teremtettem magam köré egy filozófiával foglalkozó kört: reménykedő emberek kis csoportját, akik hetente egy alkalommal összegyűltek a lakáson és hajnalig beszélgettek Istenről, életről, vallásról, hitről és személyes problémákról. Szerettem ezeket a beszélgetéseket, de minden találkozó után mélységes csalódottságot éreztem, mert soha nem kerültünk egy hajszálnyit sem közelebb ahhoz, ami engem a legjobban érdekelt: mi a dolgunk ezen a Földön?

A „mi nem a dolgunk” kérdésre záporoztak a válaszok, a résztvevők mögött lévő tapasztalatok és életutak minden kétséget kizáróan megmutatták már, hogy minek nincs értelme... és ez a lista egyre inkább a végtelenbe nyúlt. Ha a beszélgetések még pár évig folytatódnak, valószínűleg tömeges öngyilkosságot követtünk volna el, merthogy azt a konklúziót vonjuk le, hogy végső soron semminek sincs értelme és haszna. Mostanra úgy gondolom, mégis érdemes lett volna megvárni a folyamat végét. Hiszen a „semminek nincs értelme” elhozhatta volna az oly vágyott szabadságot is akár mindannyiunk számára, vagy legalább annak illúzióját. De baráti társaságunk feloszlott, mégpedig elsősorban nekem köszönhetően.

Pontosan emlékszem arra a napra, amikor üzent a múlt... mert a múlt üzenet olykor, kiszól a padló repedéseiből, és az ember akkor eszmél rá, hogy valamit eltemetett a korhadt deszkák alá, mint Poe novellájában a gyilkos, aki oda rejtette a hullát, és annak dobogó szíve kergette őt az örületbe.

Azon a hajnalon barátaim már elmentek, nem kevés üres üveget és dohányhamut hagyva maguk után. Nem fogtam bele azonnal a takarításba, inkább kinyitottam az ablakot és beengedtem a friss levegőt, meg a korai villamosok hangját. Majd visszaültem a fotelbe. Miután erőt gyűjtöttem a szemét összeszedésére, megint felálltam és az ablakhoz léptem. Semmi okom nem volt arra, hogy ezt tegyem, de abban a pillanatban nem én döntöttem. Nem akartam én szembetalálkozni a tegnappal, eszem ágában sem volt megpillantani az a két kisfiút az utcasarkon, akik a korai óra ellenére meglehetősen energikusan és vidáman szedték a lábukat. Kavicsot rugdostak. Alacsony termetűek voltak, becenevük – ha rendelkeztek ilyesmivel – bizonyosan valami erre utaló csúfos vagy éppen kedves jelző volt. Mint a „Manó” vagy a „Picur”. De máris túlbeszéltem a témát, az ember akkor tesz ilyet, amikor mindent megtesz a lényeg elkerülése érdekében. Mert a lényeg mégiscsak az ebben a történetben, hogy a két fiú egyike én voltam, a másik pedig Picur.

Hogy valóban átment-e a két gyerek ott a villamossínen és rugdosta-e a kavicsot pontosan úgy, ahogyan mi tettük évtizedekkel korábban, nem tudhatom. De hogy én láttam őket, vagyis láttam magunkat, arra az életemet tenném. Aki átélt már ilyesmit – mármint hogy találkozik önmagával –, az tudja, hogy ez az élmény nem feltétlenül lelkesítő. Nem jó látni a fiatal és őszinte tekinteteket, az erőteljes kiállást, ahogyan az ember fiatalkorában állja a farkasszemet az étellel, és joggal hiszi, hogy mindent tud a világról. A másik oldalt nem tudom... de nem szívesen néznék a megfáradt, lehajtott fejjel menetelő és minden zajtól megrettenő ember szemébe, akivel az évek során helyet cserélünk... ám akkor, szerencsére, a köztünk lévő távolság ezt nem tette lehetővé.

Nem bírom már az éjszakázást, állapítottam meg, a szívem is furcsán lüktet, a tenyereimben érzem. Pihennem kell.

Dehogyan pihentem. Magamra kaptam a kabátot és rohantam lefelé az őszbe.

A járókelők léptei már ébresztgették az utcaköveket és a lámpákat. Mire leértem, a két fiú már eltűnt a sarkon, de amikor befordultam a következő utcába, újra megpillantottam őket. Nevettek és az egyik hátba vágta a másikat. Pontosan tudtam, mit érez a fiú, ugyanazt, amit én is éreztem, amikor Picur – szeretete jeléül – jókorát szózott a lapockáim közé. Utánuk kiáltottam, de nem vettek észre. Egy lámpa alatt haladtak el éppen és a sárgás fény most megvilágította az egyik arcát. Picur volt az, semmi kétség. Vagy legalábbis valaki, aki nagyon emlékeztetett szeplős barátomra, akivel sokszor elképzeltük, hogyan nevetjük ki a felnőtt lét minden komolyságát és komolykodását. Tudnék most vele nevetni vajon? – jutott eszembe.

Ösztönösen lelassítottam a lépteimet, ráéreztem, hogy nagyon nem akaródzik beszélgetni a fiúkkal. Mit is mondhatnék nekik, mit is mondhatnék magamnak tulajdonképpen? Hogy érdemes tanulni? Érdemes élni? Érdemes hinni a jóságban és az igazságban? Miféle igazságban? Abban, hogy a múltbeli baklövéseket úgy lehet a legkönnyebben elfelejteni, ha meggyőződ magad róla, hogy nem is történtek meg?

Megálltam, a két fiú pedig eltűnt a következő sarkon.

Ziháltam. A dohányzás, és a testmozgás hiánya alaposan próbára tette a tüdőmet, pedig csak pár percet gyalogoltam, igaz, erőltetett tempóban. A közelben egy metrómegálló táblája világított, úgy döntöttem, kerülővel megyek haza. Remek ötlet volt, sokszor bújtam már korábban is a föld alá, ha el akartam menekülni a világból.

Lehajtott fejek, álmos arcok, az újabb hétköznapi iránt érzett kétségbeesés lepte el a fülkét, mint cigarettafüst állt össze a mennyezet magasságában. Én sem vittem derűt az utazók közé, az átlaguk voltam. Lényemet szétszhattam volna köztük: a fénytelen szemeket a velem szemben ülő középkorú férfinak, aki féltve szorítja magához aktatáskáját, a görbülő hátat a kocsik végében álldogáló, a szürke különböző árnyalataiba öltözött nőnek. Száraz arc-bőrömet a mellettem álló, összeszorított szájú kamaszfiúnak. Életörömöm hiányát bármelyiküknek.

De a figyelmemet hamarosan valami egészen más kötötte le. Az aktatáskás férfi feje fölött megpillantottam egy megfakult hirdetést, hónapokkal, talán évekkorábban helyezték el. Valami egyetemes történelemkönyvet vagy lexikont reklámozott. A szlogen, amely eladni hivatott a könyvet, így szólt: *Ha azt sem tudjuk, hogy honnan jöttünk, honnan tudhatnánk, hogy merre tartunk?*

Tanbácsi okos tekintete rémlett fel, közvetlenül utána pedig a villámok fénye Coffi arcán, ahogyan rémulten néz rám, a fiúra, aki most magára hagyja a viharban, az erdő közepén, és a barátja után megy a sötét barlangba, hogy soha többé ne kerüljön elő.

Nagy zökkenéssel állt meg a földalatti vasút, és én elmenekültem.

Hitegettem magam még egy darabig, fáradságomra, egyéb hazugságaimra hivatkoztam. Nem tartott sokáig.

Egy reggel a szükségesnél határozottabb mozdulattal nyitottam ki az asztalfiókot, amelyben jegyzeteimet, leveleimet meg egyéb irataimat tartottam, és a nehéz fiók a lábamra esett. Eltört legalább egy ujjam, gondoltam, de aztán kiderült, hogy csak fájdalmas zúzódások jutottak osztályrészemül. Valami pedig elgurult, egyenesen az ágy alá. A zaj, a guruló üveg-cse és benne lévő holmi neszező hangja kíváncsivá tett. Nyögve lehasaltam és kibányásztam az elfelejtett tárgyat a porcicák gyűrűjéből.

Gyógyszeres fiola volt, félig tele fénytelen, alattomosan zöldes színű tablettákkal. Pontosan tudtam persze, hogy mi ez.

Halálos adag altató, amit évekig őriztem a fiókban a „biztonság kedvéért” és „mindenesetre”.

Az asztal bal oldalán lévő falra, az ajtó mellé jókora tükröt erősítettem közvetlenül a lakásba költözésem után, ez volt az első bútordarab. Sarkai kicsorbultak már, számos helyen sikerült összekarcolni jövés-menés és szekrénytologatás közben, és nem is a közelmúltban tisztítottam meg. De mindezen fogyatékoságok együtt sem rejthették el azt a sápadt és ördögien vigyorgó koponyát, amely a saját arcom tükörképe volt, és amely elől most nem menekülhettem el.

Minden héten órákat töltöttem el azzal, hogy barátaim társaságában az élet értelméről értekeztem.

Napjaim jelentős részét fiatalok között töltöttem, akik nevelését, oktatását választottam hivatásomul, és akik közül – ezt nem kerülhettem el – számosan élő példaként tekintettek rám.

És mindeközben egy doboz mérget tartottam a fiókomban, felkészülten arra, hogy „ha úgy adódik”, bármikor végezzek magammal.

Összeszedtem a könyveket, mozdulataim lassabbak voltak, mint egy virág szirmainak kinyílása. Pontosan tudtam, mi fog történni a következő percben, így nem lepődtem meg,

amikor megfogtam a nagypapa naplóját. Egy percig a kezemben tartottam, mint anya a halott gyermeke cipőjét, majd kinyitottam.

Német nyelvű, igen, nehezen érthető – ez volt az első gondolatom.

A szerzetes soha nem jutott el Szent Jakab városába – ez a második.

Ahogy én sem jutottam el sehova.

Nem tudhattam, Coffi mire jutott vállalt feladatában, közelebb került-e már a halál mibenlétének megfejtéséhez. Talán ő már tudja. Tizenhat évesen a fővárosba került cseléd-lánynak, bizonyára férjhez ment egyszer és gyermekei születtek. Túlélte-e vajon a háborút, képes volt-e új életet kezdeni? Fogalmam sem volt róla, és vajmi kevés esélyét láttam, hogy valaha is felvehetem közös életünk fonalát ott, ahol a barlang előtt elvesztettem. Ez a hajó már elment, mondta belül egy hang. Nem lehet mindent visszacsinálni, mint ahogy radírral letöröljük a nem kívánt vagy nem jól sikerült sorokat egy kéziratról.

Picur igen, ő eleget tett vállalt kötelezettségének. Ő mostanra mindent tud a barlangról, és bárhol is tartózkodik, elégedetten hátradőlhet. Istenem, milyen sokszor álmodtam, hogy belép a szobámba a csukott ajtón keresztül, és szemrehányóan kérdőre von: – Te hol tartasz a munkában? Mennyit haladtál származásod kutatásában? Fel tudod már rajzolni a családfádat? Látod tisztán a múltat, amelynek folytatása és eredménye vagy?

Felemeltem a telefont és a tudakozót hívtam. Szülőfalumban nem sok telefon lehet, efelől nem is volt kétségem. De egy iskolát csak el lehet érni valahogyan. Merthogy természetesen egyetlenegy emberre számíthattam: Tanbácsira.

A telefonközpontos kisasszony sokáig kutakodott, mire rátalált egy élő számra, ahova kapcsolhatott. Hosszan kicsöngött a vonal és egy női hang hallózott bele óvatosan, mintha nem lenne hozzászokva ahhoz, hogy megszólal a telefon abban a helyiségben, bárhová is futott be a hívásom. Mint kiderült, pont az iskola épületét sikerült megtalálni, akkoriban ez az intézmény egyfajta kulturális központként is működött.

Elmagyaráztam, ki vagyok, úgy éreztem, bizalmat ébresztettem arra hivatkozva, hogy ott töltöttem a gyerekkoromat. Tanbácsi után kérdezősködtem, de mire idáig eljutottam, már el is tűnt az erő és elhatározás, ami felemeltette velem a kagylót, hiszen közben magamban kiszámoltam, hogy egykori tanárom bizonyára nincs is már az élők sorában. Az elemi iskola utolsó évében ötvenéves lehetett, és azóta eltelt több mint húsz év. De mire a gondolatsor végére értem, a hölgy azt mondta: – Már visszavonult, de hála az égnek jó egészségnek örvend.

– Úgy érti, hogy ott maradt a faluban?

– Hova is mehetett volna? – mondta a nő. – Errefelé nincs nagy mozgás.

– Ez azt jelenti, hogy... fogad vendégeket?

Felnevetett.

– Ha tényleg jól ismeri, akkor tudja, hogy ez buta kérdés. Mindenki odajár, akinek szüksége van pár jó szóra. Jöjjön csak nyugodtan.

Megköszöntem és bontottam a vonalat.

Mintha világosabb lett volna a szobában és felfrissült volna a levegő, pedig nem húztam el a függönyt és nem nyitottam ki az ablakot. Gyomrom tájékán zizegő izgalmat éreztem, amit oly sokszor fiatalabb koromban, amikor elfogott a lelkesedés valami nagyszerűnek gondolt dolog iránt. De időközben leszoktam a lelkesedéstől.

Legszívesebben azonnal indultam volna. Tudtam, ha sokáig morfondírozok és racionálisan számba veszem az érveket és ellenérveket, villámgyorsan eljutok odáig, hogy az egésznek semmi értelme. Mert hiszen mire is számíthattam? Tanbácsi pontosan annyit tudott Picurról meg az én származásomról, mint jómagam, sőt bizonyára kevesebbet. Ha tényleg sikerül vele találkozni, miből gondolom, hogy most egy csapásra megoldja minden problémámat, megvilágosítja az elmémet és helyre teszi az életemet?

Ha valódi okot kéne találnom, végül is miért indultam útnak, azt mondanám: már csak ő maradt életben abból a világból, amelyhez igazán tartoztam valaha.

És nem volt szükségem más indokra.

Pár apróságot persze még el kellett intézнем, ezek közül egy nem is volt nevezhető éppen apróságnak. Mindenesetre kivettem pár nap szabadságot, barátaimmal, akikkel hetente együtt töltöttünk egy éjszakát, közöltem, hogy egy alkalom biztosan kimarad, valamint beszeriztem egy utazóbőröndöt.

Majd elővettem egy üres füzetet a fiókból és írni kezdtem ezeket a visszaemlékezéseket, kiegészítve a nagypapa történetének magyarra fordításával. Utóbbival jócskán megszenvedtem. Nem emlékszem, hány napig írtam egyfolytában... nem is írás volt ez, inkább egyfajta lázas tollbamondás, úgynevezett médiumok művelnek ilyesmit, amikor becsukott szemmel, réveteg állapotban papírra vetik a túlvilági üzeneteket, anélkül, hogy tudatában lennének annak tartalmáról. Velem is hasonló történt: a valamikori Manó diktálta a sorokat, én pedig szorgalmasan jegyzeteltem. Majd a nagypapa vette át a stafétát és ő beszélt helyettem is. Olykor végtelen hálát éreztem, hogy újra emlékezhetek arcokra, mondatokra, illatokra, amelyekről meg voltam győződve, hogy végleg alámerültek a múlt feneketlen kútjába. De szaporodtak az oldalak, összeért a múlt és a jelen, ezáltal utat nyitva a lehetséges jövőnek. Becsuktam a füzetet és imádkozni kezdtem. Nem műveltem ilyesmit évtizedek óta: Manó vallásos volt a maga módján, én már a magam módján sem. Az sem biztos, hogy konkrétan

egy teremő istenhez intéztem a fohászt, talán csak a megnevezhetetlen sugallat felé, amely megajándékozott a gondolattal, hogy telefonáljak, írjak, majd utazzak. Talán a két kisfiúnak mondtam köszönetet, akik azon a reggelen a kavicsot rugdosták az utcán.

Nem tudtam, mi vár rám, vár-e valami egyáltalán. A vasútállomásra indulva még egyszer megtorpantam és felnéztem a lakásom két ablakára. Éreztem, hogy viszontlátom még otthonomat, nem tűnök el, nem halok meg, de kísértett valami furcsa megérzés, hogy ideje van a búcsúnak és az elengedésnek. A mellettem elhaladó villamos csattogása zökkentett ki tünődésemből és egyúttal cselekvésre is sarkallt.

A vonaton megpróbáltam javítgatni kéziratomat, de már képtelen voltam odafigyelni. Minden állomás, minden zökkenés arra emlékeztetett, hogy úton vagyok, végre, sok-sok év után újra ráléptem arra az ösvényre, amin érdemes járni. Börtönből évtizedek után szabadult rab érezhet ilyesmit: minden megváltozott odakint a világban, minden új, nagy, gyors és hangos, de mégis ez az új élete. Zötykölődtem vissza a szülőfalumba, gyermekkorom színhelyére. Tudtam, hogy végigjárok majd minden helyet, ahol valaha is megfordultam, meglátogatom Tanbácsit, beszélgetünk, elmegyek a mama házához, Coffi szüleinek házához, az iskolába és a lelkész úr házához is. Egyvalamire nem gondoltam még akkor, pedig utam ezen cél nélkül csupán édes-bús nosztalgialátogatás lett volna: mélyre számúztem a gondolatot, hogy ezúttal nem kerülhetem el a barlangot.

CSALÁDFAKUTATÁS (4)

Lapoztam egyet és azt hittem, összeragadtak az oldalak, azért nem találom a folytatást. Morzsolgattam a papír sarkát, de nem kettőződött meg a füzetlap. Csalódásom leírhatatlan volt. Az igazat megvallva, jócskán átverve éreztem magam, mint a moziban, amikor elszakad a film, a gépész pedig lekiált a vetítőterem ablakából, hogy nem lehet megragasztani a tekercset, ráadásul ő sem tudja elmondani a történet végét, mert első ízben vetíti a filmet.

A Mester csöbe húzott, ami rendben is van, értem én a tréfát, de az alapvető kérdésre nem tudtam a választ: miért? Bizonyos, hogy a történetnek létezik folytatása, Manó elutazott a faluba és bizonyára találkozott az idős Tanbácsival is. A barlangot is felkereste, igen, efelől sem volt kétségem, legalábbis én nem hagytam volna ki a dolgot. De miért nem folytatódik az elbeszélés, hiszen nyilvánvaló, hogy Manó túlélte a kalandot, folytatta életét és bizonyára fontos lett volna számára, hogy a nagy rejtély megoldását is papírra vesse. Hacsak... hacsak nem hátrált meg, nem adta fel, és így szégyenszemre nem volt mit megörökíteni az utókornak.

Persze mindezen eszmefuttatásnak csak akkor van értelme, ha igaznak vesszük a történetet... és itt érkeztem el ahhoz a ponthoz, amikor dühítővé vált a gondolat: áldozata lettem egy átverésnek.

De miért is?

Mi történt valójában?

A Mester megkért, hogy gépeljek le a számára egy régi kéziratot, öntsem olvasható formába, sőt azt is hozzátette, hogy ezzel át is adja nekem az elbeszélés utóéletének gondozását. Vagyis: akár megjelentethetem, népszerűsíthetem, vagy el is rejthetem a fiók mélyére, hiszen rám bízta a sorsát. Miért érzek ezzel kapcsolatban mégis zavart, nem pedig a jól végzett munka örömét? A küldetés teljesítve, Manó meséje itt hever az asztalomon kinyomtatva, szépen tördelve. Felhívhatom a Mestert és elújságotlom a jó hírt: megtettem, amire kért.

Addig molyoltam érzéseim örvényében, amíg napvilágra nem került a magyarázat. Két dolog zavart.

Egyrészt: nem ért véget megnyugtatóan a történet.

Másrészt: kellemetlenül ismerős volt számomra... mint egy új szomszéd, aki beköltözik a mellettünk lévő lakásba és a neve megegyezik egy rég meghalt rokonéval...

Olvasás közben elhessegettem ezeket a feltörő déjã vu-érzéseket, igyekeztem a gépelésre és a tördelésre fókuszálni, annak ellenére, hogy sokszor a szemembe világított egy-egy mondat, mint a sötét országúton a felénk tartó jármű fényszórója. Ezt már hallottam,

olvastam, átéltem – mondtam ilyenkor magamnak nagyon halkán, ügyelve, hogy számítógémem billentyűzetének csapkodása minél hamarabb eltakarja ezeket a kellemetlenkedő hangokat. Majd a végén, bizonygattam, majd a végén...

Most bekövetkezett, amitől a leginkább tartottam. Véget ért a kézirat, és a felnőtt Manó, aki elindult szembenézni a múltjával, eltűnt a látóhatáron. Magamra maradtam ezernyi kérdéssel: Mi történt a barlangban? Hazaért a szerzetes? Férjhez ment Coffi? Találkozott még Manóval valaha?

Mindeközben sejtettem, hogy eleve rossz kérdéseket teszek fel. Az egyetlen valóban értelmes kérdés így hangzott: Igaz ez az egész?

Nagyon egyszerűen megkaphattam a választ.

Telefonáltam.

Sokáig kicsengett. Türelmesen vártam, tudtam, ha a Mester a kertben dolgozik, időbe telik, mire meghallja a csengést, ha meghallja egyáltalán. Majd kattant a készülék. A Mester felesége vette fel a kagylót. Bemutatkoztam – ismertük egymást személyesen, de oly sok ember járt hozzájuk beszélgetés, tanulás, gyógyulás, vagy csak egyszerűen feltöltődés okán, hogy nem emlékezhetett mindenkire név szerint. A Mestert kértem a telefonhoz.

Csend lett. Túl hosszú csend.

– Maga... maga nem tudja? – kérdezte a hölgy halkán.

– Mit? – mondtam. Ilyenkor mindig ezt mondja az ember, a lehető legostobább hangon.

– Elköltözött erről a Földről.

Hidegség öntötte el a gyomromat.

– Micsoda? Mikor és...

– Tegnapelőtt. Nem szenvedett.

És a Mester felesége elmondta, hogy férje akkor reggel nem ébredt fel. Hajnalban állt meg a szíve, az orvos szerint. Csak egyszerűen vége lett, valaki leintette a zenekart. Nyilvános temetés nem lesz, hamvait ott, a kertben helyezik el, ahogyan meghagyta még évekkkel ezelőtt.

Szólni akartam: És Picur? És a szerzetes?

De persze butaság lett volna, hiszen csak önző énem követelőzött volna, hogy még többet kapjak egy emberből, mint ami megilletett.

Kifejeztem részvéteimet és letettem a telefont.

A Mester meghalt.

És rám bízta a meséjét.

Nem is fejezhette volna ki elegánsabban és egyértelműbben, hogy a tanítványává fogadott.

Az elkövetkezendő két nap alatt rengeteg kávét ittam meg, tulajdonképpen az tartott életben. Enni nem kívántam: a kávé vette el az étvágyamat, vagy a görcsös töprengés, végtére is mindegy. Manónak a két kisfiú látványa adta meg a kulcsot a továbblépéshez, nekem ki vagy mi fog sügni? Felhatalmazva érezhetem-e magam, hogy a kézirat birtokában széles körű nyomozásba fogjak és felgöngyölítsem az ügy szárait? Már ha egyáltalán létezik ügy, nem pedig a Mester egyetlen szépirodalmi próbálkozásáról van szó csupán.

A két napot a következő foglalatosságokkal töltöttem el: először is újraolvastam a kéziratot. Magától értetődően a kislány és a szerzetes vándorútjával kapcsolatos részeket egyelőre félretettem és Manó történetére összpontosítottam: kezdetnek megpróbáltam összeállítani egy kronológiát, körülbelüli évszámokkal. Az alábbi táblázat sikeredett. A zárójelben Manó feltételezett életkorát tüntettem fel, feltételezve, hogy a Mester és Manó ugyanaz a személy. A Mester 1997-ben halt meg, 67 éves korában.

1930	Manót megtalálják az erdőben	(0)
1942	Picur eltűnik	(12)
1950	Manó tanítani kezd	(20)
1969	A II. világháború kitörése	(39)
1975	A háború vége	(45)
1976	Manó visszamegy a barlangba	(46)
1994	Találkozom a Mesterrel	(64)
1997	A Mester meghal	(67)

Nem egészen egy percre elégedett voltam önmagammal. Tetszetősnek éreztem a táblázatot, egészen addig, amíg át nem futottam még egyszer a számokat. Ha Manó, mint egykori történelemtanár a hátam mögött figyelte volna munkámat, most óvatosan megkocogtatná a vállamat és rámutatna, hogy a háború (sem az első, sem a második) nem 1969-ben kezdődött és nem is 1975-ben ért véget.

Hm. Valamit elrontottam. Lássuk még egyszer.

Manó nem említi a születése évét, sem a pontos idejét annak, hogy tanítani kezdett egy családnál. Mindössze azt árulja el, hogy hat elemi végzett, az akkori kor szokása szerint. Ha az iskolát hatéves korában kezdte el (amiben miért is kételkednénk), akkor tizenkét vagy

tizenhárom évesen fejezte be, ez biztos. Továbblepve: körülbelül húszéves volt, amikor befejezte a nyolcosztályos gimnáziumot és dolgozni kezdett, ezt le is írja. Élete későbbi szakaszában az egyetlen biztos viszonyítási pont a kéziratnak ebben a mondatában található:

Negyven felé közeledve már kezdtem gyanakodni, hogy ez a rész – mármint a családalapítás – alighanem kimarad az életemből, a háború kitörése után pedig megerősödött bennem az elhatározás: megkímélek egy vagy több megszületni vágyó lelket ettől a világtól.

Vagyis Manó körülbelül 38-39 éves volt, amikor kitört a háború (a táblázatba 39-et írtam), és az újjáépítés első éveiben határozhatta el, hogy visszatér a szülőfalujába, ezt az időpontot a háború végét követő évre tettem. Egy-két év eltérés ebben az esetben nem számít. Ettől még a káosz káosz maradt, a háború éveinek dátuma továbbra sem stimmelt. Ha módosítjuk az adatokat, biztosnak véve az 1939-es évet, akkor Manó születési éve 1900-ra módosul, vagyis első találkozásunkkor 94 éves, halálakor 97 volt. Ami nyilván nem igaz.

A bukás már borítékolható volt, de végigjátszottam még egy menetet.

Lehetséges vajon, hogy Manó sokkal korábban született és könyvében az első világháborút említi? Nem kizárt, hiszen a XX. század első évtizedeiben érthető módon csak a „háború” vagy a „nagy háború” kifejezést használták az első világegésre. Manó sem tett másként a kéziratban. Amennyiben ennek a gondolatnak megfelelően az egész kronológiát eltoljuk az időben visszafelé, akkor Manó születését 1875-re kell tennünk, ami azt jelenti, hogy végképp nem lehet azonos a Mesteremmel.

A rejtélynek ez a része megoldva, a feladat teljesítve. Hm. Pedig szép mese lett volna.

Hátra volt még egy láthatatlan történet, amely nyilván az olvasónak nem szúrt szemet elsőre, sőt, be kell vallanom, nekem sem. Ez, és csak ez a mozzanat az oka, hogy papírra vettem ezt az egészet és most a nyilvánosság elé tárom. Mint rendesen, a ráébredést ezúttal sem a gondolkodás segítette elő, hanem egy álom. Autót vezettem, és...

Az autó megállt, én kiszálltam, a Nap lement. Mindez egymás után, de ugyanakkor szinte egyszerre történt: mint amikor egy fergeteges Led Zeppelin-dal végén egymás után állnak ki a hangszerek, a gitár még egy utolsót jajong és a dobos egy határozott cintányér-ütéssel lezárja az öt perces eufóriát.

A közönség eszmél, még fülében cseng az utolsó akkord: az én fejem is ilyen volt... valami visszhangzott, valami édeskés íz volt még a számban, mint jóféle pálinka után. Az alkohol nyelvet maró támadása után maradt a gyümölcsíz. Emlékként...

Nem volt ez ennyire költői egyébként. Autóm lerobbant, én kikászálódtam belőle, és még láthattam, amint a Napot bekebelezi egy kékesfehér felhő, mint kisgyermek mohón a diós kalács maradékát. A helyzet élvezeti értéke valamivel kisebb volt: hűvösödött, fújta a szél, az országút szélén vesztegeltem, telefonom pedig lemerült. Murphy kacintott.

Elindultam gyalog, mi mást tehettem volna? Valami falu fényei pislákolnak a távolban, nem lehetett messze: két-három kilométert hason csúszva is kibírok, gondoltam. Poros volt az út, poros lett a nadrágom és a cipőm is. Egy idő után elfogyott a betonút, maradt a megszáradt sár, tisztult a levegő, süllő kenyér vagy kalács illata keveredett bele, és én szépen araszolgatva visszasétáltam az időben majdnem száz évet.

Kicsiny híd vezetett be a faluba, amelynek egyetlen főutcája volt: széles, sokat járt, félköríves. Egy öreg kút állt az utolsó ház előtt, generációk óta ez biztosította a vizet a környékbelieknek. Honnan tudtam ezt? Dédanyám mesélt róla, ahogyan arról a zöld ajtós házról is, amely vele szemben épült és amelynek rozsdás kapuján most bezörgettem. Gyereksivalkodás jött rá válaszul és egy határozottan korholó hang... de a gyerekek bizonyára kihallották belőle a gondoskodást is, mert elhallgattak. Egy kislány szaladt elém, édesanyja a nyomában baktatott, de nem érte utol a csöppséget, fáradt volt már.

A kislány szőke haja kibomlott a kopott kendő alól, kék szeme óceánok végtelenségét idézte. Valami friss forradás volt a homlokán, begyógyult már a seb. És mondta, mondta...

– A Jancsi volt, ő vágott fejbe egy kővel, mert elárultam, hogy megette a lekvárt reggeli előtt, és mérges lett, de nem volt nagy baj, mert miután jól kisírtam magam, és anyukám bekötözte a fejemet, rájöttem, hogy igaza volt, az árulkodás nem szép dolog, és ki is kiáltottam Jancsinak, hogy mindjárt jövök, anyukám aztán valamiért mérges lett, és elverte a fenekemet, bezavart a konyhába, és ki sem jöhöttem már játszani.

Vett egy nagy levegőt és folytatta:

– De maga mit keres itt ilyen későn?

Egy seprő karmozdulat és a kislány máris édesanyja háta mögé került. Az idős hölgy értette a módját, hogyan terelgesse a csemetéit.

– Keres valakit? – kérdezte. Hangja mély volt, mint aki keveset beszél.

– Eltévedtem, lerobbant az...

Itt egy pillanatra megakadtam, a fejemben a beszélőgép még kimondta az „autó” szót, de a nyelvem már lebénytotta a felismerés, hogy a nő bizonyára nem tud mit kezdeni ezzel a dologgal.

– Eltévedtem és szállást keresek – nyögtem ki végül.

– Szállást, itt? – mondta a nő. – Heten vagyunk ebben a kis házban. Voltunk nyolcan is – tette hozzá, de tekintete elborult, és én tudtam, emlékeztem, hogy a pár hónapos korában meghalt kisleány gondol, aki visszament oda, ahol a születése előtt lehetett. A főiskolán még azt tanultam, hogy a régebbi korokban nem volt oly szoros a kötődés a szülő és gyermekei között, mint manapság, jöttek-mentek a porontyok, megszülettek, elvitte őket egy járvány, egy háború, egy éhínség... Keresztelő, temetés, keresztelő, temetés, így ment ez.

Micsoda butaság...

Láttam a nő szemén és tekintetén, hogy ők most is nyolcan vannak, és mindig is nyolcan lesznek. A férje meghalt korán, ő nincs már itt. De az alig megszületett kisleány most is a testvéreivel együtt eszi a zabkását és az este elmondott mesén is hét álmos gyermek kacarászik. Nincs itt semmiféle elengedés meg feldolgozás, ahogyan azt manapság mondanánk. Mit is dolgozhatna fel, micsoda „gyászunkát” végezhetne ez az asszony, hogyan is „dolgozhatna magán”, miközben egyedül neveli hat gyermekét, napszámba jár és soha nem látják aludni?

– Engedjük be, anya – szólt a kisleány.

Vesztes játszma ez, gondoltam. Megjelenik egy idegen, ruhája furcsa, nem evilági, beszéde sem az a helybéli ízes svábos magyar, ahogyan háromszáz éve beszélnek a nyelvet, amióta Esterházy gróf idehozott pár családot német földről, művelni a birtokát és újra beépíteni a török hódoltság alatt megüresedett házakat. Miért is engedne be?

– Tessék – szólt ekkor. – Elfér a konyhában. De nem tudok adni takarót. Ennivalót sem. A falak hűvösek, ne vesse neki a hátát.

Nem tudták persze, ki vagyok. A sebhelyes kisleány sem gondolta, hogy az egyik legfontosabb életfeladata a születésemtől fogva vigyázni rám, bibliai történeteket olvasni nekem a betegágyam mellett és példaképpé válni. Néztem foltos ruháját, ahogy fújta a szél, visszanézett rám, hogy megyek-e, csatlakozom-e. Még nem tudta, hogy nagyon fiatalon lesz anya, hogy lekésik majd egy fontos vonatot, amely a szakadékba zuhan, és azt sem, hogy negyvenéves sem lesz még, amikor megözyvegyül. De tekintete mintha az indokoltnál egy kicsit tovább pihent volna arcomon: kutatott, keresett valamit rajtam, ami ismerősnek tűnhetett, vagy csak a ritkán betérő idegennek szólt az érdeklődés? Nem tudtam, és később sem volt alkalmam megkérdezni.

A mesékből emlékeztem a házra: szoba, konyha, a gyerekek pedig ott aludtak, ahol tudtak, egymást melegítették testükkel, lázukkal, közös sorsukkal. Hatan voltak, kézzel kézre adták a ruhát, a cipőt, a családi mintát, a történelmet.

A kisleány mellett ücsörgött, hátát a falnak vetve, holott anyukája hangsúlyozta korábban, hogy ne tegye, mert hideg. De nem bánta, csak engem fürkészett. Hamar elhelyez-

kedtem a kályhától nem túl messze, a sarokban, betakaróztam a vékony vászonlepedővel, amit mégiscsak kaptam, és a nő máris magamra hagyott a gyerekekkel.

Csodálkoztam bizalmán, merthogy érthetetlen volt számomra, hogy rám, az idegenre bízza csemetéit. Vagy ő is megsejtett valamit abból, hogy családtag vagyok és mindössze az Idő tréfált meg bennünket egy kicsit, és összekuszálta a családfát? Lehetséges, hogy a múlt mégiscsak szóba áll a jövővel?

– Neked vannak gyerekeid? – kérdezte a kislány. Tegezése számomra természetes volt, de ebben a korban, amikor a szülőket is magázták a gyerekek, mégis furcsa. Szívem megörült a bizalomnak és a kérdésnek.

– Még nincsen, de ha lesz, kisfiút szeretnék.

– Nekem lányom lesz – mondta, és hangja felnőtt határozottsággal csengett. Még suttogva is. – Az lesz a neve, hogy Róza. Vagy Rózsa. Mert az a kedvenc virágom.

Bólogattam.

– Biztosan az lesz. – De még milyen biztosan, tettem hozzá gondolatban.

– Szerinted meglátogathatom őt, még mielőtt megszületik?

A lehetőség gondolkodóba ejtett. Miért is ne? Ha lehetséges, hogy beszéljek dédanyámmal személyesen a gyerekkorában valami csoda folytán, ki tilthatja meg, hogy a még meg nem született gyermeket meghívjuk álmainkba?

– Csak be kell csuknod a szemedet és képzeld el, hogy elmégy abba az iskolába, ahol a meg nem született gyermekek tanulnak. Jársz iskolába, ugye?

– Igen – mondta a kislány, és máris becsukta a szemét. – Nagyon szeretem a tanítóurat, ő olyan okos, amilyen én leszek majd egyszer. – Kis szünetet tartott, szinte láttam, ahogyan végigmegy a folyosón és benyit egy terembe. Amit ő képzelt el.

– Hú, de sokan vannak – suttogta. – Ez mind arra vár, hogy megszülessen?

– Szólítsd meg őt – mondtam – Rózát.

Elmosolyodott. Hangtalanul mozgott a szája, közben pedig szélesedett a mosolya. Beszélgetett magában a jövőbeli kislányával.

– Tudom ám, hogy ki vagy te – súgta aztán. – Róza elárulta.

Hoppá, gondoltam, meglegyintett a lebukás szele.

– Tényleg?

– Igen. De ez nagyon vicces. Mert a szemed olyan, mint Rózának. De szomorú egy kicsit. Azt mondja, hogy nagyon hálás, és nagyon köszöni.

– Micsodát köszön?

Az egyik alvó kisfiú felnyögött egy kicsit álmában. Halkabbra vettem a hangomat.

– Mit köszön?

– Azt, hogy végig ott leszel.

Ott voltam, akartam helyesbíteni, ott voltam. De nem szóltam. Mert hiszen innen nézve minden jövő, még a saját életét sem látja ez a pöttöm leány, nem hogy a saját gyermeke sorsát.

– Te miért beszélgetsz velem? – kérdeztem.

Szuszogott egy darabig némán, már azt hittem, elaludt, de aztán halkán válaszolt. Hangja most érettebb volt, ezt már jól ismertem. Gyerekoromban magyarázott ilyen türelmesen dédanyám.

– A tanító úr az iskolában azt mondta, hogy a családuk bennünk él. Mindenki, aki régen élt és meghalt, szólni akar a szívünkben, vigyázni akar ránk, és sokszor meg is halljuk a hangjukat. Ők nem haltak meg, csak beköltöztek a szívünkbe. Sok-sok dédmama, ükpapa, akik hasonlítanak ránk, és akik azért tették a dolgukat, hogy mi megszülessünk egyszer. Ezért beszélgetek veled. Eddig is beszéltem hozzád, csak nem hallgattál meg.

Ezek a szavak nem egy nyolcéves kislány szavai voltak. Pontosabban a legtöbb szót ugyanolyan foghíjas pöszeséggel ejtette ki, mint eddig. De amikor azt mondta, hogy „ezért beszélgetek veled”, hangja elmélyült, hasonlatossá vált édesanyjához, és amikor az utolsó mondatot mondta, egy idős asszony kissé rekedt, gyengébb hangszíne jelent meg. Mintha valóban több ember vagy különböző korú emberek intézték volna hozzám szavukat egymás után, egymást kiegészítve.

Aztán reggel lett.

Nem tudom, mikor aludtam el, a beszélgetés után, közben, vagy talán még előtte, és csupán álmodtam-e az egészet, álom az álomban. A gyerekek édesanyja már a kertből kiabált a nagyobb fiúkkal, akik kilötyintették a kútból húzott vizet. Cseppet elszégyelltem magam, hogy ily sokáig aludtam, és nem veszem ki részemem a reggeli tennivalókból, ha már ingyen itt tölthetem az éjszakát. De az asszony nem tűnt bosszúsnak emiatt.

– Felébredt? – dugta be a fejét.

Bólogattam, majd megkérdeztem.

– Segítsek valamit?

A nő csak legyintett. – Elegen vannak ezek – mondta, és már ott sem volt. Nem lesz reggeli, gyanítottam. Éhes voltam, de tudtam, hogy ezzel nem vagyok egyedül. A szőke kislányt nem láttam. Talán iskolába ment. De akkor a többiek?

Ekkor szaladt elő a ház mögül és benyitott.

– Vasárnap van – kiáltotta vidáman. – Megyünk a templomba!

Igen, a templom. Megköszörültem a torkom és azt mondtam bután:

– Én nem vagyok vallásos.

– Mindenki vallásos – mondta a kislány és rohant tovább.

Kimentem én is az udvarra. Az egyik fiú – tinédzserkora vége felé járhatott – egy tyúkot kergetett, egy nagyobbacska leány az udvart söpörte, ketten együtt jókora port kavartak. Egy apró manócska – talán a legkisebb testvér – pedig a szikrázó napfényben csillogó porszemeket kergette és közben nagyokat kacagott. Vasárnap reggel a családomban, majdnem száz évvel a megszületésem előtt. Én majd csak az ezredforduló után jövök el ide, amikor már autók parkolnak a házak előtt, a kút még áll, de már nem lesz benne víz, és a ház magasabb lesz fél méterrel – ennyivel toldják meg a falakat a háború után. A zöld ajtó még a helyén áll és a házban is rokonok laknak: ennek az asszonynak az unokahúga és férje nagyon öregen. De most még csak a kortalan por, a kútkerék nyikorgása, a gyerekzsivaj és a Nap: ez a jelen.

Gondolatban végigpörgettem az évtizedeket: szinte láttam, ahogy elfogynak a gyerekek, lesz, aki a háborúban marad, lesz, aki elhagyja az országot, a nagyvárosba vagy éppen a szomszéd falvak egyikébe költözik. És ez a cserfes kislány egy napon ott áll majd egyik legkedvesebb öccse ravatala előtt, és akkor tudja meg, hogy a Jóisten őt hagyta meg utoljára, a többiek már mind elmentek. Zokog majd, vele együtt a lánya, és hamarosan ők is elbúcsúznak majd egymástól. Maradok én, aki mindezt összerakja, mint egy furcsa, élő, állandóan változó mozaikképet, puzzle-játékot, amely a családom története. Én beszélek mindenkivel külön-külön, én hallgatom meg őket, olyanokat is, akik egymással már nem álltak szóba éveig, évtizedekig. Én leszek a szószólójuk, a képviselőjük, az ügyvédjük, és az, aki mindenkit feloldoz majd. Többre nincs is szükség. És amikor ez megtörténik, akkor leszek szabad.

Elnézegettem a dédanyámat nyolcévesen, hogyan ismét elődugta fejét a ház mögül, haja kócos, kezében egy gesztenyét tart, arca sugárzik az örömtől. Ez az öröm lesz az arcán egész életében, akkor is, ha gyászol, akkor is, ha fáj a szíve, vagy megbántja őt az Isten.

Kezében a gesztenye, szemében az Élet, lábában a kilencven év, amelyen végigtáncol.

És soha nem keresi a boldogságot, mert ő maga a boldogság.

Felébredtem. Mindenre emlékeztem, és azonmód le is jegyezem az álmat éjjeli lámpám sárgás fényénél. Nem volt kétségem, hogy az a bizonyos elhanyagolhatónak tűnő mellékszál Coffi története.

De talán eljött az idő a bemutatkozásra is.

Vezetéknevem ugyanaz, mint a nagypapa füzetében szereplő szerzetesnek: Bernard, csak éppen magyarosítva és a végén egy „h” betűt hozzábiggyesztve. Készséggel adódik a borzongató gondolat: talán ez sem véletlen... de ez alkalommal még hagyjuk szenderegni az összeesküvés-elméletekre nyitott kisördögöt odabent.

Amikor a Mester kézirata hozzám került, újságíróként dolgoztam, ezt említettem az elején. Mindennek azonban már tíz éve, ez idő tájt egészen más foglalatossággal keresem a kenyeremet. Mostanra családfám és családom története teljesnek és érthetőnek mondható, köszönhetően a kamaszkorom óta végzett kutatómunkának, amelyhez a közelmúltban szakértő segítséget kértem. A jutalmam egy vaskos mappa, benne egy gyönyörű rajz, egy leszármazás-ábra számtalan soha nem látott rokon nevével, születési, házasságkötési és halálozási adataival, korabeli anyakönyvmásolatok, településtörténetek és a családom történetéhez kapcsolódó történelmi események leírásával. Aki már kézbe vett hasonló írományt, az tudja: az élmény felér egy időutazással. A kutatómunka során újra a valóság része lett, újra kimondásra került számos név, amelyekre már senki nem emlékezett. Manónak igaza lett: ha meg akarjuk határozni, merre tartunk, elkerülhetetlen feltárni, honnan jöttünk. Mert a múltban kutakodás nem csupán régészet és nem elsősorban a kíváncsiságunk kielégítésére szolgál, hanem megkönnyíti a jelent és egyúttal a jövőbe segít.

A Mester kéziratával kapcsolatos kutatómunkám első lépése csalódást eredményezett: a kronológiai vizsgálat valószínűvé tette, hogy Manó és a Mester nem ugyanaz a személy, vagyis a könyv mehet a fiókba. El is sülyesztettem volna, ha fentebb leírt álmom nem teszi nyilvánvalóvá, hogy a Mester történetében szereplő kislány kísértetiesen emlékeztet a dédanyámra.

Coffiról van szó természetesen.

Lássuk, mit tudunk erről a szőke teremtsérről, akit Manó első szerelmének nevezett.

Manóval egykorú vagy egy-két évvel fiatalabb volt.

Őt és öt testvérét édesanyja nevelte fel, édesapjuk korán meghalt.

A kislánynak nyolc évesen, játék közben megsérült a homloka, pontosabban egy fiú törte be egy kővel.

A falu – amelyben a kislány élt – egyik legfontosabb ünnepe Szent Ágostonhoz kötődött, és talán nem merészség ebből arra következtetni, hogy a település neve hasonlít a szent nevéhez – ha éppen nem pont ugyanaz.

Tizenhat éves korában a fővárosba került és cselédként kezdett dolgozni egy családnál.

Nos, a fentiek egészen pontosan ráillenek dédanyámra, akár ő is mesélhette volna ezeket az emlékeket a gyerekkorából, ahogyan mesélte is. Természetesen tudomásom van a

falu pontos nevééről is, talán nem meglepő, hogy *Ágostonnak* hívták, és az sem kerülte el a figyelmemet, hogy Manó említést tett egy kőből faragott hatalmas madárról is, amely a hegyekben található, nem messze a település határától. Így fogalmazott:

A falu utolsó házától egy kicsiny híd vezetett át a patakon, és ott kezdődött az erdő. Az út mindvégig felfelé vitt a Sasmadár szobor felé.

Pontosan. Leszámítva, hogy a szobor pontos neve *Turul-emlékmű*, és egyébként bronzból készült, a XIX. század végén. Dédanyám többször is emlegette, hogy nem múlt el hét anélkül, hogy a gyerekek fel ne másztak volna játszani a hegyre és nem ritkán magára a szoborra is.

Dédanyám felnőtt korában már nem tért vissza a faluba. Bár sokat és sokféle utaztunk gyermekkoromban, valami okból soha nem jutott eszébe, hogy megmutassa a szülőházát és gyermekora színhelyét. Kérdezhetnék most mohón, vajon beszélt-e valamiféle titokzatos barlangról, amely halállal sújtja azt, aki belép, vagy két kistermetű iskolatársról, akiket Manónak és Picurnak becéztek. Nem, nem tett említést semmi ilyesmiről. És azokban a hónapokban, amikor a Mester kéziratán dolgoztam, már nem nyílt rá alkalmam öt erről megkérdezni.

Évekkel korábban elhagyta ezt a világot.

Álmom viszont betekintést engedett a múltba és bizonyos szempontból a jövőbe is. A döntés még azelőtt megszületett, hogy felébredtem volna, csupán emlékeztetni kellett magamat, hogy vár rám egy utazás dédanyám szülőfalujába.

Tulajdonképpen mindegy, hogy Manó valóban róla írt-e, vagy csak véletlen egyezésről van szó. Családomnak tartoztam ezzel az úttal.

Amikor úgy érzem, hogy elborítanak a tennivalók, vagy éppen ellenkezőleg, tehetetlennek érzem magam, tollat ragadok és írok egy listát az elvégzendő feladatokról. Most is ezt tettem, kilistáztam, melyek lesznek a nyomozás legfőbb lépései egymás után. Végigjárom ezt a történetet, döntöttem el véglegesen, és választ fogok találni a legfontosabb kérdésekre, miszerint: Ki ez a Manó becenevű fiú és miért jegyezte le a Mester a kéziratban olvasott eseményeket az ő életéből (hiszen, mint egyértelművé vált, ez nem önéletrajz, ők ketten nem lehetnek ugyanaz a személy). Dédanyám valóban azonos-e a Coffi néven említett kislánnyal, továbbá mi a pontos értelme a szerzetes és a kislány történetének?

Szép feladat, ha egyszer a végére érek, elégedetten dőlhetek hátra, gondoltam. A barlang ráér, ezt hangosan ki is mondtam, mivel épp elég a racionális tennivaló, semmint természetfeletti szálakat hozzak be az ügybe.

A személyes beszélgetés a Mester özvegyével, közvetlenül a temetés után nem tűnt a legjobb ötletnek, de elkerülhetetlen volt. Így a kéziratra való hivatkozással bejelentkeztem a hölgyhöz, aki először nem értette, mit is akarok tőle valójában.

Eszternek hívták, jó néhány évvel lehetett fiatalabb a Mesternél, de ez a korkülönbség számukra nem jelentett problémát. A Mester fiatalossága és Eszter komolysága ideális partnerekké tette őket munkában és házasságban egyaránt. Együtt járták azt a meglehetősen egyéni utat, amelyet a külvilág sokszor rosszállóan szemlélt, nem értve, hogy a páros miért különcödik, miért nem esznek húst, miért gyűjtik az esővizet, és mit keres a házukban hétről hétre az a sok ember.

Eszter megörült nekem. Alacsony termetével úgy eltörpült a házban, mint Gulliver az óriások földjén: hiányzott mellőle a férje fölé tornyosuló árnyéka.

Nem akartam olyan benyomást tenni rá, mintha kihallgatáson lennénk, de egy idő után feltűnt neki, hogy tulajdonképpen egy nyomozás közepébe csöppent, a tanú szerepében. Átnyújtottam neki a Mester kéziratát, bízva abban, hogy nem lesz számára újdonság.

– Persze hogy ismerem – mondta, de azonnal vissza is adta a könyvet. – Sokszor pakolgattam a költözéseink során. Én már rég kidobtam volna, de ő ragaszkodott hozzá, hogy megtartsuk. Minek, mondtam én ilyenkor, úgylis tudja fejből az egészet.

– Fejből? – csodálkoztam.

– Persze. Amikor megismerkedtünk, már lezárta a kéziratot. Sokat mesélt Manóról meg a barlangról. Azt mondta, amikor nem a kéziratot olvassa, álmodik róluk. Mint azok a régi vallási iratok, tudja, amit a hinduk évezredekig csak szóban adtak tovább, aztán valakik lejegyezték. Ő is így volt ezzel. Azt mondta, nem ő írta, találta valahol. De ez nem igaz, megismerem a kézírását.

– Én biztos vagyok benne, hogy ő írta – mondtam. – És amikor átadta nekem, ő sem titkolta.

Eszter hirtelen fáradtnak és kedvetlennek tűnt. Már nem gondolta, hogy erről a témáról valaha is beszélnie kell valakivel, erre következtettem.

– Tudja, engem nagyon érdekel ez a történet. Először azt hittem, önéletrajz, és Manó azonos a Mesterrel. Mivel egyes szám első személyben íródott.

– Ne mondja azt, hogy Mester – szólt rám a nő. – Mester csak egy született a Földre.

– Szóval, azt hittem, hogy ez az ő gyerekkoráról szól. De nem lehet összepárosítani a történelmi eseményeket az ő életével.

– Persze hogy nem. Manó sohasem létezett, vagy ha igen, akkor mostanra már meghalt. Miért foglalkozik ezzel a dologgal?

Kitértem a válasz alól. Eszter nem volt udvariatlan vagy türelmetlen velem szemben, nem is akart kidobni. Felkelt, teát hozott és mézet is hozzá.

– Citromfű meg egy kis gyömbér – mondta. – Nem tűnik kipihentnek. Ez majd segít.

– Mesélne nekem a Mester... szóval arról az időszakról, amikor megismerkedtek?

– Elmondhatok én mindent, úgyis ez vár rám mostanában. Tegnap hívott egy újságíró. Elgondolkodott egy pillanatig.

– Mindegy... Szóval a férjem csodagyerekeknek számított a gimnáziumban, de talán már az elemi iskolában is. Kettesével végezte el az osztályokat, de még így is kitűnővel. Valószínűleg hármassával is ment volna neki, de arra végképp nem adtak engedélyt. Megmutatta a régi tanulmányi versenyeken begyűjtött okleveleket, mindent megnyert. Pedig sosem láttam olvasni, legalábbis felnőtt korában nem. Amikor megismerkedtünk, én még nagyon fiatal voltam, alig tizenhét éves. Ő – az akkori viszonyok között – már középkorúnak számított. Furcsa ember volt. Mindent tudott az irodalomról, a történelemtől, a filozófiáról... de fizikusként és mérnökként dolgozott, azt mondta, próbálja hasznossá tenni magát. „A sok spekuláció az életről nem vezet sehova”, gyakran mondogatta... Mit szeretne még hallani? Megesküdünk, két fiunk született. Az első infarktusa ébresztette rá, hogy valami nincs rendben, mert nem lehet rendben. Akkor kezdtünk gyógyítással, a természet és az élet törvényeinek tanulmányozásával foglalkozni, majd tanítani. De ezt maga is tudja, hiszen régóta jár mifelénk.

– És a gyerekkora? – kérdeztem, miután megemésztettem a hallottakat.

– Hm. Nem sokat tudok róla... a szüleit soha nem ismertem, és ha jól tudom, ő sem. Árva gyerek volt, de soha nem lakott árvaházban. Egyszer mesélt valami olyasmit, hogy már tizennégy éves kora óta dolgozott és egy kis szobát bérelt valahol. Persze többnek mondta magát és az okmányai sem voltak teljesen rendben. Úgy vettem ki a szavaiból, a nagykorúság hozta el számára azt a szabadságot, amikor már nem kérdezték, kicsoda és honnan jött.

– Furcsa, nem? – vettem közbe.

– Miért volna furcsa? Tizenöt éves volt, amikor véget ért a háború. Az ország tele volt csellengő árva gyerekekkel. Ő csak egy volt köztük. Nem tartom kizártnak, hogy a családja a háborúban pusztult el, de erről soha nem beszélt. Nem úgy, mint amikor az emberek elrejtik a fájdalmat, hanem mintha nem lett volna miről beszélni. Ezért gondolom, hogy nem is volt soha családja.

– Lehet tudni, hol járt, merre utazott az élete során?

Eszter töltött még teát.

– Nem nagyon. Keveset utaztunk, a munka töltötte ki az életünket, meg a gyerekek.

Gondolkodtam, hogy mit oszthatok meg az asszonnyal a magam következtetéseiből anélkül, hogy felesleges terhet raknék a vállára.

– Tudja, van egy személyes ok, amiért nem hagy nyugodni ez a kézirat – mondtam aztán. – Erős a gyanúm, hogy a történetben szereplő kislány az én dédanyám.

Eszter arcán most először látszott némi érdeklődés. Mintha hirtelen érthetetlen idegen nyelvről átváltottam volna egy közös nyelvre.

– Valóban?

– Igen. Oly sok az egyezés a jellemrajzban és a környezetben, ami nem lehet a véletlen műve. Meg is tudom nevezni a falut, ahol a történet játszódik. Úgy hívják, hogy Ágoston.

Eszter lassan bólintott.

– Igen, sejtem is, hol van... de mit bizonyít ez? Attól eltekintve, hogy valóban figyelemreméltó.

– Bizonyítani? Ha csak azt nem, hogy a történetnek lehet valós alapja.

Ekkor megállt az idő, összeszűkült a tér, és a figyelmem egyetlenegy pontra fókuszálódott. A helyiség többi része elsötétült és elhomályosodott egyazon másodperc alatt: filmekben szokás ily módon felhívni a figyelmet egy lényeges dologra.

Tőlünk balra, az előszobába vezető ajtó fölött megpillantottam egy órát a falon.

Régi szerzemény lehetett, fából faragták, nehéznek tűnt.

Olyan volt, mint a hagyományos kakukkos órák, leszámítva, hogy alkotója nem csinált helyet a madárnak: az óránként kipattanó ajtó helyett egy csigára emlékeztető domború faragás volt megfigyelhető a számlap fölött. Nem is csiga volt az, hanem kagyló.

Egy úgynevezett fésűskagyló.

Eszter nem osztozott a bennem végbemenő drámai folyamatban.

– Az órát nézi? – zökkentett ki megvilágosodásomból. – Igen, ilyesmi lehetett a nagy-papa órája is, amiről Manó írt. Ne gondolja, hogy az évtizedek alatt nem nyílt alkalmam mindent végiggondolni, és mindent el is vetni ezzel az egészszel kapcsolatban. Most azt fogja kérdezni, hogy a férjem faragta-e az órát. Megmondom őszintén, nem tudom. Valahonnan hozta magával, felszögelte oda az ajtó fölé, holott soha nem működött rendesen. Ott is maradt.

Arra gondoltam, hogy a filmekben meg a krimikben számos alkalommal a faliorákba és a képkeretekbe rejtik a bizonyítékot. Nagy késztetést éreztem, hogy leakasszam az órát és

darabokra szedjem. Persze még csak nem is utaltam ilyesfajta szándékra. A kagylót néztem, és éreztem, hogy eléri a fejemet egy újabb fuvallatnyi megértés.

– A kagyló – mondtam. Majd becsuktam a számat.

– Igen? – hajolt közelebb az asszony. – Mit mondott?

Sóhajtottam egy nagyot.

– Nem kerültem közelebb a megoldáshoz, sőt bejött a képbe még egy ismétlődés.

– A kagyló – mondtuk most egyszerre.

A Szent Jakab legendáról az asszony pont annyit tudott, mint én. Tisztában volt vele, hogy valamikor a középkorban, de talán még az újkorban is létezett egy európai zarándokút, amely Spanyolországban, közel az óceánhoz ért véget. Az ezzel kapcsolatos tényszerű adatok szerepeltek is a kéziratban, a szerzetes és a kislány is ezen az úton vándorolt, bár az nem derült ki pontosan, hogy mely településeket érintették és mennyire sikerült megközelíteni a céljukat. Egyetlen helyen történik említés egy bizonyos Orbigo nevű folyóról és egy hatalmas hídról, amely a folyón át vezet. Utánanéztam a térképen, nem is volt nehéz beazonosítani a helyet.

A város neve Hospital de Orbigo, a kéziratban említett híd pedig a XIII. században épült és valóban lovagok védték a rablóktól. Itt pihent meg Bernard szerzetes Évával kérdezz-feleleket játszani. A híd és a város ma népszerű turistalátványosság. Engem azonban jobban érdekelt, mi köze Szent Jakabnak a Mesterhez. Az egyértelmű volt, hogy Manót miért érdekelte a mártírhalált halt apostol, hiszen az ő napján született, pontosabban ekkor találták meg őt az erdőben. Az már kevésbé tűnt világosnak, hogy a nagypapát miért foglalkoztatta ugyanez és miért írta meg a két szerencsétlen zarándok történetét. Sőt, előszeretettel faragta be a zarándokút szimbólumát, a fésűskagylót az óráiba. Mindez nagyon szép volna, ha úgy olvasná ez ember, mint egy mesét, aztán elálmosodva behajtaná a könyv fedelét és betenné a párnája alá, vagy rá az éjjeliszekrényre. Csakhogy most már a második bizonyítékot találtam arra nézve, hogy az elbeszélésnek lehet valós alapja: egyrészt a dédanyám életének eseményeire emlékeztető mozzanatok, másrészt a faliórát, amely szakasztott olyan, mint Manó elveszett nagyapjának munkái.

És mi jöhet ilyenkor, ennyi töprengés után?

Természetesen egy kiadós fejfájás.

Szó ami szó, ez egy kicsit sok volt számomra. Azonban be kell vallanom, hogy nem a rejtélyek keszekuszasága fárasztott igazán, hanem annak lehetősége, hogy ennek az egésznek nincs semmi értelme, csupán az én fejemben léteznek ezek a párhuzamok és magától értődőnek vélt kapcsolatok Jézus Jakab nevű apostola, dédanyám élete, egy Manó nevű kisfiú gyerekkora és a Mester között...

Mi van akkor, ha az egész az én fantazmagóriám és sutba kéne dobnom a magam teremtette problémahalmazt barlangostul és kéziratostul?

Miért szükségszerű, hogy mindennek legyen előszele és visszhangja, mint a villámcsapásnak? Miért nem tudom elfogadni, hogy a dolgok egyszerűen csak vannak, általában előzmények és következmények nélkül, a végtelen idő és az emberi cselekvések megszámlálhatatlan változata pedig óhatatlanul feldob olyan egyezéseket, amelyekkel kapcsolatban a rejtélyre szomjazók valami megfejtenivalót sejtnek?

Saját csapdámba estem vajon?

Meglehet...

És mi ilyenkor a teendő?

A Mester azt mondta, ha elborít a káosz, ha képtelen vagy dönteni, várj. Engedd, hadd történjenek események, hadd lendüljön tovább a világ kereke. Hátha nyílik egy rés a probléma falán, amelyen át beszivároghat a megoldás.

Jó tanítványként megfogadtam a tanácsot és vártam.

Egészen pontosan két hétig.

Egy szerdai napon telefonált Eszter, a Mester özvegye.

– Találtam valamit. Érdekelni fogja – mondta. Korán reggel volt még és nem aludtam sokat az éjjel. De azonnal kiröppent az álom a szememből.

– Nem zavarom, ha most odamegyek? – kérdeztem.

– Engem nem. De azért nem kell annyira sietni. Megvárja, ha eddig megvárta.

Persze rohantam. Azaz két órán belül ott voltam, tekintve, hogy több mint nyolcvan kilométerre laktunk egymástól. Az asszony most sokkal élénkebb volt és irányomban is érdeklődőbb.

– Tudja, nem hagyott nyugodni az a mese az ön dédanyjáról, és rászántam magam, hogy ha már előásta ezt a régi üveget, egy kicsit körülnézzek a férjem holmija között. Különben sem lehet ilyenkor elkerülni, tudja...

Bólintottam. A hagyatékgondozásra gondolt. Két alkalommal már volt részem benne. Az ember magában folyamatosan bocsánatot kér az elhunytól, akinek a személyes holmiját válogatja éppen szét, majd hasznos, illetve kidobni való kupacokba rendezi. Borzasztó önző és érzéketlen dolog. Ugyanakkor elkerülhetetlen.

– Ezt találtam a pincében. – És a kezembe nyomott egy műanyag mappát. A mappa új volt, a tartalmát megpillantva viszont úgy éreztem magam, mintha egy Egyiptom-korabeli szarkofág tetejét távolítottam volna el.

– Kitalálta, ugye? – kérdezte az asszony.

– Német nyelvű? – kérdeztem vissza. Összenéztünk és felneveltünk. Nem voltam tisztában azzal, hogyan tölti a napjait azóta, hogy a Mester elment, de gyanítottam, elég magányosan. A tanítványok nem hozzá kötődtek, hanem a férjéhez, és szokatlan lehet számára a hirtelen támadt csend. Most örömet szereztem neki azzal, hogy képtelen voltam palástolni a lelkesedésemet.

– Ez az eredeti füzet! A nagypapa írása a szerzetesről meg a kislányról.

– Bizony ám. Igaza volt. Valóban nem a férjem találta ki a mesét. Ő csak lefordította.

Nem hittem el, hogy ekkora szerencsénk van. De miképpen lehetséges, hogy eddig nem került elő? Fel is tettem ezt a kérdést. Leültünk, Eszter teát hozott, és megisméltődött a múltkori állapot. Még a Nap is ugyanúgy sütött be az ablakon.

– Nem akarta ezt megmutatni – mondta az asszony. – Biztos vagyok benne. Együtt éltünk negyven évig. Pontosán tudom most már, hogy életének mely részét kívánta velem megosztani, és melyek voltak azok a tartományok, ahová nem engedett be sohasem. De így van ez rendjén. A saját kéziratát elérhető helyen hagyta, bármikor belelapozhattam volna, ha éppen kedvem támad hozzá. De ezzel sohasem találkoztam. Ezt titkolta. Nem is értem, miért, hiszen ez csak része a teljes kéziratnak, csak éppen német nyelven.

Akkorra már úgy lapítottam, mint nyúl a ketrecben, egy óriáskígyó társaságában. Elég volt beleolvasni az első oldalba, és pontosan tudtam, miért nem mutatta meg a füzetet a Mester a feleségének.

De uralkodtam magamon és dacára, hogy az asszony őszinte volt velem, én úgy találtam jobbnak, ha akkor még nem osztom meg vele a felismerésemet.

– Mire gondol? – kérdezte.

Megráztam a fejem.

– Abban a faluban, ahol dédanyám nőtt fel, a német volt a nemzetiségi nyelv. Tudja, azt a környéket a XVIII. században telepítették be német lakosokkal. A török hódoltság idején elnéptelenedtek a falvak, miközben az Esterházy grófoknak szüksége volt jobbágyokra a föld megműveléséhez. Akkor került arra a vidékre az én családom is, mármint egy része.

– Milyen sokat tud erről! – csodálkozott az asszony. – Mióta foglalkozik ezzel?

– Nem tesz semmit. Érdekel a családfakutatás.

Eszter kutakodva nézett rám.

– Hm. Sejtem, miért nem hagyja nyugodni a férjem kézírata, pedig ez nem is az ön családtörténete. Nem bírja elviselni, ha nem ért valamit, ugye?

Zavarba jöttem ettől a bizalmas kérdéstől.

– Talán... ezek a fehér foltok rossz érzést keltenek bennem – mondtam. – Az élet minden területén.

Az asszony most mintha a Mesterré változott volna. Ő tudott így kinyílni, és minden figyelmével a szavaimra és a gondolataimra tapadni. Sejtettem néha, hogy bizonyára olvas a fejemben.

– Pedig az életet nem mi irányítjuk és ezért nem is érthetjük meg. Lássá be, jelen pillanatban is millió folyamat zajlik a testében, amiről fogalma sincs. Az immunrendszere talán épp most menti meg az életét egy halálos vírustól, amit az utcán szedett össze egy afrikai járókelőtől. Önnek fogalma sincs minderről. Nem is kell. Nem kell mindent érteni, kérem. Tanulja meg, hogy megtorpan a titok előtt és fejet hajt. Így, csakis így marad az valóban titok, és ez az egyetlen út afelé, hogy egyébként néha megsejtsen valamit belőle. Ha megérteni akarja, azáltal szét is rombolja.

Beszélhetett nekem akkor, bármilyen jó szándékkal is tette. Gondolatban már a következő lépésemet fontolgattam, amikor eszembe jutott valami. Hátralapoztam a füzetben és meg is találtam, amit keresni véltem. Pont úgy, ahogyan Manó a kéziratban.

Az utolsó lap és a hátsó borító között ott voltak a fényképek. Manó mamája, a nagynéni és persze a nagypapa is.

Sokáig nem szóltunk egymáshoz. Hallottam az asszony zaklatott lélegzetvételét. Döbbenete határtalan volt, és a fülem mögött jelt adó kisördög halkan megkérdezte volna tőle, fenntartja-e még nézetét, miszerint nem szükséges mindent megérteni. Nézte a képeket, majd csak egyet, de azt nagyon sokáig. A nagypapát ábrázolta idősebb korában, a kertben ült, maga elé nézett, kezében egy szerszámot tartott. Talán megpihent munka közben.

Furcsálltam a képet, mivel olyan korban készülhetett, amikor még nagyon ritkák voltak az ehhez hasonló spontán képek. Egyszer egy évben érkezett a faluba egy fotográfus,

ilyenkor szépen felöltöztek és megfésülködtek mindazok, akik szerették volna magukat megörökíteni, és szép egyenes tartással beálltak a kamera elé a szabad ég alatt. Ezen a képen pedig a bácsi félmeztelenül ücsörgött a kerítés mellett. Talán csak próbafotó volt, ki tudja?

De nem is ezért szállt ránk a némaság.

A képen szereplő öregember arca bölcsességet sugárzott. Nem ilyennek képzeltem Manó leírása alapján, bár ő csak nevelői elmondására támaszkodhatott, akik édesapjukat semmirekellő, iszákos embernek festették le. A bácsi fáradt volt, de a szemében békesség honolt.

A Mester szemében láttam utoljára ezt a megszerzett békét.

A Mester tekintete nézett rám a képről.

– Most már ideje elbúcsúzni – szólalt meg Eszter. – Még rengeteg dolgom van.

Meglepődtem. A kezembe nyomta a képeket és a füzetet is eltolta magától.

– Ezeket vigye. Nincs már rájuk szükségem.

Fal emelkedett közénk. Korábban én nem avattam be a gondolataimba, most ő zárkózott be. Indokunk mindkettőnknek azonos volt. Amire ráébredtünk, azt nem lehetett abban a percben megosztani, képtelenség volt beszélni róla, még inkább megérteni.

Amikor becsukta a kerítés ajtaját, azért még visszafordult.

– Jön még? – kérdezte.

– Nem tudom – mondtam őszintén.

Bólintott, megértette. Már azt hittem, bemegy a házba, de még egyszer felém fordult.

– Ugye, maga is úgy gondolja, hogy... – Nem mondta ki.

Nem szóltam, csak bólintottam.

Arca most megnyugodott. Becsukta a szemét egy pillanatra. Talán gondolatban most hajtott fejet a titok előtt, ahogyan nekem is javasolta pár perccel korábban.

Eljöttem és megtettem, ami a füzet kinyitásakor eszembe jutott.

Telefonáltam egy rég nem látott általános iskolai osztálytársamnak és áthívtam magamhoz egy kis beszélgetésre, egyúttal szívességet is kértem tőle. Kíváncsivá tettem, így annak ellenére, hogy nem beszéltünk több mint húsz éve, belement a dologba.

Amikor letettem a telefont, tudtam, eggyel több felesleges lépésen vagyok éppen túl. Mert hiszen abban a pillanatban tudtam én már az egész történetet. A megértés egy másodperc alatt következik be, a többi már csak öngazolás. De még további tíz évre volt szükségem, hogy elhelyezzem a nagypapa és Manó történetét a saját életemben, abban a kis fehér foltocskában, amelyet csak ez a puzzle-darab tölthetett ki.

Rég nem látott volt osztálytársam meg is érkezett. Nem ő lett volna, ha nem percre pontosan lépi át a küszöböt. Gyanakodva méregetett, és minden oka megvolt rá. Magas, jóképűnek talán nem mondható fiú, de markáns vonásokkal. Szeme fürkésző, nem mindig volt ez így. Együtt jártunk általános iskolába és ő az osztály azon csoportjához tartozott – nem sok tagot számlált az a klub –, akiket ott és akkor aláztunk meg, ahol és amikor csak kedvünk támadt. Nem vagyok büszke rá, de kihasználva népszerű helyzetemet az osztályban (értsd: csak egy hajszálnyival voltam kevésbé szerencsétlen, mint ez a pár gyerek) bizony számos alkalommal sikerült a maradék önbizalmát is elvenni például ennek a srácnak is. Tyúkmelle volt és beszédhibája: kell ennél több? Megesett, hogy páran a vagány fiúk közül körbeálltuk, és szótlánul, pislogás nélkül bámultunk rá, amíg el nem sírta magát zavarában. De olyan is történt – egy osztálykirándulás alkalmával –, hogy elaludt, s mi addig csorgattuk a vizet egyik pohárból a másikba a füle mellett, amíg be nem pisilt.

Gonosz dolgok ezek, legszívesebben visszacsinálnám az egészet, hiszen egyetlen értelmű volt csupán ezen kínzásoknak, hogy elterelje a figyelmet a saját nyomorúságomról.

Nem csoda, hogy ez az időközben felnőtt férfi habozva fogadta el a felé nyújtott kezét, nem tudva, milyen újabb aljas tréfa fog kisülni a dologból. Hamarosan tisztázta is, nem barátkozni jött, és különösebben nem kíváncsi a bocsánatkérésemre, ha ez volna a szándékom.

– Nézd, én pénzből élek – mondta, miután hellyel kínáltam. – Óradíjam van, nem is kevés, de úgysem találsz jobbat. Ellenben nem fogom rabolni az idődet. Miről van szó?

Mikor tett szert ekkora határozottságra? Ideje elmondanom, hogy ez az egykori beszédhibás srác országszerte ismert írásszakértő és kriminológus lett. Heti rendszerességgel láttam feltűnni különböző tévéműsorokban, újságok bűnügyi rovatában. Átnyújtottam neki a két kéziratot, Manó magyar nyelvű és nagypapa németül írt füzetét. Úgy kapta kézbe őket, mint napok óta fogyókúráján lévő nő a szobájába csempészett csokitortát.

– Mire vagy kíváncsi? – kérdezte.

– Mindenre.

– Jó. Műszereim nincsenek, leszámítva ezt. – Elővett egy nagyítót, azzal kezdte vizsgálgatni a lapokat, betűket, Isten tudja mit. Sherlock Holmes-filmek visszatérő jeleneteire emlékeztetett a helyzet.

– Honnan szerezted ezeket?

Elmondtam őszintén, minek is hantáztam volna. Addigra már valószínűleg többet tudott a füzetekről, mint én magam.

– Kezdjük az újabbal – mondta aztán. – Nem nagy ügy. Ez a típusú irka az negyvenes évek végén, ötvenes évek elején volt kapható. Magyar termék, te is láthatod, itt a gyártó. Sokfelé heverhetett azóta, mocskos helyen is, és zsebben is hordhatták kettéhajtva. Ami a tartalmat illeti, szinte egyvégtében írták, úgy értem, nem egy napló, amibe mindennap belefirkál valaki pár sort és így évekig kitart. Aki ezt írta, leült és addig írt, amíg a végére nem ért. Pár nap alatt befejezte, látod? Ugyanaz a toll, ugyanaz a lendület, az íráskép teljesen egyforma. Alig látok javítást, áthúzást, itt záporoztak a gondolatok.

– Szóval negyvenes évek vége? – kérdeztem.

– Egyértelmű. A háború után lehetett ilyet kapni. Persze meglehet, hogy a szerző évtizedekig őrizgette az üres füzetet a kamrában, aztán teleírta, de ezt cáfolnám. Az összes sérülés felülírja a tintát, vagyis azok keletkeztek később.

Eddig elégedett voltam, mert a hallottak egybevágtak Manó elbeszélésével. Azt írta, valamikor az újjáépítés éveiben határozta el, visszatér a szülőfalujába és akkor vásárolta a füzetet.

– És a másik?

Látható élvezettel vette kézbe a régebbi füzetet. Tapogatta egy darabig, még meg is szagolta.

– Ez már érdekesebb – mondta. Elnézegettem közben az embert és azon tűnődtem, lesütné-e még a szemét, ha körbeállnánk páran a fiúkkal és meredten bámulnánk? Vagy mi jönnénk zavarba?

– 1800-as évek vége, azt hiszem...

– Mármint...

– A füzet is, az írás is. Korabeli irka, még a Monarchia fénykorából. Tucattermék. Az írás nyelve német, de nem tiszta német...

– Sváb – próbáltam okoskodni. Olyan tekintettel nézett rám, mint tanító bácsi a gyengébb képességű kisgyerekekre.

– A köznyelvben minden betelepített németre azt mondják, hogy sváb, de ez nem igaz. Csak egy részük érkezett valóban Svábföldről.

Visszafordult a kéziratához.

– Érdekesebb, hogy ezt viszont hosszú ideig írták, és mintha írója bizonytalansággal küszködött volna írás közben. Számtalan javítás, kiegészítés teszi nehezen olvashatóvá a szöveget. Furcsa, hogy változó az íráskép, szinte soronként.

– Az mit jelent?

– Évek alatt szokott így megváltozni a személyiség. Valaki műveltséget szerez, trauma éri, vagy egyszerűen felnő. Az alap írásmód persze nem változik, de apró finomságok igen. Ezt a sort egy iskolázatlan ember írta, aki nincs barátságban a betűkkel, míg ezt, három sorral lejjebb már egy műveltebb valaki. Holott egyértelmű, hogy az írásnak egy a szerzője. Tudod, kik írnak így még? Szenvedélybetegek.

– A szerző nem vetette meg az italt, úgy tudom.

– Aha. Így már érthető a hullámozás, bár az ember a piától nem lesz műveletlenebb, esetleg csak közönségesebb.

Letette a füzetet, hátradőlt és elmosolyodott. Győztes párbaj után fest így az ember.

– Most pedig ki velem, mit akarsz tőlem? Egy újabb trükk?

Nem tudtam mire vélni a támadást. Szándékaim a legőszintébbek voltak.

– Ne hülyéskedj – mondtam. – Mire gondolsz? Nincs semmi trükk. Tényleg szükségem van a segítségedre.

Méretegetett.

– Biztos? Már nem vagyunk gyerekek.

Mit is lehet ilyenkor mondani...

– Nézd – hajoltam közelebb. – Több hónapja nyomaszt ez az egész, szeretnék a végére járni. Ha van időd, elmondom részletesen.

Az órájára pillantott, látszólag mehetnékje volt. De a foglalkozásából eredő kíváncsiság mégis ott marasztalta a szobámban, s meghallgatta a történetemet. Aztán csak ült és hallgatott egy darabig.

– Ez tetszik – szólt. – Összefoglalhatom? Most hagyjuk a romantikus motívumokat, elvégre nem regényíró vagyok, hanem kriminológus. Szóval. Elmondom, miért gyanakodtam az előbb átverésre. Adott két kézirat. Az egyik a XIX. század végén keletkezett, a másik a XX. század közepén. Vagyis eltelt köztük alsó hangon hatvan év. Te azt állítod, hogy az újabb keltezésű iromány minden kétséget kizáróan az általad Mesternek nevezett úriember műve. Nos, elárulom neked, hogy a régebbi is.

Nem lepott meg a dolog. Ahogy korábban említettem, tudtam én már akkor mindent, csak éppen lényem racionális fele tiltakozott – joggal – e képtelenség ellen.

– Van rá bizonyítékod, hogy a Mester írta az újabb keltezésű kéziratot? – kérdezte.

– Bizonyíték? – lepődtem meg. – Hát... az nincs. Az özvegye azt mondta, biztos benne, hogy az ő kézírása.

– Az kevés. Én letenném az esküt a bíróságon is, hogy ez a kettő itt azonos, de az semmit nem jelent, hogy más mit mond. Ha lenne a Mesteredtől egy pár hónapos vagy akár éves írás, az döntené el a kérdést igazán.

Haragudtam magamra, amiért ezt a nyilvánvaló dolgot elmulasztottam, pedig lett volna alkalmam, hogy Esztertől kérjek egy nem túl régi levelet, vagy bármit, amit a férje írt a közelmúltban. Sóhajtottam.

– Jó, akkor egyelőre maradjunk ennél a két füzetnél. Ugyanaz a szerző, igaz? Mire enged ez következtetni?

Csavaros észjárású barátom nem tűnt elégedettnek.

– Tulajdonképpen semmire. Valaki, aki írástudó volt már az 1800-as évek végén, írt egy könyvet németül, majd hatvan évvel később, némi kiegészítéssel lefordította magyarra. Ennyi. Belefér az időbe, és persze egyértelmű, hogy ily módon legalább hetvenöt évet élt, de inkább nyolcvanot. Ezzel még nem kerülsz az újságok címlapjára. Egy biztos, ma már nem él az illető, hiszen akkor több mint százéves lenne.

– És a fénykép? – kérdeztem.

– Miféle fénykép?

Elővettem az adu ászot, a nagypapa régi fotóját. Vizsgálta egy darabig, de nem értette, mit akarok vele.

– Ez a kép a nagypapát ábrázolja, aki eltűnt. De ezt az embert ismerem. Ő a Mester.

– Legalábbis hasonlít...

– Jó, akkor hasonlít. Lehetnek testvérek, vagy lehet az apja. De a rokonság egyértelmű.

Várt egy kicsit, hátha kibököm, mi nyomja az oldalam.

– Legszívesebben azt mondanád, hogy biztosan ő az, de nem akarsz ostobának vagy elmebetegnek látszani egy kriminológus társaságában, hm?

Abban a pillanatban éppen nem foglalkoztatott, ki mit szól ehhez az egészhez, de bólintottam.

– Nem lehet a kép hamisítvány? – próbáltam racionális vizeken tartani közös hajónkat.

– Nem hiszem – mondta. – Megvizsgálhatom laborban, de bízhatok a tapasztalatomban. Ha hamisítvány, akkor sokba került, egyébként is értelmetlen, elvégre nem egy nemzetközi büntettről van szó milliós tétellel, hanem egy hétköznapi, elhunyt ember hagyatékáról. De mint említettem az előbb, nem azért vagyok itt, hogy asztalt táncoltassak vagy hasonló. Ha paramágust akarsz, fordulj máshoz. Én maradok a józan észnél, ami jelen esetben azt mondja, hogy egy ember nem él százhusz évig, legalábbis nem errefelé. Elégedj meg azzal a ténnyel,

hogy a két kéziratot egyazon valaki írta, a fénykép pedig hasonlít, ami azt jelenti, hogy ha ez a Manó csúfnevű gyerek nem is azonos a Mesterrel, de rokonok. A két füzet minden bizonnyal örökség, a Mester kapta az apjától vagy a nagyapjától valamikor, vagy egyszerűen ő is csak a padláson találta. Aztán a halála előtt megkért, gépeld le. Ennyi történt, és nem több. Van további kérdésed?

Igazra volt. A valóságot nem érdemes se megkérdőjelezni, se felülírni.

– Ha szerzek a Mestertől valami levelet, amit ő írt, akkor meg tudod állapítani, hogy azonos-e a kézírás ezekkel?

– Eddig is ezt csináltam, nem? Küldd csak. Elég, ha faxolsz, nem kell személyesen találkozoznunk.

Ha addig kételkedtem volna a rossz emlékek és hozzájuk kapcsolódó érzések tartósságában, most elszállt minden kétségem. Hiába mutattam bizalmat, s ismertem el hibaként a gyerekkori bántásokat, benne, valahol mélyen még mindig ott élt az a gyermek, aki álmaiban néhanap az iskolaudvaron találja magát, körülötte a magasabb fiúk, és ő csak eltűnni szeretne. Nem múlt el. És nem is bocsátott meg, miért is tette volna. Azért jött csak el, mert munkáról, pénzről volt szó, és... igen, hogy megmutassa, vitte valamire, és bizonyítsa, szükségem van rá. De felesleges minden további kapcsolattartás. Az ember nem kokettál tartósan az ellenségeivel.

– Számlázhatok? – szólt. – Itt a névjegyem is, ide küldd a faxot.

Rosszul éreztem magam, miközben átadtam a pénzt. Mintha vérdíj, vagy bűncselekményből származó bankjegy lett volna.

– És most hogyan lépek tovább? – kérdeztem, miközben kikísértem az előszobába. – Nincs már senki az élők sorában a szereplők közül. Mégsem adhatok fel egy hirdetést az újságban, hogy „Aki tud valamit Manó, Picur és Coffi nevű gyerekekről, jelentkezzen!”.

Derűsen nézett vissza.

– Miért ne?

Majd elment. Én meg ott maradtam egy nagy kérdőjellel a homlokomon.

Tényleg.

Miért ne?

Másnap feladtam egy hirdetést hasonló szöveggel a fontosabb országos lapokban.

Manó is arra volt kíváncsi, amire én: mi az igazság? Míg mások – nálunk bölcsebb elmék – csak a vállukat vonogatják és azt mondják: Milyen igazság? Kinek az igazsága? A tiéd vagy az enyém? Esetleg a tények érdekelnek? És mit kezdesz velük? Világunk, hitrendszerünk, gondolkodásunk nem tényekre épül, hanem eszmékre, elképzelésekre és sejtésekre. Ingatag az alap, mintha mocsárra építkeznénk. Mégis mennyi felesleges időt töltünk el a mocsár összetételének elemzésével!

Akkor még nem tudtam, amit talán a szerzetes megsejtett élete vége felé, bárhol, bárhogy is végezte. Hogy: nem számít.

Manó tele volt kérdésekkel, és megfertőzte a többieket is azzal a betegséggel, ami soha nem fog szerepelni az orvosi könyvekben és amelynek latin neve sem lesz, annak ellenére, hogy tönkretelheti az életet, de a lelki békességet mindenképpen. A kór a mindent megérteni akarás görcsös mániája.

A nagypapa ettől szenvedhetett a leírt, elmesélt tünetek alapján, és a betegség fertőző lehet, mert én is elkaptam. Talán a füzetek érintésével, ki tudja?

Tanbácsi nem a megértésre, hanem a tapasztalatra biztatta a gyerekeket. Ellenben én mit teszek, mivel foglalatostokodom immáron hónapok óta? Darabokra akarok szedni már a múlt részévé vélt emberi életeteket, s elhelyezni őket egy általam létrehozott skatulyarendszerben. Beerőszakolni elmém mintázatába az oda nem illő dolgokat.

Mit tenne Manó, akár a felnőtt, akár a gyerek, az én helyemben?

Mit tenne a Mester az én helyemben?

Mit tenne a szerzetes vagy Éva az én helyemben?

Levelezés, morfondírozás, okos emberek után rohangálás, agyalás és véget nem érő beszélgetések helyett?

Elindulna a szent városba – súgta egy hang, és éreztem, bárki sugallta is a gondolatot, mosolyog.

Isten fejlett humorérzékkel rendelkezik, olvastam valahol...

Megszólalt a telefonom. Nem is én szóltam bele, de valaki biztosan, mert jött rá válasz.

– A hirdetés miatt telefonálok – hallottam. – Jó helyen járok?

Megtörtént, gondoltam. Istenem, megtörtént.

– Igen – mondtam. – Tud segíteni?

– Ha a három névre kíváncsi, ami a hirdetésben szerepel, igen. Egyébiránt nem tudom.

Valóban ilyen egyszerű volna? Egy hirdetés, amire jelentkezik valaki, aki mindenre választ ad? A Mester azt tanította, a válasz mindig a kérdés közelében lebeg, mint süllő kenyér és illata. Nem szükséges messzebb keresni. De ezt az ember hajlamos elfelejteni. A Mester

még azt is említette egyszer, hogy az elrejtett dolgok előbb-utóbb felszínre kerülnek, ahogyan a tengerre bízott palackpostát is partra veti a víz, ha arra hivatott valaki, hogy elolvassa a levelet. Nincs találmra kilőtt nyílvevő az univerzumban.

– Ott van még? – kérdezte a férfi a vonal másik oldalán.

– Persze, elnézést... csak meglepődtem. Nem gondoltam, hogy bárki is telefonálni fog.

– Akkor már ketten vagyunk. Én sem számítottam már arra, hogy ez a három név megjelenik az életemben.

Ezt követően megbeszéltük, hogy találkozunk. A férfi idős lehetett, nem ajánlotta fel, hogy eljön hozzám, és a hangja is elfáradt a beszélgetés végére. Meglepetésemre alig egy órányi autóútra lakott tőlem, és – mint elmondta – nyugdíjas már, vagyis tengernyi idővel rendelkezik. Természetesen azonnal indultam volna, de szelíden figyelmeztetett, hogy bizonyára hosszú beszélgetés vár ránk és már jócskán benne vagyunk a délutánban. Úgyhogy a másnap reggelt céloztuk meg.

Éjjel képtelen voltam elaludni. Még az is megfordult a fejemben, hogy lemondok az egészséget és inkább visszamegyek kriminológus barátomhoz, hogy agyaljunk még egy kicsit, vagy a fiókba zárom az egész paksamétát füzetestől, fényképestől, rejtélyestől. Értettem persze, hogy mi nyugtalanít: a beteljesülés várható üressége. A kaland vége, amely csak percekig tölt majd el elégedettséggel, utána szükségszerűen következik a csalódás, ami részben annak is köszönhető, hogy senkivel sem oszthatom meg a sikert.

Nem tudhattam, hogy az út majd csak tíz évvel később ér véget egy nyüzsgő városban, egy hatalmas téren, ahol az odaérkezők letérdelnek, úgy mondanak köszönetet egy fiatal-embernek, aki sok évszázaddal korábban élt.

Amikor a természetfeletti átszakítja a racionalitás vékony fátylát, többféleképpen reagálnak a főhősök egy regényben vagy filmben. Van, aki kandi kamerát, április elsejei tréfát gyanít, és összehúzott szemmel, vigyorra kész szájszájával figyeli a teret és az embereket maga körül. Olyan is akad, aki úgy véli, álmodik, és ha elég kitartóan csipkedi magát, előbb-utóbb felébred, s mehet borogatni elkékült karját, kézfejét. Megesik, hogy halálra rémül, behúzódik egy sarokba vagy szűk kamrácskába, onnan szuszog kifelé, és becsukott szemmel imádkozik, hogy múltjon el ez a rémálom.

Sok-sok évet lehúztam ezek között az emberek között. Tudniillik író voltam, ezzel a foglalatossággal kerestem a kenyeremet, még ha nem is volt oly vastag, sem válogatott gabonából őrölt az a kenyér. De tisztességesen megéltem belőle: folytatásos krimiket, horror-novellákat publikáltam egy mára már jobblétre szenderült magazinban, és minden pénteken kézhez vehettem heti borzongatásom elfogyasztható gyümölcsét. Tegező viszonyban álltam a legkülönbélebb démonokkal, kísértetekkel, bomlott elméjű gyilkosokkal, akik néhanap átmerészkedtek a másik partra. Egyszer egy idősebb kritikusom hasonlót kérdezett tőlem is. Azt mondta: – Jók ezek a novellák, de kérdem én, miért áll át valaki önszántából a túlsó oldalra?

Ráhagytam a dolgot. Csupán azt nem értettem, miért nem működik az életem. Miért sekélyes és zűrös a párkapcsolatom, miért érnek balesetek, és azt sem tudtam mire vélni, mi lehet az oka csúfos testi tüneteimnek: a megújuló éjszakai szorongásrohamoknak, a fogfájásnak és a szintúgy napi látogatónak számító gyomorgörcsöknek.

Magyarán: nem evilági lényekkel kvaterkázva fogalmam sem volt róla, miért vagyok megszállott.

Bizonyára el tudják képzelni ezek után, mekkorát dörrent az a rozsdás acélajtó, amelyet egy szép napon rácsaptam az egész díszes társaságra. Kétszer is megfordítottam a hatalmas kulcsot és olyan messzire hajítottam, hogy alig visszhangzott a földet érés hangja. Elégedetten dörzsölhettem össze tenyeremet: letudtam, vége. Foglyul ejtettem a démonokat. Csodák csodája, életemben kisütött a Nap, eljött a tavasz, nem is tudok elég költői lenni, ha jellemezni akarom a következő éveket. Emberi kapcsolataim olyannyira megváltoztak, mintha újraszinkronizálták és digitálisan felújították volna életem filmjét. Anyagi helyzetem lényegesen javult, noha továbbra is történetek írásával foglalkoztam, ezek a mesék már más közönségnek szóltak, más – jobban fizető – lapokban jelentek meg, és testi tüneteim is emlékéké fakultak. Egyszóval: a tékozló fiú hazatért.

Idáig jutottam a monoton elmélkedésben, amikor bekanyarodtam a ház elé. A környék tehetős lakókra vallott: szépen rendezett kertek, semmi háztáji, csupán megfelelő méretűre vágott gyeptéglák, kerti medencék, takaros sziklakertek. Jó hely, laknék itt, állapítottam meg.

Az úriember, aki ajtót nyitott, hetvenes évei végén járhatott, régimódi háziköntöst viselt, mint Walter Matthau utolsó filmjei egyikében. Bemutatkozott – a neve nem tűnt ismerősnek. Halkan beszélt, úgy tűnt, mindig pontosan a megfelelő számú szót használja, mint egy író, aki a haiku műfaját választotta, hogy kifejezze gondolatait.

Megesik, hogy a tekintet és a látszólagos életkor nincs összhangban, itt is ezt tapasztaltam. A férfi arca ráncos volt, szépen szabályosan gyűrődött az évek során, de szeme egy

fiatalember kíváncsiságát, életigenlését sugározta, és mintha folyton nevetett volna. A lelke nevet ilyenkor az embernek, mondta valaki egyszer.

Hellyel, teával kínált a napfényes hallban.

– A délelőtti nap tartja tisztán – mondta és körbeintett. Különleges volt.

Majd szótlánul ültünk egy darabig, a teázás jellemző hangjai csilingeltek. Aztán egy szuszra elmondtam, mi járatban vagyok. Könnyelműségnek tűnhet, hogy ismeretlenül beavattam egy idegent hóbortos fantazmagóriáimba, de végül is ő volt az egyetlen, aki jelentkezett a hirdetésemre. Nincs értelme titkolózni, gondoltam.

Szeme mosolya nem tűnt el.

– Megnézhetem a két kéziratot? – kérdezte.

Átnyújtottam. Belapozott, pár sort el is olvasott, de inkább a keze ismerkedett az évtizedes papírokkal. Lehajtotta a fejét. Nosztalgiazó ember arca ilyen, aki ismerős illatot érez, ami lélekben visszarepíti első szerelméhez.

– Hm – ennyit mondott.

Elérkezettnek láttam az időt a továbblépésre.

– A telefonban utalt rá, hogy ismeri a három nevet, amik a kéziratban szerepelnek. Megkérdezhetem, mit tud róluk?

– Mindent – mondta egyszerűen. – Mindent.

– Kicsoda ön? – szaladt ki a számon, talán udvariatlanul.

Elnevette magát. Elvett egy szem kockacukrot a tartóból.

– Inkább elmesélem az életemet. Ne féljen, nem lesz hosszú. Ennyi idős korára az ember már annyiszor összefoglalta a saját meséjét, hogy belefér a tenyerébe. A batyu egyre könnyebb, elmaradnak a felesleges terhek. Kérem, hallgasson végig, majd ráér hazug fráternek vagy szenilis öregnek nevezni, ha befejeztem.

– Én biztos, hogy...

– Ne hamarkodja el. Majd a végén.

Elkezdte. Igaza volt. Körülbelül a második mondatnál kezdtem gyanakodni, hogy valami gond lehet az öreggel, vagy legalábbis kedveli a fantasztikus történeteket, noha végigpillantva a könyvespolcán, inkább racionálisnak tűnt az érdeklődése.

– Abban az időben születtem, amikor reménykedő és derűs tekintettel vártuk az új századot, mondván, túl vagyunk már a babonás középkoron, az inkvizíción, a rabszolgaságon, megannyi szégyenteljes és igazságtalan háborún, semmi más nem következhet, mint az ész, az értelem, a tudomány és az egyenlőség százada. Nem így lett. Nem kívántam részt venni világ-megváltó tervek megvalósításában, nem vágytam különösebb világi sikerekre, még vagyokra

sem. Minek? Mindig is azt vallottam, hogy az igazi sikerről nem hall a világ, a valódi értékeket az ember magának gyűjti és magával is számol el értük. De tényleg nem akarom elnyújtani a mondandómat. Az előbb mondottak miatt a tanári hivatást választottam és egy kis faluban telepedtem le, az ország középső részén. A csend, a hegyek misztikuma, a kis közösség bizalma és meghittsége megteremtette számomra azt a környezetet, amire mindig is vágytam. Nem lettem tudós, kutató, életemben a szolgálat maradt az a tevékenység, amellyel a legtöbbet voltam képes kihozni önmagamból és környezetemből is. Történelmet oktattam azoknak, akik fogékonyak lettek rá, és büszkén mondhatom, voltak páran. Abba az osztályba járt Manó, Picur és Coffi is. A kéziratban bizonyára történik említés az iskoláról meg az osztályról, és bízom benne, hogy talán engem sem tüntet fel rossz színben az író. Egyszer elvettem tőle ezt a német nyelvű füzetet, mert az órámön olvasta. Persze visszaadtam, csak megkértem, inkább figyeljen arra, amit mondok, s hogy jobb lesz, ha otthon bújja a szerzeményét. A nagyapjáé volt, tudom, pontosabban azé az öregemberé, aki azon az éjszakán tűnt el a faluból, amikor Manót megtalálták az erdőben. Természetesen mindent tudtam Manó származásáról. Nem azért, mert a helyzetem különleges volt, egy ilyen kicsiny közösségben nem létezett titok... őszinte emberek, őszinte étellel... még akkor is, ha tabuként tekintettek bizonyos témákra. Mint például a barlang a hegyek között, amihez az egyetlen helyi legenda fűződött. Manót nagyon érdekelte a dolog, ahogyan a többi gyereket is, de persze senki sem vette a bátorságot, hogy félelmeit tapasztalatra cserélje. A három gyerek egyszer eljött hozzám és kikérte a tanácsomat, de nem mondhattam nekik mást, mint amit szoktam, vagyis cselekvésre biztattam őket. Aztán pár nap múlva Picur eltűnt. Ahogyan a nagypapa és mások is az évtizedek során. Ez is ki nem mondott tény volt: időközönként egy-két fővel megfogyatkozott a falu lakossága, és bár mindenki tudta, hogy az eltűnéseknek köze van a barlanghoz, senki sem beszélt róla. Csodálkozva néz most rám, bizonyára azt kérdezné, miért ilyen magától értetődő ez. Azt felelném, hogy egy olyan településen, amely saját misztikummal, legendával, titokkal rendelkezik, minden nem megmagyarázható történést azonnal összefüggésbe hoznak vele. Hiszen ez adja az alapot, és – akár hiszi, akár nem – a megnyugvást is. Az ismeretlentől való rémületet oldja fel az igazi vagy vélt tudás. Itt sem volt ez másként. Biztonságot adott a tudat, hogy semmit nem kell megérteni, ha valami viszont megbolygatta ezt az egyensúlyt, például nyoma veszett az egyik helybélinek, azt rá lehetett fogni a barlangra. Ami persze tökéletes bűnbakként működött, hiszen egy sziklaüreget nem lehet törvényszék elé citálni és kiközösíteni sem. Visszaéltek-e ezzel a legendával? Bizonyosan, de azért nem olyan gyakran. Mint említettem, békés település volt, nem úgy ment, hogy a kocsmában megkéselt szomszédot elássuk a kertben, majd az eltűnést felírjuk a titokzatos barlang

számlájára. Picur esete viszont valamit megváltoztatott a közösség életében, mivel korábban nem fordult elő, hogy gyereknek vész nyoma. De Manó ezekből a változásokból már nem sokat érzékelt, mert a segítségével elkerült egy nagyon jó gimnáziumba, Coffi pedig a fővárosban folytatta életét, cselédlányként. Őt egyszer vagy kétszer láttam még felnőtt nőként, aztán soha többet. Picur nyilván szintén végleg kilépett az életéből, Manó viszont... nos, ő visszatért.

Bár megígértette velem, hogy nem szólok közbe, képtelen voltam megállni.

– Készítettem egy kronológiát az eseményekről a kézirat alapján – mondtam – Eszerint Manó a háború után nem sokkal döntött úgy, hogy utánajár a gyerekkori megválaszolatlan kérdéseknek.

– Pontosan. 1946-ban jött el hozzám.

Máris számoltam és persze semmi sem stimmelt. De Tanbácsi – mert hiszen ő ült velem szemben, akármilyen hihetetlennek is tűnt – zavartalanul folytatta.

– Fáradt ember benyomását keltette, nem azért, mert zaklatott élete volt, vagy elbánt volna vele a sors. Azért volt önmaga árnyéka, mert nem kapcsolódott a családjához, a múltjához, a gyökereihez. Lehetetlen úgy létezni a világban, hogy elvágjuk magunkat a forrástól. Körülbelül ezekkel a szavakkal vezettem be a beszélgetést és ő nagyon hálás volt érte. Bármit mondtam egyébként, örömmel fogadta, mert valósággal ki volt éhezve a jó szóra, a megértő és ismerős törődésre, amit akkor nyújthattam a számára. Elmesélte, mi történt vele, amióta nem találkoztunk, de ezt bizonyára tartalmazza a kézirat, nem kívánom untatni. Megkérdezte, mit tudok a származásáról. Elmondtam az igazat, vagyis hogy az égvilágon semmit, azon kívül, amit vele is megosztottak a nevelői. Ezután elmondta, mi történt azon a viharos éjszakán Picurral. Szégyenkezett, de biztosítottam, hogy tisztában vagyok a ténnyel. Én biztattam őket arra, hogy járjanak a dolog végére, megtették. Hogy miért nem vontam őt és Coffit kérdőre Picurral kapcsolatban? Miért is tettem volna? Nem vehettem le róluk a felelősséget és a terhet. Bizonyára jó okuk volt arra, hogy magára hagyják a társukat a barlangban, az emberek mindig alapos indokkal rendelkeznek tetteikkel kapcsolatban, akkor is, ha maguknak sem vallják be. Oka volt, hogy Manó elmenekült, és annak is, hogy visszatért. Amikor hozzám fordultak, három kérdésre akartak választ kapni. Mi a halál, mi a barlang titka, és Manó származásának rejtélye. Azt mondtam nekik, talán nincs is három kérdés, csak egy. De megfutamodtak.

A férfi ivott egy kicsit. Bár szemmel láthatólag lelkesítette a beszéd, úgy tűnt, fárad már. Én igyekeztem nem elemezgetni, skatulyázni, csupán figyelni és gondolatban jegyzetelni.

– Az életem ugyanúgy zajlott később is, mint amikor még Manó hozzám járt iskolába. Gyerekek jöttek, mentek, a tananyag némileg módosult, de egyébként sem ért egy hajítófát sem, ahogyan most sem ér. Aki ismert, tudta, legkevésbé sem a könyv tényeit kérem számon a diákokon, sokkal inkább arra próbálom őket ösztönözni, hogy gondolkozzanak és figyeljenek. Manó mintha erről megfeledkezett volna időközben. Úgy tűnt, a tanárlét számára egyet jelent azzal, hogy bezárta szívét, ezáltal megfosztotta magát a valóság egy jelentős részétől, s így, félvakon próbált eligazodni az életében, nyilván sikertelenül. Okos volt, művelt és szelíd... csak éppen fabatkát sem ért az egész érzelmek és megosztás nélkül. Egyedül élt, nem volt se kuttyája, se macskája, hite sem. Semmiben. Én jelentettem számára az egyetlen hiteles forrást. Megkérdezte, mihez kezdjen magával. Keresse meg Coffit? Vagy a volt gimnáziumi legjobb barátját, akivel egyik hétről a másikra szűnt meg a kapcsolata? Menjen el a szülői házhoz, talán támad valami ötlete, s hátha még rokonok laknak ott? Elnéztem ezt a kétségbeesett fiatalembert és csak annyit mondtam neki: „Mi lenne, ha visszamennél oda, ahol minden kezdődött?” Értette, persze, csak nem hitte el. „Fel az erdőbe?” – kérdezte. Nem mondta ki a „barlang” szót. „Mi egyebet tehetnél, aminek valóban értelme van?” – ezt kérdeztem utoljára. Majd elment. Nem mertem mondani, hogy „Még találkozunk”, hiszen inkább az ellenkezője tűnt valószínűnek. Útjára engedtem. Kérdezheti, aggódtam-e, féltettem-e. Hát persze! De úgy gondolom, a halál is jobb, mint a meg nem élt élet. Nem történhet vele rosszabb, mint ami már eddig is megtörtént. Most bocsásson meg...

Felkászálódott és kiment a fürdőszobába. Buta gondolat, de legszívesebben elkísértem volna. Nehogy eltűnjön, s én magamra maradjak a befejezetlen történettel újra. Igaza van, gondoltam, de nem csak a meg nem élt élet, hanem a be nem fejezett történet is mérgező.

Ekkor furcsa érzés és gondolat kezdett rajtam eluralkodni.

Mit keresek én itt? Mi dolgom van ezzel a furcsa öreggel, aki a meséje alapján már több mint százéves, bár nyilvánvalóan nem lehet annyi?

Hol máshol lehetnék, hol tölthetném hasznosabban az időmet?

Mindent, amit teszünk, valami más helyett tesszük, mondta egyszer a Mester.

– Mesternek szólította Manót idős korában? – kérdezte a férfi, mintha meghallotta volna a gondolataimat. Leült, újabb teát töltött magának és nekem is.

– Igen – mondtam – De csak a háta mögött. Szemtől szembe nem tűrte az ilyesmit. Viszont jó érzés tudni, hogy egy mester tartózkodik az ember közelében.

– Persze, értem én. Jó érzés. Az ember megszabadul kicsit a felelősségtől.

Nem tudom, miért mondta ezt, de nem volt időm megkérdezni, mert már folytatta is Manó történetét.

– Hol is tartottam? Szóval útjára engedtem Manót. Még mindig így szólítottam, pedig magas ember volt, a serdülőkorral együtt levetkezte alacsony termetét is. De nem tiltakozott. Este volt, sötétedett már, gondoltam is rá, hogy marasztaljam éjszakára, de nyugtalan volt és egy percet sem bírt várni. Egyedül maradtam, főztem egy kávé. Nem sok idő telt el. Egy óra, két óra? Aztán kopogtak és egy tizenkét-tizenhárom éves forma fiú állt az ajtóban. Felnőtt ruhát viselt, illetve hogy pontos legyen, Manó ruháját. Nevettem volna rajta, mulatságosan állt rajta az ing és a nadrág, mint madárijesztőn a ruha, de a fiú sírt. Az első kérdésem az volt, fáj-e valamije, de aztán egyértelművé vált, a boldogságtól sír.

– Ki volt az a fiú? – kérdeztem. Manó ruhájában, tettem volna még hozzá.

Az öregember elmosolyodott.

– Hát ő...

– Mármint...

– Manó. Bement a barlangba és megfiatalodott.

Most következett be az, amiről odafelé elmélkedtem. Vártam, hogy felnevet, hátba vereget és iszunk még egy teát. De csak mosolygott, örült a szeme, és igen: valóban oka volt rá, hiszen örömhírt közölt.

– Megfiatalodott? – hallottam a hangomat valahonnan nagyon messziről, száznyi zárt ajtó mögül.

– Igen. Ez volt a barlang titka.

Az öreg vagy megőrült, vagy a bolondját járhatja velem, gondoltam. De hogyan lehet kikeveredni az ilyen helyzetből? Mielőtt megszólaltam volna, eszembe jutott egy kép. A Mester feleségének nappalijában ültünk nem is olyan régen, és megláttam a falon lógó régi faliórát. A kagylósat – vagy legalábbis hasonlót ahhoz –, amit a nagypapa faragott. Eszter azt mondta akkor „*Valahonnan hozta magával, felszögelte oda az ajtó fölé, holott soha nem működött rendesen.*”

Járt az óra, határozottan emlékeztem. Csak éppen... visszafelé. Ellenkező irányba mozogtak a mutatók. Ilyen órákat faragott a nagypapa... Véletlen csupán, helyrehozhatatlan műszaki hiba? Vagy nagyon is tudatos tervezés eredménye, egy üzenet, amely a jövőnek szól?

– Mi történt azután? – kérdeztem.

A kisgyermek is kíváncsi a mese végére, akkor is, ha egy szót sem hisz el belőle. Az öreg – Tanbácsi – is sejthette, hogy kételkedem szavai igazságában, de szemlátomást nem zavarta.

– Ott maradt éjszakára természetesen. Jó pár éjszakára. Nem volt egyszerű neki megfelelő ruhát szerezni, hiszen soha nem volt saját gyerekem, nem őriztem otthon ruhákat az

ő méretében. De megoldottuk. Tulajdonképpen az volt a legnagyobb szerencséje, hogy egyedül élt, családtagjai meghaltak már, senki nem kereste. Ott maradt a faluban, az embereknek azt a mesét adtuk be, hogy az unokaöcsém, látogatóban.

– De hát a hasonlóság... – vettem közbe.

– Ugyan! Senki nem emlékezett már Manóra, aki évtizedekkel azelőtt elhagyta a falut. A gyerekek azok gyerekek. Egyik arc olyan, mint a másik. Manó ott maradt, a következő évben elkezdte – újra – a gimnáziumot, és folytatta életét.

Ekkor megértettem valamit, de zavart ez a megértés. Pontosan azért, mert hihetetlenül logikussá tette az egészet.

– A Mester felesége mesélt a férje gyerekkoráról. Azt mondta, hogy kettesével végezte el az osztályokat, annyira okos volt.

– Akár rögtön le is érettségizhetett volna – nevetett a férfi. – De az feltűnő lett volna. Segítettem, amíg tudtam, szemmel követtem az életét. Mintha tanult volna a korábbiakból, nyitottabb volt, elfogadóbb, megnősült és gyerekei lettek. Aztán az egyik évben eltűnt a horizontomról. Ez akkor történt, amikor...

A férfi nyelt egyet és elnémult. Kapva kaptam az alkalmon, hogy átvegyem a szót.

– Szóval, csak hogy összefoglaljam. Ön két dolgot állít. Az egyik az, hogy Manó közel ötvenévesen bement a barlangba, amelyben az idő visszafelé jár, és mire kijött onnan, újra tizenéves kisfiú lett, aki aztán az ön segítségével újrakezdte az életét. A másik pedig, hogy ön azonos a kéziratban említett Tanbácsival, dacára annak, hogy ez lehetetlen, figyelembe véve az ön életkorát.

– Pontosan. A második állítás az első fényében értelmezhető.

Az jutott eszembe, hogy a férfinak nincs kockázatnivalója. Neki mindegy, hogy hiszek neki vagy sem, végtére is én kerestem fel egy eleve képtelen történettel, ő pedig megfelelt rá egy még képtelenebb mesével. Nem tett mást, mint a saját térfelemen győzött le: én beadtam neki egy fantasztikus elméletet, ő pedig védekezéséppen visszadobta a labdát. Eltelt egy kis idő, mire az öreg utolsó mondata eljutott a tudatomig.

– Ön... ön is bement a barlangba?

Nem is kellett válaszolnia. Hát persze! Egyszerű ez... visszament ő is pár évet az időben és újrakezdte az életét.

– Én nem lettem újra kamasz, annyi időt nem töltöttem bent, hogy ezt megvárjam. De jó harmincas fiatalemberként bújtam ki az üregből. Tudja, veszélyes játék ez. Odabent az ember nem érzi, hogy fiatalodik, és mire észbe kap, könnyen lehet, hogy már csak négykézláb mászik ki onnan csecsemőként... ha egyáltalán kimászik...

Tanbácsi nem tévedett, amikor azt mondta a gyerekeknek, hogy a három kérdés valójában egy... Létezik-e valójában halál? Mi a barlang titka? Honnan származik Manó? A választ ott kaptam meg, azon a délelőttön.

Most már csak kezdenem kellett vele valamit.

– Ha igaz, amit mond – mondtam nagyon lassan –, akkor Manót azért találták meg a barlang közelében, mert onnan mászott ki. Ezt azt jelenti, hogy valamikor be kellett oda mennie idősebb korában...

A Tanbácsi hallgatott. Nézett. Várt türelmesen. Így várhatta meg egykor a felelő diák választát, aki fokozatosan összerakta a ráragadt információmorzsákból a teljes tananyagot.

– A nagypapa... – mondtam. – Manó volt a nagypapa. Azon az éjszakán veszett nyoma, amikor Manót megtalálták. Ezért egyezik a két kézirat írásképe, hiszen valóban ugyanaz az ember írta. És valami csodálatos véletlen folytán pont abba a házba került, ahol a nagypapa két lánya lakott, és ők lettek Manó nevelői. Tulajdonképpen a saját apjukról gondoskodtak.

Abban a másodpercben nem érdekelt többé Manó sorsa, nem érdekelt az egész hablaty. Egyetlen dolog járt a fejemben, újra meg újra, és addig fájdtotta a szívemet, amíg fel nem jajdultam. Arra gondoltam, hogy ha ezt előbb tudom, akkor elviszem beteg dédanyámat vissza a szülőfalujába, karomban viszem be a barlangba, és megfiatalodva, egészségesen hozom ki onnan. Micsoda elszalasztott lehetőség, mekkora mulasztás ez, Istenem!

Mármint, ha... igaz ez az egész egyáltalán.

– Ön mit tett, miután... miután kijött a barlangból? – kérdeztem, s igyekeztem a zárszó felé terelni a beszélgetést.

– Nem volt könnyű dolgom, hiszen el kellett tűnnöm a faluból úgy, hogy megrendezem a saját halálomat. Manó segítségét kértem, ő, mint unokaöcsém, el tudta hitetni a falubeliekkel, hogy meghaltam, és azt is, hogy miért viszi el a testemet máshova eltemetni, úgy-mond végakaratom részeként. Aztán szereztem pár hamis papírt és folytattam életemet a fővárosban. Tanítottam, amíg tudtam, aztán kiköltöztem ide. Most már kezdem unni egy kicsit. Mármint az életet.

– Unni?

– A külvilág változik, mozog, átalakul. De én ugyanaz vagyok testileg is, lelkileg is. Unalmas. Ismerős már minden testi tünet, hiszen átéltem már egyszer, hogy milyen szakaszai vannak az én esetemben a leromlásnak. Ezt a regényt már kiolvastam.

– Ezért nem megy vissza oda még egyszer?

Kimondtam, amire gondoltam, és megnyugvást hozott a kérdés, mert talán néhai dédanyám helyett is beszélt most Tanbácsi.

– Ezért – mondta. – Az örök élet csak annak jelent valamit, aki folyton elégedetlen és aki nem is él valójában. Az öröklét itt van, kézzelfogható. Úgy hívják, jelen.

Értettem már, hogy miért rajongtak a gyerekek valaha ezért az emberért. Ő is mester volt, a szó legnemesebb értelmében.

– Most mi lesz? – kérdeztem. Újfent csak nevetést kaptam válaszul.

– Mi lenne? Élek, amíg meg nem halok. Ennél többet mit tehetnék? Hogy magával mi lesz, azt nem tudom. Vigye haza a meséjét, tegye be a fiókba és végre aludjon jól. Nem véletlen, hogy Manó sem ment vissza a barlangba még egy körre. Fogadja el. Nincs halál, csak ha igent mondunk rá. És nincs élet sem, amíg nem bólintunk rá egy nagyot őszintén. Maga is elkezdhetne élni végre ahelyett, hogy a múltját rakosgatja össze cserepenként.

Meghökkenem.

– Honnan tudja?

– A családfakutató mániáját? Maga mondta az elején. Egyébként rendben is van, szükséges és hasznos. De ez a történet nem a magáé, nem a maga családjáé. Coffi, akiről maga azt mondja, a dédanyja, egyedül ő tartozik magára. Emlékezzen rá, hajtson fejet előtte. Mindenki megérdemli ezt, aki becsülettel végigcsinálta a XX. századot, minden nyomorúságával együtt.

Szedelőzködtem. A bácsi is elfáradt. Úgy éreztem magam, mint aki egy nagy koncert után a kulisszák mögött találkozhat élete kedvenc muzsikuskával. Beszélhettem Tanbácsival... egy több mint százhusz éves emberrel. Minden kérdésemre választ adott, kivéve kettőt: Mi történt Picurral? Miért jegyezte le a nagypapa a szerzetes és a kislány történetét?

Logikus módon, egyébként, ezekre ő sem tudhatta a választ.

Persze a megilletődöttség csak addig tartott, amíg nem tértem vissza a délutáni forgalomba a szabálytalan előzések, dudálások, káromkodások közé. Mire átvergődtem a városon és hazaértem lakásomba, valószínűtlennek tűnt az egész látogatás, nem is beszélve a történetről. Így estére elő is álltam a magam két változatával, amely lényegesen hihetőbb és földhözragadtabb volt, mint Tanbácsié, viszont egyáltalán nem lelkesítő.

Az első változat – figyelembe véve írásszakértő barátom véleményét – így hangzott, dióhéjban:

A XIX. század utolsó éveiben élt egy férfi, a nevét nem ismerjük, aki valamiért vonzódott az irodalomhoz és kitalált egy történetet két zarándokról. Az elbeszélést egy füzetben jegyezte le. Ugyanaz az ember, évtizedekkel később, bizonyára a halála előtt nem sokkal, újabb novellába fogott, ami egy titokzatos barlangról és egy kisfiúról szólt. A két kézirat később valamilyen módon a Mester kezébe került, aki egy napon átadta nekem legépelésre. A két történet kizárólag a képzelet terméke, ha volt is valóságalapja, nem érdekes, hiszen úgysem élnek már a szereplők.

A második változat hosszabb, és feltételezi, hogy a barlangról szóló történet igaz:

A század első éveiben egy öregember, aki nem vetette meg az italt, a szokásos esti kocsmázás után addig bolyongott az erdőben, amíg eltévedt és egy szakadékba zuhant. Testét soha nem találták meg.

Ugyanezen az éjszakán egy szerencsétlen fiatal nő, egy leányanya járta ugyanazt az erdőt, hogy pár hetes gyermekének otthont keressen, mert a falujából kitagadták az emberek és a saját rokonai is. A nő durva vászonba bugyolálta be a gyermeket, de már későre járt és mindketten fáztak. Letette a babát a száraz levelek közé, elhatározta, hogy rőzsét gyűjt a közelben és tüzet rak. Nem ismerte a környéket és annak veszélyes szurdokait, így ugyanarra a sorsra jutott, mint az öregember: lezuhant a mélységbe. Az öregember keresésére indult falubeliek megtalálták a gyermeket, abba a házba került, ahonnan az öreg tűnt el, ezzel is kompenzálva a veszteséget.

A fiú szépen nődögélt, majd kamaszkora hajnalán pajtásaival elhatározta, hogy utánajár egy helyi legenda, a titokzatos barlang titkának. Éjszaka megkeresték a sziklaüreget, sorsot húztak és a Picur nevű fiú bemerészkedett a barlangba. Odabent sötét volt, a magával vitt zseblámpa elemei rövid életűnek bizonyultak, és a kisfiú hamarosan koromsötétben találta magát. Egy barlang tele van lyukakkal, föld alatti tavakkal, patakokkal, valószínű, hogy ezek egyikében lelte halálát.

Coffi, a kislány, tizenhat éves korában elkerült a városba és cseléd lett belőle. Később férjhez ment és egy kislánya is született. Idős korában halt meg.

Manó, a talált gyermek az elemi iskola befejezése után egy gimnáziumban folytatta a tanulmányait és tanár lett belőle. Soha nem nősült meg, gyerekei sem lettek. A háború után nosztalgialátogatást tett a szülőfalujában. Később gyerekkora élményeit egy könyvben örökítette meg, majd ezt a füzetet átadta egy diákjának, a Mesternek, aki a legokosabb fiú volt az osztályban. A férfi haláláig megőrizte ezt a dokumentumot.

Mindebből következik, hogy kriminológus barátom tévedett. A nagypapa és Manó kéziratát nem ugyanaz az ember írta, akkor sem, ha az íráskép hasonló.

A Tanbácsi persze nem azonos azzal az emberrel, akivel találkoztam, hiszen ő már meghalt. De akkor ki lehet? Ki az, aki ilyen pontosan ismerheti ezt a történetet, úgy, hogy soha nem látta a füzeteket?

És akkor megértettem az egészet.

Manó a kéziratban említ egy jó barátot, akivel a gimnázium első osztályában megosztotta a legendát és elmesélte neki a gyermekkorát. A srác belelkesedett és rá akarta beszélni Manót, hogy együtt járjanak a dolog végére. Aztán váratlanul megszakadt a kapcsolat. Manó ezt írta:

Őszinteségi rohamomban elsírtam neki Picur történetét is. Figyelmesen hallgatott, és nagyon izgatott lett. Azonnal útra kelt volna gyalog a faluba felfedezni a barlangot, de egyrészt este volt már, másrészt én hallani se akartam róla, hogy még egyszer visszamenjek oda. Nem is beszélve arról, hogy jócskán kapatosak voltunk már addigra. Így csak kifaggatott, jegyzetelt és felvette azt a töprengő pózt, amit csak a jelenlétemben volt hajlandó magára öltetni – még akkor is, ha most kissé düllöngélőre sikerült. Megígértette velem, hogy nem adjuk fel, felderítjük a titkot és a végére járunk Picur eltűnésének is. Nem tehettem mást, mint a szavamat adtam, remélve, hogy másnapra elfelejti az egészet. Megbántam már, hogy egyáltalán beszéltem róla, eszem ágában sem volt visszamenni a múltba, a megfakult képek közé, örültem, hogy végre semmi nem emlékeztet azokra a szörnyű napokra. De nem is lett folytatása ennek a beszélgetésnek. Barátom másnap megtudta, hogy édesanyja meghalt egy balesetben, és azonnal elutazott. Soha többé nem tért vissza az iskolába, abban a távoli városban folytatta a tanulmányait, ahol édesapja lakott és ahol most már mindennap szükség volt rá. Váltottunk még pár levelet – a barlangról szó sem esett –, majd az is elmaradt. Ő is eltűnt, ahogyan mások is.

Ő az, semmi kétség! Ő az egyetlen, aki ilyen behatóan ismerhette a történetet, és még az sem kizárt, hogy Manó felkereste őt felnőtt korában és utána tartották a kapcsolatot. De miért vállalta fel a képtelen szerepet, hogy ő azonos Tanbácsival?

Hm, mindegy, gondoltam. Ki lát bele egy hóbertos öregember fejébe?

Megfejtetem a feladványt, hát megveregettem a saját vállamat. Tudatom egy halovány zugában azért ott mocorgott a nem elhanyagolandó tény, hogy az ország legjobb írásszakértője állította a két kézírás azonosságát, hogy még mindig ott a lehetőség a Mester feleségétől szerezni egy írásmintát, és végképp be lehetne bizonyítani a dolgot. De ezt a hangocskát elhallgattattam, ahogyan a gyertya még izzó kanócszálát oltja el ez ember nedves ujjával, és minden a helyére került.

Bontottam egy üveg pezsgőt és meg is ittam egy ültő helyemben. Ünnepeltem. Nem volt ez felhőtlen boldogság, éreztem, valami nincs a helyén, valami nem őszinte, de hitegettem magam azzal, hogy végre a fiókba kerülhet a mappa, benne a füzetekkel, képekkel, saját jegyzeteimmel, és majd egyszer talán előveszem, hogy megírjam a nyomozás történetét.

Nem sejtettem, hogy rosszkedvem egyik oka, hogy azon az estén nem valamire ittam, hanem valami helyett.

És arra sem számítottam, hogy tíz év telik el, mire újra előveszem a mappát a fiókból.

Amikor szűkebb baráti körömmel, valamint családtagjaimmal közöltem szándékomat, többféleképpen reagáltak. Volt, aki aggódni kezdett, de olyan is, aki úgy nézett rám, mintha elment volna a józan eszem. Mások egyszerűen csak nem értették és azt kérdezték: Miért?

Magam sem tudtam a választ. Hálás vagyok, hogy életem során nem csak az én akaratom teljesült, hanem olykor mertem igent mondani olyan jövő-lehetőségekre is, amelyek kívül estek ezen a körön. Nem állt szándékomban középiskolában vagy nyelviskolában tanítani, és eszem ágában sem volt megtenni gyalog több száz kilométert egy idegen országban, a rekkenő nyárban, tíz kilós zsákkal a hátamon.

Mégis megtettem. Miért? Indulás előtt egyetlen motivációm volt: hívást kaptam. Attól a pillanattól kezdve, amikor először hallottam az útról, nem hagyott nyugodni a dolog. Ezzel keltem, ezzel feküdtem, az elültetett mag kicsírázott lelkem legmélyén, és mire észbe kaptam, már megvettem a hátizsákot, a cipőt és az egyéb holmikat, amire szükségem lehet négy hétig.

A történelem olykor ismétli önmagát, bizonyára azért, hogy jól a fejünkbe vessük a leckét. Zarándokutam ötletét annak köszönhetem, hogy ismét visszahívtak tanítani abba a középiskolába, ahol már megfordultam egyszer – akkortájt olvastam először a Mester kéziratát. Most, tíz évvel később újra megkeresett az igazgató és közölte: ha az előző alkalom nem vette el véglegesen a kedvemet a tanítástól, számít rám pár hónapra. Vannak emberek,

akik néha megjelennek az életemben, fordítanak egyet a kormányon, majd eltűnnek. Nincs köztünk különösebb barátság, napi kapcsolat, nem szükséges. Feltűnnek a semmiből, mondanak valamit, majd belevesznek az idő homályába. Miután elvégezték a feladatukat, természetesen.

Mintha Manó beszélt volna arról a könyvében, hogy léteznek az életben úgynevezett rejtett döntések, vagyis látszólag igent mondunk valamire, ami kézzelfogható, de valójában a jövő egy még láthatatlan ösvényére lépünk ilyenkor. Ugyanez történt velem is azon a téli napon. Rábólintottam a tanításra, és ezzel megragadott egy örvény, amely hónapokkal később Spanyolországba repített, hogy ott szembetalálkozzak önmagammal.

A következőkben szeretném elmesélni, hogyan találkoztam a szerzetessel és a kislánnyal Szent Jakab útján.

Camino de Santiago: a név nem mondott semmit. Nem tudtam mihez kötni, nem emlékeztetett semmire. Akkor hallottam először, amikor az első tanítási napomon bemutattak új kollégáimnak, és köztük egy középkorú hölgynek. Ő megjárta a Caminót – mondta egy másik tanárnő, és elismerően biccentett.

– A mit? – kérdeztem.

– Zarándokút – mondta a hölgy, de nem akart akkor és ott beavatni, sokkal később került rá sor, hogy kifaggassam. Ha jól emlékszem, egy buszmegállóban beszélgettünk legközelebb erről a témáról, merthogy egyfelé laktunk és jövet-menet együtt utaztunk a munkahelyünkre.

– A camino szó spanyolul azt jelenti, út – mondta. – Középkori zarándokút, amely Franciaországban kezdődik és Spanyolországban ér véget, közel az óceánhoz.

– És te végigjártad? – kérdeztem.

– Végig.

– Milyen hosszú?

– Nyolcszáz kilométer.

Azt értettem, hogy száz. Nem lehet több. De kijavított, nem, valóban nyolcszáz, ha még elsétálsz az óceánig, körülbelül kilencszáz.

Abban a pillanatban elkönyveltem ezt a teljesítményt – akkor még teljesítménynek fogtam fel – a lehetetlen kategóriába, hiszen mit is képzelek én magamról... Nem vagyok sportember, a túrázás sem a nekem kitalált életforma, nem is beszélve arról, hogy gyerekkoromban sem vettem részt még iskolai táborozásokon sem, mivel ki nem állhatom a közös zuhanyzó- és hálólhelyiségeket. A katonai szolgálat hasonló okból maradt ki az életemből. De

végignéztem ezen a törekeny nőn, aki állítja, hogy végigjárta... és miért is kételkednék a szavában.

– Bárki képes rá – tette hozzá. – Csak elhatározás kérdése. Elindulsz, minden nap gyalogolsz, ha éhes vagy, eszel, ha szomjas vagy, iszol, ha fáradt vagy, pihensz. Aztán egy napon megérkezel Santiagóba.

– Hová? – mutattam érdeklődést, de gondolatban még a kifogásoknál jártam.

– Santiago de Compostela a város neve, a Santiago név azt jelenti spanyolul: Szent Jakab.

– Akinek július 25-én ünnepeljük a napját – mondtam automatikusan, de nem én szólaltam meg.

– Pontosan. Tudod te.

Dehogy tudtam. Csak beindult a fejemben valami gépezet, összekapcsolódott pár fogaskerék, kigyulladt pár dióda. Szent Jakab. Hát megint találkoztunk. Tíz év eltelt – ahogy említettem –, de agyam egy rejtett zugából máris sorjázta elő a Mester kéziratának sorai:

„Szent Jakab napján születtem... de miért is állítok valótlan, hiszen senki sem tudja pontosan a születésem napját.”

„Az évek ebben a szakában zarándokok ezrei tartottak Szent Jakab városába, hogy ott megnyugvásra, gyógyulásra leljenek és saját szemükkel lássák a szent földi maradványait.”

„Jakab apostol Jézus tanítványa volt. Ő a zarándokok védőszentje. Ő halt először mártírhálál az apostolok közül. Ha elzarándokolsz a sírjához, akkor minden vágyad teljesül. Neked mi a vágyad?”

– A kagyló Szent Jakab szimbóluma – mondta a tanárnő, és mutatta a kicsiny, fémből készült jelvényt a kabátján. Ezt viselik a zarándokok.

Öröm, hitetlenkedés, déjà vu-érzés, fájó nosztalgia – ezek keveredtek bennem azokban a percekben.

– Úgy tudtam, ez egy középkori zarándokút – mondtam. – Olvastam róla... – tettem hozzá.

A tanárnő bólintott. Közben megérkezett a busz és felszálltunk. Nem utaztak sokan, megálltunk az ajtó mellett. Csak két megállónyira laktunk az iskolától.

– Most legalább annyian járják, mint a középkorban – folytatta. – A reformáció után fokozatosan elnéptelenedett, a XX. századra elfelejtődött és a kilencvenes évektől reneszánszát éli. Évente több mint százezer ember teszi meg a hosszú utat a világ minden részéből.

– Te miért mentél? – kérdeztem. Arcán tanácstalan arckifejezés jelent meg, ami a sajátom is lett a később hasonló kérdésekre adott válaszként.

– Ezt nem lehet elmondani.

– És milyen volt? – kíváncsiskodtam.

– Megváltozott az életem – mondta. Megállt a busz, leszálltunk, majd olyan iramban szedte a lábát az iskola felé, hogy loholni kényszerültem mellette.

– Hogyan lehet erre az útra jelentkezni? – lihegtem.

– Nem kell jelentkezni. Teljesen egyéni vállalás. Akkor mész, amikor akarsz, olyan gyorsan, ahogyan neked jó. Most mennem kell, de beszélgessünk még.

Olyan ez, mint valami toborzás vagy hittérítés. Én ettől a tanárnőtől hallottam először a modern Szent Jakab útról, jóval később pedig én is továbbadtam a jó hírt. Az benne a csodálatos – többek között –, hogy senkit nem lehet rábeszélni. Akinek dolga akad ott, az megkapja a hívást, legyőz minden racionális ellenérvet és elindul.

Azon a télen és a rá következő tavaszon ezzel a kollégámmal rengeteget beszélgettünk a zarándokútról, elmondta a tapasztalatait, a csodákat, a felismeréseket, már amennyire átadható volt mindez. Úgy vélte, szavakkal egyáltalán nem képes visszaadni a tapasztalatot. De valószínűnek tartom, ha nem mond semmit a buszmegállós beszélgetésünket követően, akkor is nekivágtam volna, nem hagyott volna nyugodni a dolog. Egyrészt Manó kézírata miatt – hiszen a szerzetes és a kislány története továbbra is megfejthetetlen maradt számomra –, másrészt önmagam miatt.

Akkoriban szívesen eltűntem volna az életemből egy kis időre. Van ilyen. Menekülés ez, vagy pont ellenkezőleg: a nem cselekvés jelentene menekülést a változás elől? Kutattam a lehetőségeket, hogy merre tovább. Új munka, új hivatás? Tanulás? Utazás stoppal külföldi rokonokhoz? Vagy vessem be magam az erdőbe, egy odúba? Esetleg bámuljak egy tükörbe egészen addig, amíg lehullnak az álarcok és megpillantom valódi énemet, valódi igényeimet?

Végigjárni Szent Jakab útját a félelmeim és racionális érveim ellenére: éreztem, hogy ez a megoldás, ez jelenti a továbblépést. Egy tavaszi napon megvettem hát a repülőjegyeket és vonatjegyeket, amelyek szükségesek voltak, hogy eljussak a zarándoklat kezdőpontjára, becsomagoltam zsákomat és elindultam.

Soha nem tértem haza. Meghaltam valahol az úton, és az ember, aki egy hónappal később, a bőrömbe bújva átlépte házam küszöbét, már nem én voltam.

A ZARÁNDOKLAT

A francia-spanyol határ közelében egy rendkívül egyedi hangulatú kisváros található, a neve: Saint Jean Pied de Port. Ez a település évszázadok óta a Szent Jakab út hagyományos kezdőpontja. Nem okoz gondot megtalálni a zarándokirodát. „Kövesd a hátizsákos embereket!” – tanácsolta korábban kolléganőm. A tipp bevált, a vasútállomástól azonnal elindul egy szétszórt csapat felfelé. Nagy zsák, polifoam, esetleg kívülrre kötött hálósák: ez a zarándokok feltűnő ismertetőjegye a XXI. században. A sántítás, szakadt ruha, kócoság, fehér boka a zokni vonaláig csak később jön.

A zarándokirodában nincs akkora felhajtás, mint számítottam, megkapom az útlevelet, bele az első pecsétet és pár jó tanácsot. Köztük azt, hogy ma már ne induljak el az első szakaszra, mert késő van (tizenegy körül járt), nyolc óra szükséges a körülbelül harminc kilométer megtételéhez, közben nincs étterem, pihenőhely, csak hegyek és birkanyájak.

Bólogatok, és alig várom, hogy induljak. Kinek van kedve egy éjszakai vonatkozás után megtorpanni a rajtnál és egy éjszakát eltölteni a szálláson? Zsák fel, s hamarosan fel is fedezem az első fésűskagylót és sárga nyilat – a Camino jelképeit.

A Pireneusokban ballagok felfelé. Gyönyörű. Békés. Észre sem veszem, mikor lépem át a spanyol határt.

Hatalmas birkanyájak következnek. Az állatok hátán színes pötty jelzi egy nyájba tartozásukat. A gazda sehol, egy-két kutyas tűnik csak fel, de ők is inkább a fűben fekszenek. Meleg van, palackomban a vizet sűrűn kell cserélni, kutat viszonylag gyakran talállok. Hatalmas mélységek, magasságok, lóg a nyelvem. Megcsodálom a Madonna-szobrot az egyik sziklán. Kékesen néz a messzeségbe, körülötte virágok, rózsafüzérek, szalagok.

Táskámból előkerülnek az egynapos szendvicsek. Egy sötét jóslatra hallgatva begyömöszöltem két bagettet is, de nem fogy el. Másnap dobom majd ki. Nehéz a zsák, nem is lesz sokkal könnyebb mostanában.

Újabb birkanyáj, ezúttal elállják az utat, de félősek az állatkák, kitérnek. Bégetés, kolompolás hangja mélyíti el a csendet – amíg árnyék nem vetül az idillre. Hatalmas sas tűnik fel az égen, köröz, majd leszáll. Úristen, mekkora szárnya van! – ámulok. Nem éhes, vagy túl nagyok neki a birkák – inkább az utóbbit sejtem, de nem szólok, csak nézem a tüneményt. A madár határozottan leszáll a nyáj szélére, körülbelül öt méterre az egyik birkától. Néma csend telepszik a tájra, mintha levonná valaki a hangot a túlságosan is valószínű természetfilmről. A veszély némasága tapintható, mindenki sunyít. Egy kolomp, egy ág se rezdül, én sem

moccanok sokáig a megilletődöttségtől. Haladok aztán tovább, hátra-hátrapillantva nézem a filmet. Még akkor is mozdulatlan a kép, amikor a következő kanyar eltakarja szemem elől.

Borul az ég, sötétlik, feltámad a szél. Esőkabát kerül elő, a zsákra pedig védőhuzat feszül. Elered az eső. Erről nem volt szó, háborgok, nem készültem meleg ruhával, csupán rövidnadrág és pólók vannak nálam. Öreg hiba volt, mint hamarost kiderül, merthogy vihar szakad rám. Nem esik nagyon, legalábbis ezzel vigasztalom magam, egészen addig, amíg állandóvá válik a szél, a pára megnövekszik, az ég fekete lesz, és először merülök bokán felül a sárba.

Szűk csapáson haladok, iszapszerűen fekete a föld, így a cipőm is. Vízhatlannak vásárolt lábbelim próbálja állni a sarat, a siker körülbelül kilencven százalékos. Fázom már. Nagyon. Még felveszek pár követ – ígértem egy barátomnak. Olykor leülök pihenni, úgy érzem, nincs már messze a szállás, ezért csalódásként ér a tábla: Roncevaux 7.5 km. Nem tudom még, mennyi az, lábam még nem tanulta meg fáradtság-egységekben mérni a távolságot. Azt sejtem, hogy csaknem két óra gyaloglás vár még rám.

Fáj a combízületem. Nem újdonság, egy korábbi hegyi túrán testem e gyenge pontja már adott jelzést, és én csak remélhettem, hogy a sajgó fájdalom csak arra az egyetlen alkalomra szólt. Most rájövök, nem, ez valószínűleg el fog kísérni az úton. Nem tetszik a gondolat, meg is ijedek, hiszen még csak az első napnál tartok.

Megyek, megyek. Kanyarok és újabb kanyarok, egy hegyet kerülgetek. Kezem is fázik, merevíti a zsák. Ha most jönne egy autó, bizony leinteném, jön a gondolat. Titokban azért remélem, hogy nem jön, nem lenne illendő már az első napon ilyesfajta segítséget igénybe venni. A legrosszabb az, hogy hidegre végképp nem számítottam, de emlékeztetem magam – mint azt majd később is sűrűn teszem –, hogy nem turista vagyok, hanem zarándok, szíveskedjek a szenvedést elviselni, ha ideje van.

Ideje van. Minden szürke, hideg, dúl a vihar, sehol egy menedék, pad, fény. Haladok előre, kiérek az országútra, majd lassan jelzőtáblákat látok. Majdnem hét óra, mire feltűnik valami építmény. Kolostorfélének nézem, ez a szállás, vélem. Reménykedem.

S lőn. Hamarosan fedél van a fejem felett. Egy hosszúkás irodában hellyel kínálnak, ledobom a zsákot, leülök – rogyok – egy székre. Valami nem jó, gyomrom háborog, rosszul vagyok. Émelygek. Ki kell mennem a mosdóba, aztán jobb egy kicsit.

Kitöltendő papír kerül elé, sok rovattal. A tollat nem tudom megfogni, ujjaim elgémberedtek, írásom lassú, bizonytalan, betűim, mint egy elsős általános iskolásnak félévkor. Név, életkor, honnan indultam, milyen céllal vágtam neki az útnak. Vallási, spirituális, sport? A spirituálist választom. Bekerül a második pecsét az útlevelembe, és megtekintem az ágyamat.

Hatalmas hálöhelyiség. Vasból készült, kör alakú, nehéz csillárok, méteres vastagságú falak. Emeletes ágyak, ameddig a szem ellát, és rengeteg ember. Csomagolnak, pihennek, írnak, végtagjaikat kenegetik. A szállásadó bácsi derűsen néz rám, az ázott, esőkabátos vándorra, aki még nem tud mit kezdeni az első élményekkel, intő jelként fogja-e fel a későbbiekre vonatkozóan, vagy csak egyszerűen egy borúsabb napként könyveli el? Mindenesetre beértem, bár csontjaim még reszketnek a hidegtől. Nem sok reménnyel nézek a zuhanyozás elé, a Caminóval kapcsolatos sötét leírások része volt az is, hogy a szállások többségén nincs meleg víz. Így hosszan nézegetem a csapot a zuhanyzófülkében, mielőtt megnyitnám.

Forró víz ömlik libabőrös karomra. A hála szavai szakadnak ki belőlem, nem emlékszem, örültem-e valaha bárminek jobban, mint ennek. Fél órát is eltöltök a zuhany alatt, ömlik bőven és nem is lesz hidegebb a vízszugár. Béke, béke. Most már minden rendben, jöhet a vacsora, nem is habozok kiválasztani a Zarándok-menüt.

Este tízkor villanyoltás, a zarándokok azonnal elcsendesednek, naivan remélem, hogy ez mindig így lesz ezentúl. Hosszan bámulom a plafont és a fenyegetően függő vascsillárt. Bizonyosság születik bennem, hogy a szerzetes itt szállt meg a kislánnyal évszázadokkal ezelőtt. Bár még nem lehet fogalmam a többi szállásról, érzem, még csak hasonlót sem fogok látni később.

Bernard és Éva ekkor válnak élő személyekké számomra. Tudom, érzem, hogy a lábuk nyomában járok és fel fogom ismerni azokat a helyeket, amelyeket a kézirat említ.

Anélkül, hogy elhamarkodnám a kijelentést: kezdem sejteni, miért jöttem el erre az útra.

Telnek a napok. Lábam fáj, mindenhol, ahol csak fájhat. Olyan inak, izmok létezéséről szerzek tudomást, amelyekről sejtésem sem volt. A vállam, hátam szintén sajog, a zsák valószínűleg több a testsúlyom tíz százalékánál, ami nagyon nem ajánlott.

A harmadik napon beérek Pamplonába. Nem is tudatosítom, hogy ott vagyok, csak gyanús a rengeteg fehér ing és piros nyakkendő: ezt viseli boldog-boldogtalan. Meg utcazenekar. Meg sör és tánc. Fialatok masíroznak kurjongatva az utcán, ez bizony ünnep. És ha ünnep, akkor nem lehet más, mint a San Fermin. Nem sokat tudok róla, valami rémlik az utcán elengedett bikákról, az előttük rohanó emberekről, és hát bikaviadalt is láttam már a tévében, ahol ünnepélyesen leölik az állatokat a közönség nagy örömére. Ez lenne az és pont itt?

Kicsit tudakozódom és beigazolódik: igen, itt és most zajlik ez a rítus. Van persze bőven hátulütője is, mégpedig az, hogy a városban lehetetlen szállást találni.

Én kihagyom az eseményt, határozom el.

Középkori vár tűnik fel a hegyen, remélem, felé tartok. Óhajom teljesülni látszik, egyre nagyobbak a bástyák és a zászló is kivehető már. Nagyon ismerős ez a piros négyirányú csillag, de nem jövök rá, honnan. Beérve a várba, megtudom, hogy ez a kisebbik szállás a városban, de sajnos már megtelt, átirányítanak hát a szomszédba. Pecsétet kérek a zarándok-útlevelembe, és akkor megvilágosodom: a Máltai Lovagrend tartja fent ezt a szállást, azért volt ismerős a jelük. Kicsit sajnálom, hogy nem e falak között alszom ma éjjel, de hamarost kiderül, hogy a másik albergue (így hívják a szállást spanyolul) is kiváló.

Barátságos épület, kicsiny medence fogad a belső udvarban, benne teknőcök és aranyhalak. A szállásadó néni éppen egy idősebb úr vízhólyagjait látja el, elnézést kér, várakoztat pár percig. Jó lesz itt, állapítom meg. Szolid közösségi élet zajlik az udvaron, műanyag asztalok mellett beszélgetés, pihenés. Páran mosnak.

Meglátogatom a templomot is, nem messze a szállástól. Csend és hűvös fogad, nem is tudom még, hogy később ez fogja jelenteni az egyetlen menedéket számomra. Az Ave Maria szól halkán, pissenés és lélegzetvétel nélkül hallgatom meg. Béke, béke.

Megmászok egy hatalmas hegyet. Reggel még messzinek tűnnek az ég felé nyújtózó szélérőművek, aztán egyszer csak ott találok magam a lábuknál. Különleges, kétdimenziós szoborcsoport is fogad a hegyen, hatalmas hadsereg, felettük csillagok. Aztán megjelenik egy londoni úr, úriember módjára kávé és teát kínál. Váratlanul bukkan fel a lakókocsi, rajta egy brit zászló, körülötte asztalok. Mókás. Az úr elmondja, hogy imádja a Caminót és ebből él manapság. Megiszom a kávémat, adomány gyanánt átnyújtok némi aprót és megyek tovább. Micsoda fura szerzetekkel találkozok a zarándok errefelé!

Délután háromra tervezem, hogy beérek a következő városba. Kemény az út, rossz a kedvem, és érthető módon az sem javít rajta sokat, hogy zárva találok a kiszemelt szállást. Elhagyatottnak tűnik, mintha évek óta nem járt volna arra senki. Kihalt a város, pár kerék-páros tűnik csak fel az úton, mennek tovább. Leintem őket, nem tudnak angolul, csak előre mutogatnak: – Tovább, tovább!

Úristen, hogy vártam, hogy felérjek a hegyre, ahol már órákkal korábban megláttam a várost! És most itt ülök az utolsó ház mellett, hátam a falnak vetem és nézem az utat, amelyet be kéne járnom még ma. Fáradt vagyok, fáj a lábam, a hátam, meleg van nagyon. Nem így terveztem.

Nem ülhetek itt az idők végezetéig, veszem a zsákom és indulok. Hat kilométer vár még rám, legalábbis hevenyészett jegyzeteim alapján. Pár óra múlva sejtem, több lesz az. Forróság bágyaszt, nincs árnyék, nincs kút, vizem, mint a fürdővíz, és még semmi nyoma a következő településnek. Megyek, megyek. Lóg a nyelvem. Mi lesz, ha ott sem lesz szállás? Akkor a pusztában alszom, határozom el.

Betonút következik, alagút. A hűvösben megállok kicsit, megeszem maradék kekszet. Az alagút falán hirdetés, biztató fotók a leendő magánszállásról, amely felé igyekszem. Ez legalább biztos. Nincs már sok hátra, vélem. Egy bő vizű patakhoz érek, csábítóan hidegnek tűnik, de megmakacsolom magam, nem állok meg. Keskeny ösvényre vezet az út és még legalább két kilométer fogy el, mire végül tényleg beérek a kicsiny városkába.

Egyetlen utcából áll, a közepén két szállás is hívogat egymással szemben. A jobb oldalit választom, beesek az ajtón. A pult mögött egy fiatalember mosogat, rám mered, majd sietve egy pohár vizet tölt. Útlevel, pecsét, fizetés ráér, felrohan az emeletre, ellenőrzi a zuhanyt és megmutatja az ágyamat. Magamra hagy. Levetkőzöm, lezuhanyozom, sírás fojtogat a megkönnyebbüléstől.

Az egyedülléttel egyelőre nem tudok mit kezdeni, feladta az Út a leckét. Rosszkedvvel indulok reggel útnak, bár az időjárás roppant kegyes: szellős, nem túl meleg. Ismét olyan város tűnik fel, amelyet eddig csak történelmi filmekben láthattam: szűk utcácskák, takaros főtér templommal, régi házak. Csend. Vasárnap van, az emberek jönnek ki a templomból, mennek be a kocsmába. Szépen felöltözve.

Villamajor a település neve, korán érek be, leheveredek egy padra. Nem tudok még itt lenni teljesen, ismerem fel. Mennyire nehéz elszakadnom otthonról, az otthoniaktól! Nem tudok mit tenni, inkább alszom egyet a padon. Egy francia nőkből álló csapat érkezik, nem nagyon tudnak angolul. Megnézem a szállást, akár maradhatnék is, a napi tervezett táv már megvolt. Kezdem megérteni azokat, akik negyven kilométereket gyalognak egy nap, én is azon töröm a fejem, hogy folytatom utamat. Az út erdőn, mezőn visz keresztül.

Los Arcosba érek, tömegszállást találok. Nekem még jut hely, de pár perccel később kikerül az ajtóra a „completo” tábla. Sokan vannak, de érdekes a látvány. Egy srác jógázik a fűvön. Egy idősebb pár egymást masszírozza. Egy fiatal lány a hálósákján alszik az udvarban. Én is leheveredek, kellemes szellő fújdogál, jótékonyan oldja a fülledt meleget.

Benézek a misére, de ki is jövök. Akkor és ott nem vonz a spanyol nyelvű szertartás. A templom belül színarany, a kapuban rongyos koldus ül kontrasztként. Veszek egy új kalapot, rajta a kagyló jele. A másik már nagyon elkoszolódott. Vacsorára vadászom, találok is egy éttermet, csakhogy spanyol szokás szerint várni kell legalább este hétig a konyhára.

Tetőzik az egyedüllét. A megoldásra ösztönösen találok rá, Viannában bemegyek a templomba. Ülök, csak ülök, folynak a könnyeim. Most lettem igazán zarándok, érzem. Valami történik, ami hitet ad, békét és reményt. Újult erővel folytatom utamat, közben öt kiskutya neveltet meg, akik egy téglából rakott erkélyről ugatnak mérgesen és egyformán.

Ismét eső, mennyire nem készültem fel erre! Jó, hogy van esőkabátom, de a hideg ellen nincs ruhám. Eszembe jut a szerzetes és Éva, ahogyan a pusztta földön bújtak össze a viharban. Bizonyára akkor fázhatott meg a kislány.

Feltűnik Logrono. Nagyváros, ahogy közeledem felé, már gyorsul lábam, szívem, túl akarok jutni rajta mihamarabb. Autók, zaj és tömeg – most nagyon taszít. Mégis itt maradok. Várni kell a szállásra, jókora sor áll már a bejáratnál.

Bejelentkezem a szállásra, belekukkantok a vendégkönyvbe, találok is egy magyar nevet: Éva. Megilletődöm a véletlen névazonosságtól. Rögvest utánajárok, melyik szobában tartózkodik a hölgy, meg is találok az ágyat, de üres. A vendég zuhanyzik, mondják. Kicsomagolok, pihenek. Majd újra felkeresem a magyar lányt, ezúttal az ágyában van, éppen ébredezik. Magyarul köszönök, mire fülig szalad a szája, megörül nekem. Kiderül, útja során én vagyok az első honfitárs. Összekapjuk magunkat, mindketten vacsorázni vágyunk. Ez nem könnyű, ismét megtapasztaljuk, hogy Spanyolországban este hét előtt nem éhesek az emberek, az éttermek pedig alkalmazkodnak e szokáshoz. Aztán a turistairodában elirányítanak minket a Részeg Kacsza nevű bárba, ahol állítólag napközben is működik a konyha. S lőn, a hely barátságos, az étlap spanyol nyelvű, így reméljük, hogy a kiválasztott étel fogunkra való lesz. Nem csalódunk. Nekem rántott-sült krumpli érkezik többféle szósszal, Évának valami hús.

Éva másodszor járja már a Caminót, noha nem ugyanúgy, ahogy korábban. Ezúttal egyedül utazik, hatalmas zsákkal – ahogyan szükséges. Templomba is megyünk, és ez szokásunk is lesz az elkövetkezendő napokban. Megemlítem neki, hogy ismertem egy kislányt, akit Évának hívtak...

Az ágyban csukott szemmel beszélgetek a testemmel. Ezt a szokást már az első nap felvettem. Megértem, nem én végzem a napi munka nagy részét, hanem a lábam, a vállam, a hátam. Tudatosítom helyüket, állapotukat, érzem fáradtságukat, fájdalmukat, ellazítom őket. Tisztelet, büszkeség ébred bennem irántuk, és ezt ki is fejezem. Nagy dolog az, amit véghez visznek immáron egy hete. Elmondom nekik, még hány nap, hány kilométer vár rájuk, kérem segítségüket és együttműködésüket.

Szokás szerint majdnem utolsónak hagyom el a szállást hét óra tájban. Nem értem az embereket, sokan már hajnali ötkor indulnak, a Nap még fel sem kelt, zseblámpával botladoznak kifelé a szobából. Két okuk lehet, rohannak a meleg elől, vagy pedig attól félnek, nem kapnak szállást.

Nos, a nap rosszul indul, nagyon fáj a lábam. Fáj a combízületem, ha erre lépek, fáj a térdhajlatom, ha arra. Méterenként megállok, tornázni, nyújtani, lazítani próbálok. Végül elveszem a fáslit, amit Éva adott előző este. Csodák csodája, enyhül a fájdalom, sőt órákra el is múlik. Hálálkodok, magamtól eszembe sem jutott volna, hogy fáslit használjak, nyilván mert oly egyszerű gyógymód. Nem is értem, hogyan működik, de nem is számít, mert ismét jönnek a középkori városkák, fent a hegyen egy csodaszép templom, árnyékos kerttel, kúttal.

Erdőn haladok keresztül, a sűrűben egy kis bódé tűnik fel, kis asztal gyümölcsökkel és keksszel, és aki mindezt kínálja, egy hosszú szakállas bácsi, amolyan remeteszerű manó. Feje fölött régi fotó, ami őt ábrázolja fiatalabb korában, bottal a Caminón. Amikor a nevét mondja, elnevetem magam, tréfának veszem, még akkor is, ha nem lehet tudatos. Úgy hívják, Marcelino. A pecsétje is pont olyan, mint amilyenek nagypapa leírta a füzetében:

A pecsét egy vándort ábrázolt pásztorbottal, egy szamarat és egy bárányt. Szépen faragott, fából készült pecsét volt, valami kék, talán áfonyából készült festékekkel vonták be, úgy nyomta rá a papirosra. Marcelino galambösz volt, haja, szakállja hosszú, fekete csuhát viselt, és soha nem fogyott ki a

mosolyból. A dohány lehetett az egyik szenvedélye, a másik pedig a vándorbotok faragása.

A bácsi csak spanyolul ért, de elmutogatja, hogy szívesen elfogadna egy cigarettát. Nem tudok neki segíteni, nem dohányzom. A vidám erdei remete nyilván nem azonos középkori névrokonával, de mindenesetre megszedülök egy pillanatra és hagyom gyermeki énemet, hadd élje bele magát a lehetőségbe. Az ember nem él több száz évig, mint tudjuk.

Nyilván.

De azért jó érzés belegondolni, hogy hátha mégis ez a vidám bácsi adott menedéket egy rémült szerzetesnek és egy beteg kislánynak azon a kétségbeesett éjszakán...

Elmaradnak társaim, akikkel reggel indultam, egyedül érek Granonba. Egyházi szálláson alszom, réges-régi épület, tömör falak, a falakban ajtók, girbegurba lépcsők egészen fel a haranghoz, meg ki tudja, milyen titkos kamrákhoz. Miután lepakolom zsákomat és lezuhanyozom, kifekszem a kertbe. Nincs meleg, jólesik a pihenés. Érkezik egy cica, tőlem nem messze heveredik le, mosakszik.

A szállásadó kedves öreg bácsi, valamikor bizonyára fekete, mostanra már ősz szakállal és hajjal, gondoskodó mozdulatokkal. Vacsorát főz nekünk, persze lehet és illik is segíteni. Készül a paradicsomos spagetti, a jelen lévő olaszok szakértő módon sűrögnek-forognak, bár zöldfűszerek tekintetében mutat némi hiányt a konyhafelszerelés. Sebaj, ettől még elkészül a milánói, a sajt is remek, és a dinnye is jólesik mindenkinek desszert gyanánt. Este áldás. Körben megállunk a templomban, a karzaton. A szállásadó mond néhány kedves szót és megáldja a zarándokokat. Nem értjük a beszédet, nem is kell, szeme, mozdulatai, hangsúlyai mindennél világosabban közvetítik szeretetét, hitét, tiszteletét. Azután egyenként a jobb oldalunkon állóhoz fordulunk és valamely közös nyelven vagy tolmács segítségével elmondjuk jókívánságainkat. Hozzám egy középkorú olasz férfi szól, majd megölel. Mellettem Arek áll, lengyel fiatalember. Elmondom neki, amit abban a percben érzek, gondolok, minden jót kívánok és megropogtatom a csontjait. Végigér a kör, leég a gyertya. Béke, béke. Kaptunk és adtuk.

Lehetőség adódik a karzaton aludni, kihasználom az alkalmat. A sötétben még sokáig nézem a halvány fényben fürdő oltárt odalent. Mellettem egy francia lány imádkozik csendben.

Jókora távunk van, húsz kilométer Burgos. Aztán úgy elmegy az idő, hogy már bámulok is: mi ez a rengeteg gyár meg autókölcsönző? Hát igen, Burgos nagyváros, többen nem is vállalják, hogy átgyalogolnak rajta, inkább buszra szállnak. Mi persze a lábunkat használjuk. Nem tetszik, sőt taszít a forgalom, a zaj. Hideg ebédünket egy templom melletti padon fogyasztjuk el, épp esküvő van, a násznép kíséri az ifjú párt.

Meglátogatjuk a burgosi katedrális, hatalmas, lenyűgöző, megdöbbentő. Fizetni kell a belépésért, noha a zarándokok kedvezményt kapnak. Bernard és Éva is járt itt, állapítom meg. Ezen a zsúfolt helyen találkoztak a hitetlen, gonosz emberrel, aki nem hagyta őket nyugodtan vacsorázni, és azt mondta, minden hazugság.

Éva úgy dönt, továbbmegy, én maradok Tardajosban. Kedves, idős néni a szállásadó, mutatja, már csak a földön van hely, matracokon. Sebaj, lényeg, hogy van fedél a fejem felett. Az olasz csapat is itt van, Elena, a csodahangú énekesnő, Pietro, aki szépeket kívánt nekem a templom karzatán, majd megölelt, David, a Benedek-rendi szerzetes, és Friderika, egy duci tinilány, gyönyörű, meleg-barna szemekkel. Ők külön indultak útnak, közben találkoztak, de most úgy mennek együtt, mint egy család. Velük vacsorázom.

Éva jelenik meg az ajtóban. Nem volt hely a következő településen, mondja, így visszajött. Úgy tűnik, őt is tanítja az Út, hogy néha jobb maradni.

Szél, eső, mintha a skót felvidéken járnék. Reggel megmászunk egy hegyet, aztán jött a következő. Zsákomra ráhúzom az esővédő huzatot, az esőkabát is rajtam van. Majd leveszem. Majd megint fel. Majd megint le. Így megy ez ma. Óriási terek, kitágul a látóhatár.

A levegő páras, az ég sötét és borús. Hangulatom osztozik a külvilág hangulatával. Egóm tombol, sértődöttet játszik, igaza volt a Mesternek, aki azt mondta, hogy a szabadsághoz vezető egyetlen út átvágni az elmét, mint a gordiuszi csomót. Nehezen szabadulok agyam játékatól. Érzelmeim, gondolataim a csend és a monoton gyaloglás hatására nagyon fel erősödtek. Kicsit hátrébb lépek, megpróbálom kívülállóként, egyfajta filmként vagy rádió-adásként szemlélni a műsort. Micsoda harcok!

A nagyvárosban hosszú időt töltök el. Először egy padot keresek, hogy elköltthessem szerény ebédemet, de nem találok árnyékot. Nagyon meleg van, dél körül járhat, bár azt sem tudom, milyen nap van, nemhogy az időt. Végül egy bár teraszán telepszem le, aztán zsák fel, derékvédő csat be, és tovább, tovább. Vár még egy kemény próba. Jó szándékú szállásadók,

zarándokok óvtak már korábban: ez a tizenkét kilométeres útszakasz nagyon megterhelő lesz, merthogy közben se víz, se bár, se árnyék.

Dél körül járhat, talán nem a legmegfelelőbb időpont az indulásra, de hát így terveztem ezt a napot eredetileg is. Nehezen találom meg a kifelé vezető utat a városból, végül egy rocker-csőves forma srác igazít útba. Elmondja, hogy valaha ő is zarándok volt, majd útmutatásáért cserébe kér egy „coin”-t.

Megyek, ballagok, vánszorgok. Pihenek. Egy forrás mellett haladok el, a víz nem iható, de legalább hűvös szellő fújdogál felette. Lehajtott fejjel ücsörgök egy darabig, közben egy autó hajt el mellettem. Hova mehet ezen az úton? Csinálok egy fotót magamról is, ez egy ilyen nap.

Az ég kék, minden egyes emelkedő után sóvárogva kémlelem a látóhatárt, hátha fel-tűnik egy templomtorony. Mindig azt látom meg először, és akkor biztos lehetek benne, hogy még két óra gyaloglás áll előttem. De most semmi, csak az út, a száraz kőrök, a színes virágok és megint az út kacskaringózik előttem. Bár az első napot ez sem múlja felül, de kezdek kimerülni. Vizem már nem oltja a szomjamat, lábaim automatikusan lépdelnek, agyam is tompa. Lefelé nézek, nem árt figyelni, hova lépek, az út köves, göröngyös, balesetveszélyes. Hátam is hajlott a zsáktól, görnyedek.

Felpillantok.

Körülbelül húsz méterrel előttem egy négyéves forma szőke kislány áll az út közepén rózsaszín ruháskában, és egy üveg kólát nyújt felém mosolyogva. Nincs kétségem afelől, hogy az ital jéghideg, messziről is látom a palackon gyöngyöző harmatot.

Világos, most kezdek hallucinálni. Ez itt Éva, a szerzetes pedig bizonyára elrejtőzött valahol, és javában izgul, hogy jól süljön el a tréfa.

Kétségeim ellenére egy percet sem vesztegetek el, hogy ne bizonyosodjam meg a látomás valódiságáról, közelebb csetlek-botlok, megölelem a kislányt (valódi!) és elfogadom az italt. Nem is kétséges, hogyan szólítom meg a tüneményt: angyalomnak hívom.

A kóla életmentő: hideg, frissítő és sok! A koffein azonnal hat, máris derűsebben szemlélem a jövőt, noha még fel sem fogtam a csodát. Persze oly egyszerű. A kocsiban, amely korábban elhaladt mellettem, egy család ült, meglátták, hogy az út mentén ülök lehajtott fejjel, bevártak és előre küldték a kislányt. További meglepetés, hogy a kislány nem hozzájuk tartozik, hanem egy hölgyhöz, aki az anyukája, illetve egy tizenegy éves fiúhoz, aki a bátyja.

A furcsa trió egy babakocsiból eszkábált különleges járművel járja az utat – immáron három hónapja. A kislány a kocsiban ücsörög, ha nincs kedve gyalogni, a fiúcska úgy szökdécsel az ösvényen, mintha nem ismerné a fáradságot, édesanyjuk meg oly sebességgel

tolja a kocsit, hogy meg kell szaporáznom lépteimet, ha nem akarok lemaradni tőlük az elkövetkezendő egy órában, amíg a szállásra érünk. Közben megtudom, hogy Svájcból Portugáliába tartanak a rokonaikhoz. Elnézem a kisfiú olcsó szandálját, a hevenyészett kocsit, a rájuk aggatott rongyokat, és újfent elismerem, hogy vannak még csodák.

Calzadilla oly hirtelen tűnik fel, hogy szinte megállni sincs időm, merthogy az út szintjéhez képest mélyen lent van a völgyben. Kis híján beleütjük orrunkat az első házba, és már a szálláson is vagyunk. Kis udvar tartozik az épülethez és az udvaron egy úszómedence kéklik! Ez már sok a jóból, belevetem magam a medencébe – aztán sziszegek, mert a víz jéghideg. De a forró nap végén ez maga a megváltás.

Éva még sehol, fél órával később érkezik, mint mondja, ő is eltöltötte az időt a nagyvárosban.

Telnek a napok, a hetek. Mintha már évek óta úton lennék. Nem tudom megmondani, hétköznapi van-e vagy hétvége. Messze tűnt a családfakutató fiatalember, aki elindult Szent Jakab útján valamikor a múltban.

Most először kétfelé ágazik el az út. Éva a római utat választja, én az alternatív utat. Így vagy úgy, egyik sem könnyű, majdnem húsz kilométert kell megtennünk víz, árnyék és menedék nélkül. Természetesen meleg van. Reggel az egyik bárban csomagoltatunk magunknak szendvicset (errefelé bocadillónak hívják), dél körül fogyasztom el, nagyon jól esik a friss paradicsom, friss sajt és ropogós kenyér. Talán az egyetlen árnyékos helyet találok meg egy padon.

Már-már gyanakszom, hogy eltévedtem, amikor beérek Religiosba. Nagy nehezen találok egy bárt, rögtön két jeges teát rendelek, szinte érzem, hogy vérré válik bennem. Fel-tűnik egy kiscica is a közelemben, mozgása lassú, fáradt. Megszemlélem a jószágot, betegnek tűnik. Nyöszörögve néz fel rám, panaszkodik. A nyakán csúnya seb és a szőr is kitépve, talán kutya támadta meg. Hát ezzel dolgom van, érzem, nem lehet véletlen, hogy pont itt vagyok. A zsákomban van fertőtlenítőszer meg sebkenőcs, eddig, hála az Égnek, nem volt rá szükségem. Most hasznát veszem, ellátom a cica sebeit, pár darab keksz is van nálam, azt jóízűen elropogtatja, meg vizet is kap. Azután elalszik. Többet nem tehetek, remélem, felépül majd a kis állatka.

Eláll a lélegzetem, amikor megpillantom a hidat és a folyót a virágokkal. Pontosan emlékszem a zarándokok történetéből a helyre. Éva és Bernard itt telepedtek le pihenni, és a kislány ezernyi kérdést tett fel a szerzetesnek. Egy lovag vigyázta nyugalmukat, most már nincs szükség ilyesfajta védelemre. Rablók, haramiák már nem járnak errefelé.

Eljött a búcsú pillanata, Éva itt marad, én tovább megyek. Ölelés. Érzem, hogy most már egyedül folytatom utamat, az elkövetkezendő szakaszokon már nem lesz társam. Furcsa érzés, mintha a következő osztályba lépnék. Megtanultam, amit kellett, és jön az újabb próba. Örülök, hogy velem tartott, hogy bizalmat mutatott és most utamra enged.

A városból nehezen talállok ki, és az út további része sem zökkenőmentes. A búcsú után kóválygok kissé, el is tévedek. Persze ez csak akkor derül ki, amikor beérek egy városkába, ami szemlátomást turistaközpont és semmi nyoma a kagyló jelének vagy sárga nyílnak.

Egy fiatalember tájképet festeget a háza előtt, útmutatást kérek. Vakarja a fejét, majd visszafelé mutogat. Az egyértelmű, hogy a Camino nem erre vezet, de hogy hol van? Visszamegyek hát két kilométert, megkeresem a szállást, hátha ott tudja valaki a helyes irányt. Egy idősebb pár ül a kertben és határozottan az imént elhagyott városka felé mutatnak, jelzik: nem tévedtem el. Mit tehetek mást, harmadszor is megteszem a nem túl szép útszakaszt, míg végre eszembe jut, hogy valahol a zsákom mélyén lapul egy térkép. Előkotrom és felismerem tévedésemet: a szállás mögött kellett volna elhaladnom, nem mellette, tévedtek tehát a jóemberek.

Persze innen sincs messze a Camino, de további négy kilométert kell megtennem, hogy végre meglássam a táblát és rajta a kagylót. Hát ez a plusz szakasz nem volt betervezve, meleg van, vizem langyos, hol van már Szent Katalin városa?

Aztán odaérek egyszer. A határban egy bácsika vándorbotokat, nyakba, zsákba akasztható kagylókat árul. Érzem, botra már nincs szükségem, a kicsiny kagyló viszont megtetszik. Most már felismerhetően zarándok vagyok, ha nem lett volna egyértelmű a rongyos öltözék, kócos haj és hatalmas zsák miatt.

Hegy, hegy, hegy és lila virágok. Útközben fura menedékbe botlok, fából faragott táblák mutatják a világ nagy zarándokhelyeinek távolságát és irányát: Róma, Jeruzsálem, Kairó, stb. Két cica is pihenget az árnyékban. Színes minden, mint egy bazárban. Rózsafüzérek, nyakláncok függnék feszületeken, régi könyvek, fényképek a falakon, az asztalon, ajándéktárgyak kaphatók némi adomány fejében. – Ez egy békés hely – mondom az egyik önkéntesnek, aki körbemutat. Egyetértően bólogat. Maradok pár percig, simogatom a cicákat, majd elköszönök, újabb hegy, újabb domb vár.

Sokasodnak a tehenek és az istállók.

Kérdéseim kezdetben hosszú sora megcsappan, rájövök, hogy jelentéktelen problémáimra nincs válasz, és nem is méltó, hogy ilyesmiket kérdezzek az úttól. Mintha a Jóisten elé járulva valaki aznapi ebédválasztása felől tudakozódna.

Ne kérdezz folyton! Hozz magad döntést felnőtt módra és vállald a következményeit!
– üzeni az Út. Tedd a dolgod!

Nincs más dolgom, mint reggel felvennem terhemet, amit cipelnem kell. Nem számít, hogy szükséges teher-e, csak az út végén fog kiderülni, hogy mire volt szükségem, és mi az, amit akár el is dobhattam volna. Egy a fontos: engedelmesen vigyem, hiszen e csomagban van mindenem. Nem úszhatom meg fájdalom nélkül, a teher több, mint amit egy ember könnyedén el tud vinni, de megpihenhetek bármikor, ha akarok. Ilyenkor ledobhatom zsákomat, örülhetek a szabadságnak, a napfénynek vagy éppen az árnyéknak, a friss levegőnek. A menedéknek. A pataknak. De újra és újra fel kell vennem a csomagot. Persze bármikor meg is vizsgálhatom a tartalmát. Átpakolhatom. Eltűnődhetek rajta, hogy vajon szükségem van-e minderre? És el is dobhatok bármit, vállalva, hogy később hiányozni fog.

Az úton találkozom más zarándokokkal is. Mindegyik terhet cipel, senki zsákját nem vihetem helyette, ahogyan nekem sem segít senki cipelni. De meg kell állnom, ha könnyes arcot látok, ha sebesült állattal vagy emberrel találkozom, mert egy úton haladunk. Ki lassabban, ki gyorsabban, ki a könnyebb, ki a nehezebb utat választva. Csupán örülhetek, ha hosszú magányos útszakasz után mellém szegődik valaki, de nem várhatom el ezt. Hálás lehetek, hogy bizonyos ideig van kivel megosztanom örömet, bánatomat, van kivel beszélgetni, vagy akár nagyokat hallgatni. Együtt ébredni reggel, jó éjszakát kívánni este. De mindvégig tudva azt, hogy egy nap elválunk majd. Mert neki más a tempója, máskor fárad el, más a motivációja és tanulnivalója az úton, még ha nem is tud róla esetleg. Más a terve. Ezért egy nap megelőz majd, vagy lemarad mögöttem. El kell engednem ilyenkor, megköszönve az együtt töltött időt, és remélve, hogy majd a végén találkozunk, hiszen egy biztos: mindketten ugyanoda tartunk.

És menni, csak menni tovább. Nem nézni hátra, mert a nyíl, az útjelző mindig előttem van, és ha szem elől tévesztem, jókora kerülőúttal kell megfizetnem érte, ami nem haszontalan, csak éppen fárasztóbb. Sehol nem rendezkedhetek be hosszú távra, mert tovább kell

mennem. Ha felhalmozok, cipelnem kell az úton, mígnem odaadom valakinek, ezzel is megkönnyebbülve. Amire valóban szükségem van, az elfér a zsákomban.

Minden nap egy új lehetőség arra, hogy szolgáljak és hogy jobb ember legyek. És ha valóban előre haladok, biztos lehetek benne, hogy minden méter közelebb visz a célhoz, ahol majd végleg letehetem a terhemet és talán rég nem látott társaimmal is találkozhatom.

De ezt nem tudhatom, mert messze még az út vége.

A társaim rendszerint hajnalban indulnak, még sötét van. Én még alszom ilyenkor, de legalábbis az ágyamban fekszem és félálomban hallgatom a többiek szöszmötölését, csomagolását. Mindig megvárom a napfelkeltét, bár itt a hegyek közt később világosodik. Általában két-három óra szükséges, hogy beérjem a többieket valamelyik bárban. Ilyenkor eszem valami péksüteményt és iszom egy kakaót.

Az egyik mocskos falu közepén csodálatos dolog fogad: az egyik düledező ház ablakából zene szól, női ének. Megállok, mozdulni sem tudok, pisszenni sem akarok, nehogy megzavarjam a pillanatot. Egy helybéli férfi jön arra, mosolyog, kérdően int, hogy mit csinálok. Az ablak felé mutatok. – Á, la musica! – bólint.

Az Élet valósága, szépsége oly mélyen megérint, hogy megfogalmazom: – Ezt akarom képviselni hátralévő éveimben!

A hegy nem volt oly hatalmas, mint gondoltam, ám lenyűgözött szépsége. Egyedül vagyok. Behoztam hátrányomat, már nem kell rohannom.

Nem vagyok jól. Érzem, sok a napsütés, meleg van, ösztönösen az árnyéket keresem. Hányingerem is van kissé, meg gyenge vagyok. Csak nem napszúrást kaptam? Szó ami szó, ma délelőtt későn vettem fel a kalapom, jócskán fent járt már a nap. Kezd eluralkodni rajtam a fáradtság is, érzem, már nem tudok eleget aludni, hogy teljesen frissen induljak.

Mindenhol kutyák, macskák, tehenek. Az egyik csorda látványa felvidít, egy kisborjú hosszan böködi anyját, ugyan feküdjön már máshogyan, hadd férjen oda a tejhez. De a mama hajthatatlan, kényelmesen és mozdulatlanul heverészik az árnyékban. Végül a kicsi megsértődve beletörődik, hogy később lesz ebéd. Duzzogva odébb telepszik.

Végül kiérek az országútra és egy hatalmas fa mögött ott az albergue! Hát ezt nem könnyű észrevenni. Sehol egy lélek, én vagyok az első vendég. Nem akarom úgy elfoglalni ágyamat, hogy nincs itt a szállásadó, így kiülök a teraszra. Kisvártatva érkezik a hölgy,

pecsétel, bevezet a szobába és mehetek zuhanyozni. Korán van még, de nem akarok tovább menni. Van időm még bőven, a következő településen pedig kevés a hely a szálláson, legalábbis jegyzetem szerint.

Aztán jönnek mások is, olaszok, németek, és szépen megtelik a két szoba.

A leromlott falvak látványát nem lehet megszokni. Nem nehéz nap, leszámítva, hogy a reggel ködös és hűvös. A völgy párával telt meg, olyan, mintha valaki tejszínt öntött volna a hegyek közé. Mindehhez tehéncsoda, öreg pásztor, csodálatosan békés. Egyedül ballagok.

A következő bárban ott ücsörög az olasz csapat, a barátaim! Elena, akivel együtt énekeltem ki tudja, hány nappal (héttel, évvel?) ezelőtt. David, a Benedek-rendi szerzetes. Friderika, a szép szemű, duci lány. Francesco, a vidám, napszemüveges fiú, aki azt mondta, hogy régóta nincs barátnője, de „dolgozik az ügyön”.

Úgy tűnik, együtt is fogunk Santiagóba érni, legalábbis ez a terv.

Egy kérdés fogalmazódik meg bennem: lehet, hogy a barátok újra találkoznak majd a végén? Így van rendelve? Lehetséges ez?

Palas de Reiben együtt pizzázunk, szavakat tanulunk egymás nyelvén, és örülünk, hogy már csak három nap és célhoz érünk.

Egy kis mókus les rám egy fa mögül, majd felszalad a lombok közé, onnan figyel. Rám fér az effajta örömteli pillanat, mert újra elfog a gyengeség és a rosszullét. Fáradt vagyok, igen, csak ennyi az egész. Úgy érzem, mintha már kiürült volna a testem. Nincs energia, nincs vitamin, nadrágom lötyög rajtam: fogytam bizonyára.

Egy pap behív a templomba, hosszasan szorongatja kezemet, megkérdi, honnan jöttem. – Fáradt vagyok – csak ennyit tudok mondani.

Odabent megpihenek, imádkozom. Csak még egy kis erőt kérek, olyan közel vagyok már a célhoz!

Kapok egy Szent Jakabot ábrázoló szentképet, később majd egy elhunyt zarándok sír- emlékénel fogom hagyni.

Hideg van és hiába csobog egy barátságos kis patak a szállás udvarában, vize most csak növeli a fázósságomat. Azt se bánom, hogy a földön kell aludnom a konyhában, a lényeg az, hogy fedél van a fejem fölött.

Egyedül vagyok, most nincs beszélgetőpartnerem, fúj a szél is. A vacsorához vörös-bort iszom, majdnem az egész üveggel elfogy, de jót tesz. Felmelegít, éjjel pedig könnyebben alszom. Semmi bajom se lesz tőle, reggel frissen ébredek. Következik az út egyik leghosszabb szakasza számomra, de ezt akkor még nem tudom.

Nem tudok megállni. Csak húsz kilométert terveztem mára, de az idő szép, új erőt kaptam a gyalogláshoz, hisz már majdnem ott vagyok. Így megyek tovább, erdőn, mezőn, országúton. Olasz barátaim úgy döntöttek, még ma beérnek Santiagóba, arcukon megilletődöttség. Én majd csak holnap, mondogatom, csak holnap.

Monte del Goso egy nagy zárandokszállás-komplexum. Már látszanak Santiago házai, csak öt kilométerre vagyok a katedrálisról! Délután hat óra van.

A szállás nem túl szimpatikus, elfog a kísértés, hogy tovább menjek. Valami mégis visszatart.

Kicsiny templom áll az út szélén, betérek.

Bemenjek ma Santiagóba? Hiszen itt állok már a kapuban. Vagy várjam meg a holnapot, ahogyan terveztem?

Az egyik hang azt mondja, itt az ideje megtanulnom a spontenitást, vagyis ne ragaszkodjak a tervhez, ha már itt vagyok, menjek tovább.

A másik hang...

Nincs másik hang.

Felteszem a kérdést: – Maradjak vagy menjek tovább?

Odakint szél lebbenti meg a fák ágait. Vihar lesz talán. Ez azt jelenti, hogy maradjak? Én így értelmezem. Döntök: elfoglalom a szállást, megborotválkozom és felkészülök a holnapra. Reggel pedig felkelek és nyugodtan besétálok Santiagóba.

Jól döntöttem. Santiagóban nem lett volna szabad hely a szálláson, vissza kellett volna jönnöm ide. Találkozom este emberekkel, akik így jártak.

A Santiago határát jelző tábla ugyanolyan, mint bármelyik más településé. Semmi kagyló, nyíl, vagy bármi utalás arra, hogy ez egy hosszú út vége. Kocsiúton haladok, híd vezet be a városba. Amikor egyvonalba érek a táblával, megszorítom nyakamban a kagylót, igen, itt vagyok, megérkeztem. Már csak pár száz méter és meglátom a Szent Jakab katedrális, az út célját és jelképét.

Nem kapkodom el. Megreggelizem egy bárban. Messziről nem látszik a katedrális, de hamarosan útjelzők mutatják, merre van. Először oldalról látom meg, nem is hiszem el, hogy ez az. Egy boltív alatt kell átmennem, hogy a térre érjek. Felpillantok, és ott van.

Megérkeztem.

Csak nézem.

Úristen, milyen régi! Milyen ütött-kopott, ősi és hatalmas!

A tér árnyékos még és csaknem üres, korán van.

Nincsenek szavak. Bámulom az épületet, már amit látok könnyeimen keresztül. Oda-fent Jakab apostol szobra a vándorbottal.

Itt vagyok.

A Nap már felkelőben, lassan emelkedik, megvilágítja az épületet. Lekuporodok a földre és csak nézem, nézem.

Előjön, felerősödik minden.

A sok-sok kilométer. Az örömök. A fájdalmak. Éva. A többiek. A szomjazások. A dalok. A napfény, a hűvös reggelek, a kis állatok. Az Út. Az életem.

Mennyire elfáradtam! És mennyire jó, hogy itt vagyok!

Üzenek barátaimnak, megígértem, hogy jelzem, ha utam végére értem. Mert vége van, igen, érzem. Többen beszámoltak róla, hogy úgy érezték, számukra még nem ért véget a Camino Santiago városában. Én tudom, hogy befejeztem. Minden kerek, nincs kérdésem, csak hálát és csodálatot érzek.

Két óra telik el. Ülök hátamat a falnak vetve a katedrálissal szemben.

Tényleg itt nyugszik Egy a Tizenkettő közül? Lehetséges ez? Micsoda nagyszerű feltételezés!

És a legszebb az egészben, hogy nem számít!

Nem számít!

Be sem megyek még, megvárom a déli misét. Nem tudom levenni szemem a fölém magasodó tornyokról.

Minden rendben van.

Minden rendben van.

A térre folyamatosan érkeznek a zarándokok. Letérdelnek, úgy mondanak köszönetet. A közelemben egy barna csuhás középkorú férfi telepedik le, egy szőke kislányt vezet kézen fogva. Előbb leteríti a köpenyét, arra ül a kislány, a férfi beéri a puszta földdel. Közelebb húzódok, nem illik ugyan, de hallgatózom. A kislány fáradt, de nagyon izgatott. A férfi ellenben kedvetlenül látszik.

– Ne haragudj, hogy nem sikerült – mondja.

A kislány megfogja a férfi kezét.

– Dehogynem sikerült. Ideértünk. És itt van édesapám is. Tudom. Csak azért nem látom, mert angyalruhát visel.

– Angyalruhát? – A férfi hangja elcsuklik. – Istenem.

– Minden rendben van – mondja a kislány. Nézi a katedrális, nem tudja, hogy a Nap melegíti-e a hatalmas tornyokat, vagy a kislány szeméből süt a Nap.

A férfi némán zokog. Én pisszenni sem merek. Megvárom, amíg a kislány először szólítja nevén a szerzetest. Aztán a férfi is Évát.

Véget ért az Út számukra is.

Ekkor egy rongyos idegen zavarja meg a meghitt pillanatot.

– Hát idetaláltak! – kiáltja rekedtes hangján. – A csodabogarak! A csodaváró csodabogarak!

Kérdés nélkül letelepszik mellénk.

– És? – vigyorog mohón. – Megérintettétek Szent Jakabot? Csodát tettek a szent csontjai?

Gonoszul várja a választ, roppant mód élvezi vélt fölényét.

– Igen – mondja nyugodt hangon a szerzetes. – Az apostol csodát tett velünk.

A szerzet fel sem fogja a mondatot, csak kuncog.

– Emlékszem ám, mit akart a kis zarándok – mondja, de Éva korát meghazudtoló határozottsággal szól közbe.

– Menj el, semmi keresnivalód nincs itt. Mi megkaptuk, amiért jöttünk. De te? Neked mi örömed van?

A koldusnak eláll a szava. Majd hadarni kezd.

– De ott nincs semmi... sehol sincs semmi... minden csak hazugság... ők találták ki! – Megvetően int körbe. – Minden hazugság!

Egyszerre szakad ki belőlünk a nevetés. Éva vidáman kacag, Bernard mókás hangon mekeg, én pedig úgy hahotázom, ahogy talán utoljára gyerekkoromban mertem. Maga a nevetés angyala ér most itt földet és szélvészfényként söpri el a hitetlen szerzetet. Többen is csatlakoznak kórusunkhoz és a tér megtelik vigadva síró és sírva vigadó zarándokokkal.

Isten továbbra is néma marad, nem szól, de immáron nincs szükségünk semmiféle megerősítésre.

Elég látni a mosolyát...

Másnap első utam a katedrálishoz vezet, ismét órákat ücsörgök a téren, bámulva az épületet. Szentelen vagyok, még egy dolgot kérek az Úttól mindenek tetejébe: szeretnék találkozni Évával, a zarándoktársammal, ha itt van a városban.

Bóklászok a katedrális körül. Rengeteg utca, keresztül-kasul vezetnek, üzletek, éttermek, múzeumok, templomok egymás után. Az egész város egy hatalmas ünnep, emberek üdvözlik egymást kitörő örömmel egy-egy sarkon.

Milyen furcsa és megható! Itt vagyok egy spanyol nagyvárosban, ahol még soha nem jártam azelőtt, és rendre ismerősökbe botlok. Merthogy jönnek a francia barátaim, érkezik Monsieur és a németek is. Éva sehol, elindulok hát a szállásom felé, körülbelül tizenöt perc séta.

Eltévedek, holott van térképem. Visszafordulnék, amikor...

A nevemet kiáltja valaki, ismerős lengyel akcentussal. Ott áll Arek! Két hete váltunk el! Vele van Davide, az olasz szerzetes, aki éppen kilépett a rendből. Megöleljük egymást. – Nem tudjátok, hol van Éva? – kérdezem. – Rögtön jön, nemrég üzent – mondja Arek.

És tényleg. Ott állunk a téren és egyszer csak meglátom az ismerős kék pólót és a jellegzetes járást. Éva érkezik. Messziről meglát minket, hitetlenkedve csóválja fejét, nevet. – Ezt nem hiszem el! – mondja angolul, lévén ez négyünk közös nyelve.

Megkaptuk az ajándékot! Találkozhattunk a végén!

Köszönöm, köszönöm.

Mit is írhatnék még? Létezik szó a kimondhatatlan örömről, hogy itt vagyunk, végigjártuk az utat, tudva, hogy érdemes volt? A közös emlékekre, amelyeket nevetve idézünk fel? Egymás fáradt arcán a mosoly szépségére?

Szent Jakab városa körbeölelt és befogadott minket.

Utolsó nap sétálok, ajándékokat vásárolok. Ülök órákig a katedrális előtt. A misén elfogadom az ostyát. Találkozom Évával és a többiekkel, iszunk valamit, majd elbúcsúzunk. A zsákomból kiszórom mindazt, amire már nincs szükségem. A cókók amúgy is könnyebb

már, elfogyott a tusfürdő, a naptej, a fogkrém. Pár ruhadarabomat elvesztettem valahol, mások tönkrementek. Amit hazaviszek és amiben hazamegyek, az sem lesz ruhatáram dísze.

Milyen volt a búcsú? Milyen volt ott állni a katedrális előtt és elköszönni? Nem tudva, látom-e még valaha, és megköszönve mindazt, amit kaptam az úton? Milyen volt megölelni barátaimat, akikkel megoszthattam mindezt? Milyen volt belegondolni, hogy hazamegyek? Minden este naplót írtam, Éva nemkülönben. Többször neveltünk a tanácstalanságon, mit is írjunk. „Mentem az úton.” „Láttam egy templomot.” És hasonló mondatok. Amikor megérintett a csoda, naplóm a zsákom mélyén volt. Este már nem tudtam felidézni az érzést. Amikor újra előjött, naplóm megint máshol volt.

Mennyire szárazak a szavak! Végigolvasva jegyzeteimet szomorú vagyok, mert a leírt szavak, a napokba tördelt szakaszok csupán árnyékai mindannak, amit átéltem, tapasztaltam az egy hónap során, amíg az utat jártam.

Maradéktaul nem oszthatom meg senkivel, csupán érdeklődést vagy éppen értetlenséget ébreszthetek meséimmal. Tanácsinak igaza volt. Amit meg kell érteni, azon nem érdemes gondolkodni.

Mennyi időt vesztegettem el azzal, hogy összerakjam a kézirat szereplőinek életét, hogy felfogjam az összefüggéseket és büszkén felmutassam az eredményt! Voltaképpen ugyanazt tettem, mint a saját családom tagjaival: szembeszállva a valósággal, próbáltam őket összeterejni, látható közelségbe helyezni magamhoz, mert képtelen voltam elfogadni, hogy a sors elsodort minket egymástól.

Holott: mindegy...

Mert mind: egy.

Nincs olyan, hogy elválás, végleges búcsú, megsemmisülés.

Nincs halál.

ZÁRÓKÉP

Az olvasó most bizonyára csalódottan kiált fel: Ennyi az egész? És a bizonyíték? És a feloldozás?

Megpróbálok minden lehetséges kérdésre válaszolni.

Az Út megtanított arra, hogy lezárjak dolgokat, halogatás és öngazolás nélkül. Természetesen hazaérkezésem után felkerestem a Mester özvegyét, és ő csodák csodájára a rendelkezésemre tudott bocsátani egy írásmintát a férje hagyatékából. Miután kriminológus barátom e-mailben megírta az eredményt, valami eufóriát kellett volna éreznem, de csak nevetni kezdtem... pont úgy, mint a katedrális előtt.

Részemről ezzel lezártnak tekintetem a témát.

A levegőben maradt még Picur sorsa. Korábban elmondtam már egy racionális változatot, most önökre bízok egy másikat, aztán válasszanak bátran.

Picur azon az éjszakán sokkal jobban félt, mint amennyire mutatta barátai előtt. Apja korai halála óta minden energiáját arra fordította, hogy egyenes háttal álljon az emberek előtt, ne gyűrjék le az érzéseit és ne fejezze ki a félelmeit. Így nem fájt annyira a szíve.

A zseblámpa bírta egy darabig, de nem telt bele tíz perc és a kisfiú koromsötétben találta magát. Valahonnan felülről, valami repedésen át néhol beszűrődött a Hold fénye, de aztán már inkább csak az esővíz csöpögött be az üregbe. Kitört a vihar, állapította meg. Remek.

Furcsa érzés kerítette hatalmába. Ruhája kényelmetlen lett és megdöbbenve eszmélt rá, hogy lecsúszik róla a nadrágja. A kezei eltűntek a megnyúlt ingujjak alatt, és hirtelen a barlang falai is emelkedni kezdtek a magasba. Mire rájött volna, hogy nem a környezet, hanem ő változik, már késő volt. Térdei remegtek, képtelen volt állni már, lassan négykézlábra ereszkedett. Segítségért kiáltott volna, de nem tudott már értelmes szavakat formálni az ajkaival, csak artikulálatlan hangok törtek fel a torkából. Majd az oldalára dőlt, lábait a hasa alá húzta. Utolsó gondolata az volt, hogy milyen jó lesz végre megpihenni édesanyja ölében... majd emberi szem számára eltűnt.

Egy alagúton haladt keresztül, a másik oldalon fény hívogatta. Kellemetlen és szűk érzet volt ez, de aztán megint kitágult a tér és Picur újra megszületett, valahol, máshol.

Hát... nekem legalábbis tetszik ez a változat...

De mi történt valójában a szerzetessel és a kislánnyal? Mert hiszen az útinaplómban leírt találkozó a katedrálisnál bizonyára csak a képzeletem szüleménye volt, gondolják most

önök. Nos, mint a kéziratból tudjuk, Éva megbetegedett és meghalt. Bernard pedig visszafordult, nem folytatta az utat. A róla szóló utolsó mondat így hangzott: „*Soha nem tért vissza a kolostorba.*” Honnan tudta ezt a nagypapa? És egyáltalán: igaz a két zarándok története, vagy csak kitaláció?

Ezt szintén önökre bízom.

Mielőtt elfelejtem: a barlanghoz persze elmentem, hogyan is hagytam volna ki? Megvalósult a régi álmom: egy szép napon felkerekedtem és ellátogattam dédanyám szülőfalujába. Megtaláltam a régi házat, pontosan úgy festett, ahogyan dédanyám korábban sokszor leírta nekem. Meglepetésemre az álmom sem tévedett: még mindig rokonok laktak benne, egy idős házaspár: a nagymamám unokatestvére és annak férje. Megmutatták a régi szobát és az időközben hozzáépített konyhát. Megilletődötten érintettem meg a hátsó ajtót, amelyen látszott, hogy a ház egyik legrégebbi darabja lehet. Itt született dédanyám, ez egy biztos pont a családtörténetben, itt kezdődött el egy hosszú folyamat, amelynek magam is része vagyok. Az idősök még mindig használják azt a furcsa német dialektust a faluban egyébként.

Ha már arra jártam, kirándultam egy kicsit. Felkapaszkodtam a faluszéli dombokra, sétáltam az erdőben, és igen... megtaláltam a barlangot is, legalábbis annak véltem az addigra szinte észrevehetetlen sziklaüreget. A burjánzó növényzet majdnem teljesen eltakarta már a bejáratot, jó pár karcólást szereztem, mire átvágtam magam rajta, és ingem is mehetett a szemétkébe.

Mit tapasztaltam?

Mindenekelőtt számos foszladozó régi ruhadarabot találtam odabent. Gyerekruhát, felnőtt nadrágot és – talán érdekes lehet – egy barna köpenyt is, jócskán megpenészedve.

Benedek-rendi szerzetesek viselnek ilyesmit...

Valóban visszafelé jár az idő a barlangban?

Nem illő most erre válaszolni. Tanbácsi mindig azt mondta, nézz utána magad, ne fogadd el, hogy mások mit mondanak. Megfogadtam a tanácsát, és önöket is erre biztatom.

Én már tudom a választ.

Most önökön a sor.

2013. március 15.